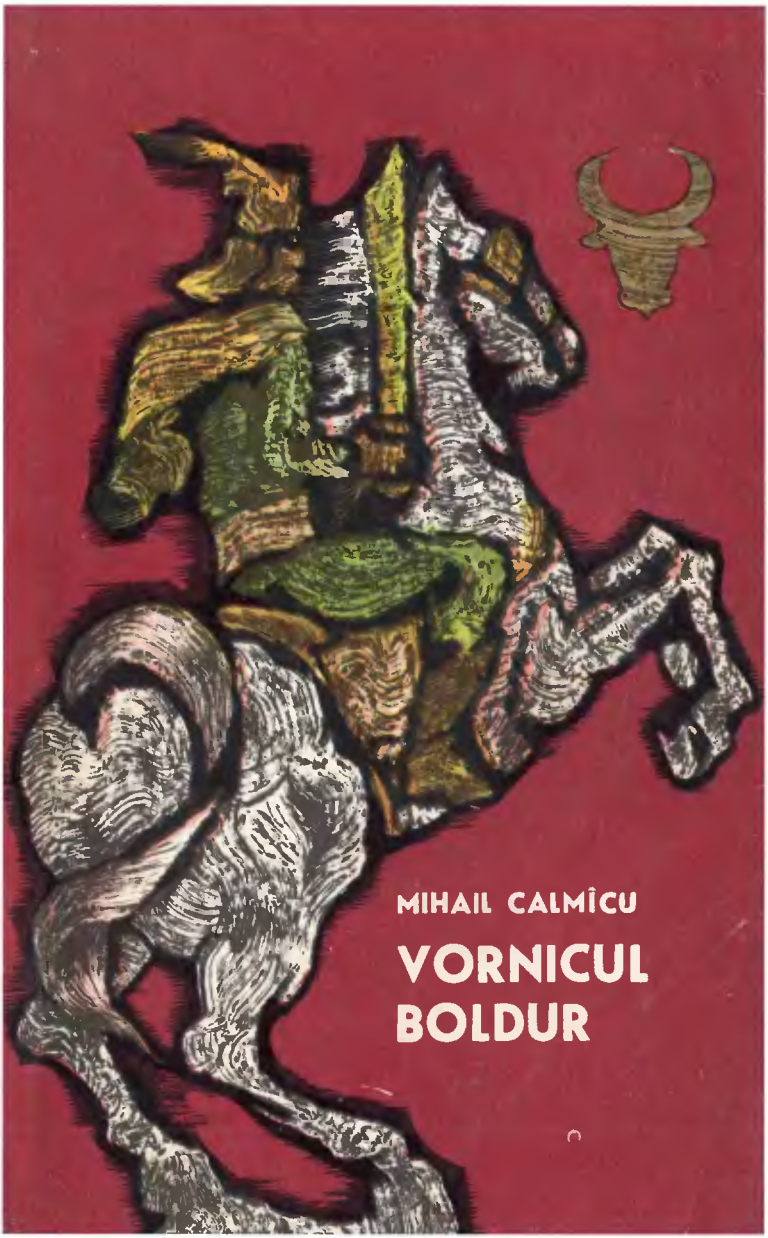

MIHAIL CALMÎCU

VORNICUL BOLDUR

MIHAIL CALMÎCU

VORNICUL BOLDUR

Coperta : *Dumitru Ionescu*

MIHAIL CALMÎCU

VORNICUL BOLDUR

ROMAN ISTORIC

1968
EDITURA PENTRU LITERATURĂ

În seara aceea apele Prutului se rostogoleau zgomotoase printre maluri, poleite de sîngeria revărsare a lunii. În dreptul satului Horodiştea, poleiala asta sporea în întindere din pricina belşugului de lumină izvorît din ferestre, deasupra valului de pămînt din jurul falnicului conac al boierului Dima. Ferestrele fuseseră larg deschise, iar sala mare de ospeţe a conacului era luminată de tricherele nalte rînduite în lungul pereţilor ei îmbrăcaţi în postav albastru. Se mai auzea de acolo murmur de glasuri şi zvon de lăute, vestind că benchetul era în toi. Dar iată că de la o vreme atît murmurul glasurilor, cît şi zvonul lăutelor conteniră, iară liniştea care le urmă fu străbătută de cîteva împărăcheri dulci de sunete venind de pe coardele unei guzle, şi un glas moale şi unduios de fată prinse a se revărsa în noapte, fîlfîindu-şi tot mai larg aripile peste molcom clipocitoarele unde ale apei :

Frunzuleană de dudău,
Rîule, pe malul tău
Mă ajunse dorul greu.
Tu zoreşti spre-albastra mare,
Eu rămîn, sărmană floare,
Să vărs lacrime amare.
Tu spre dragă-alergi de zor,
Eu pe drag l-aştept cu dor.
Tu-ţi suni vesel valuri line,
Eu suspin că nu mai vine.

— Frumos mai cîntă domniţa Muşa ! murmură unul din cei doi străjeri armaţi cu arcuri şi cucure, prinse la şold lîngă nişte săbii late ungureşti, care se preumblau în lungul valului de pămînt, tot răsucindu-şi obrazurile spre partea de unde venea cîntecul.

— Adevărat, Mitrule, surîse celălalt. Şi-o potrivit cîntecul după oful inimii, sărmănica de ea. Da las' că nu mai are mult de aşteptat. Mîine seara vornicul are să fie aici, după cum mi-o spus olacul cel cu cartea către pan Dima, pe care l-am ispitit mai acum un ceas la grajduri. Nu l-o lăsat măria-sa să vie din vreme, că ţine mare sfat de taină cu boierii.

— Auzi, bade Oniţă, să ai tu nuntă şi să-i laşi pe alţii s-o nuntească, fiindcă nu găseşti răgazul pentru o treabă ca asta !

Străjerul, cu numele de Oniţă îşi încetini paşii, căutînd cu luare aminte spre malul de dincolo, cufundat în noapte şi în încremenita tăcere a unor răchitişuri cît vedeai cu ochii. Era un bărbat cu păr bălan, cam de vreo patruzeci de ani, da încă neajuns de însemnele vîrstei, cu ochii albaştri şi cu nişte umere — să salte pe ei toarta cerului, de i-ar veni în minte să o facă.

— Nu te mira într-atît, Mitrule, spuse el după o vreme. Oare n-ai auzit că riga Albert şi-o ridicat tabăra la Liov şi că unii căpitani ai lui au coborît spre malul aiestei ape ?

— D-apoi cum să nu !

— Ei bine, te întreb ce caută el pe vreme de pace cu toată floarea oştimii leşeşti la o azvîrlitură de băţ de Moldova ? Oare asta nu-ţi spune nimic ? Apoi încă ceva : oare crezi că măria-sa nu cunoaşte focul de la inima vornicului ? Ori îl ştii pe el omul în stare să-l nedreptăţească pe careva ?! Prin urmare, dacă nu l-o lăsat el pe vornic să vină din vreme la o petrecere ca asta, ce se întîmplă îndeobşte o dată în viaţa unui om, înseamnă că nu-i de şagă, cum mai înseamnă că noi trebuie să ne ţinem săbiile bine ascuţite şi cucurele pline.

— Aşa este cum spui, bade Oniţă, răspunse în cele din urmă oşteanul mai tînăr cu numele de Mitru, că şi pe mine nevenirea asta a vornicului mă pune pe gînduri, după cum m-o mai pus pe gînduri, acum o săptămînă, porunca ce ţi-a dat-o el de a rămîne cu ceata noastră aici, la Horodiştea, întru sporirea pazei conacului. Se vede că nu pune mare nădejde în străjile lui boier Dima.

—Nici că ar putea să pună prea multă nădejde în ei, că-s oameni de strînsură, mai mult tătari de prin părţile Bugeacului

Cît despre Niță vătaful... Da' ia spune drept, cu mîna la inimă, se întoarse el deodată spre oșteanul cel tînăr cercetîndu-l în luminile ochilor, ai deșertat ulcelele aduse de Niță să le închinăm întru sănătatea mirilor ?

— Da' de unde, surîse acesta, ținînd piept neclintit acelei priviri sfredelitoare. În amîndouă rîndurile ți-am urmat pilda, trăgînd doar cîteva guri din ele. Păcat de cotnărel, că nu pentru udatul țărînei l-a grijit și la pritocit moldoveanul la podgoria lui.

— Păcat, nu-i vorbă, da-i mai păcat cînd i se tulbură omului ce are el mai de preț pe umere, surîse la rîndu-i Oniță. Iară noi, cum bine știi, avem mare trebuință de această podoabă așa netulburată cum este ea, la ceasul ista de noapte. Le-am spus și oamenilor noștri de la odăi ca nu care cumva să se lase ispitiți...

*

În frumoasa trapeză unde conteniseră de cîteva clipe dulcile împărecheri de sunete, glasurile mesenilor izbucniseră iar, însoțite de clinchetul cupelor înălțate întru bucuria și sănătatea tinerei cîntărețe, care rămăsese a sta pe taburelul ei, dinaintea lăutarilor, ciupind ușurel, cu gîndul dus aiurea, tînguitoarele strune ale guzlei.

Era frumoasă domnița Mușa. În rochia ei lungă de sevai alb, cu dauritul văl de beteală peste pletele negre și umere, cu murele ochilor scăpărînd pe sub niște gene codate deasupra unui obraz de frăgezimea piersicii, semăna într-adevăr, cum spusese cîndva Sima, cu Sfînta Fecioară din icoana cea nouă adusă nu demult în biserica Mirăuților de lîngă polata domnească a cetății de scaun. În adîncul inimii asemănarea o măgulise, deși o roșeață ușoară îi năpădise obrajii și se îndîrjise împotriva lui Sima, deoarece numai sfîntă de pus la icoane nu se simțea Mușa, iar asemănarea asta venea oarecum să întineze în mintea ei chipul fără de prihană înaintea căruia își deschidea ea adesea taina sufletului. Și, la drept vorbind, ce asemănare putea fi, își zicea Mușa, între minunata întruchipare a piosiei din rămile icoanelor și zbînțuita conacului din Horodiștea mai ales atunci cînd, punîndu-și poturii de dimie albă, strînși pe gleznă, și ciuboțelele de piele de bour scurte-n carîmbi, îl năpustea pe Tătar în lungul malului, săgetînd din

zbor hultanul şi dînd peste cap spăimosul iepure, stîrnit de după vreo tufă de îndrăcitul tropot de copite ? Numai cînd o vedeau într-asemenea găteli, cu jungheraşul vîrît în chimirul ţintat, cu cucurea la oblîncul şeii şi cu arcul trecut peste umăr, babele satului fereau în lături şi se stucheau în sîn ca de Bătu-l-ar Sfîntul, deşi, într-altă înfăţişare văzînd-o, îi căutau vorbă cu prieteşug şi dragoste, căci o cunoşteau şi o îndrăgeau de mică. Sau poate că Sima, ştiind-o cum este, o asemănase doar în şagă cu neprihănita Fecioară, ca să-şi rîză de ea ?... Roşeaţa îi năpădi iar obrajii, dar fata nu mai avu vreme să-şi urmeze gîndul, deoarece în clipa aceea o mînă grea i se aşeză pe umăr şi auzi glasul părintelui său spunîndu-i :

— Aleasă ţi-i cîntarea, copila mea ! Tu ai izvodit cîntecul ?

— Eu, tată, răspunse fata ridicînd ochii spre chipul brăzdat de ani al boierului Dima.

— Frumos meşteşug te-o învăţat pan Razumovschii, că nu-i chiar atît de uşor a pune pe strune cîte le frămîntă inima omului. Dacă şi leşeşeşte tot atît de bine te învaţă, apoi pe drept îşi cîştigă el de la noi pîinea şi zloţii.

— Îi merge gura curat ca la o leaşcă ! Am auzit-o eu mai adineauri stînd de vorbă cu aist dascăl al ei. Glăsuia, măre, ca în Săim, rîse pîrcălabul Toader de la Grozeşti, un bărbat oacheş cu ţăcălie scurtă şi repezită înainte, ca la ţap.

— Da' chiar, că veni vorba : ce îi tot spuneai leahului, nepoată, că neam n-am înţăles din turuiala voastră, deşi cîteva boabe leşeşti tot am învăţat pe vremuri în temniţele crăieşti de la Pomerzany şi Sniatyn ? se întoarse spre Muşa Ilie Nehoiţă, staroste al Stănileştilor şi uncheşul ei dinspre tată.

— Ce să-i spun, jupan Ilie, i-am spus că Sima nu vine astăzi, da' nu voia să mă creadă în ruptul capului. S-o oţărît la mine cum că şuguiesc, da' cînd o văzut că nu-mi arde de şagă şi că mai oţărîtă-s eu din pricina asta, s-o apucat cu mîinile de cap şi o dat buzna afară...

— Da' ce l-o fi apucat pe pan Razumovschii ? se miră boier Dima ridicînd dintr-o sprînceană. Că doar nu-l ştiu să fi purtat cîndva mare dragoste vornicului, ba dimpotrivă, îl ştiam pizmaş însoţirii voastre, iar lui Sima duşman, deşi nu i-o arătat asta niciodată pe faţă.

— Apoi atîta-i mai lipsea, să i-o arate pe faţă ! hohoti jupan Nehoiţă. Se oftica şi el pe tăcutele, ca atîţia alţii de prin preajma aistei izvodiri a păcatului pe lume, da' acum chiar

că nu mă taie capul ce l-o fi apucat. Auzi, să se necăjească omul de întîrzierea neprietenului la ceasul sorocit prăbuşirii nădejdiilor sale !

— Da' mai daţi-l încolo de leah, că nu pentru gîcirea toanelor lui ne-am adunat noi la masa asta ! grăi pîrcălabul Toader. Mai bine spune-ne şi nouă, pan Dima, mai cu de-amăruntul, ce-ţi scrie ginerele în cartea repezită prin olăcar, că doar asta ne doare pe noi acuma.

— Îmi scrie că măria-sa i-o dat dezlegarea de a veni mîine, în douăzeci şi cinci al lui cireşar, pentru o lună încheiată, în care vreme Luca Arbure îi va ţine locul în sfatul domniei. Îmi mai scrie apoi ca nu cumva să amîn benchetul şi să-i las pe cinstiţii oaspeţi să tînjească în lungă aşteptare. Aşa încît, după cum vedeţi, am hotărît să-i urmez îndemnul...

— Bună hotărîre, pan Dima, că, de cînd cu pîrcălăbia noastră de la Grozeşti, nu prea avem vreme a ne bucura cu astfel de haruri aromitoare pe care domnia-ta binevoieşte să ni le puie dinainte, ci ne tot strîngem cureaua, cu ochii asupra tătărimii stînd. Cît despre Sima Boldur, zic să nu ne facem grijă. Are să încalece mîine şi are să se bucure găsindu-ne puşi pe chiolhan şi veselie, că doară în sănătatea lui şi a mîndrei sale mirese închinăm aieste pahare !

— Să le deşertăm încalte, că, vrăjindu-ne Muşa cu cîntecul ei, ne-am cam luat gîndul de la ele ! rîse Ilie Nehoiţă, înălţînd pocalul. Că doar vinul nebăut e ca muierea nedrăgostită, se oţeţeşte.

Bărbaţii bubuiră a rîs, în vreme ce jupîniţele, adunate la o altă masă, într-o latură a trapezei, duseră ruşinate mîinile la gură, îmbujorîndu-se şi chicotind pe înfundate.

Se îmbujoră şi Muşa, aruncînd o privire dojenitoare celui cu vorba, care-şi înmuia acum cu mare desfătare mustăţile în ghiurghiuliul pocalului, făcîndu-i şiret cu ochiul. Îl iubea Muşa pe jupan Ilie Nehoiţă, uncheşul ei dinspre tată, care era un mucalit fără pereche, deşi vorbele lui pipărate le înghiţea cu noduri, mai cu seamă cînd ţinteau, ca acuma, spre ea. Auzi-l : ea, Muşa, se oţeţeşte... Fiindcă mai adineauri, aflînd de nevenirea lui Sima, s-o arătat mai înţepată şi mai acră înaintea lui. Nu cumva o fi vrînd s-o vadă sărind într-un picior de bucurie ? Dar de iubit, îl iubea Muşa pe jupan Nehoiţă, fiindcă în casa lor din Stănileşti, după năprasnica moarte a mamei sale, şi-o petrecut ea o bună parte din copilărie, venind mai în fie-

care vară la ei, ca să steie sub priveghiul şi îngrijirea tuşei Linca, vrednica starostiţă a stănileştenilor. Poate că dragostea pentru cei doi bătrîni o sporea acum şi gîndul că în casa lor l-a cunoscut ea vara trecută pe Sima Boldur, trimes de măria-sa vodă să cerceteze cetăţile şi starostiile de prin partea locului. Acolo l-a văzut ea venind în fruntea pîlcului său de călăreţi şi a simţit prima strîngere de inimă, prevestitoare a înfriguratelor zile pline de aşteptări şi nelinişti ce aveau să urmeze. În ochii lui căprui străbătuţi adesea de fulgerări scurte, urmate fie de tunetul vorbei, fie de rostogolirea nestăvilită a rîsului, şi-a deslușit Muşa, poate pentru o fărîmă de clipită, propria soartă. Simţămîntul acesta nelămurit l-a întărit pe deplin a doua venire, cu totul neaşteptată, a vornicului, la mai puţin de o lună după aceea. Văzîndu-l, i s-au împăienjenit ochii şi a simţit o zbatere dureroasă a inimii, ca de o mare spaimă amestecată cu o bucurie sfîşietoare. Au urmat alte înfăţişări din partea-i, numai că din ce în ce mai scurte, unele din ele devenind doar nişte popasuri pentru hodina cailor şi a oamenilor, iar pentru ei doi cîteva fugare clipe de negrăită bucurie a revederii. Însă de la o vreme tot mai neliniştit arăta vornicul, mai îngîndurat parcă. Se întîmpla ceva cu el, se întîmpla ceva în ţară ? Întrebările Muşei rămîneau fără răspuns, deoarece Sima se ferea să răspundă. El era mulţămit doar să o vadă, să-şi piarză privirea în afundul ochilor ei şi să asculte şopotitoarea curgere a vorbelor cu care încerca ea să-i descreţească fruntea. La ultimul lui popas, cînd o mirase peste măsură atît numărul mare de oşteni cu care se însoţise, cît şi hotărîrea lui de a lăsa parte din ei în odăile conacului, pentru întărirea pazei, s-a întîmplat ceea ce presimţea Muşa mai demult că are să se întîmple, fără a bănui însă cînd anume şi în ce împrejurare.

Era într-o duminică, iar împrejurarea fusese dintre cele mai prielnice pentru asta. Se preumblau amîndoi pe laturea dinspre apă a mîndrei livezi a lui pan Dima, pe sub crengile încărcate cu rod neîmplinit încă ale merilor săi domneşti şi noduroşilor peri cu frunză rară şi cu ciorchini de prăsade de culoarea alămîiei. Prutul se rostogolea grăbit în afunda lui matcă, scăpărîndu-şi în soare clocotitoarele greabăne. Era o dimineaţă liniştită, străbătută de dangătul mărunt al clopotelor din depărtata turlă a bisericuţei satului, chemînd oamenii la utrenie. Mergeau singuri, cu apa alături, nevăzuţi de alţi

ochi, decît poate ai unui hultan ce rotea necontenit în nalturi, deasupra hăţişurilor de răchite... Vornicul purta un dolman uşor, unguresc, aninat într-un şnur de umărul stîng peste cămeşa lungă de borangic împodobită la piept şi de-a lungul mînecilor cu cusături măiastre, cu poalele vîrîte în poturi, strîns la mijloc cu un şerpar lat, de care atîrna o pală încovoiată, cu mănunchi de aur bătut în olmazuri şi un jungher de aceeaşi lucrătură. Mergea încet, cu paşi răşchiraţi de călăreţ nu prea deprins cu umbletul, cercetînd preajma cu ochii mijiţi din pricina potopului de lumină căzut peste ape. Părea muncit de gînduri. Muşa îl privea cu coada ochiului, ascultîndu-şi bătăile inimii, încercată de o presimţire ce trebuia să se îndeplinească. Şi nu peste mult. Sima mai făcu cîţiva paşi, sunîndu-şi tot mai încet pintenii înstelaţi, apoi se opri deodată. Într-aceeaşi clipă fata îşi simţi braţul într-o încleştare fierbinte, iar trupul răsucit spre el. Ochii căprui veniră aproape, zbuciumata ei răsuflare se topi într-a lui... Mai era încă ameţită de-a binelea, cînd îi auzi şoapta şi deschise ochii.

— Muşa, draga mea, nici tu, nici eu nu ştim ce are să fie mîine, nu ştim ce are să fie în zilele ce vor urma, căci petecul ista de pămînt pe care stăm şi care ne-o legănat vieţile se află din veac în bătaia tuturor vînturilor vrăjmaşe. Noi trebuie să ne grăbim, să-i furăm vieţii frumoasele clipe ce ni le dăruie atît de rar, cum fac îndeobşte oamenii de prin partea locului. N-om mai aştepta, cum nu mai aşteaptă nici ei în vremea de azi, venirea toamnei pentru a ne juca nunta...

Da, o hotărîseră pe azi, şi iată că azi... Dar în clipa aceea, curmîndu-i şirul gîndurilor, se auziră de afară nişte sunete scurte, gîtuite parcă, de corn. Mesenii cătară unul la altul, ciulind urechea, apoi întoarseră nedumeriţi capetele spre ferestre. Se aşternu o linişte adîncă, străbătută îndată de alte cîteva sunete de corn venind de pe mal. Boier Dima se ridică în picioare, spunînd neliniştit :

— Sămn de primejdie, prietini ! Ce s-o fi întîmplat ?

Dar nimeni n-apucă să-i răspundă, căci în clipa următoare uşa sălii de ospeţe fu repezită în părete. În ea apăru un oştean tînăr, ţinînd de ceafă un om cu părul căzut peste ochi, cu căutătură speriată, părînd cu totul dezumflat în cleştele acelei strînsori.

— Pan Razumovschii !... izbucniră cîteva glasuri dintr-o dată.

— Boierule, spuse oşteanul cu glas năpustit, l-am prins pe mal cu o faclă în mînă. Cerca a face sămne spre partea cealaltă a apei, ori de cîteva zile s-au arătat acolo pîlcuri de oaste leşească...

Oşteanul cel tînăr era Mitru.

*

Cît despre sunetele de corn vestind primejdia, Oniţă le slobozise. Trimiţîndu-l pe Mitru să puie mîna pe făptura omenească apărută dintr-o dată pe valul de pămînt cu o faclă în mînă, Oniţă prinse a cerceta mai cu luare aminte întinderea apei mult umflată de ploi, cu luciul pierit acuma din pricina unui nor des, aşternut pe sub lună. Şi iată că în scurt timp urechea îi deslusi, ceva mai la deal de locul unde stătea el, clipocit de apă şi îndemnuri scurte, rostite parcă în leşeşte. Încordîndu-şi privirea, el zări peste puţin capete de cai şi oameni venind curmeziş pe firul apei încoace spre mal. Oşteanul nu mai stătu pe gînduri. El se trînti după creasta valului de pămînt şi se puse la pîndă.

Scăpînd din nor, luna lumină iar ca-n palmă întreaga faţă a rîului. Capetele celor ce veneau înot ajunseseră pe la mijloc. Erau mulţi, cîte trei-patru în rînd, iar coada şirului se pierdea undeva în răchitişurile de dincolo. Oniţă pregăti arcul, puse cucura la îndemînă.

Cei vestiţi prin corn nu întîrziară să vină. Numai că, spre mirarea oşteanului, în locul celor aproape o sută de oameni cît ştia el că sînt deolaltă cu străjerii lui Niţă, se arătară vreo treizeci şi toţi numai din ceata lui, dar şi ei cu obrazurile spăimîntate, ca scăpaţi de o mare primejdie.

— Unde-s ceilalţi ? îi întrebă el.

— Se taie în săbii cu tătarii lui Niţă, că au tăbărît toţi asupra noastră ! gîfîi unul dintre cei întrebaţi.

Vestea îl năuci de-a binelea, dar cătă a-şi regăsi cumpătul spre a putea face faţă acelei şi mai cumplite primejdii ce o purtau spre ei viclenele ape dinaintea lui.

— Vă rînduiţi în lungul valului şi păliţi fruntea ! De-om mîntui săgeţile, punem mîna pe pale ! porunci el oamenilor.

În aceeaşi clipă îl văzu pe Mitru lîngă el.

— Care o fost ?

— Dascălul de limbă leahă al domniţei ! răspunse acesta.

Oniță ar mai fi vrut să-l întrebe ceva, dar nu mai avu vreme. Primii călăreți, cu apa șiroind de pe ei și de pe dobitoace, prinseră a ieși pe mal. Arcurile zbîrnîiră, șuierară primele săgeți. În nechezatul sălbatic al cailor loviți, ridicați în două picioare, cîțiva oameni mușcară țărîna. Băgînd de seamă de unde sînt loviți primii ieșiți la mal, călărețiî din spate cîrmiră boturile dobitoacelor spre dreapta, cu socoteala de a se resfira cît mai mult în lungul malului. Ghicindu-le șiretlicul, arcașii prinseră a se resfira și ei, în dosul valului de pămînt, ieșindu-le în întîmpinare. Dar erau puțini în fața puzderiei de călărețî, a căror coadă de pe malul stîng încă nu intrase în apă... Apucînd malul istlalt, leșii scăpați teferi din săgețile moldovenilor se pedestreau și, punînd mîna pe pale, se năpusteau asupra valului de pămînt, cercînd a da ochii cu vrăjmașul. Zîngăniră săbiile, zbucniră strigătele unei cumplite încăierări om cu om. Văzînd că-s puțini în fața lor, leșii veneau bulucuri asupra fiecăruia, sărind peste val și copleșindu-i. Oniță, Mitru și încă cîțiva din preajma lor, lepădînd arcurile care nu le mai erau acuma de nici un folos, traseră și ei oțelele din teacă, ieșind pe creasta valului de pămînt. Lupta se arăta a fi fără nădejde, căci numărul apărătorilor scădea văzînd cu ochii, totuși acel pumn de oșteni, sporit de alți cîțiva care mai rămăseseră în viață, se prăvăli asupra leșilor, răsturnîndu-i pe primii întîlniți și intrînd în grosul acestora. Fură împresurați cît ai bate din palme, dar, înțelegîndu-se parcă între ei, flăcăii se lipiră spate în spate, răsucindu-se spre apă în chip de roată și tăvălug. Încercarea era grea, însă, nemaifiind altă scăpare, nu șovăiră. Numai că roata se măcină repede în oțelele vrăjmașe, la mal ajungînd doar trei oameni, dar și aceștia abia ținîndu-se pe picioare.

— Leapădă pala și săi în apă, bade Oniță, că ne mîntuie pe toți afurisiții ăștia ! strigă Mitru, cînd văzu că în fața vrăjmașilor n-au mai rămas decît ei doi.

— Să sărim amîndoi, Mitrule ! răspunse acesta gîfîind și trăgîndu-și oțelul dintr-un șleahtic care i se nimerise mai la îndemînă.

— Nu știu înota, bădiță !... scrîșni oșteanul cel tînăr. Săi odată !... Că doar trebuie careva să dea de știre vornicului...

Dar într-aceeași clipă se prăbuși, lovit din cîteva părți. Oniță se întoarse spre el, dar pala unui leah îi sfîrtecă umă-

rul stîng. Abia atunci se hotărî şi el : năpustind oţelul din mînă în grosul năvălitorilor, se răsuci în loc şi sări ca o zvîrlugă în undele repezi ale rîului.

*

În conacul rămas fără apărători, leşii intrară în voie, nestînjeniţi de careva. Ei năvăliră pe scări, pătrunseră în odăi, scotocind toate ungherele şi hăcuind cu săbiile slugile pe care le întîlneau sau le dibuiau ascunse prin dosuri. Parte din ei rămăseseră afară, făcînd roată în jurul conacului, acarcturilor şi odăilor pazei unde se mai zvîrcoleau răniţii, moldoveni şi tătari de-a valma, după mişeleasca ispravă a vătafului Niţă. Scăpat din acea oarbă încăierare, vătaful îşi aduna puţinii oameni rămaşi în viaţă, rînjind slugarnic călăreţilor leşi, care tot căutau cu jind spre beciuri şi cămările cu proviante, abia aşteptînd dezlegarea de la căpeteniile lor de a da iama în ele.

Dar căpeteniile erau deocamdată sus, în sala de ospeţe a conacului. Năvăliseră cu gloata după ei, dar se trăseseră numaidecît îndărăt spre uşă, în faţa celor cîteva pistoale aţintite asupra lor şi a şpăgilor trase de oaspeţii boierului Dima. Erau doi în fruntea gloatei, cu galoane de rocmiştri [1], în dolmane încărcate cu ceaprazuri, peste cămaşă albă cu guler de horbotă, în cizme de piele roşie cu carîmbi nalţi în picioare. Unul dintre ei, cu obrazul negricios şi cu o mustaţă scurtă deasupra unor buze subţiri, era aproape cu un cap mai răsărit decît soţul său, un flăcău bălan, îndesat la trup, cu o cicatrice adîncă despicîndu-i bărbia şi obrazul pînă sub ureche. Opriţi din năvală de ameninţarea acelor arme de foc nevăzute încă decît pe la unii bimbaşi [2] ai sultanului şi pe la unele cinuri mai nalte ale şleahtei, cei doi rocmiştri se traseră îndărăt, cercetînd cu luare-aminte pe boierii care făcuseră zid în trapeză ; dar băgînd de seamă că în spatele acestora se află un mănunchi de jupîniţe, unele din ele tinere, care tremurau ca frunzele în vînt, bătură din pinteni cocoşeşte, tuşind şi zicînd mai într-un singur glas :

— *Dobry wieczor, panî i pani !* [3]

[1] Căpitani de cavalerie, la poloni.
[2] Comandant peste o mie de soldaţi turci.
[3] Seară bună, jupîni şi jupîniţe !

Boierii răspunseră la bineţe înclinînd uşor capetele, dar neslăbindu-i o clipă din ameninţarea armelor, după care boier Dima se întoarse spre un anume ungher al sălii, strigînd :

— Ia dă-te-ncoace, pan Razumovschii, şi întreabă-i pe vitejii ştia ce poftesc de la noi şi de ce strică înţălegerea dintre al lor rigă Albert şi domnul nostru Ştefan de a nu călca vreodată conacele şi aşezările dinspre hotar ?

Cel strigat se arătă numaidecît la lumină, venind costiş şi cătînd temător la ţevile armelor, după care, cu un zîmbet pierit în colţul gurii, se întoarse spre noii veniţi. Era un bărbat uscăţiv, nu prea nalt, cu chică lungă şi ochi de viezure. Văzîndu-l, cei doi rocmiştri avură o tresărire, scăpînd tot într-un singur glas :

— *Ty, tu ?* [1]

Pan Razumovschii dădu fîstîcit din cap, apoi fugi cu paşi mărunţi spre ei şi se apucă să le duruie la ureche, aproape în şoaptă, vorbe neînţelese. Zîmbetele care apăruseră la început pe chipurile şleahticilor pieriră pe neaşteptate, după care cel negricios cu mustăcioară slobozi furios printre dinţi :

— *Pies !* [2]

Pan Razumovschii se chirci speriat, dar îşi reveni numaidecît şi se grăbi să le dea, într-aceeaşi rîpîială de vorbe şoptite, alte lămuriri, se vede mai liniştitoare, încercînd să-i îmbune.

— Hei tu, cîine ! strigă şi boier Dima, cu ochi scăpărători, ori vrei să-ţi bortelesc cu un plumb scîrbavnica ta piele ?! Ţi-am cerut să-i întrebi un lucru şi tu te-ai apucat să le împui urechile cu palavre. Ai vreme destulă, că doar pentru asta i-ai chemat şi de-acuma-ncolo lor ai să le ţii hangul, nu nouă !

Rocmiştrii tresăriră şi ei la tunetul acelui glas bătrînesc şi cercară a se lămuri ce vrea boierul. Peste cîteva clipe, pan Razumovschii se întoarse iar spre boier Dima, zicînd cu glas mieros şi căutătură vicleană :

— Pan Olech Tincenschii şi pan Nikolai Tincenschii, castelani din Tarnopol, ne-au poruncit a-ţi spune ţie, boier Dima, că n-au avut de gînd şi nici că au de gînd să strice înţelegerea dintre al nostru rigă Albert şi domnul vostru Ştefan. Aflînd de nunta domniţei Muşa cu luminăţia-sa vornicul Sima Boldur,

[1] Tu, aici ?
[2] Cîine !

pe care-l cinstesc ca pe un mare viteaz al Moldovei şi ca pe un sfetnic de seamă al măriei-sale, au poftit doar să-i aducă închinăciunea lor şi urarea lor de bine în seara asta, pentru care lucru au şi trecut apa Prutului, dar că, lovindu-i arcaşii moldoveni, au fost nevoiţi, la rîndul lor, să tragă săbiile. Pan Olech Tincenschii şi pan Nikolai Tincenschii îţi mai spun ţie că le pare nespus de rău de cele întîmplate şi te roagă să nu-i mai ţii sub ameninţarea armelor, ci să-i pofteşti la un pahar cu vin ca pe nişte oaspeţi ce-ţi sînt, că-s tare osteniţi de la drum, cum şi după cele pătimite aici.

Isprăvind dascălul cuvîntarea, boier Dima se întoarse spre ai săi şi, înţelegîndu-se cu ei dintr-o privire, îşi înălţă fruntea, spunînd cele ce urmează :

— Spune-le, mişele, panilor tăi că nouă, moldovenilor, nu ne face cinste de a sta cu oaspeţi nepoftiţi la masă şi că, dacă este adevărat ce spun ei, cum că n-au de gînd să încalce înţălegerea statornicită de la o vreme între craiul lor şi al nostru vodă, să dea dovadă de asta ducîndu-se într-ale lor şi lăsîndu-ne pe noi într-ale noastre. Mai spune-le, mişele, panilor tăi, că noi îl vom vesti pe vornic de închinăciunea ce au vrut să i-o facă în seara asta şi că nădăjduim că va avea el grijă, în temeiul obiceiului nostru moldovenesc de a întoarce ospeţiile, să-i bucure venind singur să o primească chiar la ei acasă, în Tarnopolul lor.

Rînjete subţiri apărură pe buzele celor doi fraţi la auzul vorbelor de mai sus, dar, neavînd altă ieşire în faţa ţevilor scăpărătoare aţintite asupra lor, bătură iar din pinteni şi, făcînd o închinăciune adîncă, se traseră încet spre uşă, încuind-o însă cu mare repeziciune de partea cealaltă.

*

Singurul om dintre toţi apărătorii conacului care rămăsese în viaţă şi care avu putinţa să vadă cele ce urmară fu Oniţă. Ieşind, secătuit de puteri din pricina sîngelui pierdut în apă, ceva mai la vale, într-un cot al malului, el rămase nemişcat cîteva clipe, întins cît era de lung pe prundiş, ca să-şi tragă sufletul. Umărul îl durea cumplit, rotocoale roşii i se învălmăşeau pe sub pleoapele închise într-un ţopăit ameţitor, tîmplele îi bubuiau surd. Într-un tîrziu deschise ochii. Luna scăpăra în înaltul cerului luminînd pămîntul ca-n palmă. Oniţă roti

privirea în jur, cercînd să se dumirească unde se află, apoi, cu un scrîşnet, se aşează în capul oaselor. Cu o dureroasă limpezime îi reveniră în minte cele petrecute adineauri. Văzu obrazurile flăcăilor săi făcînd roată în juru-i, ca să piară apoi unul cîte unul, ştiind dinainte că sorţi de izbîndă ori de scăpare nu-s, îl văzu pe Mitru cercînd să-l acopere cu trupul său şi îndemnîndu-l să sară în apă... Simţi pe obraji fierbinţeala unor amare lacrimi de ciudă şi neputinţă. Tresări. Dinspre conac se auzeau strigăte şi ocări în leşeşte. Ştia limba şi înţelese că celor dinlăuntru le-o bătut ceasul, că şi ei urmează a plăti partea lor de sînge. Scrîşnind, Oniţă îşi sfîşie cămaşa la umăr, luă o mînă de pămînt de-l frămîntă bine în palmă, cu scuipat, apoi astupă cu el rana şi o legă cum putu, după care porni tîrîş spre partea de unde veneau strigătele, oprindu-se din cînd în cînd să mai răsufle. Peste puţin ajunse în dreptul unui drumeag care cobora spre apă, într-un loc năpădit de brusturi şi puieţi de salcîm, de unde putu vedea nestingherit tot ce se întîmplă în conac şi în faţa acestuia.

La lumina faclelor, leşii mişunau de colo-colo îndeplinind poruncile a doi căpitani fercheşi, lîngă care Oniţă îi recunoscu numaidecît pe dascălul de limbă leahă al domniţei Muşa şi pe Niţă vătaful. „Tîlharii ! scrîşni oşteanul. Măcar să-i fi venit în minte lui Mitru să-i facă de petrecanie ticălosului ista pletos, că mai uşurat poate îi pleca sufletul din lumea asta", îşi zise el, întorcînd apoi privirea spre ferestrele deschise ale sălii de ospeţe. Aici, viermătul leşesc era mai mare. Şleahticii aduseseră cîteva scări şi acum se căţărau pe ele, cătînd a răzbi înlăuntru. Dar iată că de-acolo trosniră împuşcături şi cei din susul scărilor se prăvăliră pe spate, făcînd loc celora ce veneau după ei. Numai că aceştia şovăiră să mai urce.

— *Leźc !* [1] strigară într-un glas cei doi căpitani, la care porunci oştenii de jos prinseră a-şi îmbulzi fîrtaţii din faţă, năpustindu-i spre ferestrele deschise.

Mai trosniră alte împuşcături prăvălind pe următorii, însă după asta în lumina ferestrelor apărură cîţiva bărbaţi cu săbiile în mînă.

„Pesemne că au mîntuit plumbii", îşi zise Oniţă, cu inima zvîcnind să-i sară din coşul pieptului. Din pricina încordării

[1] Suiţi, daţi buzna !

cu care urmărea cele ce se întîmplau înaintea ochilor săi, parcă nici nu mai simţea cîineasca durere de la umăr. „Aşa, moşilor !“ făcu el, mai ţipînd de bucurie, cînd îl văzu pe boier Dima izbind cu oţelul ţestele răsărite în faţa lui, iar pe jupan Ilie Nehoiţă, pe care îl recunoscu de asemeni, răsturnînd cu piciorul scara înţesată de leşi. Se băteau vîrtos şi alţii, pe care nu-i ştia, la alte ferestre, năpustindu-şi săbiile în grosuri şi dînd strigări ca pe cîmpul de bătaie... „Se bat bătrînii, nu şuguiesc ! Mare păcat de braţele istea, că o să le copleşească pînă la urmă şleahta. Şi ce bine le-ar sta alături de măria-sa vodă. scară la scară, într-o bătălie adevărată şi dreaptă, luptînd pe cinste şi voinicie !“ se gîndi Oniţă blestemîndu-şi neputinţa şi căinîndu-i pe vrednicii bătrîni. Într-adevăr, în scurtă vreme bulucul de la ferestre spori, răsturnîndu-i pe apărători şi revărsîndu-se înlăuntrul sălii de ospeţe. Se auziră gemetele celor hăcuiţi de pale, ţipete de femei...

Cînd larma se mai potoli, în uşa cea mare a conacului apăru un cîrd de oşteni ducînd de braţe o femeie tînără, în alb, cu părul despletit, cu ochi rătăciţi. Oniţă o recunoscu numaidecît : era domniţa Muşa. Oştenii o tîrîră înaintea celor doi căpitani ai lor, iar aceştia, după ce schimbară cu ea nişte vorbe repezite, rămase neînţelese pentru Oniţă, dădură poruncă să i se aducă un cal şi o poftiră să-l încalece. Între timp, atît înlăuntrul conacului, cît şi în afara lui, izbucniră cîteva limbi de flăcări, altele prinseră a se înălţa dinspre acareturile scotocite de-acum şi golite în bună parte de inimoşii şleahtici. „Care va să zică, pentru domniţa Muşa s-au bătut tîlharii iştia, se gîndi Oniţă, cutremurat de cele ce vedea. Altminteri ar fi lăsat totul în grija flăcărilor de la bun început.“

În cele din urmă, încărcaţi cu boccele şi felurite calabalîcuri, leşii se încălărară. Încălecară şi cei doi căpitani ai lor, luînd-o pe Muşa pe un cal între ei şi ţinîndu-i dîrlogii. În urma lor venea dascălul cel pletos al domniţei. Oniţă îl blestemă iarăşi în gînd. Acum rana de la umăr îl durea iar, parcă mai tare ca înainte. Îşi muşcă pînă la sînge buzele. Ucigaşii lui boier Dima şi ai tuturor celor din conac, a căror apărare îi fusese încredinţată lui şi oamenilor săi, pieriţi şi ei pînă la unul, răpitorii acestei copile nevinovate treceau la un pas de el, coborînd spre apă prin dreptul tufelor ce-l ascundeau, iar el, oştean al măriei-sale, n-o putea ajuta cu nimic, nu-i putea răzbuna pe ai săi, se tîra ca un vierme strivit în ţărînă... Dar

iată că din coada rîndurilor leşeşti ce prinseră a se mistui într-aceleaşi ape care le aduseseră aici se desprinse un călăreţ, dînd pinteni înapoi spre acareturile cuprinse de flăcări. Oniţă îl recunoscu : Niţă vătaful. „De ce s-o fi întors ? se gîndi el, o fi uitat ceva, tîlharul !...“ Sîngele îi năvăli în cap. Dădu să se ridice, un geamăt surd îi scăpă printre buze. În cele din urmă izbuti şi ieşi, clătinîndu-se pe picioare, în marginea drumeagului. Întoarse capul : ultimii călăreţi intraseră în apa rîului. Se trase la umbra unui puiandru de salcîm, ţinîndu-se de el ca să nu cadă, şi stătu aşteptînd. Peste puţin apăru şi vătaful. Venea la trap, cu o legătură în mînă. Oniţă îl lăsă să se apropie cam la vreo zece paşi de el, apoi ieşi înainte.

— Prrr !... Opreşte, jiganie !

— Care eşti ? strigă vătaful, ducînd mîna la şold.

Dar înainte de a apuca el să înşface mănunchiul săbiei, în văzduh se auzi un şuierat scurt, urmînd sclipătului unui cuţit. Lovit în inimă, vătaful se lăsă pe o parte şi alunecă din şa, rămînînd cu un picior agăţat în scară. Oniţă veni fără grabă lîngă el, îl trase cu o mînă în lături, după care, despuindu-l de arme, încălecă cu mare greutate şi dădu pinteni fugarului spre satul aflat la vreo două verste de conac.

*

În spătăria cea mare din cetatea Sucevii, măria-sa vodă Ştefan ţinea aproape de o zi şi o noapte mare sfat de taină cu boierii. Afară se luminase de mult, dar lumînările mai pîlpîiau încă în sfeşnice, răspîndind în văzduh miros aromitor de ceară. Erau de faţă Luca Arbure, portar al Sucevii, logofătul Ion Tăutu, Isac vistiernicul, Şandru, Boldur vornicul şi alţi cîţiva boieri din sfatul domniei. Şedeau toţi în jurul unei mese lungi, în jeţuri de lemn cu speteze nalte, avîndu-l pe vodă în capul mesei, iar în faţa lor pe un diac bătrîn la o măsuţă încărcată cu pergamenturi, pene, peceţi, o călimară mare de aramă şi o căţuie cu cenuşă alături de ea.

— Mărite doamne, spunea pîrcălabul Ştefanul al cetăţii Rădăuţi-Prut, vestea care ne-o adunat pe toţi la aiastă masă şi care ne pune pe gînduri o fost întărită la noi de mai mulţi neguţători veniţi mai acum cîteva zile de peste hotar. Nu-i un zvon. Au aflat-o nu numai oştenii din cetăţile şi aşezările dinspre margine, dar şi oamenii de rînd. Este drept, în afară

de neguțătorii străini de care spuneam, nimeni dintre ai noștri n-o văzut cu ochii lui așezarea în tabără la Liov, dar asta nu înseamnă să nu dăm crezare celor ce se spun.

— Ai dreptate, Ștefule, grăi domnul, ridicînd obrazul din palme și aținîndu-l cu privirea ochilor săi verzi, venind de sub o frunte naltă înrămată de plete colilii. Un lucru numai mă nedumirește pe mine, boierii mei : oare de ce riga Albert, ajungînd cu atîta oaste la Liov și punînd-o în tabără, nu mi-o dat nici o știre lămuritoare pînă acuma, așa cum ne-o fost înțălegerea că va face și că voi face la rîndu-mi, cînd ne-om afla unul din noi cu oastea în preajma hotarelor celuilalt ? Și apoi, de ce unii căpitani ai lui au coborît pînă la apa Prutului ?

— Fără îndoială, stăpîne, că are să-ți deie de știre în zilele care vin, spuse boier Ștefu, numai că știrea lui n-o să fie alta decît aceea care o și răsuflat de la Liov tot prin gura neguțătorilor, și anume : că oastea asta-i pregătită să-i pălească pe turcii de la Chilia, pentru a le lua cetatea. Cît despre căpitani, chipurile, de capul lor ar fi făcut-o...

— Se prea poate să ai și în privința asta dreptate, Ștefule, spuse iar domnul, numai că noi nu ne-om putea culca pe urechea asta și lua de-a bune toate cîte ni le va spune ori le va zvoni prin alții riga Albert, că doar îl cunoaștem nu de azi, de ieri. După mine, ar fi să trimetem o solie la Liov, fără a mai aștepta înștiințarea lui, și care solie, pe lîngă întrebările ce i le va pune și răspunsurile ce le va primi de la el, să vază cu ochii ei și să iscodească pe de lături ce și cum.

— Ar fi lucrul cel mai nimerit, mărite doamne, grăi și Luca Arbure, un om gros, cu păr țepos și gălbui retezat scurt. Numai, pe cine să trimetem ?

— Bun ar fi, boierii mei, Sima Boldur, că știe leșește cît un leah de baștină, iar în agerimea minții și a ochilor nu-l văd pe careva să-l întreacă. Numai că asta nu se poate, fiind el, în primul rînd, căpitan al călărimii noastre în Țara de Sus, împovărat cu destule răspunderi, iar într-al doilea rînd, fiindcă și așa l-am întîrziat cu o zi de la nunta ce o avea de jucat azi cu fata lui Dima Horodișteanu...

La aceste vorbe, vornicul Boldur, un bărbat nalt și bine legat, roși nițeluș, dar sări numaidecît în picioare și, ducîndu-și dreapta la piept și pogorînd fruntea, spuse :

— Măria-ta, dacă-i vorba...

— Nici o vorbă, vornice ! Şezi !

— Buni ar mai fi, măria-ta, după a noastră părere, şi dumnealui Tăutu logofăt, spuse Şandru, pîrcălab al Romanului, un bătrîn vînos cam de-o vîrstă cu vodă, că ştie şi el binişor leşeşte, cum şi Isac, vistiernicul nostru, că are limbă ascuţită şi ochiu iscoditor. Amîndoi să se ducă, că-n patru ochi ar vedea mai multe.

— Mă alătur părerii tale, Şandrule, că o găsesc bună, numai să vedem ce spun şi dumnealor, că doar cu de-a sila la o treabă ca asta nu pot trimete pe nimeni.

Boierii cu pricina îşi plecară frunţile, ducînd dreapta la piept în semn că sînt gata oricînd, iar logofătul Tăutu, o matahală de om cu ditai tîrn de barbă, pe lîngă care vistiernicul arăta curat ca un ţipar, de neastîmpărat şi deşirat ce era, spuse :

— Îţi mulţămim, mărite doamne, pentru încrederea ce ne-o arăţi, cum şi ţie, pan Şandrule, pentru părerea ce o ai despre noi. Ne-om duce cu dragă inimă !

Dar taman atunci uşa se deschise şi în ea apăru un fecior de casă într-o şarvané de fir, vestind următoarele :

— Măria-ta, s-o arătat la curte un călăreţ venind din satul Horodiştea, de pe Prut. Vrea să-l vadă fără zăbavă pe luminăţia-sa vornicul Boldur. Se pare că omul este rănit.

Vodă se întoarse spre vornic, privindu-l nedumirit. Acesta se ridică în picioare, întrebîndu-l pe fecior :

— Nu ţi-o spus cum îl cheamă ?

— Oniţă, mi-o spus, al Nastasiei, mai-marele peste ceata de oşteni ce ai lăsat-o la Horodiştea pentru întărirea pazei conacului de acolo. Abia se ţine pe picioare...

Măria-sa ridică neliniştit ochii, grăi :

— Spune-i oşteanului să intre !

*

Cu obrazul încremenit ascultă măria-sa vodă povestea acelui oştean, cu aceleaşi obrazuri încremenite o ascultară boierii sfatului său domnesc, cu obrazul şi inima încremenite o ascultă însă vornicul. Rămăsese a sta în jeţul său, cu fruntea căzută în palme, cu ochii închişi.

Oniţă şedea pe laviţa largă de lemn încrustat aşezată în lungul păretelui, pe care îl poftise vodă să şadă, cu fruntea

năduşită, cu apele ochilor tulburi, străduindu-se din răsputeri să-şi ţie trupul ţeapăn. Povestise de-a fir a păr toată întîmplarea de la conac, vorbise despre vitejia boierilor, despre trădarea dascălului domniţei Muşa şi a lui Niţă vătaful, învinovăţindu-se pe sine că nu şi-o dat seama din vreme de cele ce se puneau la cale. Un singur lucru nu pricepea Oniţă în ruptul capului : ce le-o trebuit leşilor să vină în număr atît de mare la conac, că peste două sute de oameni să tot fi fost acolo, dacă nu mai mult, să arză totul, să-i omoare pe toţi, că doar nici de jefuit n-au jefuit mare lucru ? Numai ca să o răpească pe domniţa Muşa ? Dar bine, treaba asta puteau să o facă oricînd, că doar în fiecare zi aproape îl înşeua pe Tătar şi se tot ducea în lungul malului pînă n-o mai vedeai cu ochii. De-ajuns era doi-trei oameni să fi trecut apa şi s-o pîndească în drumul ei...

Domnul se ridicase în picioare şi umbla, şchiopătînd uşor, de colo-colo prin spătărie, cu privirile în pămînt. Peste cîtăva vreme se opri în dreptul oşteanului şi, punîndu-şi mîna pe umărul lui sănătos, întrebă :

— Te doare rana ?

— Da' de unde, măria-ta ! zbucni Oniţă, dînd să sară în picioare, dar se prăbuşi numaidecît, cu un geamăt surd, pe laviţă. Obrazul îi ardea ca-n para focului, dinţii îi clănţăneau în gură.

Domnul bătu din palme, la care sămn se arătă iar feciorul în şarvané de fir. Îi spuse grăbit :

— Ia-l pe oştean şi îl găzduieşte într-una din odăi, apoi cheamă-l pe Ieronim doftorul să-i deie îngrijirea de cuviinţă.

Ieşind cei doi pe uşă, vodă se aşeză iarăşi la locul său, privindu-l lung pe Boldur. Apoi clătină din cap şi spuse :

— Negrăit de rău îmi pare, vornice, de cele întîmplate şi mă doare inima pentru tine, dar şi mai rău mi-ar fi părut dacă ai fi fost tu acolo şi cele puse la cale împotriva ta, căci împotriva ta bănuiesc că au fost puse la cale toate, ar fi ieşit cu cîştig uneltitorilor. Punînd mîna pe tine, voiau să mă vază pe mine ciung de o mînă... de mîna în care port buzduganul !

— Mărite doamne, îţi mulţămesc pentru aieste cuvinte, spuse Boldur înălţînd fruntea. Încremenirea îi pieri din obraz, iar ochii lui pînă atunci învăluraţi în neguri căpătară dintr-o dată sclipirea unor oţele. Îngăduie-mi, stăpîne, a-ţi face o ru-

găminte. Spuneai că am mintea şi ochii ageri, dă-mi putinţa de a dovedi cu adevărat acest lucru.

Domnul îl privi neclintit.

— Vrei să pleci în Lehia, în locul lui Tăutu şi-al lui Isac ?

— Vreau să plec, dar nu în locul lor, ci înaintea lor şi în taină mare...

— Pentru a o găsi pe fata lui Dima Horodişteanu, logodnica ta ? Da' oare nu-ţi dai seama că, nereuşindu-le leşilor încercarea de la conac, dacă, bineînţăles, au făcut-o pentru ce credem noi, tocmai pentru a te momi în capcană au răpit-o pe ea ?

— Măria-ta, iertată-mi fie îndrăzneala că ţi-o spun : solia asta, chiar alcătuită ea din oameni vrednici ca dumnealui Tăutu logofăt şi dumnealui Isac vistiernicul, nu va face mare lucru în Lehia, şi asta fiindcă toţi vor fi cu ochii asupra ei. Adevărul despre cele ce pune la cale riga Albert trebuie iscodit pe alte căi... Îl voi afla şi, totodată, o voi afla şi pe Muşa.

— Vrei să te vîri singur în gura lupului ?

— Nu mi-e frică de el, mărite doamne, că-i cunosc năravul şi îi ştiu sfărîma colţii ! Am făcut doar şcoala de catiheţi la Liov, de-am învăţat bucoavnele şi scrierea latinească, şi am cîţiva prietini buni pe acolo, mai cu seamă pe unul Riszard Dobrovolschii, nobil de viţă, care poartă Jagellonilor, şi mai cu osebire lui Albert, o ură de moarte pentru nedreptăţirea spiţei sale şi uciderea părintelui său.

Domnul tăcu o vreme. Apoi ridică fruntea, căutînd un răspuns în ochii boierilor săi. Dar nimeni nu se încumeta să-l deie.

— Îmi pui pe umeri o mare răspundere, Boldur, spuse în cele din urmă, căci treaba la care te duci te poate costa capul, iar pe mine — braţul, după cum ţi-am mai spus. De-ar fi fost vorba numai despre iscodirea adevărului, m-aş lăsa păgubaş. Dar aşa, n-am încotro... Dumnezeu să te aibă în pază !

*

Negrăit de frumoasă îi păru dintr-o dată viaţa oşteanului Oniţă al Nastasiei, din satul Boldureşti, de pe malul Prutului. Şi asta fiindcă se afla iar în preajma vornicului, aşa cum îi dăduse poruncă să se afle, ba chiar îl rugase cu lacrimi în ochi,

cu ani în urmă, bătrîna vorniceasă, Dumnezeu s-o ierte acum, tot Nastasia după nume ca şi mumă-sa. Asta se întîmplase în ziua cînd, după potureii plesniţi în genunchi şi cămeşa sfîşiată în vreo crăcană afurisită din vîrful nucului, după zgaibele adunate cu nemiluita pînă şi-n vîrful nasului, viitorul dregător al măriei-sale fusese despuiat pînă la piele, lăut fără milă, în ciuda răcnetelor sale, într-o covată cu leşie, apoi îmbrăcat în albitură proaspătă şi căftănel nou şi repezit la şcolile cele mari din Lehia într-un rădvan în care, alături de un moş al său dinspre partea mamei, luase loc şi Oniţă în chip de strajnic la plodul vornicesei şi om de mare nădejde al ei. Crescuse mai mult la curtea lor decît în ograda casei sale, ca fecior la toate, şi se legase de plod, reuşind uneori să-l ţină în ascultare, ceea ce-i plăcuse dintru-nceput mamei, făcînd-o să nădăjduiască că aşa va fi şi mai tîrziu. E drept, o vreme a fost aşa, chiar şi în anii de şcoală, unde Sima se alesese cu destulă ştiinţă de carte, iar el, Oniţă, cu o seamă de vorbe leşeşti, cît îi trebuia ca să nu moară de foame şi sete prin Lehia, ori să se bucure şi el colea, ca flăcău în pîrgă, de nurii vreunei leşte mai drăcoase. Însă după aceea...

După aceea fostului plod îi miji tuleiul, apoi îi răsări mustaţa adevărată, inima prinse a-i da şi lui buzna după ceea ce-i plăcea strajnicului său, năravul i se aşeza văzînd cu ochii, şi iată că într-o zi i se păru lui Oniţă că arată taman ca a cincea roată la căruţa tînărului său stăpîn. I-a spus-o în faţă, cu gîndul de a se duce încotro vedea cu ochii, călcînd chiar în picioare nu numai jurămîntul făcut cîndva vornicesei, dar şi amărîta lui inimă, care avusese vreme îndestulă să se lege de aist zbînţuit aflat acuma în drum spre cetatea de scaun a ţării şi avînd în şerpar sinet cu pecetea celor şcoli mîntuite *cum magnum laudae* în Lehia. Numai că, spre marea lui mirare, în loc să-l suduie slobozindu-l în cele patru vînturi, ori să-l ruşineze pentru îndrăzneală, viitorul dregător al măriei-sale prinse a rîde în hohote şi, punîndu-i mîna pe umăr, îi spuse: „Aşa-i rînduiala vieţii, Oniţă. Puii de hultan hultani se fac la rîndu-le. Drag îmi eşti, da' nu mi-i dragă dădăceala. Pot zbura şi singur, da' tare m-ar durea inima dacă ai pleca de lîngă mine." Aşa-i spusese, tăindu-i piuătul, iar ca să scape de dădăceală, că de meteahna asta nu putea scăpa nici Oniţă, îl puse, atunci cînd se văzu învestit de vodă cu putere peste o parte din oastea ţării, în fruntea

unei cete de oşteni ca să aibă şi el o grijă pe plac, că doar oştean se simţea Oniţă încă din scutece, moştenind pe drept din moşi-strămoşii lui faima tighicenilor care nu ştiau de frica nimănuia pe lumea asta, decît a Celuia de Sus. E drept, se cam îmbufnase la început Oniţă cînd se văzu şi mai mult îndepărtat de vornic şi azvîrlit, fie numai şi pentru cîteva săptămîni, tocmai spre marginea ţării întru sporirea pazei conacului de la Horodiştea, dar, cumpănind mai temeinic după aceea lucrurile, îşi dădu seama că numai din încredere faţă de el îl alesese vornicul să-i păzească ce avea el mai scump pe lume. Întîmplîndu-se însă cele ce s-au întîmplat acolo, în bună parte poate şi din vina lui, se gîndi în sine că de data asta vornicul nu va mai voi să ştie de el şi că, în sfîrşit, o sunat şi ceasul despărţirii lor pentru totdeauna. Aşa îşi zicea el în scurtele lui treziri la viaţă, cînd, scuturat de friguri şi năucit de năluciri, deschidea ochii şi da de obrazul osos şi blajin al doftorului măriei-sale, aplecat asupra-i. Dar iată însă că într-o dimineaţă, cînd mintea i se mai limpezi, iar frigurile îl mai lăsară într-ale lui, se pomeni cu vornicul în odaie. Îl privea surîzînd.

— Ei, te-o lăsat zgripţuroaia ? Prea te-o-ndrăgit hîrca asta şi nici că mai credeam că te lasă. Era şi vremea, Oane, că de mult tînjesc după noi drumurile Lehiei.

— Cum, plecăm în Lehia ? făcu ochii mari oşteanul.

— D-apoi să lăsăm neîntoarsă venirea în musafirie a şleahticilor, la Horodiştea ?

— Adevărat, nu se cade, luminăţia-ta ! prinse a zîmbi oşteanul. Ne-or fi aşteptînd.

— Asta fără îndoială.

— Cu oaste mergem, pe urmele domniţei ?

— Fără oaste, că nu ne ducem a ne oşti cu ei, ci doar pentru a-i trage de limbă pe unii şi de a-i scurta de limbă pe alţii. Pe aiştia din urmă pentru răpirea domniţei şi uciderea oamenilor noştri la Horodiştea.

— Cînd plecăm, luminăţia-ta ?

— De-ndată ce te faci sănătos.

— M-o şi făcut în clipa asta vestea ce mi-o aduci ! rîse oşteanul, ridicîndu-se în capul oaselor şi încercînd a-şi mişca umărul stîng. Ian te uită, luminăţia-ta !

— Văd, văd ! Leşii ar trebui să-i deie mulţămită lui Ieronim doftorul pentru bucuria ce le-o pregătit...

*

Palatul crăiesc din Liov, una din multele reşedinţe ale crailor poloni, cum şi întreg Liovul cunoşteau în zilele acestea o mare fierbere. Pe străzile înţesate de lume, husari şi reiteri descălăraţi, în armuri scăpărînde, cu coifuri în cap, se preumblau ţanţoşi printre dughenele negustorilor, cătînd cu dispreţ la feluritele mărfuri clădite fie pe tarabe, fie de-a dreptul pe caldarîm, şi întorcînd capul numai după paniţele nurlii ce se arătau de prin gangurile caselor ori în perdeluitele ferestre ale cîte unei clădiri mai arătoase. Încălăraţi apăreau numai porucicii, rocmiştrii şi alte cinuri mai nalte, pe buiestraşi dolofani şi în bogate rafturi, venind dinspre tabere şi mai toţi scurgîndu-se spre medeanul cel mare unde cîntau muzici întru înveselirea norodului. Aici miedul şi horilca curgeau gîrlă din canelele butoaielor, iar tălpile scăpărau mazurci îndrăcite.

În palatul crăiesc însă, fierberea era pricinuită de pregătirile ce se făceau pentru seara de danţ la care fusese poftită de către luminăţia-sa craiul floarea nobilimii liovene, cum şi a castelanilor din împrejurimi, deoarece nu numai pros'imea, ci şi obrazurile subţiri au dreptul a se bucura de mărinimia unui rigă atît de tînăr şi de vestit, care le făcuse cinstea de a-şi arăta alesul chip în frumoasa lor aşezare, într-un popas nu prea îndelungat, înainte de a purcede pe mai ştii ce drumuri ale unor neîndoielnic răsunătoare fapte de arme.

Înainte însă de a-şi arăta cu adevărat alesul chip celor dornici să-l vază şi să i se închine, care începuseră de-acuma să umple marea sală de ospeţe a palatului, craiul primea alt soi de musafiri într-o odaie mai dosnică, cu uşi ferecate şi strajă straşnică pusă la ele. Unul dintre aceşti musafiri era pan Huminschii, nacealnicul volocului de iscoade care împînzea întreaga Podolie, un bărbat între două vîrste, cu bărbiţă roşcată şi ochi tupilaţi după nişte sprîncene groase, de aceeaşi culoare.

— Serenissime, spunea el plecînd smerit fruntea, poruncile primite le-am îndeplinit după puterea şi priceperea minţii noastre. Oamenii mei, cum şi neguţătorii întorşi din Moldavia

n-au băgat de seamă nici o mişcare de oşti pe acolo. Se pare că voievodul îşi odihneşte în bună tihnă şi mulţumire bătrînele lui oase, durînd locaşuri sfinte întru izbăvirea preapăcătosului suflet al său. Cît despre porunca de prindere a lui Boldur, căpitanul călărimii voievodului din Ţara de Sus şi cunoscătorul tuturor tainelor domniei, nu am putut-o duce încă pînă la capăt, şi asta din pricina nevenirii lui la nunta sorocită la conacul socrului său din Horodiştea. Rocmiştrii noştri, fraţii Olech şi Nikolai Tincenschii, cărora le-am dat poruncă a-l aduce în mare taină şi cu multă fereală înaintea noastră, negăsindu-l acolo, n-au mai avut alta de făcut decît să pună foc conacului...

— Şi focul, bănuiesc, într-aceeaşi mare taină s-a pus, iubite pan Huminschii ? surîse craiul, mîngîindu-şi falca şi cătînd cam dintr-o parte la el.

— Nu... nu s-a putut altfel, serenissime... Cei de la conac s-au împotrivit cu... cu înverşunare, se bîlbîi omul, făcîndu-se-n obraz de-o culoare cu barba şi sprîncenele.

— Şi ce-au făcut inimoşii tăi rocmiştri cu cei de la conac ?

— Ce să facă ? ridică acesta din umeri. Răzbindu-i, i-au trecut prin sabie...

— Bravos, spuse craiul privindu-l într-acelaşi fel. Da' oare bănuieşte domnia-ta ce fel de oameni puteau fi la o nuntă ca asta ?

— Apoi, se-nţelege...

— Şi oare crede domnia-ta că aceşti oameni nu ne puteau fi de folos, împlinind măcar în parte lipsa vornicului ?

— Fă... fără îndoială. Numai că rocmiştrii, cu toate că le-am spus...

— Idioţilor ! strigă craiul sărind în picioare şi prinzînd a umbla furios dintr-un ungher într-altul. V-am cerut să-mi faceţi un lucru şi voi dracu' ştie ce mi-aţi făcut ! Apoi, oprindu-se peste cîteva clipe în mijlocul odăii, întrebă : Şi acum, ce aveţi de gînd ?

— Să... punem mîna pe vornic !

— Cum ?

— Rocmiştrii i-au răpit logodnica, fiind încredinţaţi că are să vie pe urmele ei.

— Şi eu sînt încredinţat de asta, căci am auzit ce om este şi ce poate Boldur, dar de dibăcia voastră, după cele ce aţi

făcut, fie-mi îngăduit să mă îndoiesc, iubite pan Huminschii! Apoi peste alte cîteva clipe :

— Da' ia spune, frumoasă-i fata ?

Pan Huminschii făcu ochii mici şi, zîmbind cu înţeles, zise :

— Negrăit de frumoasă-i ! Eu n-am văzut-o, că n-am avut cînd, da' mi s-au jurat alţii că nu-i afli pereche.

Tînărul rigă îl privi cu asprime pe roşcovan, întrebă :

— Pricinuitu-i-a ruşinarea careva ?

— Zice-se că n-a cutezat nimeni pînă acum, că pare smintită în durerea şi-n dragostea ei. Cică era cît pe-aci să-l junghie pe Olech Tincenschii, fiindcă a încercat să se deie pe lîngă ea. Abia i-au smuls jungherul din mînă...

— Ascultă, pan Huminschii, scăpără din ochi tînărul rigă, te fac de-a dreptul răspunzător pentru soarta acestei fete. De s-o-ntîmpla să cadă cumva în mîinile lui Boldur sau de-o avea de pătimit de pe urma oamenilor noştri — pe tine te trag la răspundere. Ai să mi-o plăteşti cu pielea ta, mă-nţelegi ?

— Da, serenissime.

— Cînd m-oi mişca de aici cu oastea, am să te vestesc unde şi cînd vreau să o văd. Unde se află acum ?

— Am ţinut-o cîteva zile la Kameneţ-Podolsk, dar, fiind aşezarea prea aproape de graniţă şi frică fiindu-mi de vreo năvală a moldovenilor, le-am dat poruncă celor doi fraţi să o ducă mai în afundul ţării, la Tarnopol, şi să o ţie în castelul lor. Acolo va fi mai ferită.

— Şi pe Boldur, totuşi, cum ai de gînd să-l prinzi ?

— I-am şi pregătit capcana.

— Oare crezi cu adevărat că va cădea în ea ?

— Vom face totul ca să cadă. Mi-am răspîndit oamenii pe toate drumurile ce duc spre Moldavia, iară mîine plec singur la Zartcov. Acolo nădăjduiesc să-i pot ura bun venit...

— Să te văd ! De s-o întîmpla să mi-l dai viu pe vornic, a doua zi podskarbul[1] nostru Dobjinschii îţi va număra în palmă două mii de zloţi, iubite pan Huminschii.

— Da, serenissime. Vom face to...

— Eşti liber. Şi acum, să încercăm să reparăm ceea ce au binevoit domniile-voastre să strice.

[1] Vistiernic.

Ieşind Huminschii din odaie, craiul sună dintr-un clopoţel de argint aflat la îndemînă pe uriaşa masă de lucru, la care sunet se arătă numaidecît un aprod tînăr.

— Să vină la mine Bronislav, *pisar coronie* [1] !

*

— Proroc cu gură de aur ai fost, Ştefule ! spuse măria-sa vodă pîrcălabului cînd îl văzu intrînd, la chemarea sa, în ietăcuţul din stînga spătăriei celei mari, unde obişnuia să hodinească un ceas-două după multele treburi ale zilei. Se afla în acel ietăcuţ o laviţă acoperită cu scoarţe frumos lucrate, cu căpătîie în fir la părete, o mescioară, două jeţuri şi un ungher îmbrăcat cu icoane, sub care pîlpîia zi şi noapte lumina unei candele mari de argint, primită cîndva în dar de măria-sa de la Sfîntul Munte.

— M-ar bucura ce-mi spui, stăpîne, numai dacă aş afla că-n bine am prorocit, zîmbi pîrcălabul, aşezîndu-se în jeţul arătat de gazdă.

— Asta se va vedea în scurtă vreme, că încă n-avem cum şti, spuse măria-sa ridicîndu-se din căpătîie şi vîrînd picioarele în imineii de piele roşie, aflaţi sub laviţă. Vorba e că am primit azi o solie din partea rigăi Albert cu o carte în care, întocmai cum îmi spuneai, mă înştiinţează că oastea ce se află la Liov nu pentru alta decît pentru luarea de la osmanlîi a Chiliei o adună el acolo, rugîndu-mă totodată să-i dau cale slobodă prin Moldova şi să-i fiu de ajutor cu sabia şi cu steţia de hrană pentru oştire, ieşindu-i în tîmpinare sub Chilia.

— Şi ai de gînd a-i împlini întocmai rugămintea ? întrebă pîrcălabul, ridicînd dintr-o sprînceană.

— Aş fi împlinit-o întocmai, luînd, bineînţăles, anume măsuri de pază, că doar spre cîştigul nostru al tuturora celor de-o credinţă ar fi luarea îndărăt a aistei vechi cetăţi moldoveneşti, dacă nu m-ar fi pus pe gînduri întîmplarea de la Horodiştea.

— Îţi scrie ceva despre asta ?

— Îmi scrie, deoarece, vestindu-l despre cele petrecute acolo, i-am cerut numaidecît socoteală. Numai că răspunsul i-l bănuiam dinainte : chipurile, nu ştie nemica, iar dacă de-a ade-

[1] Secretar al regelui polon.

văratelea s-a întîmplat una ca asta, mă roagă să-i fie cu iertăciune, că-i pare negrăit de rău, şi numaidecît va da poruncă să se iscodească totul cum o fost şi să se deie pedeapsă necruţătoare făptaşilor. Cît despre fata lui Dima Horodişteanu, să nu-mi fac grijă, că va afla el unde se găseşte şi o va înturna în cel mai scurt timp în Moldova, despăgubind-o pe deasupra pentru durerea pricinuită şi pierderile îndurate prin arderea casei părinteşti.

— Frumoase vorbe, numai de-ar fi ele adevărate! prinse a zîmbi pîrcălabul.

— Într-adevăr, Ştefule, că mi s-ar lua o mare piatră de pe inimă. Din păcate însă, numai Boldur poate afla adevărul...

— O plecat vornicul?

— O plecat, şi zi-noapte n-am tihnă din pricina lui. Dacă lucrurile stau aşa cum le bănuim cu toţii, în mare primejdie se află el acolo.

— Asta-i drept. Să nădăjduim însă...

— Cu nădejdea asta îmi duc şi eu zilele, pregătind însă cruntă plată pentru ziua în care i s-ar întîmpla ceva. Călcîndu-mi pe inimă, l-am iertat de dragul creştinătăţii pe Cazimir-Bătrînul pentru ruşinarea ce mi-a pricinuit-o la Calomeea, ridicînd cortul în văzul tuturora ca să mă vadă îngenuncheat înaintea-i cînd am venit a-i cere ajutorul, făgăduit şi nedat pînă la urmă, întru apărarea noastră şi a lor împotriva Porţii, însă pentru fecior nu va mai fi iertare. Am şi repezit poruncă de adunare sub arme în toate tîrgurile şi satele, căci, întîmple-i-se lui Boldur fie pieirea, fie căderea în mîinile şleahtei fără înştiinţarea noastră, nici că aş mai sta la îndoială în privinţa uneltirii ce bănuim că se pune azi la cale. În ziua aceea aş fi dezlegat de orice legămînt făcut, de orice făgăduinţă dată, şi i-aş oferi lui Albert cale slobodă de intrare, dar fără întoarcere, prin Moldova...

— Şi pe drept i s-ar cuveni atunci o asemenea plată, grăi pîrcălabul. Da' ia spune, măria-ta, mai ai de gînd să trimeţi solia cu Tăutu şi Isac?

— Încă nu văd rostul trimeterii lor în Lehia. Adevăratele ştiri le aştept de la vornic, spuse vodă şi, întunecîndu-se la chip, adăugă: I-oi porni într-acolo dacă, ferit-a Sfîntul, s-o întîmpla ceva cu Boldur.

— Şi pentru ce s-ar duce atunci?

— Ca să-l poftesc pe Albert în Moldova, pe calea slobodă de care-ţi spuneam adineauri...

*

Cu obrazul în palme, cu o sfîrşeală cumplită în tot trupul, Muşa îşi aduna cu mare greutate gîndurile. Sălbatica ucidere a părintelui său, a unchiaşului Ilie Nehoiţă, cum şi a celorlalţi musafiri, da' mai cu seamă a femeilor şi a starostiţei, pe care o iubea ca pe o mumă, îi zdruncinase la început cu totul mintea, făcînd-o să nu-şi mai deie seama ce-i cu ea, unde se află şi ce vor de la dînsa ucigaşii aceştia cu rînjete subţiri şi căutătură spurcată. Încetul cu încetul însă, mintea începu să i se limpezească cătînd a înţelege cîte ceva din cele ce se petreceau în juru-i. Asta s-a întîmplat la Cameniţa, a doua zi după aducerea ei acolo, cînd se trezise dintr-un somn adînc şi fără vise ce-i mai îndepărtase întru cîtva proaspetele vedenii. Întrebările ce şi le pusese acolo fără a le putea găsi răspuns şi le punea şi acum în noul loc în care se afla, după o călătorie mai îndelungată în şa, făcută iar între cei doi rocmiştri. De ce veniseră leşii la conac şi pe cine căutau ei acolo ? Pe Sima ? Fără îndoială că pe el. Îşi aminti de spaima lui Razumovschii la aflarea ştirii că vornicul n-are să vină în seara aceea, îşi aminti de vorbele lui Boldur în duminica aceea însorită, cînd se preumblau amîndoi pe malul Prutului. Grăbind sorocul nunţii, Sima presimţea pesemne o nenorocire... Ce voiau de la el ? Şi de ce apoi, negăsindu-l pe el la nuntă, i-au omorît pe toţi şi au dat foc conacului ? Ca să şteargă urmele, să nu rămîie nici un martur al nelegiuirii ? De ce însă n-o omorîseră şi pe ea deolaltă cu ceilalţi ? Ce voiau de la ea ? Pînă mai acum două zile cînd pan Razumovschii şi Olech Tincenschii îi tot dădeau tîrcoale, îi păruse a înţelege tîlcul aducerii ei încoace şi îşi luase măsurile ei de apărare, dar iată că de la venirea unui şleahtic roşcovan lucrurile luaseră o cu totul altă întorsătură. Roşcovanul intrase în odaia ei şi, închinîndu-i-se din prag, îi ceru îngăduinţa să-i vorbească. Avea un zîmbet slugarnic în colţul gurii, totuşi Muşa îi făcu voia, gîndindu-se că poate va afla de la el un răspuns la întrebările ce o frămîntau. Roşcovanul începu prin a-i spune că-i pare din cale afară de rău pentru toate cîte i s-au întîmplat pînă acum din clipa lovirii conacului de la Horodiştea, că şi acolo n-a fost decît

o încurcătură la mijloc, nimeni neavînd nimic nici cu părintele ei, nici cu ceilalţi oameni trecuţi prin sabie şi foc. Cei care au făptuit asta şi au adus-o aici cu gîndul s-o necinstească îşi vor primi pedeapsa cuvenită, deoarece în Lehia asemenea fapte sînt oprite şi pedepsite cu asprime de lege, asupra căreia veghează cu străşnicie slăvitul rigă Albert. Apoi, spre nedumerirea Muşei, roşcovanul îi mai spuse că, ajungînd toată întîmplarea la urechile luminăţiei-sale craiul şi supărîndu-l ea peste măsură, i-a dat poruncă lui, Huminschii Miroslav, cinovnic de vază al crăiei, să-i ceară iertare din partea-i pentru durerea şi nedreptăţile pricinuite şi să o vestească totodată că el, slăvitul rigă al Lehiei, abia aşteaptă clipa prielnică cînd se va putea scutura de multele lui griji pentru a veni să o vadă şi să-i pună singur la picioare scuzele sale. Iar după plecarea roşcovanului totul în jurul ei prinse a se schimba, ca la semnul unei vergi nevăzute. În afara celor cîţiva şleahtici armaţi ce făceau zi-noapte de strajă sub ferestrele ei, bărbaţii care o slujiseră pînă atunci pieriră ca luaţi de vînt, în locul lor apărînd cîteva femei tinere şi frumoase, în straie osebite, care stăteau în orice clipă la poruncile ei. Dar nu numai atît : lucrurile vechi din odaie — dulapul, patul, scrinul, scaunele —, amirosind a mucegai, fură înlocuite peste noapte cu altele noi cu încrustături de sidef şi luciu proaspăt, scoarţelor aspre de pe pat şi podea le luară locul covoare persiene moi şi căpătîie de catifea, în ferestre şi pe masă răsăriră oale smălţate, cu flori...

Ce-or fi însemnînd toate acestea, că acum de-a adevăratelea nu mai înţelegea nimic ? ! Dacă ar lua de-a bune vorbele roşcovanului, cum că însuşi craiul Lehiei recunoaşte că a fost o greşeală şi o încurcătură la mijloc, s-ar fi cuvenit să i se dea drumul numaidecît să se întoarcă în Moldova. Dar aşa ? Ce rost avea venirea craiului să o vadă, ce rost aveau toate schimbările petrecute aici ? Vădit lucru, se urzea ceva. Dar ce anume — îi era peste putere să înţeleagă. Slăbise mult, secătuită de lacrimile ce-i însoţeau groaznicele vedenii noaptea şi de gîndurile ce-i măcinau mintea în zbuciumatele ceasuri ale zilei. Arăta curat ca o umbră a ceea ce fusese cîndva şi poate că s-ar fi hotărît de mult să curme totul, folosind un anume mijloc fulgerător pentru asta aflat în brăţara cu granate moştenită de la răposata mumă a sa, dacă în sufletul ei n-ar fi

licărit o nădejde. Izvora această nădejde din scapărul unor ochi căprui răsărind aproape, negrăit de aproape, în cumplitele ei ceasuri de cumpănă...

*

Pan Huminschii nu era omul care să se prăpădească cu firea din pricina vreunei nereuşite a sa sau a oamenilor săi, cu atît mai puţin din pricina unei batjocuri sau vorbe de ocară venite din partea tînărului şi năzurosului rigă. Pe pielea lui îi cunoscuse năravul şi nu o dată fusese ţinta trăsnetelor şi fulgerelor acestuia, dar ştiuse de fiecare dată să le abată pe lîngă urechi şi să-l îmbuneze în cele din urmă, întocmai ca acum. Îi pomenise de frumuseţea fiicei lui Dima Horodişteanu spre a-i abate gîndurile încotro ştia el că-l trage năravul, ca să scape deocamdată el şi să aibă timp să repare ceea ce stricase afurisitul de Razumovschii împreună cu cei doi rocmiştri, la conac. Noroc doar că se gîndiseră să o ia pe fată încoace, că altminteri totul se ducea de rîpă. Nu-i vorba, nu de prea multă deşteptăciune s-au gîndit ei la asta, că de harul acesta îi cam văduvise preasfîntul, cît din nădejdea atît a dascălului, cît şi a lui Olech că frumoasa moldoveancă ar putea lua în seamă bărbătească lor întruchipare atunci cînd i-ar mai trece spaima şi i-ar mai veni minţile acasă, că, vorba ceea, ochii care nu se văd se uită, iar ai lor i-or tot fi prin preajmă... Acum nu se îndoia că vornicul va veni în Lehia, cum nu se îndoia că el, Huminschii Miroslav, este Huminschii Miroslav şi nu altul, fiindcă auzise multe despre Boldur, faima lui răzbind pînă departe de graniţele ţării. Însuşi faptul că prinderea lui ar fi fost socotită de rigă drept prima şi marea izbîndă a sa împotriva bătrînului voievod moldav îi arăta că vornicul este un om cu care, într-adevăr, nu-i de glumit şi care îi va pune la încercare întreaga pricepere. Nu încăpea, de asemeni, îndoiala că, după zvonul răspîndit de ei pe toate drumurile privitor la răpirea logodnicei sale, vornicul ştie că este aşteptat în Lehia, fapt care îngreuia şi mai mult sarcina ce o avea el, Huminschii, de îndeplinit. Bine-nţeles, mai lesne i-ar fi fost acestui viteaz căpitan să se pună în fruntea cîtorva pîlcuri de călăreţi şi, avînd dezlegarea voievodului, să treacă la rîndu-i hotarul şi să facă prin aşezările lor dinspre margine ceea ce au făcut ei la Horodiştea. Dar, în primul rînd, făcînd astfel, găsirea

domniţei rămînea sub semnul întrebării, iar, într-al doilea rînd, însemna să calce în picioare prietenoasa făgăduinţă făcută, după cum a fost înştiinţat şi el, la curte, de către crai în cartea încredinţată soliei trimese în Moldova, de a face lumină în jurul întregii întîmplări şi de a-i pedepsi pe făptaşi... Aşadar, vornicul va căuta alte căi, pe cît se poate mai dosnice, pentru a-şi găsi logodnica şi pentru a-i răzbuna pe cei căzuţi la conacul lui Dima Horodişteanu.

La toate acestea se gîndea pan Huminschii stînd în odăiţa scundă a unei case ţărăneşti din marginea Zartcovului, ce dădea spre şleaul cel mare al Sniatynului, pe care umblau chervanele cu mărfuri dinspre şi înspre Suceava, iar de acolo mai departe spre Roman, Bacău şi alte aşezări moldoveneşti, ducînd postăvuri liovene, coase, seceri şi cîte şi mai cîte, şi aducînd de acolo grîne şi piei argăsite, miere şi peşte, carne, cum şi multe alte mărfuri de trebuinţă neguţătorilor şi pămîntenilor de rînd ai Lehiei. Isprăvind cu o grijă, şi anume aceea de a face cît mai plăcută şederea la Tarnopol a frumoasei moldovence, pentru a o îmbuna cît de cît şi a o pregăti astfel sufleteşte pentru venirea slăvitului crai, sub a cărui ocrotire se afla ea acum, pan Huminschii se trăsese în mare grabă la Zartcov împreună cu o parte din oamenii săi pentru a isprăvi cît mai curînd şi cu grija cea mare care-i stătea ca un bolovan în spate. Repezise el oameni pe toate drumurile, chiar şi pe cele mai puţin umblate, îi lăsase pe unii pînă şi în Tarnopol, că doar prea mult temei nu putea pune pe isteţimea celor doi rocmiştri, pe alţii îi împînzise pe la Ivanic, Thumaz şi prin alte aşezări mari şi mici, dar nădejdea îi era totuşi în şleaul acesta, unde mult mai uşor te puteai strecura cu unul din multele chervane sau în vreo podvoadă de neguţători ce ţineau calea Liovului. Mai era o greutate destul de mare, şi anume aceea a recunoaşterii vornicului, deoarece nici pan Huminschii şi nici unul din oamenii săi nu-l văzuseră vreodată la faţă. Singurul care l-ar fi putut recunoaşte era Razumovschii, de aceea, înainte de a-i răspîndi pe ceilalţi la locurile lor de veghe, îl pusese pe fostul dascăl al moldovencei să le deie amănunte în privinţa înfăţişării vornicului, oprindu-l apoi alături de sine pentru a-l avea în orice clipă la îndemînă. Iar ca vînatul să-i vină singur în bătaia săgeţii, tot prin oamenii săi răspîndise prin cele făgădaie şi hanuri crăieşti de la mar-

ginea drumurilor zvonul cum că o frumoasă domniță moldoveancă răpită de la conacul ei din Horodiștea s-ar afla adusă sub pază strașnică la Zartcov....

Cercetase pînă acum împreună cu Razumovschii și cu cei douăzeci de oameni cîți îi avea aici toate chervanele și harabalele, băgînd spaima în cărăuși și neguțători, că poate doar butucii roatelor rămaseră necercetați și pe după cozile cailor nu cătară. Dar degeaba. Vînatul nu se grăbea să se arate.

*

În vremea asta, în fața unui făgădău aflat cam la vreo zece verste depărtare de Zartcov dacă veneai dinspre Sniatyn, se arătă o herghelie mare, cam de vreo două sute și ceva de cai de soi moldovenesc, nu prea nalți de stat, dar cu grumaz puternic și copită mică, avînd nările despicate și coame lungi în bătaia vîntului, mînată în chiote și trosnete de harapnic de vreo cincisprezece herghelegii părînd pe jumătate sălbatici. Călăreau acei oameni pe deșălate, avînd doar frîu de funie și un harapnic în mînă, iar pe ei, drept straie — pieptar de piele crudă cu blana în afară peste o cămeșă de cînepă vîrîtă în niște nădragi strîmți și ținuți în chimir lat, iar în picioare opinci încheiate în nojițe pe deasupra unor oghele albe, de lînă, ajungîndu-le sub pulpa piciorului. În fruntea herghelegiilor se afla un bărbat bălan între două vîrste, lat în spete, cu o mustață zbîrlită și sfîrcurile năpustite în sus pînă în vecinătatea unor ochi albaștri, care, în ciuda nepotrivirii la prima vedere cu întreaga-i înfățișare țepoasă, păreau uneori totuși că fac casă bună cu ea. Zărind făgădăul încă de departe, omul dete cîteva strigări scurte și prinse a îmbulzi, dimpreună cu ceilalți, întreaga herghelie spre izlazul din dreptul acestuia, împînzit cu cîteva ochiuri de apă limpede, adunată se vede din pîrîiașul care șerpuia în lungul cîmpiei, scăpărînd pe la coturi. După care, lăsînd caii în seama celorlalți și întovărășindu-se cu vreo trei oameni, spătosul o porni spre mica așezare alcătuită din două case cam povîrnite pe-o latură, un hambar lung și alte cîteva acareturi mai mărunte, toate în risipă.

— *Dobry dzien!* [1] spuse el hangiului, un bătrînel scund, cu ochii lăcrimoși, care stătea sprijinit de ușorul ușii și care

[1] Bună ziua !

urmărise mirat sosirea hergheliei cu încă cîţiva muşterii de-ai săi, ale căror căruţe stăteau trase în faţa făgădăului.

— Bună să vă fie inima ! răspunse acesta zîmbind, într-o moldovenească cam negrăită de multă vreme. Moldoveni sînteţi, de bună seamă ? mai întrebă el ploconindu-se şi poftindu-şi musafirii să treacă înainte într-o încăpere destul de mare, cu bagdadie joasă şi mese lungi în lungul părelţilor, amirosind a mucegai şi vin stătut.

— D-apoi ce alta să fim ? rîse spătosul, luînd loc cu tovarăşii săi la una din mese şi cumpănindu-i dintr-o privire pe ceilalţi muşterii care se aşezaseră şi ei pe la locurile lor. Iar după cum văd, eşti de-o sămînţă cu noi ? mai spuse el hangiului rămas în picioare înaintea lor şi aşteptîndu-le, se vede, poruncile.

— Sînt şi eu moldovean de prin părţile Bacăului şi Onofrei mă cheamă. Ne-o adus tătuca de mici încoace, încă de pe vremea lui Alexandru vodă, cumpărînd de la un pan cu drumuri prin Moldova făgădăul ista şi zicîndu-şi că se va procopsi cu el, da' după cum vedeţi...

— Straşnică procopseală !... surîse un alt herghelegiu, unul oacheş şi ceva mai tînăr, bine legat şi el, cu ochi iuţi ca focul, greblînd cu degetele o scurtătură de barbă sălbatică, numa-n vîrtejuri. Pesemne că-n zece noduri îşi înnoadă panii pungile, de le vine greu după aceea să le mai desfacă.

— Cam aşa-i cum spui, încuviinţă bătrînelul, că-ţi dă părul prin căciulă pînă vezi de la ei un zlot. Tot cu potronicii [1] umblă, da' şi pe-aceia îi dumică de-ţi vine rău să te uiţi la ei.

— Şi noi care ne spuneam ca şi tătuca al dumitale că ne-om procopsi în Lehia ! rîse şi spătosul.

— Apoi cînd e vorba de cai, să ştiţi de la mine — panul nu se zgîrceşte. Da' mai cu seamă acuma, cînd se găteşte de războiu...

— Oare ? se minună omul.

— Aşa-i cum vă spun. De vînzare aveţi caii ?

— De vînzare-s, că doar nu de preumblare am luat în piept drumurile Lehiei !

— De la vama Sucevii veniţi ?

— De-acolo, cu zapis şi pecete domnească pentru vînzare slobodă în Lehia.

[1] Monedă măruntă în circulaţie pe atunci în Polonia.

— Straşnic aţi brodit-o ! dădu din cap moş Onofrei, numai că o să cam aveţi de furcă pe-aici cu oamenii crăiei, că gem drumurile de ei. Nu-i vorba, zapisul e bun, că vă deschide calea, da' o să vă purice şi-o să vă-ntoarcă pe faţă şi pe dos pînă vi s-o face lehamite.

— Da' pe cine caută ? ridică ochii spre el herghelegiul cel cu barba-n vîrtejuri.

— N-am ştiinţă pe cine şi ce caută. Ştiu doar atîta că se plîng neguţătorii şi cărăuşii că, de cînd s-o aşezat craiul cu oastea la Liov, parcă o dat strechea în toţi... Ptiu, ian te uită cum m-o luat gura pe dinainte, de-am uitat pînă şi treaba de gazdă ce o am ! Ia spuneţi, ospătaţi ? Că v-o fi foame de la drum !

— Ospătăm, ştiut lucru, şi dăm de fund cîte o cană cu vin, că ni-s gîtlejurile iască de cît colb am înghiţit, grăi spătosul întorcîndu-se spre ai săi.

Plecînd hangiul la treaba lui de gazdă, doi din cei cîţiva muşterii leşi, în totul vreo şapte la număr, care şedeau la o masă mai în fund, îşi apropiară capetele sfătuind între ei, după care unul nalt şi uscăţiv, cu ţeastă pleşuvă şi clonţ de erete, se întoarse spre herghelegii întrebînd :

— *Po polsku mowice ?*[1]

— Noi doi ne mai descurcăm, dete răspuns într-aceeaşi limbă spătosul, arătînd spre herghelegiul cel cu barba-n vîrtejuri şi ochi iuţi ca focul, c-am mai avut prilejul a sta printre leşi. Altminteri nici că ne-ncumetam a veni încoace.

— Frumoşi cai aveţi ! dădu din cap omul. Ai voştri-s ?

— Da' de unde ! I-am adunat şi noi de pe la stăvile boiereşti, că au şi panii noştri nevoie de bani. Noi ne-om lua doar partea pentru osteneală.

— Nu cumva se gătesc şi panii voştri de război, că le trebuie bani ? întrebă celălalt leah, unul mai mărunţel şi ceva mai în vîrstă, aruncînd o privire fugară soţului său. Că, după cîte ştiu, scoaterea din ţară a cailor a fost oprită de Ştefan voievod mai acum cîţiva ani ?

— Dacă se găteau de război, panii noştri nu-şi vindeau caii, asta-i la mintea cucoşului, surîse herghelegiul celălalt, care ştia şi el leşeşte. Cît despre poprirea pusă pe vînzarea cailor despre care aveţi ştiinţă, însuşi pozvolul[2] domnesc ce-l avem

[1] Vorbiţi leşeşte ?
[2] Permis de liberă trecere.

asupra noastră arată că-n ultimii ani s-au prăsit destui cai în Moldova şi că ni se îngăduie a vinde prisosul.

— O fi cum spuneţi, grăi leahul cel mărunţel cătînd într-acelaşi fel la tovarăşu-i de cană. Apoi, întorcînd iar capul spre herghelegii, întrebă : Da' dacă ne este îngăduit să ştim, încotro ţineţi drum ?

— Deocamdată vrem să ajungem la Zartcov, ca să-nnoptăm acolo, iar după aceea tot către Liov ne-o fi drumul, răspunse spătosul.

— La Zartcov ?! se minunară într-un glas cei doi, după care cel cu clonţ de erete urmă : Chiar într-acolo să mergeţi. E un imaş bun în apropiere şi aveţi şi unde trage...

— Da' nu numai atît, sări şi mărunţelul, cu Zartcovul e o poveste întreagă pe care o puteţi afla la faţa locului. Se zvoneşte cum că ar fi ţinută acolo o domniţă, moldoveancă de-a voastră, răpită de doi rocmiştri de la conacul ei de pe malul Prutului. Aflînd craiul că fără ştirea lui s-a făcut una ca asta, i-ar fi pedepsit aspru pe cei doi rocmiştri şi ar fi adus-o pe domniţă încoace ca să o gătească de drumul ei spre Moldova, încărcînd-o şi cu daruri totodată, drept despăgubire.

Nimeni, decît poate doar hangiul care tocmai intra cu o tipsie plină cu străchini şi căni, nu băgă de seamă schimbul fulgerător de priviri între cei doi herghelegii, care îşi reluară însă numaidecît înfăţişarea lor obişnuită. Poate de aceea, punînd tipsia pe masă, moş Onofrei le făcu amîndurora un anume sămn cu ochiul cercînd a-i linişti parcă, după care bărbatul cel oacheş cu barba-n vîrtejuri surîse, zicînd cam dintr-o parte :

— De-i aşa cum spuneţi, straşnic rigă aveţi, dacă printre atîtea treburi mari ale crăiei găseşte vreme să-şi plece urechea la năcazul unei biete fete de pe la noi ! În ce ne priveşte însă, nu pentru aflatul poveştilor ne-am pornit la drum, iar dacă ne ducem la Zartcov o facem spre a mai scurta din calea Liovului, unde ne mînă graba să ajungem pentru a vinde herghelia. Că-i ştiut lucru : unde-i oaste, e nevoie şi de cai.

Zicînd acestea, el se întoarse spre ai săi, ciocnind cu ei cănile întru vînzare bună şi cîştig, după care toţi patru prinseră a duce cu mare grăbire lingurile la gură.

Isprăvind cu masa şi plecînd să-i cheme pe tovarăşii lor rămaşi cu herghelia să ospăteze şi ei, cei patru se pomeniră

cu hangiul pe urmele lor, şoptindu-le năpustit în moldoveneşte, din pragul făgădăului :

— Băgaţi de seamă ! Leşii cu care aţi stat de vorbă sînt nişte iscoade... Dacă aveţi de ce a vă teme, vă sfătuiesc să nu vă duceţi la Zartcov, că acolo-s puzderii, în frunte cu mai-marele lor... Apucaţi-o mai bine spre Podhaiza, că-i mai puţină primejdie, deşi-i mai depărtişor pînă acolo...

*

Multă bătaie de cap mai avu în ziua asta pan Razumovschii de cum deschise ochii în zori şi pînă tîrziu, după scăpătatul soarelui. Afurisită zi ! Parcă toţi neguţătorii Liovului s-ar fi înţeles între ei să se întoarne azi dinspre Sniatyn, mai încărcaţi ca totdeauna. Bine-i de pan Huminschii şi de ceilalţi, că ei îşi împart frăţeşte munca, cîtă vreme el... Nu trecuse un călător ca să nu-l cerceteze de aproape, să nu-i încerce tăria bărbii şi mustăţilor, iar dacă avea obrazul spîn să nu-i potrivească o anume barbă şi o anume mustaţă ce le avea la îndemînă, ca să-l vază cum arată şi într-un fel şi într-altul. Că, dacă stai să te gîndeşti, cam atîta îşi poate schimba omul din toată a lui înfăţişare, fiindcă, orice-ai face, nici nasul nu-l poţi aduce în locul cefei, nici ochii pune acolo unde li-i hărăzit urechilor să steie. Iar vornicul, după cît îşi aducea el aminte, înainte de a-i cădea afurisenie pe cap purtase un soi de bărbiţă prelungită în zecsuri spre tîmple şi o mustăcioară scurtă, celelalte toate fiind la locul lor ca la toţi oamenii. E drept, după ochi l-ar mai putea recunoaşte, că aveau un neastîmpăr şi nişte focuri în ei !... Da' acum, cearcă de-l mai ghiceşte între toţi diavolii aceştia care fac gura pînă la urechi, iar din tine — albie de porci, că le tot smulgi perciunii şi părul din chică, cînd tu abia te mai ţii pe picioare, ochii ţi se închid de somn, iar capul îţi duduie de hărmălaie şi afurisenii. Ce-i pasă lui pan Huminschii şi celorlalţi, că toată nădejdea în el şi-o pun şi în nimeni altul ! Razumovschii îl ştie la obraz, Razumovschii îl cunoaşte ! cunoaşte-l-ar Sarsailă cu toţi ai lui, că alta nu i-ar mai dori ! Şi oare cine dacă nu tot spurcăciunea asta cu coadă, Doamne iartă, l-a pus încă pe vremea cînd hălăduia în bună pace şi îndestulare la conacul lui boier Dima să primească afurisita sarcină de a-l da viu pe vornic în mîinile oamenilor crăiei ? Ce-i lipsea lui pe atunci ?

Atîta poate — dragostea paniței, că în rest nici capul nu l-ar fi durut ! Adică, îi lipseau la drept vorbind cei cinci sute de zloți făgăduiți de Huminschii, dacă totul ieșea bine. Cum însă totul le-a ieșit pe dos... Deci mai cu ciudă prinse a încerca el perciunii și chicile negustătorilor, fără a mai lua în seamă sudalmele și răcnetele lor, cum și oboseala din mădulare, care stătea gata-gata să-l deie grămadă.

Și iată, cînd își spunea el că a isprăvit treaba pe ziua de azi și că numaidecît se va lăsa în dulcea desfătare a somnului în șoprul așternut cu fîn aromitor, unde își făcuse el culcușul, ce se afla în spatele casei pe care o ocupa împreună cu Huminschii și cu ciracii lui, pe șleau se auziră chiote, trosnete de harapnic și tropotul unei herghelii de cai înaintînd spre ei. Lăsînd în plata Domnului ultima haraba din ultimul chervan ce-l cercetaseră în acea zi, nădăjduind că altele nu s-or mai arăta după căderea întunericului, deoarece negustătorii obișnuiesc să nopteze la marginea drumurilor, mergînd numai ziua, pan Huminschii cu ai săi se întoarseră spre herghelie, așteptînd să se apropie.

Măsurînd-o din ochi, număra în totul cam vreo sută de cai, însoțiți de șase oameni călări mergînd pe laturele drumului. Făcîndu-le semn să oprească, pan Huminschii strigă :

— Care-i căpetenia voastră, să iasă înainte !

Numaidecît dintr-o latură se desprinse un călăreț, venind la pas spre ei. Ajungînd în fața lor, omul descălecă, întrebînd în leșește :

— Vameși sînteți ?

— Cinovnici ai crăiei, cu paza la drumuri.

— Da' de cînd asta ? Știam că numai la vămi...

Pan Huminschii nu se osteni a-i răspunde, întrebă :

— De unde veniți ?

— De la vama Sucevii, cu zapis domnesc pentru vinderea cailor în Lehia.

— Arată zapisul !

Omul vîrî mîna în sîn scoțînd de acolo un sulișor de pergament cu pecete mare atîrnînd de-o șfară și îl întinse cinovnicului.

— Aprindeți o faclă, că nu văd nemica ! spuse acesta oamenilor săi.

Scăpărară cîteva amnare, se aprinseră faclele. După ce ceti și răsceti zapisul, pipăindu-i pecetea și răsucind-o pe amîn-

două părțile, pan Huminschii îl înapoie necunoscutului, spunînd :

— Scrie aici că-s peste două sute de cai însoțiți de cincisprezece herghelegii. Unde-s ceilalți oameni și cai, că nu văd aici nici jumătate din ce spune zapisul ?

Omul prinse a zîmbi, apoi, răsucind în sus unul din sfîrcurile mustății sale bălane, țeapănă și de-o culoare cu părul grăi :

— Apoi, după cum tot zapisul spune, caii iștia i-am adus pentru vînzare și nu pentru numărare în fața domniilor voastre. Cît despre numărul oamenilor, vînzînd noi caii pe drum, am ajunge, de nu i-am trimete pe oameni de unde au venit, să călărim cincisprezece gugumani pe o singură iapă nevîndută...

Se auziră rîsete înfundate, întrerupte numaidecît de înverșunata tuse a lui pan Huminschii, care slobozi pe nerăsuflate, printre dinți :

— Ia, lasă vorbele de clacă și adună-i pe herghelegii înaintea noastră !

— Da' ce nevoie aveți de ei ? se miră omul.

— Să vă vedem la chip și înfățișare !...

— Dacă sîntem chipeși, adică ? Toți, pane, ca unul ! urmă a zîmbi acesta. Iar dacă o ieșit vreo poruncă crăiască cum că numai oamenii chipeși pot intra în Lehia, pe noi nici capul nu ne doare ! Apoi, întorcîndu-se spre ai săi : Ia, moldoveni, veniți încoace să vă vadă panii !

Ceilalți descălecară și ei, venind cu caii de dîrlogi înaintea cinovnicilor. Erau, într-adevăr, parcă aleși pe-o sprînceană, numai unul singur și anume căpetenia înălțîndu-se ceva mai sus ca ceilalți și cam tot într-aceeași măsură fiind mai lat în umere. Văzîndu-i adunați șirag și încredințîndu-se că altă suflare de om n-a mai rămas printre cai, pan Huminschii se întoarse spre cel mai de nădejde ajutor al său aflat pe undeva în spatele oamenilor, zicîndu-i :

— Ia, cearcă-i, pan Razumovschii !

Dacă în clipa aceea cineva s-ar fi uitat mai cu luare-aminte la căpetenia herghelegiilor fără îndoială că nu i-ar fi scăpat vederii o anume mirare așternută pe obrazul acestuia. Cum însă nimeni nu băgă de seamă nimic, căci slaba lumină a faclelor nu-ți îngăduia asta, pan Razumovschii se apropie de căpetenie și se apucă a-l cerceta pe om din toate laturile. „O fi, n-o fi ? Nu, nu prea seamănă, că-i bălan. Da' mai știi, poate mustața și barba..." Și, spunîndu-și asta, îl și înșfăcă,

aşa cum se obişnuise să facă cu toţi, de un sfîrc al mustăţii... Numai că într-aceeaşi clipă, o dată cu mugetul surd al stăpînului acesteia, se auzi şi un bufnet scurt urmat de un răcnet ca de moarte al lui pan Razumovschi care zbură, răsucindu-se-n călcîie, în braţele lui Huminschii şi ale celorlalţi.

— Pogribania mă-tii de spurcăciune ! scrîşni omul. Asta ce-o mai fi însemnînd ?!

— Săriţi, mă omoară !! urlă pan Razumovschii, cătînd holbat din braţele lui Huminschii şi ale celorlalţi la namila din faţa sa, care venea asupra-i.

Auzind răcnetul, cum şi văzîndu-l pe moldovan că-i gata să-l înşface spre a-l mirui iar pe Razumovschii, leşii puseră mîna pe săbii făcînd roată în jurul celor şase herghelegii. Cît ai clipi din ochi, în mîinile acestora şi apărură de nu se ştie unde, că nimeni nu-i văzuse pînă atunci armaţi, nişte junghere lungi, la vederea cărora pan Huminschii tresări, strigînd către ai săi :

— Staţi !

Apoi, înmuindu-şi glasul, se întoarse spre căpetenie, zicînd :

— Bine, omule, cum de-ţi îngădui să dai într-un cinovnic al crăiei ? Spusu-ţi-am doar că ne facem slujba la drum...

— Trăgînd oamenii de mustăţi şi de barbe ? îl întrerupse acesta. Apoi dacă şi noi, în Moldova, le-am cerca tot astfel neguţătorilor de pe la voi tăria aistor podoabe bărbăteşti, ce părere ar avea craiul ? După care, întorcîndu-se spre Razumovschii, ce se pusese în două picioare şi îşi freca de zor falca, spuse : Acuma pofteşte, cinstite cinovnice, de-ţi fă slujba, da' rogu-te fă-o numai cu ochii, altminteri, să ne fie cu iertăciune !...

Însă pan Razumovschii nu mai avea chef s-o mai facă în nici un fel. Stuchind înciudat în ţărînă, el întoarse tuturor spatele şi o porni iavaş-iavaş spre ograda casei în care stătea în gazdă împreună cu Huminschii şi ceilalţi, către locul unde-şi făcuse culcuşul, aruncînd acestuia din urmă :

— Mă duc în şopru să mă culc ! Mi-o fi de-ajuns pentru ziua de azi, pan Huminschii...

Petrecîndu-l din ochi ca să vază cam încotro o apucă, maimarele herghelegiilor se întoarse spre pan Huminschii şi, suspinînd a părere de rău, spuse :

— Bietul om, dacă-mi spunea măcar dinainte... Apoi, cu inimă parcă mai uşoară : Şi acum, pane, îngăduie-ne să mînăm

herghelia pe izlazul de colo, că dobitoacele-s frînte de oboseală, cum şi noi într-aceeaşi măsură. Mîine, după ce va binevoi pan cinovnicul dumneavoastră să ne cerceteze cum trebuie, că doar altfel îl vezi pe om la lumina zilei, ne-om urni şi noi la drum cu năcazurile noastre...

*

Pesemne din pricina oboselii prea mari somnul nu se lipea în seara aceea de pan Razumovschii. Supărat cum era, se trîntise îmbrăcat în fînul aromitor din şopru, zicîndu-şi că va adormi numaidecît, dar clipele se scurgeau una după alta şi el rămînea a sta cu ochii deschişi, năpădiţi de lumina alburie a lunii, ce prinsese a se ridica deasupra Zartcovului. Îi stăruia înainte chipul afurisitului moldovan ce fusese cît pe-aci să-l deie gata dacă nu-i săreau în ajutor oamenii lui Huminschii. Oare unde-l mai văzuse ? Că nu se poate să nu fi văzut el pe undeva părul acela bălan, ochii albaştri cu căutătură dreaptă, întreaga această alcătuire a unei făpturi pe care, o dată văzînd-o, n-o mai poţi uita multă vreme, dacă nu toată viaţa. Neîndoielnic era că nu stătuse nicicînd de vorbă cu el, dar de văzut îl văzuse, de asta nu se putea îndoi. Numai unde ? Fără să vreie, gîndul îl purtă pe drumurile lui din Moldova, prefirînd prin faţa ochilor săi chipuri şi chipuri de oameni, stăruind mai mult asupra unora şi risipind altele ca fumul, în negura amintirii. Ah, da... Era o dimineaţă de cireşar, una din acele frumoase dimineţi cînd primele raze de soare se sparg în puzderii de stropi în întunecatele greabăne ale Prutului purtînd încă noaptea-n afunduri, poleindu-le apoi încetul cu încetul pînă la revărsarea cu adevărat a unei mări de aur. Îl sculase din somn şi îl adusese la fereastră sunetul unui corn ostăşesc vestind sosirea unor călăreţi ai domniei de la cetatea de scaun a ţării. Ca şi în alte dăţi, un junghi ascuţit îi fulgerase inima, dar se stăpînise totuşi şi se dusese la fereastră să-l vază pe acela care-i surpa cele mai frumoase şi mai cutezătoare visuri, ce-l perpeleau adesea cîtu-i nopticica de lungă. Venea ca-ntotdeauna, legănîndu-se uşor în şa, cu oamenii înşiruiţi în urma-i cîte trei scară la scară, ridicînd privirea spre o anume fereastră şi zîmbind parcă unor tainice gînduri ale sale. Sîngele îi năvălise iar în cap şi dădu să se tragă îndărăt spre a nu fi văzut, dar taman în clipa aceea zări în dreapta vornicului,

călărind cam la un cap de cal în urmă, un oştean ceva mai vîrstnic, pe care-l vedea pentru prima dată. Îl deosebea de toţi ceilalţi statura uriaşă şi frumuseţea chipului său bărbătesc. Dusese iar cornul la gură şi suna moale în văzduhul acelei dimineţi străvezii, cu capul răsturnat pe spate, cu ochii pe jumătate închişi... Privindu-l, simţise gheara invidiei scurmîndu-i inima. O, de-ar fi avut şi el o asemenea înfăţişare ! Îl mai văzuse după aceea în cîteva rînduri la odăi şi pe mal, făcînd muştru cu oamenii săi, căci pe el îl lăsă vornicul în fruntea cetei menite a întări paza conacului. Era bălan şi acela, avea şi el ochii albaştri, numai că-i lipseau barba şi mustăţile. Fulgerat de-un gînd, pan Razumovschii dădu să se ridice în capul oaselor, dar se vede că somnul îi muiase de tot mădularele, căci nu reuşi să mişte un deget. Un gînd, un singur gînd prinse a i se zbate în minte, cercînd a zbucni dincolo de neputinţa trupului său: să fugă, să-l vestească pe pan Huminschii, să strige oamenii... Dacă oşteanul acela e aici, înseamnă că şi vornicul... Dar de ce nu se poate mişca ? *„Matka Bozka !* [1] gemu pan Razumovschii, ce-i cu mine ?"

— Stai cuminte, jiganie, că de procleţi ca tine nu se îndură Sfînta Fecioară ! auzi el un glas scrîşnit la ureche, iar pe gîtlej simţi răceala unui ascuţiş de armă.

Deschise ochii. La un lat de palmă deasupra lui, în lumina lunii, văzu acelaşi obraz de-adineauri şi de-atunci, acum cu adaosu-i de barbă şi mustăţi, aceiaşi ochi cu căutătură dreaptă aţintindu-l în spaima şi neputinţa sa. Era legat cobză, numai picioarele le avea slobode. Obrazul veni mai aproape de el, glasul urmă :

— Dacă-ncerci să chiţăi, te-am mîntuit de zile, ai înţăles ?

Pan Razumovschi dădu din cap, gîfîind, cu ochii gata să-i sară din găvane.

— Unde-i domniţa Muşa ?

— Nu ştiu... scînci Razumovschii.

Ascuţişul armei îi înţepă dureros gîtiţa.

— Gîndeşte-te bine înainte de a răspunde ! E aici, în Zartcov ?

— Nu, nu... clătină din cap Razumovschii.

— Da' unde-i ?

— La Tarnopol...

— Şi de ce-aţi răspîndit zvonul că s-ar afla aici ?

[1] Sfîntă Fecioară !

— Ca... ca să vă atragem încoace...
— Aşa ? Da' ia spune, cine-i roşcovanul ista care cercetează oamenii la drum ?
— E pan Huminschii, nacealnicul iscoadelor din Podolia. în slujba luminăţiei-sale...
— Pe vornic îl caută ?
— Pe el.
— Bine. Iar după o clipă : Pîndari de noapte aţi pus în preajmă ?
— Nu, nu punem decît un om la drum, cu schimbul, ca să vază dacă nu trece careva...

După asta, vîrîndu-i un căluş în gură şi prinzîndu-l cu o cîrpă înnădită la ceafă, omul îl înşfăcă de umăr şi, repezindu-l cu o smucitură în sus, zise :
— Ia-o înainte spre pîrleazul de colo !

*

Vestea prăpăstuirii fără urmă a lui Razumovschii îi pusese pe gînduri pe rocmiştrii Olech şi Nikolai Tîncenschii. În cartea sa repezită printr-un gonaci, pan Huminschii îi înştiinţa amănunţit despre cele întîmplate, arătîndu-şi marea lui nedumerire în legătură cu asta, cum şi rugîndu-i să ia toate măsurile pentru sporirea pazei la locul de şedere a moldovencei, deoarece se arată că duşmanul s-ar găsi pe undeva prin preajmă... O fi căzut Razumovschii în mîinile lui ? O fi plecat singur, scîrbit de purtarea lor faţă de el şi de nerecunoştinţa ce i se arată după toate cîte le-a făcut, renunţînd la liniştea lui şi poate chiar punîndu-şi viaţa în primejdie ? Nu se ştie nimic. Ceea ce se ştie şi ar putea da naştere la unele bănuieli este că în noaptea prăpăstuirii lui, la marginea Zartcovului, pe izlazul de acolo, au noptat şase herghelegii moldoveni cu aproape o sută de cai aduşi spre vînzare în Podolia, avînd zapis domnesc şi pecete de la vama Sucevii. Este drept că Razumovschii avusese în ajun o neînţelegere cu căpetenia acestora, care l-a supărat foarte, dar tot atît de drept este că moldoveanul a încercat să-l îmbune chiar în seara aceea, iar a doua zi dimineaţa a venit cu toţi oamenii săi şi cu toată herghelia, după cum i-a fost vorba, ca să fie cercetaţi de el. Numai că Razumovschii nu s-a mai arătat. Negăsindu-l nicăieri şi neputîndu-i ţine legaţi locului pe acei oameni, i-a cercetat chiar el, pan Huminschii, însă cu nimic nu i-a dat

de bănuit, i-a slobozit într-ale lor. Ei să-l fi răpit pe Razumovschii ? Dar cum ?...

Cum, necum, acestea sînt faptele, iar ele nu puteau decît să-i bucure într-o oarecare măsură pe cei doi fraţi şi să-i neliniştească întru cîtva, pe de altă parte, într-o anume privinţă. Îi bucura pe ei gîndul că, pierzîndu-l pe Razumovschii, Huminschii pierdea o dată cu el prilejul de a-l prinde mai uşor pe vornic, cumpăna norocului începînd aşadar să încline acum de partea lor, căci, ştiut lucru, căzînd Razumovschii în mîinile lui Boldur şi luîndu-l acesta din scurt, nici că va sta pe gînduri să-l aducă la Tarnopol, spulberînd minciuna răspîndită în legătură cu locul de şedere al domniţei şi dîndu-le lor prilejul de a ieşi cu faţa curată înaintea lui Albert după pozna făcută la Horodiştea şi adusă spre ştiinţa lui cu multă rîvnă de stimabilul Huminschii... Nu se îndoiau că vor şti să pună mîna pe vornic, cum nu se îndoiau de faptul că Razumovschii n-a putut să plece singur, deoarece nu era el omul care să dea cu piciorul la o sumă ca aceea făgăduită de nacealnicul său. Aşadar, să nu creadă Huminschii că el e buricul pămîntului leşesc şi că-i poate juca şi defăima pe oameni după cum îi vine lui pe chelie ! Au şi ei destule legături la curte şi nici că-i lasă reci vorbele azvîrlite de-acolo în ograda casei lor... Îi neliniştea însă, tot în legătură cu asta, un anume semn de întrebare, căruia nu-i puteau da răspuns în nici un fel. Era de netăgăduit că vornicul se afla în Lehia strecurîndu-se pe sub nasurile lui Huminschii şi alor săi, cum tot atît de netăgăduit era că herghelegiii despre care le scrisese acesta erau oameni de-ai lui Boldur şi că-l duseseră cu fofîrlica pe încrezutul nacealnic al iscoadelor din Podolia, lăsîndu-l fără cel mai preţios ajutor al său. Dar oare herghelegiii aceştia erau singurii oameni ai lui Boldur aduşi în Lehia ? Oare, în afară de ei, în ciuda tuturor măsurilor luate, nu s-or fi strecurat şi alţii, poate zeci şi poate chiar sute, fie acoperiţi cu zapisuri domneşti, fie şi fără ele, care să îndeplinească întocmai prorocirea bătrînului Dima Horodişteanu privitoare la venirea lui Boldur la Tarnopol pentru a le primi închinăciunea chiar la ei acasă ?... Nefiind ei pregătiţi şi neluînd îndestule măsuri de pază, s-ar putea întîmpla ca într-o noapte castelul lor să aibă soarta conacului de la Horodiştea, şi nu numai castelul... Despre asta şi vorbeau cei doi fraţi stînd într-una din odăile de la catul al doi-

lea, ale cărei ferestre dădeau într-un parc uriaș de platani de-o vîrstă cu veacul.

— După cum văd, spunea Nikolai, cel cu obrazul brăzdat de o cicatrice adîncă, stînd într-un jeț răsucit spre fereastră, vînatul nostru s-a prefăcut în vînător și teamă mi-i ca nu cumva...

— Să ne preschimbe pe noi în vînat ? surîse Olech, umblînd dintr-un ungher într-altul al odăii. Tot ce se poate, dacă, la rîndul nostru, am da dovadă de isteţimea lui Huminschii... Auzi-l : „I-am cercetat chiar eu, cum însă nimic nu mi-au dat de bănuit..." Mă întreb și te întreb, ce anume voia el să facă herghelegiii aceia ca să-i dea de bănuit ? Poate să-i spună careva din ei : „Iubite cinovnic al crăiei, nu știi cumva de o domniță de-a noastră din Moldova, Mușa o cheamă, unde poate fi ea găsită ?"

— La mintea lui, rîse Nikolai, poate nici atunci n-ar fi bănuit nimic, spunîndu-și că herghelegiii aceia umblă cu șoalda pentru a-i ascunde pe adevăraţii călcători ai graniței, fără zapis domnesc asupra-le.

— Într-adevăr, nu m-aș mira, surîse Olech la rîndu-i. Cît despre cele ce spuneai în privinţa noastră, adevăraţii vînători trebuie să rămînem noi. Capcana e bună, însă mai avem nevoie de întăriri. Cele două vzvoduri [1] pe care le avem n-ar putea face față în cazul în care presupunerile noastre în privinţa numărului oamenilor lui Boldur s-ar adeveri întocmai.

— Cît despre asta, să nu-ți faci griji, iubite frate al meu, suspină Nikolai, privindu-l cu înțeles. I-am și scris polcovnicului Bușchevici, cel care ne-a dat oamenii pentru Horodiștea, să ne trimeată fără întîrziere o rotă [2] de pihotași cu cîteva hușnițe [3] și mușchete. Mîine sau poimîine or să fie aici.

— Bine ai făcut, frăţioare, că-mi iei o piatră de pe inimă cu asta.

Olech se opri în dreptul ferestrei, acoperind-o aproape în întregime cu umerii, și rămase așa cîtva timp cu ochii pironiți asupra platanilor din parc, apoi se întoarse spre Nikolai, spunînd oarecum plictisit, cu obidă în glas :

— La drept vorbind, frăţioare, lehamite mi-i de toată povestea asta. Sîntem oșteni ai coroanei, nobili de viță, ar trebui

[1] Plutoane.
[2] Companie.
[3] Bombarde.

să ni se deie treburi ostăşeşti de făptuit, şi nu să fim puşi a păzi fustele unei paniţe...

— Dacă le-ai păzi măcar pentru tine, îl întrerupse Nikolai zîmbind, treacă-meargă, dar aşa... Te-nţeleg, te-nţeleg, iubite frate al meu ! Naiba l-a tras de mînecă pe Huminschii să-i vorbească tînărului nostru rigă despre frumuseţea fetei !

— Într-adins a făcut-o, nemernicul, ca să se răzbune pe noi pentru chelfăneala primită la palat şi să se pună el bine pe lîngă Albert! Ai mai pomenit una ca asta: să mă oprească aici, în casa mea, de a mă arăta măcar în ochii ei, ameninţîndu-mă că dacă voi face asta va da numaidecît de ştire cui trebuie !

— Şi îi va da de ştire, fii fără grijă ! se nelinişti Nikolai, privindu-l cu luare-aminte. Îngrijitoarele tinere de asta le-a adus, ca să-l ţină în cunoştinţă de tot ce se întîmplă aici. De aceea, îţi zic : deocamdată, abate-ţi gîndul de la fată, ca să nu-i dai prilejul să-şi pună în aplicare ameninţarea făcută.

— Am să-i plătesc eu pentru asta ! scrîşni Olech, prinzînd a umbla iar dintr-un ungher într-altul al odăii.

— Amînă treaba pentru mai tîrziu. Deocamdată cea mai bună răzbunare rămîne tot prinderea lui Boldur. Numai aşa l-am cîştiga de partea noastră pe Albert, căci i-am da putinţa să se urnească de la Liov spre săvîrşirea faptelor de arme pe care le visează, cum şi să uite în favoarea ta măcar pentru o vreme de pofta ce l-a încolţit. Mai tîrziu, cînd fără îndoială laurii izbînzii dobîndite pe cîmpul de luptă îl vor ameţi cu totul, nu-l va mai lăsa inima să-i nedreptăţească pe acei nobili oşteni ai săi ale căror spade l-au slujit cu credinţă...

*

Se cade să dăm aici cîteva lămuriri cititorului, rămas poate descumpănit de unele lucruri spuse cam pe jumătate în cele arătate de noi pînă acum. În primul rînd, se cere o limpezire măcar în privinţa sosirii la Zartcov a unei herghelii mult mai mici decît aceea pe care o văzusem în faţa făgădăului lui moş Onofrei, şi asta fiindcă socotim că la celelalte întrebări legate atît de venirea herghelii în Lehia, cît şi de oamenii aflaţi în fruntea ei, răspunsurile au fost ghicite chiar din capul locului.

Aşadar, iată cum s-au petrecut lucrurile.

La cîteva verste de făgădăul cu pricina, făcîndu-se o răspîntie de două drumuri, bărbatul cel bălan cu mustaţa zbîrlită care s-o arătat a fi căpetenia herghelegiilor ridică braţul fă-

cîndu-le acestora sămn să oprească, după care se răsuci în șa către cel cu scurtătura de barbă sălbatică, ce-l cunoaștem de asemenea și care călărea ceva mai în urma lui, zicîndu-i :

— Te-ai hotărît, Simioane ?

Cel întrebat veni la pas spre el, dar, zărind o anume roșață năpădind obrazul acestuia, prinse a zîmbi și, clătinînd din cap, spuse :

— Dacă de fiecare dată cînd îmi rostești numele ai să mi te faci ca racul scos din uncrop, geaba ne-om strădui să rămînem nebăgați în seamă de leși. Oare nu poți deprinde atîta lucru, Oane ?

— Greu, luminăția-ta...

— Iară începi ?

Bălanul tuși fîstîcit, dar se scutură numaidecît și, ridicînd capul, mai că răcni, fără să clipească :

— Ne-om strădui, Simioane !

— Așa, așa, bădie ! rîse celălalt. Și acuma, ia zi, ce vroiai să mă întrebi ?

— Dacă ai luat vreo hotărîre în urma prevenirii hangiului. De aici drumurile se despart : cel din stînga duce la Podhaiza, istlalt la Zartcov. Încotro o apucăm ?

— Pe amîndouă drumurile, Oane, zîmbi vornicul.

— Care va să zică, ne despărțim ?

— Ne despărțim. Eu, cu o parte de oameni și cai, mă repăd prin Podhaiza la Liov, unde mă mînă grabă să ajung cît mai repede ca să încep vînzarea cailor și să aflu cele de trebuință măriei-sale. Tu te duci la Zartcov, ca să iscodești de-i adevărată povestea cu aducerea domniței acolo și să-i cunoști pe oamenii crăiei puși pe urmele noastre, îndeosebi pe mai-marele lor. Asta, ca să ne putem feri de ei. Ne întîlnim la oborul Liovului.

— Cîți oameni și cai vrei să iei ?

— Iau mai mulți decît îți las, că de poimîine nădăjduiesc să încep vînzarea. Oamenii îmi trebuie pentru repezitul știrilor în țară. Le-ai dat la toți cîte un zapis cu pecetea vămii ?

— Le-am dat.

— Bine, Oniță. Și acum, să ne vedem sănătoși în tîrgul Liovului ! Bun rămas !

— Cale bună, Simioane ! zîmbi bălanul, de data asta fără a mai lua înfățișarea racului...

Așa s-a întîmplat la amintita răspîntie de drumuri aflată la cîteva verste de făgădău. Și acum, se mai cuvine o lămurire în

legătură cu cele întîmplate lui pan Razumovschii în acea noapte de pomină, deoarece ni se par din cale-afară de ciudate spusele lui Huminschii din cartea trimeasă celor doi rocmiştri, cum că a doua zi dimineaţă herghelegiii, ţinîndu-se de făgăduinţa făcută, s-au arătat în păr toţi şase împreună cu caii, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, înaintea oamenilor crăiei, pentru a fi cercetaţi la lumina zilei.

Lucrurile s-au petrecut întocmai aşa. Numai că înainte de asta s-a mai întîmplat un anume lucru despre care pan Huminschii de asemenea nu ştia nimic.

Umflîndu-l din culcuş pe fostul dascăl al Muşei în nădejdea că va putea afla de la el nu numai locul unde se află cu adevărat fata, dar şi multe alte amănunte trebuincioase lor, cum şi bănuind că Razumovschii este singurul om al lui Huminschii care l-ar putea recunoaşte pe vornic, Oniţă îl aduse, aşa legat şi cu căluş în gură, pe izlazul unde hodinea herghelia, oprindu-se în dreptul celor cîţiva oameni ai săi, întinşi pe tohoarce şi poclăzi.

— Ia scoală, măi Sava, şopti el la urechea unuia din ei, zgîlţîindu-l de umăr.

Omul se ridică numaidecît, frecîndu-se la ochi şi cătînd cu nedumerire la străinul din faţa sa, care, fie din pricina răcoarei dintr-acel miez de noapte, fie de spaimă, dîrdîia de-i scăpărau ochii în cap.

— Ai să încaleci cu viteazul ista şi ai să-l duci pe cale ocolită să-l pui la bun adăpost în drumul nostru de mîine dimineaţă spre Liov. Ocolul îl faci mai mare, că au aici un pîndar la drum, şi ieşi la şleau dincolo de tîrg. Iar ca să nu-l vază careva şi să ni-l deoche, îl legăm într-o pocladă, să-şi zică cel ce v-ar vedea că-i o legătură mai mărişoară cu te miri ce bocluc. Pînă s-o crăpa de ziuă să fii înapoi.

Iată, aşadar, cum se face că a doua zi dimineaţa lui pan Huminschii nu i-a mai rămas decît să se mire de două ori : mai întîi de prăpăstuirea neaşteptată a bunului şi credinciosului său Razumovschii şi după asta de neştirbita cinste a acelor bravi neguţători moldoveni...

*

Arătoasă era casa fostului podskarb Ivanko Dobrovolschii al fostului crai Cazimir Bătrînul, aşezată într-o margine a Lio-

vului, însă nu departe de palatul crăiesc. Era o zidire albă, de piatră, cu două caturi şi cu stîlpi groşi pe întreaga faţă a ei, cu capiteluri bogat împodobite de meşteri pricepuţi aduşi de pe ţărmurii însoriţi ai Mediteranei. Casa mai că nu se vedea dinspre uliţe din pricina bătrînilor castani care o împrejmuiau din toate părţile, trecătorul bănuind-o mai mult după sclipirile albe ale zidurilor ce se iţeau ici-colo printre trunchiurile lor. În tihna acestei zidiri retrase şi-ar fi odihnit Ivanko şi azi bătrîneţele, dacă nu-şi încărca cinstitul său suflet cu un păcat în faţa bătrînului crai, ascunzîndu-i risipa din vistierie ce o făceau cei patru coconi ai acestuia, nişte zvînturatici fără seamăn în toată Lehia, în frunte cu Albert. Dar iată că într-una din zile răbdarea bătrînului a dat de capăt, făcîndu-l să încerce a-i ruşina pe cei patru spre a-i aduce pe calea cea bună. Văzîndu-l că nu va mai putea ţine ascunsă multă vreme taina părăduirii fără ruşine a cămării crăieşti, gînditu-s-au cei patru că îndeajunsă i-o fi bătrînului podskarb petrecerea pe lumea asta şi că plecarea lui împreună cu taina ce o deţinea în lumea celora fără de grai şi prihană i-ar putea scoate basma curată în ochii părintelui lor, şi s-au hotărît să-i înlesnească plecarea asta, adăugîndu-i la cupa amărăciunilor o anume licoare dătătoare de aripi sufletului, iar căruntei şi neprihănitei vieţi a lui Ivanko punîndu-i în cîrcă grelele păcate ale tinereţii lor zbînţuite, trăită fără noimă şi mustrare de cuget.

S-o fi întîlnit Ivanko în cealaltă lume cu tot atît de bătrînul crai al său Cazimir, carele îl urmă în scurtă vreme cu inima scîrbită, ca să-i dea în vileag adevărul şi să-şi mîntuie sufletul de o bănuială nedreaptă, nu ştie nimeni, ştiut fiind numai că pe pămîntul Lehiei s-a înscăunat, spre a-l umbri mai departe, Ioan Albert Jagellonul, unul dintre făptaşii acelei nedreptăţi. Acum, în frumoasa casă a lui Ivanko îşi tăinuia ura şi setea de răzbunare pentru defăimarea şi uciderea părintelui său tînărul Riszard, nobil în Seim şi procurator de vază în Podolia. Fusese cruţat de noul rigă şi lăsat în drepturile sale şi ale părintelui său deoarece, moartea bătrînului podskarb fiind fulgerătoare, nimeni nu bănuia că acesta avusese timp să-i împărtăşească fiului său temerea şi negrele presimţiri ce-l roseseră în ultima vreme, pe atunci încă viitorul crai al Lehiei venind chiar el la Riszard să-i arate negrăita părere de rău şi să-i aline durerea pierderii... Mai venise, e drept, şi în alte rînduri, pentru a descoperi vreo urmă de bănuială în inima

tînărului Dobrovolschii, dar acesta ştiuse să zăvorască în ea adevăratele sale simţăminte fără a se da-n vileag, amînînd pentru un prilej mai potrivit plata de cuviinţă.

Şi iată că într-una din seri, în timp ce Riszard Dobrovolschii făcea ultimele însemnări pentru cuvîntarea ce urma să o ţină a doua zi în Seim, iar soţia sa Roza o învăţa să cînte la spinetă [1], în odaia alăturată, pe micuţa lor Hanka, un bobocel de fată cam de vreo patru anişori, în odaia de lucru a tînărului procurator intră un valet cu tîmple sure vestindu-l că la poarta casei s-au arătat cîţiva oameni în straie ciudate, oarecum sălbatici la înfăţişare, zicînd că-s negustori de cai din Moldova şi că unul din ei vrea să-l vadă pe pan Dobrovolschii pentru a-i aduce salutul şi o anume veste din partea unui nobil prietin al său din Moldova, cu care a învăţat la şcoala de catiheţi din cetatea Liovului. Auzind numele acelui prietin, Riszard zîmbi unei plăcute aduceri aminte şi-i porunci valetului să-l poftească numaidecît pe om în casă. Peste cîteva clipe, acesta intră. Înfăţişarea oaspetelui, dar mai cu seamă pieptarul lui de piele crudă cu blana în afară amestecată spre umeri cu perii învîrtejaţi ai unei bărbi negre îl descumpăniră, ca şi pe valet, pe tînărul procurator. El se uită nedumerit la om, bucurîndu-se în sinea lui că Hanka nu se află de faţă şi că numai lui îi va fi dat în noaptea asta să viseze sălbatica arătare, pe care o scotea şi mai mult în lumină molcuma şi cu gust orînduita încăpere a sa de lucru. Văzîndu-i rămas cu gura deschisă şi că-i gata să se stupească în sîn ca de te miri ce izvodire a iadului, oaspetele prinse a zîmbi, dezvăluind în amintirea lui Riszard scăpărări asemănătoare ale unor ochi la fel de căprui şi de neastîmpăraţi pe care îi cunoscuse cu ani în urmă, iar rîsul aidoma unei rostogoliri de tunet ce urmă acelui zîmbet îl făcu să sară în picioare şi să sloboadă o singură vorbă :

— Sima !

— Riszard ! strigă şi bărbosul oaspe, venind spre el cu braţele deschise.

— Tu, în Lehia ?... într-asemenea găteli ?! se minună tînărul procurator, simţind că-l cam iau ameţelile în strînsoarea acelor lăboaie de urs.

— Doar n-ai vrea să vezi un neguţător de cai cu caftan de taftă şi gugiuman de samur îndesat pe scăfîrlie ! rîse oaspetele.

[1] Vechi instrument muzical, asemănător clavecinului.

— Negustător de cai, tu ? urmă a se nedumeri stăpînul casei.
— După cum vezi.
— Şi de cînd asta ?
— De cînd i-a pus riga Albert gînd rău Moldovei. I-am adus cai de-ai noştri ca să nu rătăcească drumul. Numai că preţul cailor are să fie cam pipărat.
— Mult m-aş bucura să-l secе de tot, şi nu numai la pungă, spuse Riszard, posomorîndu-se la chip. Aţi aflat şi voi ce vrea să facă ?
— Numai cele trîmbiţate le ştim, însă adevărul am venit să-l aflu de la tine.
— Ştie cineva că eşti aici ?
— În afară de tine, poate doar sfîntul duh o mai fi ştiind.
Riszard se întoarse spre uşă şi bătu din palme. Apărînd valetul cel cu tîmple sure, îi spuse :
— Adă-i şi pe ceilalţi negustători în casă şi omeneşte-i după cuviinţă, deoarece vor nopta la noi. Nouă să ni se pună masa aici, că avem de vorbit de-ale noastre. Nimeni să nu intre în odaie şi nu cumva să răsufle în afară vestea venirii la noi a acestor oameni.

*

Ieşind din biserică, unde sfinţia-sa arhimandritul Paisie tocmai mîntuise slujba, încheind-o cu pomenirea morţilor dragi, printre care şi a preaiubitului fiu al său Alexăndrel-voievod, răposat nu demult la Ţarigrad în urma unei cumplite şi necruţătoare boli, şi înălţînd fierbinte rugă Celuia de Sus întru pogorîrea harului sfînt asupra frunţii smeritului rob al său Ştefan şi întru călirea braţului ce apără cu cinste şi bărbăţie slăvita ţară a Moldovei, măria-sa ceru să i se aducă îndată calul şi ieşi la pas din curtea mînăstirii de la Putna, avîndu-i în dreapta şi în stînga sa pe Luca Arbure şi pe Şandru, ce era pîrcălab al Romanului deolaltă cu Hărman, iar ceva mai în urmă o ceată de viteji [1] chipeşi, îmbrăcaţi în fier, cu pene albe la coifuri. Soarele era pe la prînzişor, scăpărînd deasupra dealurilor Bodîrlăului şi Sahastriei, cum şi în iarba înrourată încă din Poiana Popii, ce venea din stînga parcă prăvălindu-se asupra drumului. Păşteau acolo cîteva turme de oi

[1] Ostaşi în leafă, formînd garda permanentă a domnului.

ţuşte şi se auzea pînă jos ţurluitul dulce al unui fluier ciobănesc, însoţit de dangătul molcom al talăngilor.

Dar măria-sa nu auzea nimic decît glasul gîndurilor sale, învolburate ca apa Veţelului peste care trecea acum, cînd pornesc a se prăvăli dinspre munte protivnicele şuvoaie. Le învolburaseră ştirile primite ast-noapte de la Boldur printr-un călăreţ al său şi care ştiri nu puteau fi puse la îndoială în nici un fel, deoarece veneau de-a dreptul din Seim. Care va să zică, bănuiala de pînă acum începea să capete veşmintele unui adevăr de netăgăduit: Albert se pregătea să lovească Moldova. Pentru asta se afla el cu atîta oaste la Liov, pentru asta a şi început să dea poruncă unor răimenteri [1] ai săi de a se mişca spre hotar... Înseamnă că-l minţise cu neruşinare prin soliile trimese în ultima vreme. Da, zadarnică i-a fost strădania de-o viaţă întreagă de a uni creştinătatea împotriva osmanlîilor, zadarnic sîngerase pentru această creştinătate împreună cu biata lui Moldovă, punîndu-se curmeziş puhoiului ce căta să o copleşească! Asta-i răsplata ce i se dă. O, smintită-i tinereţea ce încearcă a se vîznosi, călcînd în picioare înţălepciunea bătrînilor! Căci bătrînii din Seim, după cum îi scria Boldur, avînd alături o parte din tineri care nu cutează însă să cuvînte, se ridică mai toţi împotriva mişelnicei uneltiri a craiului de a lovi din spate această poartă a creştinătăţii, numai că glasurile lor se pare că sună în deşert. Este drept, Albert n-a mărturisit nimănui pînă acum pe faţă, nici în Seim şi nici aiurea, această hotărîre a sa, dar ea se vădeşte la tot pasul, neliniştindu-i pe mulţi. Astfel, luînd acum două zile cuvîntul în faţa dregătorilor săi, le-a arătat că pohodul asupra Chiliei l-a hotărît tocmai pentru a preveni uneltirile vicleanului Ştefan, care, după cum are el ştiinţă, s-a înţeles cu turcii să se surpe iar asupra Pocuţiei, după care tînjeşte de atîta vreme... Cel puţin aşa, are să-l aibă alături, sub ochii săi, şi o să vadă pînă la urmă ce are de făcut. Degeaba a încercat Creslaw, episcopul Vladislaviei, să arate că toate sînt nişte scorneli menite a-l defăima pe voievodul moldav, că nu s-a ales decît cu o ruşinare din partea tînărului rigă, spunîndu-i-se că, îndeobşte, vederea omului slăbeşte spre bătrîneţe şi atunci ajunge de a nu mai vedea alta decît vîrful nasului său... Da' parcă numai el a ridicat glasul? Pînă şi bătrînul mareşal Rojanschii, ostaş de nădejde al Lehiei, nu s-a sfiit a-i spune în faţă că nu

[1] Colonel, comandant de regiment la poloni.

va scoate nicicînd sabia împotriva aceluia pe care vestitul hronicar al coroanei Ian Dlugosz îl numeşte „duce al tuturora împotriva păgînătăţii", sfătuindu-l pe crai să renunţe o dată pentru totdeauna la înţelegerea încheiată la Leutschau, acum trei ani, cu fratele său Vladislav de Boemia, rege al Ungariei, de a cuprinde Moldova şi de a pune în scaunul ei pe fratele lor Sigismund, fiindcă ruşinos este pentru o ţară mare şi puternică să subjuge, în loc să ocrotească, un neam mai mic şi cu totul străin ei atît în privinţa graiului, cît şi a datinilor moştenite din moşi-strămoşi. Moldova, în hotarele ei, ar fi spus bătrînul mareşal, să fie a moldovenilor şi prietină de neclintit cum s-a arătat a fi totdeauna în vremuri de izbelişte. Dar şi glasul acesta i-a trecut pe lîngă urechi craiului. A zîmbit cu îngăduinţă, cum au zîmbit cu îngăduinţă şi şleahticii cei tineri din preajma-i, chipurile „Geaba strădanie, moşilor, că noi le ştim pe ale noastre... Steaua de aur a Lehiei noi vom înălţa-o de-acum în vîrful şpăgilor noastre, iară voi daţi hodină bătrînelor oase, că altă treabă nici că vă cere careva." Slabă nădejde să izbîndească înţelepciunea în această înfruntare cu nesocotinţa şi orbirea tinereţii ! Oare va mai putea să tragă de partea ei cumpăna solia cu Tăutu şi Isac, pe care a trimes-o totuşi azi la revărsatul zorilor, în urma sfatului ce i-l dă Boldur în scrisoare ? Este adevărat, mai mult decît o aflat şi ştie vornicul nu poate şti nimeni, decît doar riga Albert, carele pune totul la cale, în sarcina soliei rămînînd doar încercarea de a-i cîrmi, dacă se mai poate, gîndurile pe o cale prielnică înlăturării unei cumplite vărsări de sînge, ce n-ar fi decît în paguba întregii lumi pravoslavnice.

La asta se gîndea măria-sa, călărind între Luca Arbure şi Şandru. Îşi lăsaseră o bună bucată de vreme fugarii să meargă la trap întins, iar acum îi ţineau la pas, deoarece drumul începea să aburce din nou şi nu voiau să-i obosească din cale-afară, ştiind că nici prilej de hodină nu vor mai avea pînă tîrziu după scăpătatul soarelui, cînd vor ajunge sub zidurile Sucevii. Folosind răgazul, Luca Arbure îşi răsuci în şa uriaşul său trup, zicînd :

— Mărite doamne, toate ţi le spune Boldur în scrisoarea sa în afară de un singur lucru : de ce o fi zăbovind atîta Albert la Liov ? Că dacă s-o hotărît să ne lovească, ar trebui să o facă fără întîrziere, neaşteptînd venirea toamnei. Sîntem în august.

Vodă îl privi zîmbind, spuse :

— Că graba strică treaba o fi ştiind şi Albert în leşeasca lui... Iar ca treaba să iasă aşa cum vrea el, e nevoie de puţină zăbavă, că pînă la căderea zăpezilor mai este. Numai zăbava asta îi poate prilejui prinderea căpitanului călărimii noastre din Ţara de Sus, pe care el şi oamenii lui l-au poftit în musafirie. Însă pînă acum, după cum văd, aist căpitan al nostru, pentru a cărui soartă mă rog zi şi noapte, îi cam încurcă socotelile, descurcîndu-le într-aceeaşi măsură pe ale noastre. Iar că Boldur nu-mi scrie nimic despre zăbava lui Albert e fiindcă bănuieşte că-i ştiu pricina şi nu vrea să mă sperie mai mult arătînd primejdia la care se supune.

— Nu mai ai nici o îndoială, măria-ta, în privinţa hotărîrii tînărului rigă ? întrebă pîrcălabul Romanului.

— Aproape nici una, Şandrule, se întoarse spre el vodă. O slabă nădejde ar mai fi că cei din Seim care ne ţin parte, ajutaţi de Tăutu şi Isac, cum şi de darurile ce i le-am trimes noi lui Albert, i-ar mai putea răcori fierbinţeala, hotărîndu-l în ultima clipă să apuce cu adevărat drumul Cameniţei spre Chilia. Totuşi, nu-mi vine să cred, că-i prea înfumurat şi zvînturatic ca să se lase îndrumat de alţii.

— Mare pacoste-i omul ista pe capul Lehiei, clătină din cap pîrcălabul Romanului, şi se arată că mult are să pătimească ea şi dimpreună cu ea alţii de pe urma lui. Iar peste cîteva clipe întrebă : Da' ia spune, măria-ta, le-ai dat înştiinţare ardelenilor despre cele aflate pînă acum ?

— Le-am dat, Şandrule. Am întocmit azi-dimineaţă o scrisoare lui Dragfi-voievod, cuscru-meu, la Maramureş, ca să ştie şi el ce pune la cale Albert şi să încerce, dacă s-o putea, acelaşi lucru cu ajutorul lui Vladislav, frate-su. Slabă nădejde şi aici, că-s corbi dintr-aceeaşi mumă, însă voievodul mi-i neam, iar riga Vladislav, ştiindu-l în bun prieteşug cu nobilii, îi mai dă uneori ascultare, ca să nu-şi aprindă paie-n cap cu dînşii.

Înaintară aşa o vreme fără a mai scoate o vorbă, copleşit fiecare de aceleaşi gînduri şi griji. Soarele se înălţase cam de o suliţă deasupra munţilor, poleind cu aur crestele şi scăpărînd lin în gîlgîitoarele unde ale Putnei. O pace adîncă străjuia împrejurimile, neauzindu-se decît fornăiturile cailor şi bocănitul copitelor în piatra albă, scînteietoare a drumului. După un răstimp, măria-sa se întoarse spre dumnealui Luca

Arbure. Chipu-i brăzdat de ani se lumină de un zîmbet molcom, răsfrînt şi în verdea lumină a ochilor. Spuse :

— Lăsînd de-o parte primejdia în care se găsesc oamenii noştri în Lehia şi care ne îngrijurează pe toţi într-aceeaşi măsură, toată istoria asta are şi sîmburele ei de haz. Dacă stai să te gîndeşti, ar veni cam aşa : pe Boldur l-au vrut şleahticii, pe Boldur îl au !...

— Numai că nu în chip de sulă-n coastă au visat ei să-l aibă, surîse portarul Sucevii.

— Asta-i drept, urmă a zîmbi vodă. Şi mare lucru ar face Boldur dacă ar izbuti să mă ţină pînă la capăt în cunoştinţă de tot ce face şi mai are de gînd să facă Albert. Avîndu-l pe el acolo, e ca şi cum ochii şi urechile mele s-ar afla în Seim şi în preajma craiului. Un singur năcaz am pe vornic...

— Că nu-ţi spune nimic despre el ? întrebă Arbure, parcă ghicindu-i gîndul.

— Că nu-mi spune, dete din cap măria-sa. Cetindu-i scrisoarea, multe le afli din cîte ne dor şi ne perpelesc pe noi, numai despre el nemica. De parcă n-ar fi el acolo, încolţit la tot pasul de primejdii, de parcă nici c-o plecat la drum cu inima sîngerată, de parcă nu-i el omul păgubit de tot ce avea mai drag pe lumea asta... O dat de urmele ucigaşilor de la Horodiştea ? O dat de urmele copilei ? Cum de-o răzbit pînă la Liov ? Nimic. O vorbă nu suflă. Şi doar ştie că pentru asta i-am dat drumul în Lehia, că pentru nemic în lume nu l-aş fi lăsat acolo într-o altă împrejurare !

— Geaba te necăjeşti, măria-ta, că nu-l văd eu pe Boldur omul care să-ţi vorbească despre ale lui năcazuri, grăi Şandru. Dîrz îi din cale-afară şi mă mir de cîtă minte are şleahta în frunte cu mai-marele ei, crezînd că ar putea afla ceva de la el.

— Şi-or fi zicînd şi ei că încercarea moarte n-are, după cum îşi mai zic, şi asta pe bună dreptate, că fără de Boldur mai greu ne-o fi să trecem prin cîte ni le pregătesc ei, spuse măria-sa. Cît despre năravul lui de a nu spune ce-l roade şi ce i se întîmplă, gîndesc că-i prea tîrziu să i-l mai pot îndrepta, deşi încercări, de bun înţeles, oi face în privinţa asta. Îmi pare că deocamdată va trebui să ne mulţămim doar cu veştile ce ni le trimete şi să căutăm a ne strădui pentru ca rîvna lui de acolo să dea roade aici, astfel încît să nu fim luaţi pe nepusă masă de întîmplările ce ar putea să aibă loc în zilele ce urmează.

Trecînd de culmea dealului, călăreţii îşi împintenară caii şi o porniră vijelios la vale, pentru a mai cîştiga din vremea pierdută cu urcuşul. În platoşe şi coifuri sticlea orbitor soarele, fărămiţat în puzderii de cioburi.

*

La oborul din marginea Liovului viermătul era mare. Îşi strigau şi îşi lăudau marfa aici neguţători de toate neamurile, de la huţulii munteni şi perciunaţii ovrei lioveni, pînă la fuduii feciori ai Genovei veniţi cu chervanele de la Nistru, pe apa căruia îi aduceau dinspre mare şi Liman sprintene corăbii cu vîsle încărcate cu oglinjoare, pieptănuşi de sidef, pomăduri şi cîte alte minunăţii ale Veneţiei şi Genovei, menite a bucura inima panilor şi paniţelor cu dare de mînă şi a le înălbi şi subţia şi mai mult pielea nobilelor obrazuri. Dar mai cu osîrdie decît neguţătorii se vestea aici în tot locul însăşi marfa adusă, fiind ea în patru picioare şi hărăzit fiindu-i de preasfîntul grai mai năprasnic decît al omului, căci, trebuie spus, la acel obor al Liovului precumpănea vînzarea cailor, a cornutelor mari şi mici, cum şi a rîmătorilor din toate seminţiile pămîntului. Cumpărători erau destui, iar tocmelile se legau repede, însoţite fiind numaidecît de răcnetele fără de istov ale părţilor, unii slăvind, alţii hulind marfa cu pricina, însă de cele mai multe ori ele încheindu-se cu baterea palmei şi cinstirea aldămaşului în coşmăgile de scîndură ale rachierilor, aflate aici la tot pasul.

Vînzoleală mare era mai cu seamă într-o anume latură a oborului, unde de două zile neguţătoreau cai de soi curat moldovenesc cîţiva flăcăi chipeşi, în straie şi încălţări osebite, amintind de cele ale tătarilor sălbatici de prin stepele Răsăritului. Preţurile cerute de ei la început nu erau mai mari decît cele statornicite pentru caii de prin partea locului, iar cum asemănare nu poate fi între un cal greu, de cărătură, cum este calul leşesc, şi fugarul cu nările despicate care ia în piept cu negrăită iuţeală şi uşurinţă toate greutăţile unui drum ce se arată a fi şi de război, este lesne de înţăles că alegerea şleahticului cu zloţi sunători în pungă cădea numaidecît asupra acestuia din urmă. Chiar din prima clipă vînzarea mersese cu mult spor, în două zile vînzîndu-se mai mult de jumătate din herghelia adusă. Mai cu seamă oştenii cei de rang

de prin taberele din preajmă, înzăuați și dichisiți ca de nuntă. se înghesuiau ca la pomană în jurul cailor. Văzînd asta, nu peste mult vrednicii negustători moldoveni prinseră a ridica prețurile, zicînd celor ce încercau a se burzului la ei că numai din neștiința lor au fost trași pînă acum cu bună știință pe șfară și că se cade pe bună dreptate să-și scoată acum paguba de la cei care mai poftesc asemenea cai, ce și din tartore te scot, nu numai de sub săgețile și puștele osmanlîilor de la Chilia... Adevărul este că negustătorii aceia aveau temeiul lor de a nu se grăbi din cale-afară cu vînzarea, lucru de care n-aveau de unde ști îmbufnații și multnedreptățiții cumpărători ai lor. Cunoscîndu-i, numai noi putem ghici acest temei și a le da deplină dreptate pentru nedreptățirea ce o făceau, că doară nu de dragul cîștigului negustoresc se aflau ei acolo. Oniță întîrzia să vină, așa încît vinderea tuturor cailor i-ar fi lipsit de dreptul rămînerii pe mai departe întru așteptarea lui, deoarece asta ar fi dat de bănuit oamenilor crăiei care, după ce le cercetaseră zapisul cu pecete domnească pentru vînzare slobodă în Lehia, urmau a se foi în jurul lor, vrînd pesemne să se încredințeze de-a binelea că negustători de cai erau ei și nu te miri ce mișei de-ai lui vodă Ștefan strecurați pentru alte cele în slăvita crăie leșească.

Curînd însă doritorilor de cai ieftini și buni care să-i scoată și din tartore le veni inima la loc, deoarece pe la ceasurile prînzului o altă herghelie de cai dintr-aceeași sămînță veni să se împreune cu rămășițele celei dintîi, prețurile scăzură din nou, iar vînzarea se porni ca pe roate. Dar asta se întîmplă numai după ce într-o anume coșmagă mai dosnică, la un rachiaș de bun găsit, doi dintre acei negustători, cu obrazuri vesele ca de mult așteptată revedere, avură între ei următorul schimb de vorbe în cel mai neaoș grai moldovenesc, rămas neînțăles atît pentru jupînul coșmăgii, cît și pentru cei cîțiva huțuli cu nasurile roșii și limbile umblînd brambura, după un aldămaș băut se vede pe măsura tîrgului încheiat.

— Ce-ai întîrziat atîta, Oniță? Începusem a mă neliniști din pricina ta.

— Apoi cum era să nu întîrzii, dacă am fost nevoit să țin două zile herghelia pe un izlaz aflat la vreo patru verste de oraș.

— Și de ce ai ținut-o acolo?

— Ca să-i aflu găzduire afurisitului de Razumovschii, că doar nu era să-l port moț în văzul tuturora pe ulițele Liovului...

— Lui Razumovschii ?! Ai dat de el ?

— L-am găbjit la Zartcov, unde ne aștepta dimpreună cu pan Huminschii, unul gras și roșcovan, nacealnicul iscoadelor din Podolia, și l-am adus încoace zicîndu-mi că i-o prii mai bine alăturea de noi și că nici pozne n-o mai face cum o făcut și gata era să mai facă.

— Unde-i acuma ?

— În gazdă bună, păzit de Sava al nostru. Că pînă la urmă, după ce mi-am smucit în chip și fel crierii gîndindu-mă cam ce-aș putea face cu el, mi-am adus aminte de o ibovnică de-a mea încă de pe vremea catiheției tale. La ea l-am dus ast-noapte, spre bucuria lui și a muierii, că-i curg afurisitei ochii după zloți și după ce-i mai cade pe lîngă...

— Știe ceva Razumovschii ?

— Dacă-l iei de unde-l doare, știe. De la el doar am aflat unde se află domnița Mușa...

— Ai aflat, Oniță ?! Unde-i ?!

Strigase cam tare, făcîndu-l pe jupînul coșmăgii să caște ochii buimac, scuturîndu-se pentru cîteva clipe de dulcea picoteală ce-l cuprinsese înaintea tejghelei și să se minuneze de cît nenoroc poate avea un biet negustor ca el într-o zi de tîrg ca asta. Văzîndu-l însă că numaidecît iar o prins a împunge cu nasul înainte, cum și băgînd de seamă că și huțului cearcă a-i urma, unul după altul, pilda, mușteriul cel cu numele de Oniță răsuflă liniștit și, întorcîndu-se spre al său tovarăș rămas ca de lemn înaintea-i, cu ochii zgîiți de parcă ar fi gata-gata să-l înghită cu căciulă cu tot, spuse cu glas ceva mai scăzut ca înainte :

— La Tarnopol îi, la castelul fraților Tincenschii, rocmiștrii care au dat foc conacului de la Horodiștea și i-au ucis pe toți ai noștri. Iar după ce îi istorisi de-a fir a păr toate cîte le aflase de la Razumovschii, că doară nu degeaba și-l luase tovarăș și îl vîrîse la o gazdă să-i fie pe potriva năravului, adăugi : Cît despre domniță, să nu-ți faci griji. Pînă la venirea lui Albert la Tarnopol nu i se va întîmpla nemica, deoarece sub înalta-i ocrotire se află ea acolo.

— Albert pleacă mîine din Liov și se pare că spre Tarnopol va ține calea. Am și repezit vestea la Suceava.

— Atunci nu mai e de stat. Azi va trebui să mîntuim vînzarea cailor, ca mîine seara să fim şi noi la Tarnopol. Bineînţăles înaintea lui Albert.

— Aşa vom face, Oane. Pe măsura vînzării cailor, îi slobozi şi pe oameni. Parte din banii luaţi pe cai îi trimeţi prin ei.

— Am înţăles, luminăţ...

— Iară începi ?

— Am înţăles, Simioane !

*

Înştiinţarea primită de Boldur cum că riga Albert va ridica a doua zi tabăra îndreptîndu-se spre Tarnopol era întru totul adevărată. I-o adusese din Seim Riszard Dobrovolschii, în casa căruia era găzduit în mare taină, după cum îi adusese şi celelalte ştiri, repezite apoi de el în Moldova. Nu atît din răzbunare pentru uciderea nevinovatului său părinte făcea toate acestea tînărul procurator, deşi ura clocotea în străfundul fiinţei sale, cît din îndemnul încredinţării că, în locul lui fiind, cei mai mulţi oameni din Seim ar fi făcut la fel. De dragul Lehiei ar fi făcut-o, pentru a nu-i ştirbi în lume faima de mare putere suzerană, ocrotitoare a dreptăţii în această parte a Evropei, aflată sub veşnică ameninţare a ortalelor [1] Porţii. Riszard nu uita şi nu va uita niciodată ziua în care el, pe atunci un copilandru de vreo zece ani, îl auzise pe părintele său, fostul podskarb al coroanei, vorbind musafirilor adunaţi în marea lor sală de ospeţe despre răsunătoarea înfrîngere a turcilor lui Soliman-Beg în Moldavia, despre primejdia de moarte ce ar fi ameninţat Kameneţul şi întreaga Podolie dacă urdia lui de peste o sută de mii de oameni n-ar fi fost oprită şi spîrcuită de Ştefan voievod la o anume aşezare Vaslui, spre uimirea şi bucuria întregii creştinătăţi. Acum, mişeleasca uneltire a tînărului şi înfumuratului rigă împotriva acestui bătrîn şi credincios prietin al lor, nedreptăţit de ei într-atîtea rînduri, trebuia oprită pe orice cale, iar una dintre aceste căi era vestirea lui de primejdia care-l paşte tocmai din partea acelora în care îşi punea el nădejdea şi de la care aştepta în zadar sprijin de atîta amar de vreme în lupta sa împotriva păgînătăţii. Asta i-ar da putinţă bătrînului voievod să încerce acum, cît mai este vreme, să-l trezească la realitate pe smintit, adu-

[1] Regimente de ieniceri.

cîndu-i minţile acasă, şi să-i amintească de ruşinea ce va cădea asupra coroanei sale dacă va făptui ce are de gînd.

Aşa gîndea Riszard şi aşa gîndeau mulţi tineri ca el cu mintea luminată şi inima bătînd pentru soarta ţării, însă în afară de cîţiva bătrîni, nici el şi nici ceilalţi nu puteau face alta decît să tacă mîlc pentru a nu fi măturaţi din cale de rigă şi de cei din preajmă care îi ţineau hangul. Iar Albert, deslușind se vede din tăcerea lor cele ce-i erau cu nepriinţă, cum şi văzînd îndărătnicia bătrînilor, îşi zise că mai bine le va sta tuturora călare cu şpaga în mînă, în rînd cu adevăraţii lui şleahtici, pe un adevărat cîmp de bătaie, decît să-şi pieptene limbile prin unghere ca nişte podani [1] de rînd. Zicîndu-şi el asta şi adăugîndu-se la toate faptul că, în ciuda solemnei făgăduinţe a preaiubitului pan Huminschii, prinderea vestitului dregător şi căpitan al lui Ştefan se tot amînă la Sfîntul Aşteaptă, nici că mai stătu pe gînduri. Nădăjduind că tainele moldovenilor privind oastea, numărul călărimii, înzestrarea cetăţilor şi cîte şi mai cîte lucruri trebuincioase spre ştiinţă unui adevărat conducător de oşti cum se socotea el le poate afla tot atît de bine şi la faţa locului, dădu poruncă de încălecare şi grosului oastei, numărînd în totul vreo sută de mii de oameni, însă tot sub semnul sfîntului pohod împotriva necredincioşilor de la Chilia. Pînă una-alta, mai bine-i aşa, îşi zicea el, că pînă se va dezmetici bătrînul să vadă ce şi cum, să fie volocul gata întins. Lui şi nimănui altuia îi va mulţumi Lehia cînd îşi va vedea hotarele întinzîndu-se între Marea Baltică şi Marea cea Neagră sub sfîntul schiptru al Jagellonilor, că doar ştiut este că istoria se scrie cu fierul, iar scîrţîitoarea pană de gîscă a pisărilor nu face alta decît s-o treacă pe pergamenturi spre ştiinţa celor de mîine.

Dar pînă a începe să scrie istoria cu fierul, se mai gîndi tînărul rigă că n-ar fi rău să se abată şi pe la Tarnopol, că doar tot în drum îi vine, spre a se încredinţa cu ochii lui de temeiul vorbelor lui Huminschii privind frumuseţea de pomină a moldovencei răpite de ei, că doar nu-i strica să cunoască şi partea femeiască a neamului ce-i va cădea în scurtă vreme sub oblăduire. Iar cum deocamdată numai frumoasa moldoveancă se afla sub oblăduirea sa, lucrul era cu atît mai lesne de făcut. De aceea, după ce străbătu în zvon de surle şi darabane uliţele ticsite de gură-cască ale Liovului, călare pe

[1] Supuşi poloni, cetăţeni de rînd.

un pohodnic [1] arăbesc, în fruntea celor husari înzăuaţi şi plini de fală, primind dinspre fereşti de curaj dătătoarele zîmbiri ale frumoaselor tîrgului, şi ieşi la o răspîntie de şleauri, îşi opri armia, iar aici, chemînd la el comandirii cei mari, le porunci să-şi urmeze drumul spre apele Nistrului şi apoi să se scurgă deolaltă cu ele spre un anume hotar, unde să-l aştepte. Întîrzierea nu-i va fi prea-ndelungă, da' chiar dacă va întîrzia cumva mai mult decît crede, le spuse el zîmbind cu oarecare înţeles, să nu se omoare nimeni cu grija, că la bine se duce şi nu-ntr-altă parte, ci toţi să se odihnească o zi-două pentru a prinde putere, că vor avea nevoie de ea întru cinstirea prin fapte vitejeşti a coroanei Lehiei şi sporirea faimei ei în lume.

*

Oţărîţi pe toate şi pe toţi erau fraţii Olech şi Nikolai Tincenschii, şi asta din mai multe pricini. Una dintre ele era aceea că fuseseră uitaţi cu desăvîrşire de toată lumea, ca şi cum nici n-ar mai fi vieţuit amîndoi pe acest afurisit pămînt. Şleahtici de neam şi încercaţi oşteni ai Lehiei, săritori printre primii la chemarea ei în ceasurile de cumpănă, se văzură dintr-o dată împovăraţi cu o sarcină de care s-ar fi ruşinat pînă şi cel mai amărît podporucic [2] al crăiei şi lăsaţi să mucezească asemeni unor hîrburi netrebnice în străvechiul lor castel taman în zilele în care ţara începea să se mişte, adunînd şleahta sub sfînta ei flamură. La drept vorbind, îşi ziceau în puţinele lor clipe de cinstită spovedanie, dacă stai să te gîndeşti, cu mîna lor şi-o făcuseră, din prea multă rîvnă poate, aducînd-o pe paniţă încoace în nădejdea că vor putea drege astfel ceea ce stricase căscatul de Razumovschii, nevestindu-i din vreme de amînarea venirii vornicului la nuntă, fără a mai pune bineînţeles la socoteală oful de la inima lui Olech. Din capul locului judecaseră lucrurile bine, că doar cine ar fi putut bănui că Huminschii se va apuca să-i şoptească înălţimii-sale ce nu trebuia ? Dar, treacă şi asta, deoarece Olech îşi călcase demult pe inimă, zicîndu-şi că ce ţi-e scris în frunte ţi-e pus, iar asupra frunţii împăratului străluce coroana de aur a puterii de a nedreptăţi pînă şi pe un biet şleahtic ca el cu inima pustiită de suspinuri. Alte necazuri îi rod pe ei acum. De ce, să

[1] Cal de paradă.
[2] Sublocotenent.

zicem, după ultima înştiinţare în legătură cu prăpăstuirea lui Razumovschii, roşcovanul nu le mai dă nici un semn de viaţă, nu le mai cere nimic ? L-o fi înhăţat pe vornic şi acum îi crapă pielea de fudulie că numai el e totul ? Nu, asta nu se poate, că vestea ar fi ajuns şi singură la ei, fără a se mai osteni Huminschii să le-o trimeată. Apoi, să spunem că Huminschii e prins peste cap cu pînda la drumuri, de ce însă înălţimea-sa nu cere de-a dreptul de la ei să o vadă pe paniţă, aşa cum i-a fost vorba, ca să se bucure în sfîrşit de veninul altuia şi să-i scape pe amîndoi de-o grijă, ca să poată încăleca şi ei cu toţi ai lor spre a-şi vedea de cele treburi ostăşeşti ? Că degeaba se tot oftică aici cu capcana întinsă, cu oamenii pîndind din dosul platanilor şi prin toate ungherele uliţelor din preajmă. Venise şi rota de pihotaşi a polcovnicului Buşchevici, cu muşchetele ei şi cu arcaşii avînd darde la arcuri, de se îngropase pe după gard în şanţuri ascunse sub crengi, huşniţele cu fitilurile puse erau gata şi ele de a năpusti de după frunzare moartea asupra oricui s-ar încumeta să o caute, însă nimeni nu se încumeta la asta şi nimeni nu venea să puie la încercare tăria acelor inime de leu zvîcnind în aprigă aşteptare. Spre a se încredinţa că nu numai cel mai hămişliu vrăjmaş din afară, dar nici pasărea din zbor n-ar putea băga de seamă pregătirile făcute în conac şi în uriaşul parc al acestuia sub nemijlocita supraveghere a lor, Olech şi Nikolai ieşiseră singuri în cîteva rînduri dincolo de împrejmuire, cercetînd totul de aproape şi de mai departe, dar se întorseseră de fiecare dată cu obrazuri rîzătoare, minunîndu-se de cîtă pricepere au putut da dovadă într-o treabă ca asta. Numai că zilele treceau neaducîndu-le nimic din cîte se aşteptau ei să le aducă, uitarea tuturora se aşternea peste ei şi scîrba începea să le scurme cu nesuferita ei gheară inimele.

Dar iată că într-o dimineaţă, cînd pînă şi ultimul licăr de speranţă pierise ca suflat de vînt, se auzi dintr-o dată sunînd dinspre poartă, unde se afla ştabul acelei tabii [1] de netrecut, multaşteptata goarnă vestind sosirea unor oaspeţi de seamă de la curtea craiului, iar peste cîteva clipe veni în galop porucicul Zaieţchii, cel trimes de Buşchevici cu întăririle, şi, luînd smirna înaintea lor, strigă pe nerăsuflate :

— Pani rocmiştri, s-au înfăţişat din partea luminăţiei-sale Ioan Albert şi cer să vă vadă numaidecît doi ofiţiri ai săi de gardă, însoţiţi de aghiotanţii lor !

[1] Redută.

— Le-ai cercetat documenturile ? întrebă Olech, schimbînd cu Nikolai o privire plină de înţeles şi oftînd a nespusă uşurare.

— Cercetat, pani rocmiştri, au pecetea coroanei şi iscălitura luminăţiei-sale ! repezi pe gură porucicul.

— Rînduieşte-ţi oamenii pentru onor pe alee şi pofteşte-i să intre ! porunci Olech. Vom merge şi noi îndată în întîmpinarea lor.

Ieşind Zaieţchii pe uşă, cei doi fraţi cătară zîmbind unul la altul.

— În sfîrşit, frăţioare !

— În sfîrşit, iubite frate al meu !

Şi, oftînd iar a nespusă uşurare, ieşiră amîndoi în întîmpinarea doriţilor oaspeţi, oprindu-se în josul scării celei mari de marmură ce dădea spre aleea principală.

Printre şirurile de oşteni încremeniţi pe amîndouă laturile aleii, înaintau patru călăreţi. Primii doi, în coifuri scăpărînde şi platoşe, pe deasupra cărora fluturau nişte pelerine uşoare de culoare albastră, se arătau fudui din cale-afară, abia găsind de cuviinţă să salute şiragurile de oşteni cu un deget ridicat pînă la clapa coifului, ceilalţi doi, din spatele lor, în straie de aghiotanţi înfiretuite, părînd după toate pogoriţi din cele slăvi, cuvenite pe drept şleahtei de rang. Ajungînd în faţa rocmiştrilor, nobilii şleahtici îşi opriră caii, aşteptînd.

Olech şi Nikolai făcură un pas înainte, încremenind iar.

— *Rocmistr Olech Tincenschii, casztelan Tarnopolschii* [1]. dete glas primul.

— *Rocmistr Nikolai Tincenschii, casztelan Tarnopolschii !* [2] dete glas şi cel de-al doilea.

Nobilii oaspeţi binevoiră în sfîrşit a zîmbi, răspunzînd la salut, după care cel din dreapta, un bărbat oacheş, cu obrazul ras, fără mustăţi, grăi cam în silă, nevoit parcă de împrejurare :

— *Gwardyjski polcovnic Simon Boldarewschii* [3].

Urmîndu-l numaidecît celălalt şleahtic, cu un obraz mai bălan, însă văduvit şi acela de podoabele bărbăţiei :

— *Gwardyjski podpolcovnic Onicika Nastasowschii* [4].

[1] Rocmistru Olech Tincenschii, castelan din Tarnopol !
[2] Rocmistru Nikolai Tincenschii, castelan din Tarnopol !
[3] Colonel de gardă Simon Boldarewschii.
[4] Maior de gardă Onicika Nastasowschii.

Făcîndu-se prezentările de cuviinţă, polcovnicul de gardă adăugi cu glas ceva mai răspicat, înălţînd nobila-i frunte :

— Pani rocmiştri, ne aflăm aici din înaltă poruncă, pentru a vă da dezlegarea în privinţa şederii domniilor-voastre la castel într-o vreme în care ţara are nevoie ca nicicînd de braţe voinice şi pentru a vă vesti voia luminăţiei-sale Ioan Albert, pornit în zorii zilei de ieri pe drumul înfăptuirii marilor năzuinţi ale noastre şi ale întregii Lehii.

Inimele celor doi rocmiştri tresăriră, apoi prinseră a bubui ca de o mare bucurie la auzul acestor cuvinte. Schimbînd între ei o privire fugară scăldată într-un zîmbet plin de înţelesuri, ei îşi plecară frunţile, aşteptînd urmarea acelor vorbe alintătoare şi dătătoare de atîtea nădejdi.

Ea nu întîrzie să vină.

— Dar cum în bătaia soarelui greu ne vine tuturor a sta şi nici că se cuvine ca alte urechi să audă cele ce avem a vă spune privitor la voia înălţimii-sale, binevoiţi a împrăştia oamenii pe la treburile lor şi a ne pofti pe noi şi pe aghiotanţii noştri într-un loc unde am putea sta nestingheriţi de vorbă, mai spuse polcovnicul Boldarewschii, dînd să descalece.

Într-aceeaşi clipă amîndoi aghiotanţii săriră din şei fugind să-şi ajute panii la descălecat, în vreme ce Olech şi Nikolai, după ce dădură poruncă de împrăştiere a rîndurilor, se întoarseră cu negrăită rîvnă la îndatoririle lor de gazde, poftindu-şi oaspeţii pe scară-n sus spre răcoarea celor odăi ale castelului. Numai că, trecînd şi aghiotanţii pe sub nasurile lor ploconite, cei doi rocmiştri căscară dintr-o dată gurile, apoi, înghiţind în sec, sloboziră în şoaptă şi într-un singur glas întrebarea :

— *Ty, tu*[1] *?!*

Dar răspunsul nu le veni în nici un fel, ci numai o privire ca de gheaţă primiră din partea celui întrebat, care nu era altul decît pan Razumovschii în carne şi oase, adăugindu-se la ele scăpărătoarele straie de aghiotant. Văzînd că şi frecîndu-se la ochi nu scapă de mîndra arătare ce le mărşăluia pe dinainte, fraţii ridicară din umere şi porniră cu paşi poticniţi pe urmele cinstiţilor oaspeţi ce şi intraseră în marea sală de primire a castelului. Erau atît de fîstîciţi, că uitară să-i mai poftească în jeţurile rînduite în lungul şi de-a latul unei mese de mahon cît toate zilele, aşezată în mijlocul încăperii. Dar oaspeţii avură

[1] Tu, aici ?

singuri grijă de asta. Băgînd însă de seamă că gazdele îi cam scapă din vedere şi că tot cască ochii la chipeşul lor însoţitor, podpolcovnicul Nastasowschii prinse a zîmbi, zicînd :

— Îl cunoaşteţi cumva pe acest aghiotant al nostru ?

Cei doi rocmiştri dădură din cap mulţeşte, cătînd cu aceiaşi ochi la mîndra arătare ce rămase a sta alături de celălalt soţ al ei infiretuit în spatele jeţurilor în care şedeau polcovnicii.

— Nu ştiu cînd şi cu ce prilej l-aţi cunoscut pe bravul nostru aghiotant care ne-a călăuzit încoace, urmă a zîmbi podpolcovnicul, însă galoanele ce i le vedeţi pe umeri şi care vă miră într-atît a binevoit să le pună chiar ieri, cu mîna sa, slăvitul nostru crai Ioan Albert, pentru prinderea unui vestit vornic moldovan şi a oamenilor săi strecuraţi în ţară spre a ne vicleni şi răpi pe frumoasa domniţă moldoveancă Muşa Horodişteanu, ce se află în castelul vostru sub înalta ocrotire a luminăţiei-sale.

— L... l-a prins Ra... Razumovschii pe vo... vornic ? bîlbîiră într-un glas rocmiştrii, făcînd acum ochii cît cepele.

— Da, domnilor rocmiştri, Razumovschii l-a prins pe vornic, după ce se aflase singur în puterea lui. L-a prins chiar în drumul ce-l urma vornicul împreună cu ai săi spre Tarnopol, dîndu-l aseară în mîinile craiului nostru, aflat în scurt popas în satul Berezovka, la vreo treizeci de verste de aici. Pentru acest fapt s-ar cuveni să-i daţi cinstire şi domniile-voastre, deoarece din mare bucluc v-a scos.

Olech şi Nikolai bătură din călcîie, plecînd fruntea înaintea eroului, care urma a sta ţanţoş în locul său fără a-i învrednici măcar cu o singură privire.

— Şi acum, se întoarse spre ei polcovnicul Boldarewschii, binevoiţi a asculta voia luminăţiei-sale, în legătură cu cele ce vă spuneam. Scăpîndu-vă acest mîndru fiu al Lehiei de o mare grijă, iară şederea voastră la castel nemaiavînd acum nici un rost, craiul vă poftеşte să veniţi de îndată în satul Berezovka, unde se află împreună cu tot ştabul său. Aşadar, veţi binevoi a lăsa aici toate cum sînt şi a ne urma pe noi pînă în acel sat, ca să vă spună ce aveţi de făcut.

Olech şi Nikolai bătură iar din călcîie, însă acum înălţînd frunţile a negrăită mîndrie pentru preţuirea ce pe drept li se arată şi lor, nu numai fudulului şi vicleanului acestuia de Razumvoschii, care cine ştie prin ce matrapazlîcuri a izbutit să-l ducă de nas nu numai pe Huminschii, lăsîndu-l cu buzele um-

flate, dar şi pe ei amîndoi, cu toată priceperea de care dăduseră dovadă în pregătirea capcanei.

— Totodată, adăugi podpolcovnicul Nastasowschii, dorind craiul nostru să o vadă pe paniţa Muşa spre a-i pune la picioare părerea-i de rău pentru cîte i s-au căşunat şi pentru a o întoarce la locul de unde a fost adusă, vă porunceşte să o suiţi într-un rădvan închis, fără vreuna din însoţitoarele ei, şi să o aduceţi în mare taină tot la Berezovka, unde o aşteaptă de asemeni.

Şi iar bătură din călcîie Olech şi Nikolai, bucurîndu-se şi de această a doua poruncă a slăvitului rigă, deşi Olech nu se putu stăpîni să nu scape un ultim suspin de adîncă îndurerare pentru nedreptăţirea ce i-o face tocmai cel menit de Domnul a bucura întreagă suflare leşească prin mărinimia şi înţelegerea de care trebuie să dea dovadă.

*

În spatele rădvanului cu ferestrele astupate în care fusese poftită cu grăbire Muşa, fără a i se spune încotro se va călători, încălecară atît gazdele, cît şi oaspeţii lor, pornind numaidecît spre locul de popas al lui Ioan Albert. Ieşiseră pe poartă în duruitul darabanelor şi strigările prelungi ale surlelor, printre şirurile de oşteni rînduiţi pentru onor de porucicul Zaieţchii, rămas cu paza castelului pînă la întoarcerea stăpînilor lui. După ce lăsară în urmă poarta şi ieşiră în şleaul cel mare, pîlcul de călăreţi din spate, avîndu-i în frunte pe polcovnici şi aghiotanţii lor, trecură înaintea rădvanului pentru a lua conducerea şi a pune caii la trap întins. Erau grăbiţi polcovnicii, poate mai grăbiţi chiar decît cei doi rocmiştri, care ar fi dorit în clipa aceea ca fugarii lor să aibă aripe la picioare. Se şi visau căzînd într-un genunchi înaintea slăvitului rigă şi primind din partea-i blagoslovenia pentru te miri ce fapte de făptuit sub mîndra flamură a şleahtei... De cufundaţi ce erau în ale lor visări nici nu băgară de seamă că într-un rînd Razumovschii întorsese capul spre ei cercînd a le face un anume semn şi că într-aceeaşi clipă celălalt aghiotant, Savinschii după nume, cum putuseră afla încă la castel, îi înşfăcase dîrlogii. făcînd la rîndu-i un anume semn acestuia, însă cu pumnul, pe care şi-l sprijini după aceea lîngă plăseaua de os a jungherului, înfipt la brîu. Un alt lucru de mirare, nebăgat de ei în

seamă din pricina stării de încordare în care se aflau încă din clipa sosirii cinstiților oaspeți la castel, era că acest Savinschii se ținea tot timpul ca lipit de al său tovarăș de rang, neslăbindu-l o clipă din ochi, după cum tot de mirare ar fi trebuit să le pară celor doi frați și respingerea încă la castel, în timp ce luau masa de prînz, de către polcovnici a propunerii lor de a se însoți la drum cu o ceată mai mare de călăreți, pentru mai multă pohvală, spunîndu-li-se că luminăția-sa craiul poftește ca aducerea domniței, după cum le-au mai arătat, să fie făcută în taină mare și că asta ar bate la ochi, ca tocmai de aceea și ferestrele rădvanului să fie bine astupate...

Ceea ce băgară însă rocmiștrii de seamă și se nedumiriră oarecum era că, ajungînd după o bună bucată de vreme la o anume înfurcătură unde știau ei că drumul din stînga se face spre Berezovka iar celălalt, trecînd printr-un ostrov de pădure, șerpuiește apoi mai departe spre a cădea în șleaul cel mare dintre Liov și Sniatyn, polcovnicii o apucară pe acesta din urmă fără a se sinchisi de calea Berezovkăi. Crezînd că or fi uitat pe unde trebuie s-o apuce, Olech își împintenă roibul și, ajungîndu-l din urmă pe Boldarewschii, duse mîna la coif, strigînd :

— Pan polcovnic, nu acesta este drumul ! Trebuie să ne întoarcem...

La care strigăt Boldarewschii întoarse capul spre el și, zîmbind cam de sus, spuse :

— Cunoaștem drumul, pan rocmistru, însă și dobitoacele au dreptul la odihnă. După ce ne-om trage și noi nițeluș sufletul la umbra pădurii de colo, ne-om duce val-vălătuc la cine ne-așteaptă.

Nedumirit de atîta grijă pentru niște dobitoace de rînd a căror singură menire pe lumea asta este de a-l duce pe om acolo unde-l mînă nerăbdarea să ajungă cît mai repede, Olech ridică din umere și veni lîngă al său soț spre a împărtăși cu el frățește, pe din două, această nedumirire a sa. Numai că înainte de a apuca să o facă, întregul pîlc și ajunse în pădurea cu pricina, trăgînd, la porunca polcovnicului, într-o poieniță de mai mare dragul, aflată în vecinătatea drumului.

Descălecînd toți și dîndu-se jos de pe capră vizitiul, un țigan subțiratic cu căutătură de casap, Boldarewschii se întoarse spre podpolcovnic, spunînd :

— Pan Nastasowschii, m-am gîndit că cea mai de seamă poruncă a înălțimii-sale, despre care n-am avut încă cinstea să le vorbesc bravilor noștri rocmiștri, poate fi dusă la îndeplinire și în poienița asta, fără a ne mai obosi și a-i obosi pe ei pînă la Berezovka. După cum știm, peste cîteva ceasuri alaiul crăiesc va trece pe-aici spre Tarnopol și tare se va mai bucura slăvitul văzînd că l-am scutit pe el de a face cele ce avea de gînd singur să facă... Așadar, poftește-o, rogu-te, pe panița Mușa Horodișteanu, în fața căreia avem datoria, după cum însuși craiul ne-a dat a-nțelege, de a împlini cele de cuviință.

Susținută de brațul podpolcovnicului, Mușa abia cobori din rădvan. Orbită de lumina de-afară, rămase locului, clătinîndu-se pe picioare și căutînd sprijin într-un trunchi de copac, fără a înțelege pesemne cê-i cu ea și ce vor de la ea acești mîndri șleahtici îmbrăcați în armuri scăpărătoare. În rochia ei de brocart tot atît de negru ca și părul căzut în răvășeală pe umere, părea atît de trasă și de palidă la față, încît pînă și dîrzul și la toate nepăsătorul Boldarewschii nu-și putu opri un suspin de adîncă îndurerare pentru această necăjită ființă ajunsă la capătul puterilor. Ca să nu mai vadă pesemne acei ochi mari și încercănați rătăcind ca-n friguri peste toate fără a deslușì ceva, cum și acele buze subțiri și tremurînde, cu roșața pierită, polcovnicul întoarse spatele copilei și, cu glas schimbat dintr-o dată, îi chemă la el pe Nastasowschii și pe aghiotantul Savinschii, dîndu-le cîteva scurte porunci. Aceștia plecară și, luînd două arcane de la oblîncul șeilor, cum și pe țiganul-vizitiu cu ei, se apucară de îndeplinit o anume treabă în dosul stejarului rămuros sub care cei doi rocmiștri rămaseseră a sta descumpăniți, neînțelegînd ce se pune la cale.

Lăsîndu-i pe ai săi să facă ce au de făcut, Boldarewschii se întoarse din nou spre fată, spunînd :

— Domniță, te-am adus aici pentru a împlini în sfîrșit voia luminăției-sale Ioan Albert, pe care în parte o cunoști. Cerîndu-ți iertare pentru durerea pricinuită de acești doi nemernici feciori ai Lehiei, ce și-au mînjit mîinile în sîngele părintelui tău și al oamenilor care ți-au fost dragi, luminăția-sa a făgăduit pedeapsă necruțătoare făptașilor, cum și întoarcerea ta în țara din care ai venit, dîndu-ne dezlegare nouă de a duce la îndeplinire amîndouă făgăduințele, amînate destul pînă acum

din pricina unor anume împrejurări. Aşadar, să începem cu îndeplinirea primei făgăduinţe...

Parcă neînţelegînd tîlcul spuselor lui Boldarewschii, cum şi al pregătirilor din dosul stejarului sub care stăteau, cei doi nemernici feciori ai Lehiei cătară mai întîi holbaţi unul la altul, apoi suciră capetele îndărăt cercînd să se lămurească dacă nu cumva este vorba despre mai ştii ce alţi doi nemernici ascunşi în spatele lor, dar negăsind acolo decît ale lor umbre în număr de două, se dumiriră dintr-o fulgerare de gînd cam ce se întîmplă şi încotro bate polcovnicul. Dumirindu-se ei de asta, cum şi de faptul că nu se poate ca bunul şi milostivul lor crai să-i pedepsească cu atîta cruzime pentru cele făptuite chiar din porunca lui, nici că se mai îndoiră o clipă cine este şi ce binevoieşte de la ei acest om ascuns sub sfintele armuri şi galoane ale şleahtei. Iar cînd mai auziră pe deasupra şi cuvintele :

— ...Vor fi spînzuraţi astăzi pentru spălarea ruşinii noastre foştii rocmiştri Olech şi Nikolai Tincenschii...

Numai că se uitară unul la altul, răcnind :

— Sîntem trădaţi, frăţioare !

— Trădaţi sîntem, iubite frate al meu !

Şi, trăgîndu-şi şpăgile, se şi năpustiră, urmaţi de ţipetele Muşei asupra vrăjmaşului din faţa lor, năzuind a-l face bucăţi-bucăţele. Însă vrăjmaşul era şi el de-acum cu oţelul în mînă şi nici că se arătă din cale-afară de speriat de această năvală asupră-i, înţelegînd pe deplin năzuinţa de a-l împuţina a celor doi fraţi şi neavînd de gînd nici pe departe să le facă voia în privinţa asta. Dar, mai de mirare era că nici polcovnicul Nastasowschii şi nici aghiotantul său Savinschii nu prea se sinchisiră de cele clinchete de săbii, trecîndu-le pe lîngă urechi pînă şi răcnetele înspăimîntatului ţigan-vizitiu şi ale lui Razumovschii care alergară numaidecît să vadă cine şi de ce se bate. Numai isprăvindu-şi treaba, ei ieşiră de după copac şi, văzîndu-i pe cei doi rocmiştri împrăştieţi prin iarba poienii şi scrîşnind a ciudă cu şpăngile zăcînd pe-alături, se duseră la ei şi, ridicîndu-i de gulere, îl întrebară din ochi pe mai-marele lor dacă are cu adevărat de gînd să-i salte în cele legături pentru care se osteniseră atîta.

— Măi Oniţă şi măi tu, Sava, de săltat i-om sălta, grăi acesta, însă cu călcîiele în sus, ca să nu-şi zică înălţimea-sa craiul cînd o trece pe-aici că sîntem mai cîinoşi decît ei şi că

ne-am pus de gînd a-i împuţina de pe-acuma armia, înainte de a da el poruncă pentru asta. Cît despre pan Razumovschii, făcîndu-ne el slujba pe care ne-a făcut-o şi răscumpărîndu-şi astfel în parte vina ce o are, îl legaţi numai de trunchiul stejarului ca să steie cu ochii asupra fîrtaţilor de sus şi să dea strigare cînd o trece craiul cu ai săi, ca să vină să-i judece la rîndu-i după cum l-o lăsa inima. Pe vizitiu îl vîrîţi într-aceleaşi legături, căci s-ar putea să-i treacă prin minte să se îndure de pani.

Spunînd asta, îşi vîrî oţelul în teacă şi se întoarse spre Muşa, care în cele cîteva clipe cît ţinu toată istoria rămăsese a sta cu mîna la gură şi tremurînd din tot trupul, fără a înţelege pricina gîlcevii între pani şi tot aşa neînţelegînd ce caută ea aici şi ce vor de la ea toţi oamenii aceştia. Negura minţii i-o risipiră însă întru cîtva ultimele vorbe ale polcovnicului leah rostite în moldoveneşte. Deslușise în ele un glas cunoscut pînă la durere, pînă la surdele bătăi ale inimii, iar acum cînd polcovnicul se întorsese cu faţa la ea...

— Sima !... murmură fata, simţind iar grele neguri întunecîndu-i numaidecît mintea şi văzul. Se prăbuşi, moale, în iarba poienii.

În genunchi, alături de ea, Boldur îi mîngîia neputincios fruntea, neştiind ce să facă. Dogorea cumplit. Oniţă veni în grabă lîngă el, lăsîndu-i pe leşi în seama lui Sava.

— Ce are, luminăţia-ta ?

— Arde toată ca-n para focului, Oane.

— Friguri o fi avînd. Ce ne facem ? Că pînă la Suceava...

— Asta-i, Oniţă ! Atîta ne mai lipsea !

*

Lăsîndu-şi grosul oastei să se scurgă deolaltă cu undele Nistrului pînă în dreptul tîrgului Sniatyn, Ioan Albert, după cum am mai arătat, o apucă spre Tarnopol, legănîndu-şi în şa negrăit de frumoasele vise mult sporite în frumuseţe de aburul neistovit încă al benchetului din ultima noapte dinaintea plecării. Deşertase împreună cu voievoda Mikula Ruschii şi gheneral Zbignev, podcomori [1] al Cracoviei, cei doi nedespărţiţi şi cam de-aceeaşi vîrstă tovarăşi şi sfetnici ai săi, cîteva cupe de tokay, după ce Zbignev le ţinuse o scurtă predoslovie,

[1] Mai-marele unui oraş.

arătînd că peste puţin nu i-or mai rămîne datori lui Vladislav de Boemia în dragostea ce le-o arată, trimiţîndu-i şi lui spre degustare o şi mai minunată ambrozie dintr-o anume aşezare aflată în drumul lor, unde, bineînţeles, vor face un popas mai îndelungat, punînd sub pecetea coroanei leşeşti acele beciuri de pomină. Dar nu încape îndoială că şi tokay-ul îşi făcuse pe deplin datoria, urcînd cam pînă unde are menirea să urce un vin bun, iar greul lăsîndu-şi-l în cele picioare împintenate care prinseră a încurca pînă la urmă mazurca cu cracoviacul, în chicotele de rîs ale damelor, urmate însă de cele mai multe ori de cumplite sughiţuri. În aburul acelui tokay luase hotărîrea de a se repezi pînă la Tarnopol, în aburul lui se despărţise de ai săi generali şi tot în aburul lui se lăsa acum pradă visării, părîndu-i-se că pînă şi trapul pohodnicului arăbesc a trap de mazurcă aduce. Se însoţise la drum numai cu polcul [1] său de husari şi cu cei doi tovarăşi ai lui de sfat şi petrecere, care-i ţineau laturele mormăind pe sub mustăţi cîntecele vesele cu tîlc şugubăţ ce-ţi înteţesc bătăile inimei şi-ţi dau ghes de a ajunge cît mai repede acolo unde ţi-ai pus în gînd...

Mai era cam vreun ceas pînă la scăpătatul soarelui, o lumină roşietică plutind deasupra cîmpiei şi a pădurii de stejari în care intraseră de-acum cercetaşii trimeşi înainte spre a deschide drum grosului călărimii în frunte cu rigă, cînd, acoperind tropotul cailor, se auziră de-acolo nişte răcnete răguşite ca-n ajun de Ignat prin ogrăzile oamenilor, numai că acestea părînd a fi slobozite chiar de oameni ajunşi a împărtăşi soarta celora pe care obişnuiesc ei să-i jertfească întru propria îndestulare. Curînd însă, aflînd de la cercetaşii întorşi în grabă despre ce este vorba, cum şi văzînd cu ochii lui priveliştea, craiul se putu dumiri că, într-adevăr, minunatul vis se dusese fără întoarcere, cîtă vreme aburul beţiei mai stăruia, şi încă destul de des, în mintea-i. Altminteri nici că-şi putea lămuri cum se poate ca aici, în inima Lehiei, şleahtici de-ai săi să împodobească pe vreme de pace pădurile, legănîndu-se cu dosu-n sus, ca liliecii, pe deasupra poienelor şi hăulind de te băgau în sperieţi. Lămurirea îi veni însă curînd, după ce dădu poruncă celor de sus să înceteze numaidecît ruşinoasele lor strigări, iar celor de jos să-i scoboare de pe cracă pe primii şi

[1] Regiment.

să-i aşeze într-o poză mai cuviincioasă înaintea-i. Şi aşa, nemaivăzîndu-i cocoţaţi acolo, ci stînd pe ale lor picioare, cam moi ce e drept după atîta pidosnică şedere, se apucă să-i descoase ce şi cum. Şi nu mică-i fu mirarea cînd băgă de seamă că datorită strădaniei preaiubitului său Huminschii şi a preavitejilor rocmiştri din faţa sa, zadarnică i-a fost visarea şi cam tot atît de zadarnică venirea pînă aici, fără a mai vorbi de plecarea fără de bun rămas de sub nasul tuturora, şi pe deasupra cu ce-i trebuia lui, a căpitanului călărimii din Ţara de Sus. Acestea fiind faptele, înălţimea-sa se gîndi că nu mai e nevoie de altele pentru a-şi putea da seama pe deplin de isteţimea credincioşilor săi şleahtici, hotărînd pe loc să îndrepte greşeala lui Boldur, iar singur să se pună de îndată pe urmele vornicului, deoarece, după cum reieşea din spusele celora ce avuseseră prilejul de a da ochii cu el, abia că plecase de acolo şi prea departe nu putea fi, cu toată graba lui de a ajunge cît mai repede dincolo de hotar. Iar greşeala vornicului ce se cerea îndreptată era aceea că nu ştiuse cum trebuie săltaţi în funii nişte şleahtici păcătoşi şi un podan nemernic care îşi pune straie de aghiotant al crăiei de îndată ce este poftit să o facă, mai şi fudulindu-se după asta că a dat de aşa o pleaşcă. Deci, dînd poruncă alor săi să-l lase cu zilele numai pe ţiganul-vizitiu, cel mai nevinovat de întreaga întîmplare, iar rocmiştrilor să le vîre capul unde le-au stat călcîiele, mai adăugînd totodată o funie pe cracă pentru ridicarea în cin şi a fudulului aghiotant, înălţimea-sa crai Albert îşi năpusti pohodnicul arăbesc cu tot polcul de husari pe urmele lui Boldur, care nici că se putea să mai afle scăpare de data asta.

*

După scurgerea din Liov şi din împrejurimile sale a acelei uriaşe armii cum nu mai văzuse oraşul de ani şi ani de zile, viaţa intră în făgaşul ei obişnuit. Astfel, oamenii putură să mai răsufle uşuraţi şi vedea de ale lor îndeletniciri, uitînd de muzici şi zarvă, cum şi de veşnica veghe asupra copilelor şi nevestelor, care în acele zile rar se încumetau a trece pragul caselor. Mai necăjiţi arătau însă acuma neguţătorii, şi asta nu atît din pricina pierderii acelor muşterii împlătoşaţi, cu săbii mai zornăitoare decît pungile, cît pentru faptul că, în revărsarea sa, puhoiul de oameni şi obozuri astupase toate drumu-

rile spre miazăzi, împiedicînd atît plecarea, cît şi întoarcerea chervanelor negustoreşti care băteau drumurile Podoliei şi Moldovei spre Crîm şi Gurile Dunării, cunoscîndu-se prea bine soarta negustătorilor şi cărăuşilor ce nimereau într-asemenea puhoaie, cum şi a negoţului îndeobşte cînd prind glas huşniţele războiului. Iar cum ştiut mai este că războiul, oricînd şi oriunde s-ar duce, îşi cere obolul lui de sînge şi vieţi tinere, la suspinurile negustătorilor se mai adăugau lacrimile şi vaietele femeilor ale căror bărbaţi ori feciori fuseseră mînaţi de şleahtă pe drumuri cu întoarcere sorocită pentru puţini. Şi aşa, bucurîndu-se pe de o parte şi suspinînd pe de alta, Liovul trăia oricum zile mai ticnite, împuţinat de oameni, cu uliţele aproape pustii şi ferestrele multor case oblonite.

Întorcîndu-se într-una din aceste zile acasă în caleaşca sa, tînărul procurator Riszard Dobrovolschii, deşi ostenit de multele pricini ce le avusese de dus la capăt în ziua aceea, zîmbea fără să vreie, pradă unor proaspete amintiri. Îi stăruia înaintea ochilor obrazul Hankăi şi mirarea aşternută pe el în clipa cînd îl văzu pe „bărbosul nenea Sima" apărînd din sala de arme în strai şi armură de polcovnic, cu obrazul ras ca-n palmă. Rămăsese aşa de uimită de neaşteptata schimbare la faţă a fiorosului herghelegiu, cu care abia începuse să se obişnuiască, încît nu putuse scoate o vorbă, venindu-i inima la loc numai după ce „nenea Sima cel fără barbă", făcîndu-i un semn cu ochiul, porni să mărşăluiască ţanţoş, cu nasul în vînt, pe dinaintea lor, ca cel mai şleahtic dintre şleahticii de vază pe care-i cunoscuse. Era atît de grozav şi de bătăios în toată a lui înfăţişare, încît fetiţa prinse a bate din palme şi a ţopăi într-un picior în jurul lui, în hohotele de rîs ale lui Riszard şi ale Rozei, căci era şi ea de faţă în acea seară de pomină. Ştiau unde se duce şi ce vrea să facă, de aceea făcuseră şi ei tot ce le stă în putere pentru a-i înlesni lui şi oamenilor săi încercarea de a o salva pe acea copilă necunoscută a cărei soartă îi cutremurase pe amîndoi pînă la lacrimi. Prin prietenii săi din Seim ce ca şi el nu-l aveau la inimă pe zvînturaticul şi înfumuratul rigă, Riszard făcuse rost de documenturile de trebuinţă purtînd pecetea şi iscălitura cancelăriei crăieşti, în sarcina Rozei căzînd scuturarea de praf şi punerea în rînduială a feluritelor straie şi arme rămase încă de pe vremea bătrînului podskarb Ivanko Dobrovolschii pentru a putea fi alese după plac. Răsuflaseră amîndoi uşuraţi cînd văzură că

strădania nu le-a fost zadarnică, cei doi oaspeți ai lor arătînd pînă la urmă ca niște adevărați polcovnici ai coroanei, rămînîndu-le doar acestora să-i mai gătească în straie de aghiotanți pe alți doi oameni pe care urmau să-i culeagă de la o anume gazdă în acel drum de noapte al lor. Or fi izbutit să o salveze pe fată și să o treacă în Moldova ? Cine poate ști asta ! Întreprinderea era din cale-afară de îndrăzneață, mai cu seamă dacă te gîndești că omul acesta este la rîndu-i căutat de o întreagă armată de iscoade, însuși Albert rîvnind cu orice preț să pună mîna pe el. Acum, la simțămîntul de dragoste, frățească ce-l legase de Sima încă din anii copilăriei lor se adăuga și acela al unei stime adînci, sporind totodată în inima lui ura împotriva cîinosului samodîrjeț [1], ucigaș al părintelui său pornit acum pe calea făptuirii unor nedreptăți și mai strigătoare la cer. Se bucura ca un copil Riszard pentru toate cîte izbutise să le facă pînă acum întru sprijinirea prietinului și lovirea dușmanului de moarte al său și al țării, spunîndu-și că oricînd ar face totul de la capăt, chiar dacă ar ști că va trebui să o plătească cu viața. Luase însă măsuri bune de prevedere, înlesnindu-i asta și rangul pe care îl deținea cum și ascultarea oarbă a oamenilor săi, căci, procurator fiind, avea destui slujbași credincioși sub a sa putere, fără a mai pune la socoteală dragostea cu care îl înconjurau aceștia, cum și tinerii săi prietini din Seim. Nu-i vorba, o dată cu plecarea la război a lui Albert scădea și primejdia ce-l pîndea dinspre partea iscoadelor craiului ce mișunaseră pînă atunci în tot locul. Însă Riszard nu se mai gîndea la asta. Îi cunoștea îndestul pe oamenii lui Huminschii ca să se poată păzi de ei, iar acum, după plecarea multora dintre ei, cu atît mai puțin se temea de dînșii. Se gîndea Riszard numai la ce-o fi făcut Sima cu ai săi la Tarnopol, dar mai cu seamă după aceea, că doar nu-i de glumă să răzbați, chiar polcovnic fiind, prin acel puhoi de oaste pînă la fruntariile Moldovei, mai avînd și o femeie alături de tine.

Încolțit de aceste gînduri privea Riszard ulițele înguste și pustii ale orașului, cu casele lui scunde de lemn, unele din ele avînd cîte un cat deasupra, iar între caturi, pe alocuri, frînghii întinse peste uliță cu albituri sărăcăcioase fluturînd în bătaia vîntului. Încolțit de aceste gînduri intră el în casă. În

[1] Autocrat, tiran.

locul vreunuia dintre slujitorii săi, în prag îl întîmpină chiar Roza. Îl privea zîmbind, printre lacrimi.

— Ce s-a-ntîmplat ? o întrebă, oarecum neliniştit, soţul.

— E aici, împreună cu ea, răspunse tînăra femeie, arătînd spre una din cele cîteva uşi ce dădeau în sala de la intrare.

— A izbutit să o scape ? se bucură Riszard, gata să dea buzna în odaia arătată de Roza.

— Stai, nu intra, îl opri ea. Fata e tare bolnavă. Aiurează şi nu recunoaşte pe nimeni... A fost doctorul.

— Şi ce are ? se nelinişti el, oprindu-se descumpănit în mijlocul sălii.

— Friguri. Au adus-o dimineaţa după plecarea ta, aproape în nesimţire, legată pe o pataşcă purtată de doi cai. Nu s-au putut încumeta să pornească aşa spre Moldova.

Dar în clipa aceea uşa odăii se deschise şi în ea apăru vornicul. Văzîndu-i pe cei doi, veni să-şi îmbrăţişeze prietinul, după care se întoarse spre Roza, spunînd :

— Te cheamă la ea, vrea să te cunoască.

— S-a trezit ?

— De cîteva clipe. I-am spus unde se află şi te roagă să vii.

Intrînd Roza în odaie, Riszard îl apucă pe Sima de braţ şi îl trase într-un ungher al sălii unde se aflau cîteva jeţuri de aşteptare. Aşezîndu-se amîndoi, îl întrebă :

— Şi acum, ce ai de gînd să faci ?

Boldur îşi cuprinse fruntea în palme, clătină din cap.

— Este pentru prima oară în viaţa mea cînd nu ştiu răspunde la această întrebare. Boala e grea, poate să dureze mult. În Moldova sînt aşteptat... Albert se îndreaptă pe drumul Sniatynului spre graniţa noastră.

— L-ai vestit pe voievod ?

— L-am vestit. Azi-noapte mi-am trimes ultimul om la Suceava. Am rămas singur cu Oniţă.

Riszard stătu cîteva clipe pe gînduri, apoi îl bătu pe umăr, spunînd :

— În privinţa Muşei să nu-ţi faci griji. Bine că ţi-a dat în gînd să o aduci la noi, căci putea să se prăpădească pe drum. Gîndeşte-te numai la cele ce ai de făcut pentru ai tăi din ţară. De Muşa ne-om îngriji noi.

— Îţi mulţumesc din suflet, Riszard, îmi eşti ca un frate şi nu ştiu cum aş putea să te răsplătesc pentru toate cîte le-ai

făcut pentru noi, grăi vornicul, învăluindu-şi prietinul într-o privire plină de recunoştinţă.

Riszard îl privi zîmbind, spuse :

— Socoate, rogu-te, că toate pe din două le-am făcut : pentru voi şi pentru noi într-aceeaşi măsură. Cît despre răsplată, una singură o doresc şi nu numai eu : să-i faceţi lui Albert o primire în Moldova cum i se cuvine să o aibă !

— De asta va avea grijă măria-sa vodă, străduindu-ne bineînţeles şi noi în această privinţă, în cazul în care Albert nu va binevoi să asculte de glasul soliei noastre şi să-şi schimbe gîndul ce şi l-a pus, zîmbi la rîndu-i Boldur. Nu uita apoi că o am pe Muşa aici, întoarcerea mea după dînsa fiind legată de ceea ce-mi spui. Şi n-aş vrea s-o fac să mă aştepte prea mult.

— Întocmai, Sima, surîse tînărul procurator, de aceea îţi doresc întoarcere grabnică. Iar acum, adăugă el ridicîndu-se în picioare, du-mă să-ţi văd logodnica, deoarece sînt nerăbdător să o cunosc. Bălană-i ca ale noastre, aşa-i ?

— Ba-i oacheşă, prietene, zîmbi Boldur poftindu-l spre uşa odăii.

— Nu mai spune ! se miră Riszard, punînd mîna pe clanţă. După cîte ştiu, pe vremea catiheţiei noastre îţi sfîrîiau călcîiele după...

— Psst !.. făcu speriat vornicul, ducînd degetul la gură. Să nu te audă cumva...

*

Ca o vijelie mînioasă se năpusti riga Albert pe şleaul Sniatynului, scoţînd două zile în şir sufletul din toţi ai săi, încredinţat fiind că de data asta Boldur nu putea să-i scape în nici un fel. Repezise parte din husari pe drumurile de care ce duceau spre Thumaz, Scala, Ivanic şi alte aşezări mai spre graniţa moldovenească, parte îi împrăştiase în dreapta şi în stînga şleaului să vină deolaltă cu el în chip de voloc de-a dreptul peste cele mirişti şi arături, scotocind ce tufă şi vîlceluşă le-ar răsări în drum, că doar nici aripe n-o fi avînd vornicul să-l poarte pe sus şi să-l lase, cu pradă cu tot, în cetatea Sucevii. O, ce n-ar fi dat riga Albert să ştie că tocmai cînd îndrepta în poeniţă greşeala lui Boldur, nedreptăţind cu moar-

tea pe ai săi şleahtici credincioşi, într-o altă latură a pădurii acesta împletea din lozie, împreună cu oamenii săi, o pataşcă pentru bolnava ce o aveau de dus pe caii dezhămaţi de la rădvan pe un cu totul alt drum ! Neştiind el asta, urmă a se duce mai departe pe calea Sniatynului, mirîndu-se tot mai mult că nu dă de urmele celui căutat, cum şi mirîndu-i pe ai săi de cîtă inimă pune pentru a da ochii cu un singur moldovan, cînd or mai fi atîţia înainte...

Numai ieşind din Zartcov, înălţimea-sa Ioan Albert îşi îngădui un scurt răgaz, şi asta fiindcă în faţa sa şi a husarilor săi apăru un bărbat bondoc între două vîrste, cu bărbiţa roşcată şi ochi tupilaţi după nişte sprîncene groase, de aceeaşi culoare. Zărindu-l, înălţimea sa făcu o strîmbătură ca de acru şi, înfrînînd din zăbale rîvna pohodnicului său, spuse :

— *Dobry dzien,* stimabile, tot pe-aici îţi petreci veacul ?

— Tot pe-aici, serenissime, tot pe-aici, se bîlbîi omul, făcîndu-se-n obraz de-o culoare cu barba şi sprîncenele.

— Şi cum, nimic pînă acuma, nimic ? îl îngînă înălţimea-sa, simţind cum îl încolţesc damblalele.

— Deocamdată nimic, deşi am pus toată puterea şi priceperea minţii noastre spre a îndeplini...

— Hm !.. Da' oare ştie domnia-ta că vornicul a binevoit totuşi să vină în preumblare prin Lehia şi să ajungă pînă la Tarnopol ?

— ? ! ?

— Da' oare mai ştie domnia-ta că vornicul a binevoit să şi plece din Lehia cu ce îi trebuia lui, trecînd pesemne chiar acum pe sub nasul domniei-tale ?

— ? ! ?

— Da' oare îşi mai aduce aminte domnia-ta de plata ce ţi-am făgăduit-o dacă se va întîmpla una ca asta ?

— Iertare se... serenissime ! bolborosi omul, holbînd ochii şi împreunînd palmele în chip de rugă înaintea acelui arhanghel al sfintei judecăţi, obrazul căruia vădea o hotărîre de neclintit.

— Domnul să te ierte, stimabile, dacă, bineînţeles, va crede că i-ai putea fi de vreun folos ca iscoadă prin cea împărăţie a duhurilor. Mie, pe pămînt, nu mi-ai fost... Apoi, întorcîndu-se spre ai săi husari, strigă : Săltaţi-l pe o crăcană mai

naltă, ca să-i ajungă sufletul mai repede acolo unde este aşteptat !

După care, fără a mai lua în seamă răcnetele celui înşfăcat de husari, dădu pinteni numaidecît înainte, spunîndu-şi că mare trebuie să fi fost graba lui Boldur dacă a trecut pe acolo fără să-l bage în seamă pe mai-marele peste iscoadele din Podolia, lăsîndu-i lui grija de a-l potrivi cum trebuie la locul ce i se cuvine.

Numai că nici în apropierea Sniatynului unde îşi ajunse din urmă obozurile şi reiterii ce începeau a se descălăra şi înălţa corturile, nimeni nu auzise de vreun vornic moldovan trecînd cu o paniţă apa Prutului... Ştiau doar de doi boieri moldoveni trimeşi în solie de Ştefan voievod, care-l aşteptau acolo de vreo două zile, în cortul lor cu cap de bour pe prapurul de deasupra, înălţat de svita ce-i însoţea. Mirat peste măsură de asta, riga Albert ceru să i se ridice numaidecît şi lui marele cort de atlaz, cu sfînta flamură în vîrf, iar după asta să-i cheme la el pe acei soli ai voievodului, ca să-i descoase în privinţa unui anume lucru ce-l punea la bănuială.

În vreme ce aştepta ridicarea cortului umblînd de colo-colo şi pufnind de nerăbdare prin faţa alor săi, porunci să vie mareşalul Pruhniţschii, rămas în fruntea oastei în vremea cît lipsise el. Tînărul mareşal, prins peste cap cu ridicarea taberei, veni îndată nedumerit peste măsură de întoarcerea atît de grabnică a slăvitului stăpîn, chiar şi întrebîndu-l în privinţa asta.

— Din păcate n-am putut zăbovi, mareşale, aşa cum credeam şi cum s-ar fi cuvenit să zăbovească un oştean înainte de a merge să dea piept cu moartea, din pricina unor nemernice slugi ale noastre care nu şi-au ştiut face datoria faţă de noi, pufni înălţimea-sa oprindu-se din preumblare şi aruncînd mareşalului o privire plină de înţeles. Aceste nemernice slugi şi-au primit plata, după cum îşi vor primi plata toţi aceia care nu-şi vor îndeplini datoria de acum încolo în toate cîte le vom cere de la ei. Asta voiam să-ţi spun în primul rînd, mareşale Pruhniţschii !

— Am înţeles, înălţimea-ta ! încremeni mareşalul.

— Într-al doilea rînd, să pui numaidecît străjeri în lungul malului ca nici pasărea în zborul ei să nu treacă nebăgată în seamă de partea cealaltă a apei. Iar de-o fi om care să încerce asta, să-l înşface de barbă numaidecît şi să-l aducă înaintea noastră !

— Am înțeles, înălțimea-ta ! icni mareșalul, încremenind iar și înțelegînd că, într-adevăr, mare supărare i-or fi pricinuit slăvitului acele slugi nemernice de care-i vorbea. Cît despre el și șleahticii săi, n-are decît să le puie credința la încercare, că...

— Așa, bagă de seamă ! pufni iar craiul, străpungîndu-l cu o privire ce-ar face și apa sloi pe vreme de vară, și pornind iar să umble de colo-colo. Peste cîteva clipe se opri în loc, mai domolit parcă, întrebînd : s-au văzut străji de-ale moldovenilor pe malul celălalt ?

— S-au văzut, înălțimea-ta. Au răsărit de-ndată ce am călcat noi malul. Sînt cete mici de călăreți care mișună necontenit dintr-un loc într-altul, iscodindu-ne cu luare-aminte. Or fi venit deolaltă cu solia.

— Făcutu-le-ați semne de vrajbă cumva ?

— Nu le-am făcut, că nu cunoșteam încă pricazul înălțimii-tale. Ridicăm pod și șeici și trecem pe-aici apa Prutului ?

— Nu ridicăm nici un pod și nu trecem nici o apă, iar străjilor moldovenești le faceți semne de prietenie, mareșale Pruhnițschii ! strigă răspicat craiul, băgînd de seamă cu coada ochiului că marele său cort de atlaz a și fost înălțat și că spre el se îndreaptă cei doi boieri ai voievodului moldav. Apoi, cu glas și mai de auzit pentru cine trebuie : Vom aștepta aici răspunsul prietinului nostru Ștefan voievod la rugămintea ce i-am făcut-o privind trecerea noastră mai de-a dreptul spre Chilia, că prea ocolită ne-ar fi calea pe la Kameneț-Podolsk. Înțelesu-m-ai, mareșale Pruhnițschii ?

— Am înțeles, înălțimea-ta ! încremeni pentru a treia oară mareșalul, însă acum cu inimă mai ușoară, deoarece nu-i scăpă un anume semn făcut cu ochiul de slăvitul stăpîn.

În marele cort de atlaz unduind în bătaia vîntului, unde fuseseră aduse de la obozuri [1] toate cele de trebuință unei plăcute șederi pe vreme mai îndelungată, atît mătăhălosul logofăt Tăutu, cu barba lui în chip de tîrn, cît și soțul său Isac vistiernicul, cu trup ca de țipar și neastîmpăr în mădulare, vorbiră cu rîndul, pomenind mai întîi de cele daruri în pielcele de jder ale măriei-sale pentru o mantă de imperator cum nu s-a mai văzut alta pe lume, iar după aceea de nevoia nedezbinării creștinilor în fața primejdiei otomane, încheind toate cu rugă-

[1] Convoi de care.

mintea măritului Ştefan voievod de a urma totuşi calea Kameneţ-Podolskului, fiindcă numai de vor face astfel măria-sa va înţelege să dea ajutor cu sabia şi cu steţia de hrană, ieşind în întîmpinarea craiului chiar sub zidurile Chiliei, pentru a le surpa şi închina deolaltă cu el. Altminteri, ce coraj ar avea măria-sa să facă asta, dacă şi-ar vedea ţara călcată şi aşezările pustiite de hrană şi alte-cele, că doar ştiut este ce înseamnă trecerea unei armii atît de mari prin ţară străină şi ce urme rămîn după ea... Nu-i grabă, adăugară cei doi soli, ca înălţimea-sa să le dea răspunsul pe loc, ci să se mai gîndească o zi-două, în care vreme or mai zăbovi şi ei pe cel mal de apă, adăpîndu-şi sufletul şi ochii din negrăitele frumuseţi ce i le-a hărăzit preasfîntul făcător al lumii acesteia, întinată într-atît de vicleniа şi hulpavele apucături ale preapăcătoşilor oameni ai săi...

Luat cam dintr-o dată şi prea de tot subţire, înălţimea-sa prinse fără să vrea a bate mărunt din gene şi întoarse obrazul spre ai săi bravi şleahtici Zbignev şi voievoda Mikula Ruschii, ce făceau de asemenea parte din svită, căutînd la ei răspuns şi sprijin, dar băgînd de seamă că şi ei au căpătat aceeaşi meteahnă la ochi, se răsuci iar spre burduhănosul cu barba în chip de tîrn şi bîţîitul lui soţ, spunînd cam în poticneli cele ce urmează :

— Fie precum vi-i voia, cinstiţi pani. Deşi nădăjduiam să primim cu totul alt răspuns din partea bunului nostru prietin Ştefan voievod la rugămintea ce i-am făcut-o, ne-om gîndi în tihnă şi la aceast, spunîndu-vă într-o zi-două hotărîrea noastră în legătură cu el. Iar acum, cinstiţi pani, urmă înălţimea-sa după o oarecare zăbavă trebuincioasă pentru a-şi drege glasul şi ascuţi ochii şi urechile, rogu-vă să-mi răspundeţi la o întrebare : De unde au ştiut domniile voastre că trebuie să mă aştepte în preajma Sniatynului, şi anume în acest loc şi nu într-altă parte, că doar n-aţi fi nici zodieri ce ştiu ghici gîndurile şi faptele oamenilor ?

La care dumnealui Tăutu, făcînd numai din cap o smerită plecăciune, că din mijloc cam anevoie i-ar fi venit să o facă, spuse, cu al său glas ca slobozit într-o butie goală, următoarele :

— Este drept, înălţimea-ta, zodieri nu sîntem şi n-am fi ştiut cîtu-i lumea şi pămîntul unde să te aşteptăm. Dar tot cătînd dinspre Suceava la hotarul cu crăia leşească, a simţit

măria-sa Ştefan voievod că i se cam bate ochiul stîng. Ori în partea asta aflîndu-se şi Sniatynul, nici că a mai stat la cumpănă încotro să ne trimeată...

*

Mai întotdeauna după scurgerea pe un drum a unei armii mari rămîn destui şi dintre-aceia care tot zoresc să o ajungă din urmă, fie în vreo căruţă rămasă din oboz pentru a i se drege roata frîntă prin hîrtoapele drumului, fie în şa din pricina afurisitului pintenog care a găsit tocmai acum cu cale să-şi înţepe piciorul, fie chiar pe propriile picioare, atunci cînd ai prins a şonticăi singur ros de încălţări sau de mai ştii ce alte ponoase ce vin să-ţi înfrîneze rîvna, cînd inima ta bate în rîndurile celor duşi înainte sub stindarde fluturînde şi în rîpăitul aprig al tobelor. Îndeobşte după aceştia şi mai cu seamă după ultimii, ce sînt mai întotdeauna în număr destul de mare, se trimet oşteni călări care să le zorească paşii şi să le amintească fie cu vorba, fie cu nagaica, de sfînta datorie ce o au de a nu rămîne de căruţă şi de a nu căuta cu ochii spre cele stufărişuri şi dumbrăvi, oricît de frumoase ar părea ele de departe.

Mai inimoşi decît alţii în această îndatorire a lor se arătau a fi doi şleahtici chipeşi şi răi ca diavolii, ce nici că-i lăsau să răsufle pe necăjiţii lor fraţi, răsărindu-le în faţă cînd se aşteptau ei mai puţin şi luîndu-i din urmă cu boturile cailor şi cu jap-jap-ul nagaicii, fără a-i mai întreba la a doua întîlnire din care anume polc fac parte, cine le este polcovnicul şi de ce nu dau dovadă de nerăbdarea de a-i ajunge din urmă pe ai lor. De cîinoşi ce erau, ziceai că-s vrăjmaşi de-a adevăratelea, şi nu nişte şleahtici la fel ca ei într-aripaţi de aceleaşi năzuinţe şi urmînd, e drept, mai cu codeală şi mai tîrşa-tîrşa, ca alţii acelaşi drum al tuturora cu un singur capăt izbăvitor, în orice chip s-ar arăta el şi izbăvirea. Aşa i-au tot dus tartorii aceia stropşindu-i şi bulucindu-i din spate pînă ce îi vedeau pe unii intrînd năuci în rînduri, iar pe alţii, şi mai ales pe acei cu te miri ce beteşuguri mărunte, căutînd scăpare în căruţele obozului, spre marea bucurie a comandirilor care nu conteneau a se minuna de cîtă rîvnă ştiu pune oamenii cînd dragă li-i treaba ce o fac şi datoria ce o au de îndeplinit. Ba unii dintre comandiri, văzîndu-şi acele oi rătăcite vîrîte iar în turmă, se şi grăbiră să-i întrebe pe bravii lor aducători cine sînt şi din care anume polc fac parte, nu de alta, dar pentru a le aduce mulţu-

miri în fața oastei atunci cînd vor fi întrebați cum a mers treaba în timpul pohodului, cine-i de lăudat și cine-i de pedepsit pentru a sa purtare. Și nu mică le fu bucuria și mirarea aflînd că din voia înălțimii-sale Ioan Albert a fost înființat un așa-numit *otread dla kara porzadkowa* [1], că în fruntea acestui otread se află bătrînul și necruțătorul voievoda Stephanschii al Mazoviei și că ei doi, frații Moldawschii, au cinstea de a face parte din el și de a împlini întocmai poruncile voievodului privind rînduiala într-o slăvită armie ca a lor. Că-s încă destui, ziceau ei, care-i știrbesc slava apucînd pe un drum greșit, cuvenindu-li-se tuturor aspră pedeapsă pentru ceea ce fac...

Numai cînd acea puzderie de oaste călcă malul stîng al Prutului, răsfirîndu-se pe multe verste în lungul lui și începu să-și înalțe tabăra, oamenii uitară de afurisiții șleahtici, mai puțin bine-înțeles cei ce-și mai frecau încă spinările vîrsate de nagaică și preamulțumiții comandiri care abia așteptau prilejul de a-i lăuda în gura mare pentru osîrdie, cum și înțelepciunea înălțimii-sale care s-a gîndit să înființeze acel otread menit a păstra rînduiala în armie și a-i ajutora pe ei în multele griji legate de asta.

Prilejul se ivi abia peste vreo trei zile, cînd înălțimea-sa hotărî adunarea oastei în frunte cu comandirii ei, pentru a-i cerceta pe toți cum arată și a face numărătoarea rîndurilor, precum și celor duși din ele înainte de a da piept cu vrăjmașul. Asta se întîmplă chiar în dimineața plecării solilor moldoveni după ce, poftindu-i la el, înălțimea sa îi vesti de hotărîrea luată în legătură cu răspunsul bunului său prietin Ștefan voievod și care hotărîre sunase astfel : deoarece voievodul Moldovei nu poftește să ne dea cale liberă, temîndu-se pe nedrept de risipa în țara ce i-ar pricinui oastea noastră în trecerea ei spre cetatea înstreinată cu de-a sila de Poarta otomană, și nevrînd să stricăm vechiul prieteșug cu el întărit pe vecie încă de bunul nostru părinte Cazimir craiul, noi vom da ascultare rugăminții sale, urmîndu-ne deocamdată drumul spre Kamenet-Podolsk, însă rugîndu-l totodată să se mai gîndească la asta și să ne vestească în drum dacă cumva și-a schimbat gîndul spre binele nostru al tuturora...

Așadar, plecînd cei doi soli cu oamenii lor pe malul moldovenesc, înălțimea-sa porunci adunarea armiei pe necuprinsa

[1] Detașament de pedeapsă disciplinară.

cîmpie din stînga apei şi porni călare, în fruntea svitei sale, să cerceteze îndeaproape nesfîrşitele şiruri de pihotaşi, reiteri şi husari în strigătele lor de „Trăiască!" slobozite pînă-n bagdadia cerului, oprindu-se în dreptul cîte unui comandir pentru a-l întreba dacă toţi oamenii sînt la locul lor şi dacă-s gata de trecere în împărăţia de sus, întru slava celeia de jos. Cum toţi vădeau mare nerăbdare de a o vedea şi pe aceea, că pe asta o cunoşteau îndeajuns, crai Albert nici că putea să nu zîmbească mulţumit, întorcînd din cînd în cînd capul şi cătînd cu fală la ai săi nedespărţiţi sfetnici şi soţi Zbignev şi voievoda Mikula Ruschii, ce-l urmau îndeaproape împreună cu mareşalul Pruhniţschii şi alţii. Zîmbind tot aşa, se opri craiul şi în faţa polcului cu muschete şi darde la arcuri ale pihotaşilor polcovnicului Buşchevici, încremenit stană înaintea alor săi, cu ochii ţintă la slăvitul stăpîn. Numai că văzîndu-l, înălţimea-sa se posomorî dintr-o dată, amintindu-şi de un anume lucru, după care întrebă:

— Da' ia spune, polcovnice, de ce ai întîrziat la chemarea noastră, venind ultimul să te alături armiei abia în drumul ei spre Prut, iar apoi te-ai tîrît cu ai tăi în coadă, de parcă aveaţi bolovani de picioare?

— Înălţimea-ta, răspunse polcovnicul, aflîndu-mă la Brodi cînd ai sunat adunarea, am fost nevoit să mă abat pînă la Tarnopol spre a-mi lua de acolo rota trimisă la castelul rocmiştrilor Olech şi Nikolai Tincenschii pentru prinderea vornicului Boldur din Moldavia.

La care vorbe înălţimea-sa tresări, spunînd:

— Adică, vrei să spui, polcovnice, pentru a da onorul vornicului şi oamenilor săi?

Buşchevici îl privi oarecum fîstîcit, întrebă:

— Cum se poate, stăpîne, că eu nu ştiu nimic de asta?!

— Nu ştii? făcu mirat înălţimea-sa. Ei bine, lămuririle ţi le vor da voievoda Ruschii şi gheneral Zbignev, că noi avem altele pe cap acuma. Iar după o clipă: Şi totuşi, polcovnice Buşchevici, nu mi-ai răspuns pînă la capăt la întrebarea ce ţi-am pus-o.

— Înălţimea-ta, pierzînd rîndul nostru în coloană am fost nevoiţi a-i ţine urma, spuse polcovnicul. Apoi, zîmbind: Noroc de otreadul lui Stephanschii, pe care înălţimea-ta a avut înţelepciunea de a-l înfiinţa pe lîngă armie, că altminteri greu ne-am fi descurcat.

— Cu-um ?... făcu craiul, privindu-l de parcă ar fi căzut din lună. Care otread, care Stephanschii, polcovnice ?

— Otreadul *dla kara porzadkowa* al voievodului Stephanschii de Mazovia, răspunse acesta privindu-l şi el într-acelaşi fel. Am cunoscut numai doi oameni din el, pe fraţii Moldawschii, ce de mare ajutor ne-au fost în tot timpul drumului.

— Polcovnice Buşchevici, nu cumva ţi-ai pierdut minţile ? prinse a se supăra craiul. Ori ai început să ai vedenii ?

— Da' de unde, stăpîne, sări omul, că doar spusele acestea le pot întări oricînd şi ceilalţi oameni ai mei. Apoi, răsucind capul spre rînduri, strigă : Porucic Zaieţchii, ieşi înainte şi spune-i înălţimii-sale cele ce ştii în legătură cu şleahticii care ne-au ajutat să ţinem rînduială în drumul făcut încoace !

Acesta ieşi în trap înainte şi întări în totul spusele comandirului său, arătînd pe deasupra că mulţi comandiri ar mai vrea să-i mulţumească înălţimii-sale pentru înfiinţarea acelui otread de pomină, care nu ştie ierta abaterile nimănui, şi că cei doi fraţi Moldawschii sînt într-adevăr oameni dintr-o bucată, cuvenindu-li-se pe drept laudele tuturora.

Nemaiştiind care din toţi cei din faţă, luaţi cu el împreună, e mai zdravăn la minte, că doar, după cîte îşi amintea el, nici prin cap nu-i trecuse cîndva să înfiinţeze un asemenea otread, căci fiecare polc în parte trebuia să poarte grija oamenilor săi, cum şi să mai pună în fruntea lui pe un oarecare voievoda Stephan... Aici gîndurile înălţimii-sale se poticniră, ochii i se rotunjiră şi o rază de înţelegere îi străfulgeră negurile minţii. Mormorosi :

— Fraţii Mol... Moldawschii ?... Idioţilor ! tună apoi dintr-o dată înălţimea-sa. Mi l-aţi scăpat şi de data asta ! După care, răsucindu-se furios spre porucicul Zaieţchii, strigă : Cum arătau cei doi fraţi ? !

— Chi... chipeşi erau, înălţimea-ta, gîngăvi porucicul. Semănau oarecum cu cei doi polcovnici pe care înălţimea-ta a binevoit să-i trimită la castelul fraţilor Tincenschii pentru a o lua de acolo pe domniţă...

— Şi unde sînt acuma, i-a mai văzut careva ? ! răcni iar craiul, asvîrlindu-şi pohodnicul în două picioare, de parcă ar fi vrut să-şi ia zborul pe urmele celor doi.

— Chiar eu i-am văzut în dimineaţa asta intrînd în cortul solilor lui Ştefan voievod, răspunse tot aşa porucicul. Am

crezut că au venit cu niscaiva porunci din partea înălțimii-tale...

*

— Oare crezi, vornice, că Albert va urma cu adevărat calea Kameneț-Podolskului? întrebă Tăutu logofăt, șezînd turcește pe covor în umbra cortului ridicat la cîteva verste de malul Prutului, unde descălecară în scurt popas pentru a hotărî ce au de făcut de-acum încolo. Parcă nu-mi prea vine să cred...

Îmbrăcat încă de la plecare din tabăra leșească în straie de oștean de rînd al măriei-sale aflat în slujba soliei, Boldur ridică îngîndurat fruntea, spunînd:

— Deocamdată s-ar putea să-l urmeze, că totuna li-i: Prutu-i colea, lîngă ei, și îl pot trece oricînd și oriunde după pofta inimei. Or să aștepte cîtva timp să le aduceți învoiala măriei-sale, că doar mai lesne-i să intri în țară cu încuviințarea ocîrmurii fără a-ți pricinui stricăciuni oastei, însă de-or vedea că răspunsul întîrzie...

— Mare belea se abate pe capul nostru! oftă vistiernicul Isac neaflînd astîmpăr nici mîinilor nici umerelor sale, și nu văd nici o ieșire din cumpăna în care ne aflăm. Gîndiți-vă numai, sînt la vreo sută de mii de oameni, mai toți îmbrăcați în fier și mai mult de jumătate încălărați, cu două sute de balimezuri și hușnițe numărate de vornic, cu peste două mii de muschete și cam de trei ori pe-atîtea care...

— Numărate de Oniță, zîmbi vornicul, că-i înțepeniseră fălcile bietului om de atîta numărătoare. Apoi, căzînd iar pe gînduri: Cît despre ieșirea din cumpăna de care vorbești, vistiernice, nu mă îndoiesc că măria-sa va ști să o găsească, cum a mai găsit-o în atîtea rînduri. Numai că pentru asta va trebui să mă reped pînă la Suceava, ca să-l pun în cunoștință de toate cîte le-am aflat și să-i primesc poruncile, ca să știm la rîndu-ne ce avem de făcut.

— Și cu noi cum rămîne? întrebă Tăutul.

— Pînă una-alta nu vă urniți de aici. În așteptarea înștiințării ce vă va veni în scurtă vreme, răspîndiți oamenii pe mal ca să steie cu ochii asupra leșilor, iar de cumva s-or pune în mișcare pe drumul Kameneț-Podolskului, vă mișcați de asemenea, ținîndu-vă scai de ei, pe malul istlalt. Ați rînduit străjile pe măgure?

— Le-am rînduit şi am repezit porunca măriei-sale în toate satele din margine, ca să fie gata de bejenie în orice clipă.

De venirea rigăi Vladislav al Ungariei şi Boemiei pe la începutul lui august una mie patru sute nouăzeci şi şapte în cetatea Sighetului de pe malul stîng al Tisei nu ştia mai nimeni, în afară de cîţiva oameni de taină ai lui Dragfi, voievod al Ardealului, sau Birtoc cum îi mai spuneau localnicii, în casa căruia descinsese riga dintr-o carîtă ca oricare alta, nepurtînd însemnul coroanei, cu pază puţină la ea, cam cît puneau şi alţi oameni de viţă aleasă de prin părţile Maramureşului. Întîmpinat de voievod şi de svita acestuia în capul scărilor, înălţimea-sa pofti să aibă numaidecît o întrevedere între patru ochi cu el, neîngăduindu-şi nici o clipă de răgaz după lungul şi obositorul drum făcut pînă la Sighet. Mirat de atîta grabă şi nerăbdare din partea craiului, Dragfi, un omuleţ cam rotofei şi moale în mişcări, ridică din umere şi îi arătă uşa prin care să intre, pornind cu aceiaşi paşi domoli în urma vijeliosului oaspe, ce se şi aşezase de-acum în marginea unui jeţ, frămîntîndu-şi degetele şi tot strivind între dinţi buza de jos.

— Dacă ai să te mişti tot aşa, voievoade, şi în drumul pe care vreau să te trimit, spuse, ridicînd ochii spre el, craiul, apoi nici că m-aştept să faci mare ispravă pe unde t-ei duce.

— Apoi asta mai depinde încă de drum, înălţimea-ta, că drumurile sînt şi ele felurite, prinse a zîmbi blajin voievodul, scufundîndu-se în căpătîiele unui jeţ alăturat, ştiut fiind că omul îşi mai potriveşte năravul şi după ele.

Era un bărbat cam de vreo cincizeci şi ceva de ani voievodul, iar pe Vladislav ca şi pe fraţii săi îi cunoscuse încă de mici la curtea de la Cracovia a răposatului crai Cazimir Jagellonul, cu care fusese în bune legături de prietinie pe vremuri, de aceea îşi îngăduia să le vorbească asemeni unui părinte, nici unul dintre ei nefiind încă trecut de vîrsta de treizeci şi cinci de ani. Cît despre omul uscăţiv din faţa lui, Dragfi îl avea mai la inimă decît pe ceilalţi fraţi fiindcă îi

părea lui mai așezat acum la minte, avînd și o fire mai deschisă, pe care i-o trăda pînă și venirea asta furtunoasă la el.

— Bătrîne, nu-i vreme de pierdut și nici de umblat cu palavre, spuse craiul, de aceea am să te rog să-ți potrivești cu adevărat năravul împrejurărilor și să te miști mai repejor. Am primit o scrisoare de la Albert în care mă vestește că a sosit clipa să ducem spre îndeplinire hotărîrea luată la Leutschau, acum trei ani, în privința zbînțuitului nostru...

— A lui Sigismund ?

— A lui.

— Spre căpătuirea sa ?

— Întocmai. Albert este gata să intre în Moldova pentru a-l așeza în scaun și mă roagă să-i trimit ajutor de oaste prin pasul Oituzului. Ai să te duci tu.

— Ca să-l lovesc din spate pe Ștefan ?

— Ca să-l lovești și să-i înlesnești lui frate-meu intrarea în Suceava.

— Atîta numai ?

— Atît.

Un zîmbet ciudat apăru pe obrazul dolofan al voievodului. El se uită cîtva timp neclintit la tînărul crai, apoi, dînd dovadă de o neașteptată sprinteneală, sări în picioare și, oprindu-se în fața acestuia, spuse :

— Ascultă, Vladislav, vreau să-ți pun cîteva întrebări înainte de a-mi spune părerea în legătură cu ce vrei să faci, deoarece nădăjduiesc că ai să ții seama de ea.

Cuvintele acestea, cum și graba cu care le rostise, îl făcură pe Vladislav să tresară. Privi nedumerit la omul din fața sa, atît de blajin acum cîteva clipe, devenit dintr-o dată de nerecunoscut, apoi spuse cu oarecare șovăială :

— Pune-mi-le, te ascult.

— Vreau să te întreb mai întîi dacă recunoști în mine pe unul din oamenii care ți-au înlesnit urcarea în scaunul acestei împărății, a cărui mînă ți-a pus în creștet coroana de aur a puterii ?

— De bună seamă că recunosc, ridică din umeri craiul.

Ațintindu-l în scăpărarea unei priviri pătrunzătoare, voievodul urmă :

— Și acum îi ceri acestui om să pună umărul pentru a da de-a dura ceea ce a ridicat cu mîna lui ?

— Nu-nțeleg...

— Ai să-nțelegi numaidecît, urmă ceva mai liniștit Dragfi. Nu-ți spun despre mine că sînt de-un sînge cu voievodul moldav și, în afară de asta, înrudit prin cuscrie cu el, ci-ți spun de cei mulți din partea asta a munților ce sînt de-aceleași sînge și de-aceeași limbă cu el, fără a-i mai pomeni pe nemeși [1] și pe alți oameni ai țării care-l țin în mare cinste și prețuire pe voievod pentru înlesnirile ce le face negoțului și pentru neînfricarea de care a dat dovadă întotdeauna întru apărarea creștinătății de turci. Ei bine, dacă toți acești oameni vor afla ce vrei să faci, fiindu-le proaspătă încă în amintire și pățania lui Mateiaș la Baia...

— Crezi că s-ar putea... ?

— Sînt încredințat de asta.

— Atunci, ce să-i răspund lui Albert ?

— Că armata pe care ți-o cere va intra în Moldova o dată cu el, însă pentru a-l împiedica să facă ceea ce și-a pus în gînd. În fruntea acelei armate mă voi afla eu.

— Și cu Sigismund cum rămîne ?

— Să-și vadă mai departe de zbînțuială, că cei opt mii de florini ce i-i trimiteți îi sînt destui ca să nu-l doară capul. Spre pierzania sa și l-ar lega de tronul Moldovei.

*

Adevărat este că înfățișarea omului mai înșală uneori, fiindcă cine ar fi putut crede că în pieptul lui Iașko, țiganul-vizitiu cu căutătură de casap al fraților Tincenschii, bate o inimă de aur ? Iar că într-adevăr de aur era inima lui Iașko vorbește însăși urmarea acelei triste întîmplări din marginea pădurii de stejari despre care n-am mai apucat a le vorbi cititorilor, deoarece ne-am văzut prinși de alte și alte istorii în grabnica lor desfășurare pe dinaintea ochilor noștri. Să ne îngăduim, așadar, o clipă de răgaz și să ne întoarcem într-acea minunată poiană de lîngă drum asupra căreia mînia unui rigă prea grăbit abătuse suflarea de gheață a morții. Ducîndu-se el cu ai săi pe drumul care l-a adus și rămînînd Iașko cu bieții lui pani ce mai dădeau încă din picioare în aprigă încleștare cu moartea, nici că mai stătu să se gîndească ce are de făcut. Și asta fiindcă, înainte de a scoate junghe-

[1] Mica nobilime maghiară.

rul şi de a ajunge din cîteva salturi pe craca cu pricina, îşi zise: „Nu din mîna slăvitului mi-am mîncat amara pîine de pînă acum şi nu pe telega lui mi-am crescut cocoaşa în spate...“ Iar după ce îi văzu pe tustrei pogorîţi pe atoateiertătorul pămînt, că doar nici pe al treilea nu era să-l lase bătut de nenoroc acolo sus, Iaşko cel cu inimă de aur se aşează şi el în iarbă alături, aşteptînd să le vină de-a binelea la loc ceea ce fusese gata de ducă şi căzînd şi el pe gînduri asupra multelor întîmplări de minune ce ţi le scoate în cale preasfîntul făcător al lor.

Şi iată că nu trecu mult pînă ce urechea îi deslușì cîteva mormăituri ca de om. Răsucindu-se într-acolo, îi văzu pe cei doi pani ai săi răsărind în capul oaselor, urmaţi numaidecît de al lor tovarăş de cracă în straie de aghiotant, ce ca şi ei prinse a-şi freca pe loc, cu înverşunare, acea parte mai strîmtă a trupului prin care zadarnic cercase duhul să se scape de el. Venindu-şi în cele din urmă într-ale lor simţiri şi năravuri dintotdeauna, rocmiştrii cătară mai întîi unul la altul încercînd a-şi surîde, apoi la preafericitul Iaşko ce şi sărise în picioare, căci numai pe capră îşi îngăduia el să şadă —, şi încă într-o poză cam lipsită, e drept, de bună-cuviinţă înaintea panilor —, iar după asta la aghiotantul Razumovschii... Aici, năpădiţi pesemne de proaspetele aduceri aminte prilejuite de travestirea acestuia în ceea ce nu era şi gîndindu-se cam ce ar fi putut ei să fie în ceasul acela din pricina lui dacă n-ar fi fost bunul lor Iaşko alături, Olech şi Nikolai duseră mai întîi mîna la şold, dar, găsind acolo numai tecile goale, se ridicară în picioare pornind în căutarea şpăgilor rămase pe undeva prin iarba poienii.

Bănuind, se vede, ucigaşele lor gînduri, pan Razumovschii nici că stătu să aştepte sîngerosul deznodămînt, ci, chitind din ochi un puiandru de stejar mai răsărit, cu crăcile mai la îndemînă, se şi năpusti spre el, răcnind ca în ceasul din urmă: „Săriţi, ucigaşii!“ Bineînţeles, strigarea n-avea cum să-l ajute, că în afară de Iaşko rămas cu gura căscată crucindu-se de ce înseamnă omul şi întrebîndu-se cine naiba l-o fi pus să-i coboare pe tustrei din locurile ce pe drept li se cuveneau, nu era nimeni acolo, ajutîndu-l în schimb nalta şi tînăra podoabă a pădurii, în vîrful căreia ajunse cît ai bate din palme. Căci, venind în împresurare cu şpăgile în mînă şi văzîndu-l pe vrăjmaş la aşa o ameţitoare depărtare de ei, Olech şi Niko-

lai se opriră descumpăniţi, fiindcă, orice s-ar spune, rangul ostăşesc ţi-i dat nu pentru a-l face de rîs pe un cîmp de bătaie ca acela... Văzîndu-i pe picior de gîndire şi trecîndu-i niţeluş spaima, pan Razumovschii slobozi de sus următoarele vorbe menite a îmbuna inimele şi a-l face pe om să gîndească la ce nu s-a gîndit :

— Pani rocmiştri, oare n-am fost eu acela care şi-a primejduit viaţa la Horodiştea pentru a-l sluji pe al nostru rigă ? Aud ? !

Dar, cum nu auzi nemica, urmă :

— Oare n-am fost eu înşfăcat pe mal cînd cercam a vă face semne, pe care domniile-voastre n-aţi binevoit a le înţelege, şi apoi ţinut, ca şi voi, sub ameninţarea pistoalelor ?

— Hmmda... făcură fraţii, lăsînd oarecum ochii în pămînt.

— Pani rocmiştri, da' oare n-am fost eu acela care, tot spre a-l sluji pe al nostru rigă, am vărsat sudori lîngă afurisitul de Huminschii pentru a-l înhăţa pe vornic la drum, că doar nimeni altul nu-l putea recunoaşte în afară de mine ? Aud ? !

Dar cum iar nu auzi nemica, urmă :

— Şi oare n-am fost, în schimb, eu cel năpăstuit şi înhăţat de oamenii vornicului, fiindcă n-a ştiut Huminschii să mă apere, iar după asta pornit, sub ameninţare cu moartea, la castelul domniilor-voastre ?

— Hmmda... făcură iar fraţii, şi mai copleşiţi de netăgăduitele adevăruri ce le auzeau.

— Pani rocmiştri, da' oare n-am încercat eu a vă face un anume semn cînd veneam încoace pentru a vă vesti de primejdie, care semn domniile-voastre iar n-aţi binevoit a-l lua în seamă ? Aud ? !

Dar cum iarăşi n-auzi nemica, urmă :

— Şi-apoi, nu tot pentru dragostea şi rîvna de a-l sluji pe al nostru rigă m-am legănat, alături de voi, pe aceeaşi cracă în poiana pe care o vedeţi ?

— Hmmda... făcură de-a treia oară fraţii, nemaiputînd îndrăzni a ridica ochii din pămînt şi vîrîndu-şi şpăgile în teacă. După care treabă, unindu-şi glasurile într-un singur oftat, ridicară hotărîţi capetele, dînd celuia de sus, spre marea bucurie a lui Iaşko cel cu inimă de aur, această dezlegare : Haide, pan Razumovschii, coboară că nu-ţi facem nemica !

Auzindu-le în sfîrşit glasurile şi bănuind că la ţintă s-au dus cele vorbe din inima lui pornite, pan Razumovschii pogorî uşurel din slăvile văzduhului şi veni, pocăit, să strîngă vitezele braţe, muiate dintr-o dată în acel frumos adaos al sufletului omenesc care se cheamă mila de aproapele. Iar cînd suspinurile conteniră, că doar nici muieri nu erau ca să steie de bocit într-o vreme în care ţara viii şi morţii şi-i adună spre veşnica slavă a ei, făcură numaidecît roată în iarbă, sfătuind la lumina unui foc straşnic, aprins cu mare rîvnă de bunul lor Iaşko, fiindcă şi noaptea căzuse între timp, cam ce anume au de făcut de acum încolo, deoarece tot ce făcuseră pînă acuma se arăta a fi prea puţin, mînia craiului fiind pe deplin întemeiată în privinţa asta. Deci, se vor pune îndată pe urmele înălţimii-sale, îl vor ajunge din urmă spre a-i cădea la picioare şi a-i cere iertarea păcatelor, iar după aceea, primindu-i blagoslovenia, se vor duce înainte şi tot înainte ca să vadă şi el cîte vieţi poartă în pieptu-i un şleahtic şi cum ştie să le dea pe toate pentru ceea ce-i este drag pe lumea asta...

*

— Cu cei treizeci de mii de oameni cîţi am adunat în totul sub arme la Cetatea Romanului nu i-om putea ţine pe leşi la Prut şi apoi nici noimă n-ar avea să descopăr ţara spre toate fruntariile ei pentru o încercare ca asta, spuse măria-sa privindu-şi boierii şi căpitanii adunaţi în spătăria cea mare din cetatea de scaun, după ce ascultară cu multă luare-aminte vorbele lui Boldur despre primejdia ce peste cîteva zile ameninţa să se reverse asupra Moldovei. Numărătoarea ce aţi făcut-o voi în rîndurile armiei crăieşti, se întoarse măria-sa spre Boldur, ne arată că avem în faţă o silă tot atît de mare ca a lui Mahomed, ce era cît pe-aci să ne copleşească acum douăzeci şi ceva de ani, însă aceasta fiind mult sporită de armele de foc ce le are.

— Care va să zică, îi lăsăm pe leşi să intre în ţară ? întrebă vornicul, înălţînd ochii spre domn.

— Dacă nici în a doua încercare a ei n-o izbuti solia noastră să-i schimbe lui Albert gîndurile, n-avem încotro. Ridicăm satele în bejenie prin codri şi îi tragem pe leşi spre cetăţi.

— Zăvorîndu-ne în ele ?

— Nu, vornice, scutură din cap măria-sa. Vor rămîne zăvorîţi în ele cei care sînt şi acuma, primind, bineînţeles, oarecari întăriri din partea noastră spre a putea măcina cît mai cu folos şleahta, în vreme ce noi vom fi aceia care vom cerca a o zăvorî cum trebuie la locul cel mai potrivit pentru asta. Apoi, întorcîndu-se spre pîrcălabi, întrebă : Cetăţile au toate cele de trebuinţă pentru a face faţă unei împresurări mai îndelungate ?

Pîrcălabii dădură din cap, în numele lui grăind dumnealui Şandru :

— Au, mărite doamne. Bucatele au fost adunate mai peste tot şi puse la bun adăpost, rămînînd neculese doar viile. Mai avem însă prin beciuri prisosul vinului din anii trecuţi, ce ne va fi de-ajuns pînă una-alta. Slănină de-asemenea au toţi, cum şi brînză în putine destulă. Cît despre arme, arcarii şi săbierii nu contenesc zi-noapte treaba ce o au. Ierbăriile la fel. Nouă, celora de la Cetatea Romanului, ne-ar mai trebui însă, măria-ta, cîteva puşte grele peste cele ce le avem, că-s puţine şi cam vechi, iar săcăluşele de aramă pe care le avem de la genovezi încă înainte de căderea Chiliei nu prea fac mare ispravă de pe zidurile cetăţii, ele fiind mai potrivite pentru pedestrime, că-s pe roticele şi uşoare la mînuit.

— Să daţi atunci săcăluşele lui Hărman, pe care l-am numit căpitan al cetelor de feciori [1], şi veţi primi în schimb de la dumnealui Luca Arbure puştele grele de care aveţi nevoie. Ne-au venit zilele acestea cîteva de la negutătorii Braşovului, însă puştele ce le avem aici ne-or fi de-ajuns pentru apărarea cetăţii de scaun.

— Aşa vom face, luminăţia-ta, şi mulţămim pentru asta, grăi Şteful plecînd fruntea înaintea domnului.

— Aşadar, boieri şi căpitani ai mei, urmă vodă, cetăţile vor sta pregătite în aşteptare, deoarece nu ştim în care anume parte s-or gîndi leşii să ne pălească. Bine-ar fi pentru noi s-o apuce spre cetatea de scaun, fiind aici şi locul cel mai potrivit zăvorîrii despre care vă spuneam adineauri, fără a mai vorbi de drumul deosebit de prielnic harţului şi secăturii ce vor trebui să înceapă, oricum, chiar din prima zi a trecerii lui Albert pe pămîntul nostru. Însă cum să-l ademenim încoace deocamdată nu mă taie capul. Un lucru rămîne însă de ştiut pentru toţi :

[1] Corpuri de pedestrime uşoară, formate din elemente tinere şi viguroase.

temeiul bătaliei ce o vom da va fi închiderea vrăjmaşului în valea Sucevii. Oameni avem puţini şi îi vom păstra pentru înfruntarea din urmă, nici unul dintre căpitanii mei neavînd dreptul a da faţa cu vrăjmaşul fără o dezlegare din parte-mi, oricît de potrivite i s-ar părea locul şi vremea pentru o treabă ca asta. Cît despre mine, deocamdată rămîn aici, şi numai peste cîteva zile m-oi repezi la Roman pentru a-mi pregăti oamenii şi închega temeiul oastei.

— Mărite doamne, grăi Boldur înălţînd iar ochii spre vodă, mai spuneai adineauri de o a doua încercare ce ar urma să o facă Tăutu şi Isac, pe care i-am lăsat pe malul nostru ca să pîndească mişcările leşilor. Cum de încercarea asta sînt legate toate cîte ni le spui şi tot ce vom face de-acum încolo, rugă-mu-te a ne mai spune cînd anume să facă încercarea asta solia, cine să-i dea dezlegarea de a o face şi căruia din noi i se va încredinţa întîmpinarea de partea astlaltă a leşilor cu harţul, de s-o întîmpla să nu izbutim nici în această ultimă încercare a noastră de a păstra pacea. Cît despre ademenirea lui Albert pe drumul Sucevii, rămîne să ne gîndim cu toţii ce s-ar putea face în privinţa asta.

— Solia va merge la Albert de îndată ce va simţi o poticneală în drumul lui spre Kameneţ-Podolsk, pe care deocamdată nădăjduim că-l urmează, după cum s-o legat cu cuvînt. Dezlegarea i-o vei da tu, Boldur, soliei noastre, după cum tot tu vei fi acela care, lepădînd pentru o vreme toate sarcinele ce le ai, vei începe harţul de îndată ce leşii, neluînd seama de voia noastră, vor năboi încoace, ţinîndu-te însă pe de marginea puhoiului şi ferindu-ţi oamenii ca ochii din cap. Aşadar, în afara cetelor de scutelnici de oaste ce s-au şi închegat şi au şi fost înştiinţate ce au de făcut, temeiul harţului îl vei duce tu, Boldur. Cine altul să facă asta, dacă nu cel care cunoaşte feleşagul leşilor şi chiar polcovnic le-a fost, prinse a zîmbi deodată măria-sa, cătînd cu înţăles la cei de faţă, ale căror obrazuri se descreţiră de asemenea în zîmbete, întorcîndu-se toate spre vornic.

Cu obrajii pălălaie, acesta zîmbi la rîndu-i, întrebînd cam în noduri :

— Da'... da' de unde ai aflat asta, măria-ta ?

— Chiar din gura aghiotantului Savinschii, pe care ai binevoit a ni-l trimete cu ultimele veşti, urmă a zîmbi vodă în abia stăpînitele icneli de rîs ale celorlalţi. Am aflat şi altele

mai de minune din gura podpolcovnicului Nastasowschii, în slujba căruia s-o aflat aist aghiotant, şi anume că şi mie mi-ai dat un cin în slăvita armie leşească...

Cu obrajii stacojii de-a binelea, cel aţintit de toate privirile se fîstîci şi mai mult.

— Iartă-mă, stă... stăpîne, da'...

— Că m-ai făcut voievoda Stephanschii te iert, că într-acelaşi cin am fost şi înainte — adică tot voievod, cum s-ar spune —, nu te iert însă că i-ai întristat pe ceilalţi, dîndu-le bieţilor oameni cinuri ce nici că visau înainte să le aibă şi văduvindu-i apoi de ele... Ei bine, ca să îndrept greşeala ta, că doar cinuri dintr-acestea n-avem pe la noi, făcutu-i-am sotnici, viteji în leafă pe amîndoi în pîlcul ce de mîine dimineaţă îl iei în primire şi cu care vei purcede la treaba ce o ai de făcut.

— Îţi mulţămesc, mărite doamne, şi pentru ei, şi pentru încrederea ce mi-o arăţi, grăi vornicul, venindu-şi oarecum într-ale sale ape, însă mai păstrînd aceeaşi culoare în obraji.

— Şi să mai ştii un lucru, Boldur, urmă a spune tot zîmbind vodă. Aişti sotnici ai domniei-tale au porunca de a-mi da în vileag de acum încolo toate cîte încerci să mi le ascunzi în privinţa ta şi nu care cumva să-i năpăstuieşti pe oameni pentru asta, că ai să ai a face cu bătrînul şi necruţătorul voievoda Stephanschii, care nu ştie ierta abaterile nimănuia.

*

Poticneala lui Albert în drumul său spre Kameneţ-Podolsk se petrecu la douăzeci şi unu august al acelui an, cam la cîteva zile după plecarea armiei din preajma Sniatynului, chiar în dreptul aceluiaşi sat Horodiştea unde se mai zăreau pe mal ruinele înnegrite de fum ale fostului conac al lui pan Dima, în faţa căruia am început a răsfoi şi noi filele acestei istorii. De fapt, se poticnise riga Albert încă în ajunul acelei zile de pomină, adică în seara de pomină în care dăduse poruncă de oprire a armiei pentru popasul ei de noapte. Iar că şi seara fusese de pomină, ne-o spune o anume întîmplare petrecută îndată după descălecarea înălţimii-sale şi intrarea în frumosul său cort de atlaz cu sfînta flamură în vîrf, ridicat cît ai bate din palme de vrednicii săi oşteni. Venise întîmplarea asta colac peste pupăză, cum s-ar spune, peste gînduri care

de care mai sîcîitoare ce-l zgîndăriseră în ultima parte a drumului, mai toate fiind legate de scrisoarea lui Vladislav primită cu cîteva ceasuri înainte, în care iubitul său frate îi aducea spre ştiinţă vorbele lui Dragfi, voievodul de Maramureş, privind ajutorul de oaste cerut de la ei. „Neobrăzare, curată neobrăzare!" strigase tînărul rigă, aruncînd priviri ucigătoare celor din svită, însă lăsîndu-i după asta în nedumerire, deoarece nu mai scoase o vorbă pînă a intra în cortul său, urmînd în sinea-i şi acolo, în timp ce vistavoiul îi trăgea ciubotele din picioare, şirul acelor gînduri dătătoare de atîta necaz. Ptiu, fratele tău drept, sînge din sîngele tău, să se alăture neprietinilor, amenințîndu-te fiindcă nu faci alta decît îţi slujeşti spiţa şi neamul, fiindcă rîvneşti a înălţa asupra lumii mîndra stea a Jagellonilor, înlăturînd de la cîrma unui plai vecin, frumos şi ademinitor ca o roză, un hîrb netrebnic, spre a-l înlocui cu acelaşi sînge al tău şi al spiţei! Unde eşti, Sigismund, ca să auzi şi să te dumireşti cu cine ai supt lapte dintr-acelaşi izvor şi cu cine ai mîncat dintr-un blid! O, mare eşti, Doamne, dar puţine le vezi din cîte le-ncurci pe lumea asta!... Dar, nu-i nimic, va face şi singur ce şi-a pus în gînd! Armie are destulă, să potopească pămîntul cu ea la o adică!... Atunci, la drept vorbind, ce mai aşteaptă? De ce se tot tîrăşte în ocoliş şi nu dă pinteni peste afurisita asta de apă? Ajutor de la Vladislav nădăjduia? Ha, ha, ha! Dezlegarea moşneagului poftește? Ha, ha...

— Trage, nătărăule, ciubota, că te ia dracu'! strigă, răzbit, tînărul rigă, proptindu-şi cu năduh călcîiul în partea ceea moale a vistavoiului şi năpustindu-l cît colo de mînios ce era. Iar după ce scăpă şi de a doua ciubotă, de se mai linişti puţin, încercă să-şi reia firul gîndului, zicîndu-şi: Nu mai poftim nimic altceva decît să trecem la datoria noastră! Şi ne-o vom face-o pînă la capăt, de-o fi munţii să se ridice împotriva-ne, de-o fi morţii să se scoale din mormînturi pentru a ne ţine calea, de-o fi...

Numai că în clipa aceea în uşa cortului apăru general Zbignev cu nişte priviri rătăcite şi cu un chip de mai mare mila. Văzînd că nici în seamă nu-l bagă şi că a rămas ca o piază-n ochi, într-aceeaşi uşă a cortului, crai Albert se săltă din marginea patului pe care stătea şi, venind uşurel spre general, aşa, în colţuni cum era, îl întrebă încetişor:

— Ce s-a-ntîmplat?

— Morţii...
— Cum ? !
— Morţii, înălţimea-ta, se scoală din mormînturi...
Făcîndu-i un ocol dintr-o parte şi privind mai cu luare-aminte la el, că doar ştia că strop nu luase în gură în ziua aceea, strigă :
— Zbignev ! !
— Da, înălţimea-ta ! tresări acesta, parcă mai venindu-şi într-ale sale.
— Ce s-a-ntîmplat, te întreb ? !
— Roc... roc...
— Cum ? !
— Rocmiştrii pe... pe care i-aţi spînzurat şi po... po...
— Şi ?... Da' vorbeşte odată, omule !
— Şi po... podanul în straie de aghiotant...
— Ce-i cu ei ?
— Sînt aici şi poftesc să fie aduşi îndată în faţa înălţimii-tale ! slobozi pe nerăsuflate generalul. Îi mai însoţeşte careva...
Aici, ochii înălţimii-sale căpătară căutătura dintru-nceput a bunului său prietin cînd apăruse în uşa cortului. Se uită îndelung la el, gungurisind :
— Da'... da' de unde vin ?
Zbignev împunse, mutește, cu degetul în sus, rămînînd tot aşa.
— Şi nu ţi-au spus ce... ce vor de la noi ?
— Nu mi-au spus, înălţimea-ta. Au venit pe... pe semne pentru a-ţi cere socoteala.
— Nouă ? ! făcu, pierdut, tînărul rigă trăgîndu-se un pas înapoi. Dar se scuturâ numaidecît, gîndindu-se că un crai ca el n-are să dea nimănui socoteală pe lumea asta decît Celui de Sus. Şi... şi dacă tocmai în numele lui au venit să i-o ceară ? Nu... nu se poate ! Zbignev ! strigă apoi iar, ridicînd cu semeţie fruntea şi luînd poza unui imperator în toată puterea cuvîntului.
— Ce este, înălţimea-ta ?
— Adă-i încoace, să vedem ce poftesc !
— Îi aduc, se învoi generalul ridicînd din umere şi pornind de-a-ndăratelea spre uşă.
Văzîndu-i însă pe cei intraţi, crai Albert se putu linişti pe deplin în privinţa temerilor sale. În primul rînd, fiindcă nop-

taticii săi musafiri arătau a oameni ca toţi oamenii în carne şi duh, neavînd nici pe departe vreo asemănare cu cei care nu-s şi ne tot sîcîie cu braşoave precum că ar fi, iar într-al doilea rînd, fiindcă obrazurile lor nu vădeau cîtuşi de puţin dorinţa de a-i cere socoteala de ce şi pentru ce. Ba dimpotrivă, ducîndu-şi cu bărbăţie dreapta la piept şi sûrpîndu-se în genunchi înaintea stăpînului, ei slobozîră în cor următoarea strigare :

— Iertare, înălţimea-ta !

Simţind că i-a mai venit inima la loc, cum şi bucurîndu-se din cale-afară că nu el este pus să le ceară ceea ce îi cer ei, crai Albert chiar şi zîmbi, întrebînd :

— Da' de unde veniţi ?

La care Olech, ridicînd ochii luminaţi dintr-o dată de acea zîmbire crăiască, răspunse :

— Venim de unde ai binevoit să ne înalţi, slăvite, pentru a-ţi arăta că nu sîntem ceea ce crezi !...

— ...Şi pentru a-ţi cere să ne pui la o adevărată încercare, adăugă Nikolai, că cele de pînă acum nu ne-au îngăduit să-ţi arătăm tot ce putem şi sîntem în stare !

— Cît despre mine, înălţimea-ta, rogu-te să-mi dai putinţa de a-mi cîştiga cu cinste dreptul de a purta acest minunat strai în care cu de-a sila am fost vîrît de alţii. Drag mi-a fost să mor pentru el, dar şi mai drag mi-o fi să trăiesc de-acum încolo purtîndu-l şi sporind neîncetat strălucirea brandenburgurilor sale, spuse şi aghiotantul Razumovschii.

Băgînd de seamă o anume mişcare în spatele celor trei, că mai deasă era acolo jucăuşa umbră ce o aruncau masalalele aprinse în cort, crai Albert încercă să se lămurească, întrebînd :

— Da-n spatele vostru cine mai este ?

— Eu, se... serenissime...

— Şi tu ? ! strigă sărmanul rigă ca pălit în cap, simţind cum i se moaie picioarele şi căutînd sprijin în braţul bunului său Zbignev, care şi sărise lîngă el.

— Şi eu... dete răspuns roşcovanul, arătîndu-se în lumină.

— Tot de-acolo vii ?...

— Tot, serenissime, fiind ajutat să cobor de cinovnicii mei, că drag le-am fost ca nacealnic pe lumea asta şi nu voiau să mă scape în cealaltă.

— Şi ce... ce pofteşti ?

— Iscoadă să-ţi fiu şi de-acum încolo pe unde te-i duce, că dincolo se vede că n-au nevoie de mine...

Asta a fost toată întîmplarea într-acea seară de pomină, dar care, adăugîndu-se la cele gînduri ale înălţimii-sale şi la scîrba ce i-o pricinuise scrisoarea lui Vladislav, îl hotărî să dea pinteni chiar înfiinţe peste afurisita asta de apă. Că dacă stai să te gîndeşti, pînă şi soarta îl oprise în dreptul Horodiştei, unde bieţii lui şleahtici încercaseră zadarnic să-i fie de folos, iar dacă se scoală ei acum din mormînturi şi vin în locul acesta spre a-i arăta cu adevărat ce pot şi de ce sînt în stare — şi nu pentru a-i aţine calea, aşa cum îşi spusese în supărarea sa ! — nici vorbă nu mai poate fi de zăbavă.

Iar că de pomină a fost şi ziua hotărîtă începerii a ceea ce rîvneau atîta viii şi morţii în frunte cu tînărul lor rigă, ne-o arată cele ce urmează.

Sculîndu-se dis-de-dimineaţă, cu capul umblîndu-i încă teleleu de pe urma acelor întîmplări din ajun, Ioan Albert pofti să vie la el mareşalul Pruhnitschii, voievoda Mikula Ruschii, general Zbignev şi încă vreo cîţiva mari comandiri ai săi pentru a le spune ce au de făcut, de faţă aflîndu-se şi Bronislav, pisar coronie, ce primi poruncă de a înscrie în pergamenturi spre ştiinţa urmaşilor toate cîte îi vor auzi urechile şi îi vor vedea ochii, că de acum încolo multe vor fi de văzut şi de auzit.

Aşadar, văzîndu-şi comandirii în păr înaintea-i, Ioan Albert le aduse spre ştiinţă hotărîrea sa de a trece fără întîrziere Prutul şi de a începe cuprinderea ţării care se cheamă Moldavia, pentru a scoate din scaunul ei pe bătrînul şi vicleanul voievod Ştefan ce unelteşte împreună cu turcii pentru luarea Pocuţiei, ce i s-ar cuveni chipurile în urma unei datorii neplătite încă de părintele său, slăvitul Cazimir crai, lui Alexandru voievod Bătrînul, pentru care treabă a şi împînzit acest meleag al Lehiei cu iscoade de-ale sale, pricinuind atîta pagubă coroanei şi lovind în slava şi cinstea armiei leşeşti. „Este drept, urmă a spune craiul, n-am vrut să ne dăm pînă acuma pe faţă adevăratele noastre gînduri fiindcă nădăjduiam să primim un anume răspuns din partea vicleanului voievod ce ne-ar fi înlesnit să ducem la capăt hotărîrea noastră, dar cum acesta întîrzie... Deci, să se aducă şeicile din carele obozului, să se bată pari pe amîndouă malurile, să se întindă odgoanele şi să se pună pod trainic peste care să înceapă a

mărşălui numaidecît polcurile de pedestrime, topciii cu puştele cele mari, cavalerii îmbrăcaţi în fier şi carele cu proviant, călărimea uşoară urmînd a trece rîul de-a dreptul prin apă, ca să nu-i mai încurce pe alţii"...

Plecînd comandirii să îndeplinească poruncile şi punîndu-se în mişcare acel necuprins furnicar de oaste, tînărul rigă mai zăbovi o vreme în cortul său pentru a cerceta cu luare-aminte chartele întocmite din vreme de ai săi vestiţi cărturari, pentru a cunoaşte din ele cam cum arată locurile peste care va avea în curînd de umblat, iar după asta ieşi din cort şi porni să se preumble pe mal, urmărind din ochi meşteşugul podarilor care şi întinseseră odgoanele între maluri, iar acuma legau şeicile şi aşterneau podina. Mai încolo, în răchitişuri, începeau să se rînduiască şiragurile de pedestrime, în necontenitele strigări ale ofiţirilor şi în vacarmul nechezatului ce venea dinspre locurile de adunare a călărimii. Zdrîngăneau asurzitor în bolovăniş roatele huşniţelor şi balimezurilor celor mari trase spre mal de cîte zece-cincisprezece perechi de cai, două dintre ele şi cele mai de nădejde pentru spartul cetăţilor, abia meşterite de turnătorii lioveni, avînd în ham cîte douăzeci şi cinci de perechi de telegari fiecare... Şi iată, cum se preumbla el aşa cu inima duduind în coşul pieptului de mîndrie pentru o oaste ca asta, la vederea căreia pe drept ar fi tremurat pînă şi Poarta otomană, fără a mai vorbi de marile crăii ale Evropei, tot zicîndu-şi în sinea-i că mare gugumănie a făcut dînd ascultare soliei lui Ştefan în loc să o mătură din drum şi să treacă din capul locului la cele ce avea de făcut, se pomeni deodată cu mareşalul Pruhniţschii. Oprindu-şi din fugă harmăsarul în faţa slăvitului crai, bravul mareşal se ridică în scări şi, întinzînd dreapta spre malul moldovenesc, spuse :

— Ia te uită, înălţimea-ta, cine ne aşteaptă acolo !

Întorcînd capul spre locul arătat, Ioan Albert făcu aceiaşi ochi ca-n ajun la ştirea adusă de Zbignev privitoare la soliile lumii de dincolo : taman în dreptul celuilalt capăt al podului la care şi lucrau acuma vrednicii săi podari, legînd ultimele şeici şi bătînd ultimele scînduri ale podinei, la marginea drumeagului ce cobora spre apă dinspre ruinele conacului, se înălţa un cort de toată frumuseţea cu cap de bour în prapur deasupra...

— Ptiu, diábel ![1] scuipă înciudat tînărul rigă, iar au venit pe capul nostru ! Şi cum, Doamne iartă-mă, dibuiesc ei locul

[1] Diavole !

unde avem de gînd să călcăm, nu pricep pentru nimic în lume ! Te pomenești că i s-o fi bătut moșneagului celălalt ochi...

Cînd peste vreun ceas burduhosul cu barba în chip de tîrn și bîțîitul lui soț apărură la acel capăt al podului și porniră cu steag în frunte și cu svita după ei spre malul de dincoace, crai Albert îi și aștepta de-acum așezat într-un jeț, cu ai săi la speteaza acestuia. Dăduse poruncă de încetare a zarvei în polcuri, oamenii și caii hodinindu-se ca la popas, cu fața în lungul drumului întrerupt aseară... Mai știi, s-o fi răzgîndit moșneagul, zicîndu-și că-i mai bine așa decît altminteri, și acum îl pofte**ș**te să treacă pe unde-l înghionte**ș**te inima...

— Închinăciune, luminate doamne, cum și prietine**ș**ti mul**ț**umiri din partea slăvitului nostru Ștefan voievod ! bubui glasul Tăutului, ce se oprise cu soții înaintea craiului și se străduia acum din răsputeri să se frîngă măcar olecuță din mijloc.

— Închinăciunea o primim cu negrăită plăcere, dete răspuns acesta, dar nu înțelegem de ce ne și mul**ț**ume**ș**te bunul nostru prietin Ștefan voievod.

— Apoi îți mul**ț**ămește, luminate doamne, că te **ț**ii întocmai de cuvîntul dat, îndeplinindu-i rugămintea cu privire la drumul hotărît armiei tale spre cetatea aflată în puterea Porții.

— Mda... Și noi care ne spuneam că prietinul nostru s-a răzgîndit și că ne pofte**ș**te să trecem pe unde l-am rugat spre binele nostru al tuturora, înghiți în sec tînărul rigă, simțind viclenia solului cum și mînia împotriva-și pentru neputința de a găsi un răspuns mai potrivit.

— La care mul**ț**umiri, luminate doamne, le adăugăm și pe ale noastre, grăi și vistiernicul Isac, ca și cum n-ar fi auzit vorbele craiului, și asta fiindcă, văzîndu-ne pe celălalt mal, ai dat poruncă să se dureze acest minunat pod spre a putea veni încoace și a ne închina înțelepciunii tale.

Văzînd că nici vorbelor hîtrului lungan ce-i deschidea o portiță de ieșire din strîmtoarea în care se afla nu va ști să le găsească răspunsul potrivit, copleșindu-l pe deasupra și acea mînie cumplită că se face de rîsul oamenilor săi din svită ce și începuseră să rînjească, crai Albert nici că mai stătu să încrucișeze cu ei spada isteț**i**mii sale, ci, sărind în două picioare, răcni :

— Aflați, mișeilor, că de-acum încolo nu ne mai ținem de nici un cuvînt dat, că podul l-am durat pentru noi și pentru armia noastră spre a ne urma drumul încotro ni-i voia și că voi veți urma de-acuma, pentru a nu ne mai aține calea și a ne sîcîi cu nerușinarea și îndrăzneala voastră, un cu totul alt drum, și anume : drumul temniței noastre din Liov !

— Hm, făcu dumnealui Tăutu ridicînd a nepăsare din umere, dar cu dreptul ginților cum rămîne, cinstite crai, dacă ne este îngăduit să știm ?

— La dracu cu toate drepturile deolaltă cu ginţile ! urlă craiul. Un singur drept cunoaștem noi : dreptul nostru de a face ceea ce poftim și cu cine poftim. Apoi, răsucindu-se spre Pruhnițschii : Mareșale, dă poruncă armiei să treacă hotarul !

Bărbosul moldovan cătă îndelung la cele șiraguri înzăuate ce și porniră să se scurgă spre pod, apoi oftă cu adîncă amărăciune și, ridicînd iar din umere, grăi ca pentru sine spre slăvitele urechi de lîngă el :

— Păcat de armie, că tare mîndră e... Mare păcat !

*

Repede-i din cale-afară apa Prutului cînd o umflă puhoaiele de la munte și mai cu seamă în locurile unde malurile lui se apropie. O strîmtoare dintr-acestea alcătuiau malurile și în dreptul satului Horodiștea, în locul ales de Ioan Albert pentru trecerea oastei pe pămîntul Moldovei, ea fiind destul de potrivită pentru durarea unui pod plutitor, deoarece abia dacă ajungea aici la vreo trei sute de picioare în lățime.

Isprăvind, așadar, vrednicii podari treaba ce o aveau de făcut și pornind pedestrimea spre pod, crai Albert, după ce dădu poruncă de punere în obezi a neobrăzatei solii pentru trimiterea ei în temnița Liovului, se trase cu svita sa mai aproape de pod pentru a primi onorul sprintenelor rînduri de pedestrași, care, după ce slobozeau de trei ori cîte un „hura" să spargă cu el bagdadia cerului, porneau pe pod amestecîndu-și pașii într-un durăt necontenit și unindu-și totodată glasurile într-un brav cîntec ostășesc ce vestea lumii și slăvitului crai că „ *slawa szlachty ne zginet*"[1] de-acum și în vecii vecilor.

[1] „Slava șleahtei nu va pieri".

Încă fruntea armiei nu ajunse la malul celălalt cînd cineva din svita craiului îi atrase luarea-aminte cum că cortul cu cap de bour în prapur deasupra al mişeilor soli dispăruse ca prin farmec din locul unde se aflase. Cătînd craiul cu ai săi într-acolo şi încredinţîndu-se că aşa este, văzură şi altceva care-i făcu să le-nghețe sîngele în vine. Dinspre ruinele fostului conac, parcă-nviate deodată, de după zidurile înnegrite de fum ale acareturilor acestuia, cum şi dinspre bogatele livezi ce se întindeau spre stînga, ţîşniră cîteva sute de oameni, parte prăpăstuindu-se cu săbiile în mînă asupra capului de pod păzit de cele două vzvoduri de pedestraşi trimese din vreme cu şeicile, parte năpădind şi resfirîndu-se, cu arcurile în bătaie, în josul malului. Era atît de neaşteptată şi furişă ieşirea vrăjmaşului, încît nu numai tînărul rigă cu ai săi, dar şi oştenii puşi să păzească podul rămaseră cu gurile căscate, puţini dintre ei izbutind să înşface mănunchiurile săbiilor şi să se pună în apărare, căci ceilalţi, dînd cumplită strigare de *„ratunku !...“* [1], se şi azvîrliră în izbăvitoarele unde ale rîului. Cînd peste cîteva clipe apărătorii fură răsturnaţi, iar odgoanele tăiate, lăsînd podul cu oamenii ciotcă pe el să înceapă a se încovoia, asemeni unui şarpe, apucînd-o la vale, cu acelaşi strigăt de *„ratunku“* prinseră a sări în apă şi oştenii de pe pod, nu atît de frica destrămării şi scufundării acestuia, cît de groaza săgeţilor slobozite în plin de arcaşii resfiraţi în lungul malului şi chitind, din genunchi, asupra lor.

— *Kawaleria hajda ! Kawaleria hajda !* [2] urlă ca ieşit din minţi Ioan Albert spre şiragurile de călărime uşoară înşiruite în dreapta, care şi aşteptau din clipă în clipă porunca de a da pinteni, prin apă, spre malul celălalt.

Auzind răcnetul slăvitului crai, capetele de escadroane, rocmiştrii se şi surpară cu ai lor, ridicînd horbote de stropi în undele repezi ale rîului. Erau singurii ostaşi care mai puteau face ceva într-acea năprasnică ieşire, ca din pămînt, a vrăjmaşului, ceilalţi rămînînd neputincioşi locului ca să privească cu groază pieirea fraţilor de dincolo fie în năhlapurile iuţi ale rîului, fie de săgeţile arcaşilor moldoveni, dar destui şi din pricina îmbulzelii iscate pe partea astălaltă a podului în urma poruncii de întoarcere spre locul plecării. Printre primii porniţi spre malul din faţă erau şi rocmiştrii Olech şi

[1] Ajutor !
[2] Cavalerie, înainte !

Nikolai Tincenschii, proaspeţii comandiri ai escadroanelor unu şi doi din gvardia personală a craiului şi cei mai buni cunoscători ai locului prin care treceau. Alegînd din ochi după încreţiturile apei puţinele vaduri unde aceasta ajungea cam pînă la burţile cailor şi tot grăbind astfel înaintarea, ei ajunseră în scurt timp în fruntea tuturor şi ieşiră primii cu ai lor pe malul moldovenesc, ceva mai la vale de locul unde se petrecuse întreaga istorie. Venind într-un suflet acolo, nu mică le fu mirarea cînd văzură că pe mal nu se află ţipenie de moldovean. Peste tot zăceau doar leşurile oştenilor hăcuiţi de săbii şi ale înecaţilor, pe care le scoteau necontenit pe prund clipocitoarele unde ale apei. Întorcînd capetele îndărăt, ei băgară de seamă că întreaga faţă a Prutului se înnegrise şi clocotea de puzderia călărimii care venea din urmă. Cum asupra lor şi nimănui altuia erau aţintiţi în clipa aceea ochii slăvitului şi, fără de îndoială, spre ei se îndrepta întreaga nădejde a lui şi a întregii Lehii, Olech şi Nikolai nici că se mai întrebară ce au de făcut. Răsucindu-şi escadroanele cu faţa spre partea în care dăduse dosul neobrăzatul vrăjmaş, ei ridicară şpăgile şi cu un „Hura!" rostogolit pînă la capătul pămîntului, îşi năpustiră harmăsarii pe urmele acestuia, pierind cu ai lor pentru mai multă vreme din văzul celora de pe malul podolean.

Abia peste cîteva ceasuri, cînd podul fu adus din nou între maluri, iar o bună parte din armie deolaltă cu craiul şi cu svita sa trecură de partea astlaltă, bravii rocmiştri răsăriră cu escadroane cu tot înaintea rigăi, zicînd:

— Calea-i slobodă, înălţime-ta! Vrăjmaşii au fost puşi pe fugă!...

La care vorbe, întorcîndu-se în şa spre unul dintre fercheşii aghiotanţi ai săi şi arătîndu-i cu mîna înmănuşată pe cei doi oşteni încremeniţi pentru onor înaintea-i, crai Albert spuse:

— Aghiotant Razumovschii, să ne aminteşti la primul nostru popas că avem o datorie faţă de aceşti destoinici şleahtici ai noştri.

*

Bucuros din cale-afară era Oniţă al Nastasiei şi asta nu atît fiindcă ajunsese sotnic şi viteaz în leafă în pîlcul de

două mii de oameni însărcinat cu harțul și aflat sub căpitănia vornicului Sima Boldur, deși chiar înaintarea asta în cin nu putea să nu bucure pe un om de arme și un tighinean de sînge cum se simțea el, cît pentru faptul că izbutise, în primul rînd, alături de vornic și de ceilalți să-l țină în știință pe măria-sa de ce se pune la cale, dîndu-i astfel putința să ia măsurile trebuincioase pentru a nu fi apucat prin surprindere și, într-al doilea rînd, fiindcă reușiseră să o pună la bun adăpost pe copila lui Dima Horodișteanu, pentru a cărei soartă Oniță se învinovățea încă și azi. Nu-i vorba, mai bine ar fi fost dacă izbuteau să o aducă în țară, dar nu se putuseră încumeta la asta. Se mai bucura Oniță și pentru vornic, că îl vedea parcă mai liniștit acuma, știindu-și logodnica sub bună ocrotire, după cum se mai bucura că apucase, în sfîrșit, ziua răzbunării lui Mitru și a oamenilor săi căzuți într-acea mișelească lovire la conac, deolaltă cu jupîniței și cu bătăioșii moșnegi din trapeză, ce-i grăbiseră într-atîta bătăile inimei în acea noapte de pomină, căci doar el, Oniță, dimpreună cu Sava păliseră după oprirea soliei și din porunca vornicului, cu cetele lor, capul de pod al rigăi Albert din dreptul aceluiași sat Horodiștea, cîrmindu-l în josul apei și mai împuținînd armia acestuia cu ce s-o putut. Rău le-o părut amîndurora numai că au trebuit să-i lase nevătămați pe foștii lor găzdași de la Tarnopol și făptașii omorului de la conac, că doară îi văzuseră trecînd pe amîndoi la cîțiva pași de ei, pe lîngă vîlceaua unde își adăpostiseră caii și îi aveau acuma încălărați pe toți oștenii de sub porunca lor, dar asta ar fi însemnat să iasă din cuvîntul măriei-sale, care-i oprea a da fața cu vrăjmașul cînd se arată în număr mare, fără a avea o dezlegare din partea-i în privința asta. Deh, prea milostiv s-o arătat vornicul cu ei și acuma o să-i aibă belea pe cap pînă una-alta. Bucuriile ce-l încercau pe Oniță le întuneca însă priveliștea satelor pornite în bejenie chiar din clipa în care s-au vestit focurile pe măguri, căci una este să fii în fața puhoiului oștean cu arma în mînă și să-ți cunoști rostul, și cu totul alta-i, cînd ți-s pletele colilii și spinarea gîrbovă, să pornești în rînd cu muierile și cu plozii, cu ce brumă de boclucuri și de-ale gurii ai putut apuca, prin cele hățișuri ale codrilor, lăsînd pradă pustiului ori chiar flăcărilor vatra cu toate cîte i le-ai pus la temelie și le-ai adăugit din sudoarea frunții tale într-o viață de om. Triști erau toți oa-

menii ăştia în necontenita lor scurgere spre munţi, pînă şi plozii uitînd de zburdă şi arătînd mai repede a moşneguţi cu obrazuri trase şi ochi înspăimaţi de primejdia ce le calcă urmele, cei mai răsăriţi dintre ei neîndrăznind măcar să scîncească, chiar atunci cînd oboseala drumului îi dobora de-a-n picioarele. Trecerea le-o simţeai peste tot mai mult după mugetul vitelor, hămăitul zăvozilor şi zdrîngătul carelor urcînd tot mai anevoie drumeaguri din ce în ce mai povîrnite, mîncate de şuvoaiele apelor de munte. Un umăr de nădejde nu aflai nicăieri la loitre, pentru că bărbaţii şi feciorii erau, asemeni lui Oniţă şi celorlalţi, într-altă parte, în ei fiind pusă nădejdea întoarcerii tuturora în bătătură, oricum o arăta ea după asta. Bine-i măcar păreţii să rămîie, că celelalte s-or pune ele la loc ! Astfel, fie sub steagurile domniei, fie prin preajma satelor şi drumurilor, în cete de scutelnici de oaste bine înghegate, ei făceau totul pentru ca întoarcerea asta să fie cît mai grabnică. Iară treaba o împlineau cu spor şi cu destulă iscusinţă, fiindcă moşteniseră din bătrîni învăţul războiului cu un vrăjmaş mai totdeauna în număr mai mare ca ei pornit în nesăţioasă pradă şi cuprindere, folosind împotriva-i în afară de arc şi de pală cumplite arme ajutătoare. Tocmai despre aceste arme, în timp ce Oniţă îşi depăna gîndurile străbătute de bucurii şi tristeţi, îngîna Sava un cîntecel stînd tolănit pe prispa unei case din vatra satului Botoşaniţa, în care intraseră în ajun, pe seară, deolaltă cu ai lor :

Mătrăgună, iarbă rea,
Mult mă doare inima
Că-mi văd ţarna iar călcată
De cea urde blăstămată,
Că las casă şi ogor
Luînd calea codrilor.
Mătrăgună, floare rară,
Şi tu foc cu naltă pară,
Fieţi-mi voi împreună
Frate bun şi soră bună.
La fîntînă şi sălaş
Mi-l primiţi pe cel vrăjmaş,
Să-i albească oasele
Pe la toate casele...

— Apoi, după cele făptuite la Horodiştea, ar trebui să-ţi fie cîntecul mai vesel, măi Sava, grăi Oniţă, întinzînd cu năduh la arc vîna de bou cea nouă, ca să-l facă mai de nădejde.

— Mi-ar fi el mai vesel, Oane, dacă le făceam tuturor leşilor de petrecanie, dete răspuns acesta, răsucindu-se cu faţa la el, da' ştiindu-i pe urmele noastre nu-mi prea arde a veselie.

— Apoi nu uita că şi leşii vin cu vornicul şi cu cetele de scutelnici în coaste, după cum nu uita că se adapă şi se îndestulează cu ce le lăsăm noi şi ceilalţi în urmă... zîmbi Oniţă. Prea multe ai vrea dintr-o dată, cinstite sotnic, da' nu se poate. Iaca, mă gîndesc uneori că, dacă om izbuti să le facem pe lîngă mai multe întîmpinări dintr-acestea şi una mai cu cîntec, pe care fără de îndoială o şi pregăteşte măria-sa, s-ar putea ca Albert să înceapă a-şi căuta urmele venirii încoace, numai bineînţeles dacă le-o mai găsi atuncea.

— Mulţi îs, bătu-i-ar pustia şi mult om mai avea de furcă cu ei, suspină Sava, lăsînd picioarele de pe prispă şi zmucindu-şi cu repeziciune umerii şi braţele pentru a se mai încălzi.

Apoi, cătînd cu părere de rău la căsuţele satului, întrebă :

— Le punem foc, Oane, ce zici ?

— Să aşteptăm mai întîi răspunsul vornicului, după care am trimes încă de-aseară un om, căci s-ar putea ca grosul, în frunte cu riga, să apuce drumul Romanului, pe care-l tot pipăiau mai acum cîteva zile. Am strica de pomană satul. Mă mai gîndesc apoi că, chiar dacă ar apuca-o pe-aici, să lăsăm satul aşa cum este, că tare s-or mai bucura panii să găsească după cele sătucene pîrjolite şi un sat în picioare, gata a-şi primi oaspeţii... Mai cu seamă pe o vreme ca asta. L-am întrebat şi în această privinţă pe vornic.

— Că bine te-ai gîndit, Oane ! Am mai putea să ne încălzim şi noi pe lîngă pani, că m-o răzbit pînă la os umezeala asta, prinse a surîde Sava, dîndu-se cu totul jos de pe prispă şi venind în faţa lui Oniţă. Atunci nu mai sfinţim nici fîntînile ?

— Deocamdată nu. Să mergem însă la oameni să vedem dacă-i gata aghiazma, că poate pînă la urmă om avea nevoie de ea, grăi acesta ridicîndu-se de asemenea în picioare şi încercînd, după zbîrnîit, tăria vinei celei noi. Haide.

Pe medeanul din faţa bisericuţei satului ardeau cîteva focuri cu ceaunele aburinde în crăcane deasupra, în jurul cărora şedeau tolăniţi parte din oamenii lor, încă amorţiţi de

dulceaţa somnului de dimineaţă, ceilalţi aflîndu-se în adăpost prin scîrdele de paie de prin ogrăzi, pe prispele ori chiar prin odăile caselor rămase cu uşile vraişte după plecarea stăpînilor. Tot prin ogrăzi se aflau şi caii, priponiţi pe lîngă hambare cu traista de orz după gît, cu şeile puse şi avînd doar chingile slăbite pentru noapte. Nici tu hămăit de cîine, nici tu strigăt de cucoş de nicăierea, de parcă nici c-au fost cîndva pe lume asemenea vietăţi menite de Domnul a vesti încă de departe drumeţului căldura sălaşului omenesc, dînd îmbietoare chemare spre adăpost şi omenie.

— Gata ţi-e fiertura, Trofine ? întrebă Oniţă, venind cu Sava spre unul din focuri.

Cel întrebat, un bărbat scund, dar vînos la trup, cu mustaţă de tătar lăsată spre bărbie, puse mestecăul deasupra ceaunului şi, ridicîndu-se în picioare, spuse :

— Aproape că-i gata, Oane. O punem la fîntîni ?

— Încă nu. Ţi-oi spune eu cînd să o pui. Cîte sînt în sat ?

— Nouăsprezece în totul.

— De va fi de pus, la zece fîntîni o pui. Celelalte le laşi curate şi faci însemnul pe ele.

— Crucea ?

— Crucea, că încă nu i-au dibuit tîlcul. Numai tot aşa, în spatele ghizdului o pui.

— Aşa am s-o pun.

Dar în clipa aceea dinspre capătul uliţei mari a satului se auzi tropot de copite. Toţi întoarseră capetele într-acolo.

— Se întoarce Frîncu de la vornic ! strigă careva din preajmă.

Cît ai bate din palme, călăreţul era pe medean. Răsucindu-şi în loc fugarul numai spume şi dînd cu ochii de cei doi sotnici, omul sări din şa şi veni năpustit spre ei. Avea chipul răvăşit, ca de o spaimă cumplită.

— Ce s-o-ntîmplat, Frîncule ? strigă Oniţă, presimţind parcă o nenorocire.

— Vornicul o căzut în mîna leşilor ! gîfîi omul.

— Boldur ? !

— El !

— Cum aşa ? ! strigară cîteva glasuri deodată, în timp ce ceilalţi prinseră a se îmbulzi în jurul călăreţului ce abia-şi mai trăgea sufletul.

— Alaltăieri noaptea o căzut, în preajma Coţmenilor, izbindu-se de iscoadele lăturaşe ale craiului. Ai noştri nici c-au ştiut de asta, aflîndu-i lipsa cam peste vreo trei ceasuri.

— Cum, neînsoţit era ? ! sări Oniţă, simţind cum îi tremură genunchii şi cum îi prind a clănţăni, ca de frig, dinţii în gură.

— Neînsoţit, urmă tot aşa omul. I-ar fi spus lui Buzea, că de la el am aflat toată întîmplarea, cum că vrea să cerceteze o anume alcătuire în mers a husarilor care-l păzesc pe rigă şi să nu-l urmeze nimeni. Iar de i s-o întîmpla ceva...

— Chiar aşa o spus ? strigă nerăbdător Oniţă, scuturîndu-l pe Frîncu de umere.

— Aşa o spus, sotnice. Iar de i s-o întîmpla ceva, să iei tu pînă una-alta căpitănia asupra pîlcului nostru şi să faci ceea ce ai făcut şi pînă acuma, fără a-l vesti pe măria-sa de cele întîmplate lui şi fără a ieşi din porunca privitoare la lovirea vrăjmaşului, ci să ceri ca din partea sa, a lui Boldur adică, învoirea, de cumva ai de gînd a întreprinde ceva. Buzea să ţie, sub îndrumarea ta, harţul de pe margine... Ar mai fi spus că, de-i vedea că leşii o apucă spre cetatea de scaun, să-i ţii necontenit în ştiinţă pe cei de acolo asupra locului în care o ajuns armia crăiască, pentru a nu fi luaţi ei prin surprindere.

— Care va să zică încoace se îndreaptă Albert ?

— Încoace. După o scurtă şovăială, puhoaiele s-au pornit spre Suceava.

*

Vestea adusă de riga Vladislav cum că Albert are de gînd să intre în Moldova, veste ce venea să întărească de altminteri temerile lui Ştefan, iar după aceea să fie întărită la rîndu-i de ştirile venite de peste munte, îl puse pe jăratec pe omuleţul moale în mişcări, cum părea a fi de obicei voievodul Ardealului, şi asta fiindcă nu se aştepta la o asemenea trăznaie din partea lui Albert. Îi cunoştea Dragfi năravul fluşturatic, dar pentru nimic în lume nu şi-ar fi închipuit că are să încerce cu tot dinadinsul să ducă la împlinire înţelegerea de la Leutschau, cu fratele său, pe care o socotise mai mult o joacă de copii, şi tocmai din pricina asta, aflînd despre ea, nici nu încercase măcar să se întrepuie între al său cuscru şi nesăbuiţii fraţi, lăsînd lucrurile să se desfăşoare în voia lor. Acum însă se ajunsese prea departe, iar ceea ce i se păruse lui a fi joacă

amenința să devie un dezastru nu numai pentru părțile împricinate, dar și pentru întreaga lume creștină din această parte a Evropei. Îl știa bine pe Ștefan, se bucurase de toate strădaniile lui de a pune rînduială în această lume și de a o întoarce cu fața spre adevăratul ei vrăjmaș dar mai știa Dragfi și ce poate face acest om cînd este adus la capătul răbdării. Căci, în afara celor spuse de el lui Vladislav cu privire la simțămintele ardelenilor și care avură menirea de a-i răcori pe loc fierbințeala, mai era de netăgăduit că un singur semn venit din partea lui Ștefan ar putea pune oricînd în mișcare toate ortalele Porții de pe malul drept al Dunării, ce doar atîta așteptau, azvîrlindu-le nu numai asupra Lehiei, dar și peste munte-ncoace, unde un alt smintit, mai puțin primejdios însă, Vladislav, vine să-i ceară ceea ce i-a cerut... Noroc că pe acesta a știut să-l cumințească și mare noroc ar fi ca semnul să întîrzie măcar pînă s-o vedea el în Moldova, ca să încerce în ceasul al doisprezecelea să facă tot ce se mai poate. Iată de ce, aflînd de intrarea lui Albert în Moldova, îi scrisese numaidecît lui Ștefan, rugîndu-l să nu întreprindă nimic pînă la venirea lui acolo și iată de ce se și afla el acum în fruntea celor zece mii de oameni ai săi, coborînd cu repeziciune pasul Oituzului. Ca să-i liniștească pe cei neliniștiți de venirea lui Vladislav la Sighet, cum și de grabnica sa plecare după aceea în Moldova, le mărturisise tuturor adevăratele sale gînduri, adăugînd totodată că pentru asta a și venit la el Vladislav, înspăimîntat de nesocotința bunului său frate... Așadar, să steie liniștiți, fiindcă nici unul din ei doi nu-i va îngădui lui Albert să ducă la capăt cele ce și-a pus în gînd.

Ieșind de partea astlaltă a munților unde fu întîmpinat îndată de un pîlc mare răzășesc, Dragfi se mai putu liniști întru cîtva și încetini graba, deoarece căpitanul acestuia îl vesti că măria-sa știe de venirea lui în țară și că îl roagă să-și urmeze drumul prin așezările Cotofănești-Sascut, iar de acolo, ieșind în valea Siretului, să-și lase oastea în tabără și să se repeadă pînă la Roman, unde în scurtă vreme va fi și el. La întrebarea voievodului dacă a aflat cumva de vreo ciocnire a măriei-sale cu oștile craiului leșesc sau de vreo chemare într-ajutor trimisă sultanului, căpitanul de răzăși prinse a surîde, spunînd :

— Am auzit doară că i-ar fi dat ai noștri bineț lui Albert la Horodiștea și că după aceea i-ar mai fi dat și răgaz să se gîndească la asta. De-o înfruntare mai acătării n-am auzit. Cît

despre chemarea într-ajutor a oştilor sultanului, ştim doar că fără a aştepta vreo anume chemare, s-au şi înfăţişat din partea acestuia vreo două mii de navrapi, zicînd că-s gata să intre oricînd cu iataganele în lehime, iar dacă domnul Ştefan binevoieşte a le da dezlegarea or veni de o sută de ori pe atîţia, spre a-i arăta cine îi sînt cu adevărat prietini, ca să nu se îndoiască măcar acuma de asta. Numai că măria-sa le-ar fi mulţămit şi le-ar fi spus că deocamdată va cerca şi singur să facă faţă primejdiei, pentru că nu înţălege ca pentru dreptatea lui să se taie alţii.

Care va să zică, semnul încă nu fusese dat...

*

Oprindu-se în dreptul uneia din puştele cele mari de pe zidurile cetăţii de scaun şi cătînd îndelung la ea, măria-sa vodă Ştefan se întoarse spre dumnealui Luca Arbure, întrebînd :

— I-ai dat lui Şandru puştele primite de la neguţătorii Braşovului ?

— I-am dat, mărite doamne, încă săptămîna trecută cînd au venit cei de la Roman după ele, aducînd în schimb săcăluşele pentru Hărman. Tare mai erau bucuroşi ! Ziceau că abia aşteaptă să le încerce asupra leşilor, prinse a zîmbi portarul Sucevii.

— Mi-i că n-or avea prilejul să sloboade măcar un foc în lehime, cinstite portar al nostru, surîse domnul, geaba se bucură ei. În schimb a ta va fi bucuria, după cum se arată.

Luca Arbure cătă cu luare-aminte la domn, întrebă :

— Asupra noastră vin ?

— Asupra noastră, după cum am de ştire, spuse măria-sa. La început avuseseră de gînd să pălească Romanul, da' pînă la urmă s-au răzgîndit nu se ştie de ce şi bine au făcut.

— Adevărat, că-s mai de nădejde aieste ziduri ca cele de la Roman, mai cu seamă după întăririle ce le-am făcut. Apoi şi ierbărăria-i mai încăpătoare, puşte mai multe avem şi cu bătaie mai lungă, cum şi provianturile pe puţin o jumătate de an ne-or ajunge. Numai de le-am putea tăia legătura cu ţara...

— I-or cam duce dorul de-aicea ţării, nici vorbă, zîmbi măria-sa. Pentru asta ne-om strădui cu toţii.

— Te gîndeşti la cei dinafara cetăţii ?

— De bună seamă.

— Prin urmare, aista ar fi locul zăvorîrii de care spuneai, măria-ta ?

— Aista, iubite portar al nostru, numai dacă nu cumva Albert şi-o schimba iar gîndul. Nădăjduim însă că asta nu se va întîmpla.

Tăcură amîndoi o vreme, mergînd de-a lungul zidului şi căutînd cînd la puştele cele mari cu grămezi de ghiulele alături, cînd peste creneluri, în largul văii, unde scînteia orbitor în soare apa Sucevii.

— Da' ia spune, măria-ta, grăi în cele din urmă Luca Arbure încetinind paşii, ai mai primit vreo veste de la Boldur, că mă tot întreb ce-o fi făcînd el cu ai săi în coasta lui Albert ?

Domnul îi aruncă portarului o privire fugară, apoi pornind mai departe cu ochii aţintiţi într-acea minunată priveliştе ce o deschideau asupra văii înaltele ziduri ale cetăţii, spuse, ridicînd din umere :

— De la vornic n-am primit nemica pînă acuma şi asta mă cam neliniştеşte, drept să-ţi spun. Mi-o venit însă o înştiinţare printr-un călăreţ din partea sotnicului Oniţă al Nastasiei, omul lui de nădejde, ce mă vesteşte că vornicul este sănătos, dar că, prins cu harţul şi cu pustiirea locului de trecere a leşilor, n-are vreme a-mi scrie acuma, trimiţîndu-mi prin el multă sănătate şi împlinirea gîndurilor noastre cele bune. Cît despre treaba ce o fac ei acolo, zice că se descurcă şi ei cum pot, cea mai de pomenit ispravă a lor fiind pînă acuma lovirea capului de pod al lui Albert la Horodiştea, pentru care le-am dat din vreme dezlegarea. N-au prăpădit un singur om acolo. Şi mă mai roagă să le îngădui acum o altă lovire, la Botoşaniţa. Le-am făcut pe voie, fiindcă cunosc aşezarea şi ştiu ce se poate face acolo.

Tăcură iar cîtva timp, gîndindu-se la cîteşi cele, după care dumnealui Arbure întrebă :

— Da' la Roman, măria-ta, cînd ai de gînd să pleci ?

— În scurtă vreme, cinstite portar al nostru. De îndată ce te-oi vedea că eşti aproape gata cu cele ce urmează a fi făcute aici...

*

Nu-i totul ca norocul să-ţi sară în cale, ci totul este să ştii şi pune mîna pe el. La asta se gîndea proaspătul căpitan Hu-

minschii, comandirul otreadurilor de cercetaşi şi iscoade ce aveau sarcina să păzească fruntea şi laturele careului de husari în mijlocul căruia înainta slăvitul rigă al Lehiei şi al tuturora pe acest afurisit pămînt, unde podurile o iau razna cu oşteni cu tot, iar hăţişurile pădurilor foşnesc chiar şi nebătute de vînt. Iaca, ce folos au tras gugumanii de fraţi Tincenschii, dacă şi căzîndu-le mură-n gură vornicul acasă la domniile-lor n-au ştiut căsca gura pentru a primi bunătatea de poamă spre a se bucura de dulceaţa ei ? Sau poate că zicala în privinţa-le nu se prea potriveşte, fiindcă tocmai cu gura prea căscată au stat. Adevărat mai este însă că, fiind el orb, norocul nici că-i alege pe cei cu adevărat vrednici de el, altminteri cum să-ţi lămureşti că, după pozna făcută la Tarnopol s-au pomenit dintr-o dată comandiri de escadroane şi — să mori de rîs, nu alta ! — cu „Eşarpa viteazului şleahtic" trecută peste piepturi de chiar înălţimea-sa craiul pentru... zdrobirea vrăjmaşului la Horodiştea, cînd chiar el, căpitan Huminschii, pus să numere pagubele pricinuite armiei, a ajuns cu numărătoarea la vreo trei sute de leşuri, fără a mai pune la socoteală şi cele duse pe gîrlă, cît despre pagubele celorlalţi — măcar de sămînţă să fi rămas vreun leş pe-acolo, că tot era ceva... Ce-i drept, e drept, de Razumovschii nu-i pare rău, că s-a străduit amărîtul cît l-au ajutat puterile, şi alături de el, Huminschii, şi alături de alţii, iar strădania chiar cu şpaga-n coaste tot strădanie se cheamă. Mai cu seamă că acum, aghiotant fiind şi încă în svita craiului, i-a dat să înţeleagă fostului său nacealnic că mai sînt şi alţii cărora li s-ar cuveni „Eşarpa viteazului şleahtic" şi că el, aghiotant Razumovschii, va şti să o aducă şi pe piepturile acelor căpitani ce pe drept o merită.

Aşadar, cam cu aceste gînduri călărea alături de ai săi proaspătul căpitan Huminschii, fără să bănuiască măcar că norocul, aşa orb cum este, îl paşte şi pe el chiar în drumul pe care-l urma lîngă acea margine de zăvoi scăldat în lumina lunii. El apăru înaintea lui Huminschii şi a cercetaşilor acestuia în chip de călăreţ răsărit dintr-o dată de după nişte stufărişuri, care însă, dînd cu ochii de cercetaşi, nici că stătu să-i aştepte ca să-l vadă ce soi de om este, ci smucind dîrlogii şi dînd pinteni fugarului, se grăbi numaidecît să se facă nevăzut într-acelaşi loc din care ieşise. Numai că proaspătul căpitan, gîndindu-se la zicalele ce tocmai îi trecuseră prin minte, cum şi la faptul că

bine ar fi să-i mai uşureze lui Razumovschii strădania de a-i aduce pe piept ceea ce pe drept i s-ar cuveni şi lui, se şi răsuci spre cercetaşii din faţă, răcnind :

— Puneţi mîna pe el, ostaşi !

Ştiut este de toată lumea că o poruncă dată trebuie şi îndeplinită, în cazul de faţă dovedindu-se că acest lucru nu-i chiar atît de uşor. Nu fiindcă cel urmărit s-ar fi mistuit cumva fără de urmă prin întunecimile zăvoiului, ci, dimpotrivă, fiindcă la vreo sută de paşi de locul ieşirii sale îi şi aştepta pe urmăritori, stînd neclintit în mijlocul unei poiene mari, toată în bătaia lunii, şi rînjind ca de oftică la ei, cu pala scoasă din teacă.

— *Moldawski szpieg ! Moldawski szpieg !*[1] strigară cîteva glasuri deodată.

— *Na négo !*[2] tună şi căpitanul Huminschii, trăgînd spaga şi dînd pinteni, însă mai pe ocoliş, spre a nu-i încurca pe alţii să-şi facă datoria asupra vrăjmaşului.

S-ar fi părut că toată înfruntarea ar fi trebuit să dureze doar cîteva clipe, că doar la vreo douăzeci de săbii erau împotriva uneia singure, însă nu se întîmplă chiar aşa. Zburînd din locul în care se afla capul efreiterului Swiatovschii, primul care năzui să-l răpună pe vrăjmaş, iar apoi şi cel al kapralului Wolkowschii, ce venea din urmă, ceilalţi şovăiră, cu gîndul pesemne la copiii de-acasă, însă, îmbărbătaţi iar de glasul bătăiosului căpitan, lăsară de-o parte negrele gînduri, surpîndu-se cu şi mai multă înverşunare asupra vrăjmaşului şi chitind a-l lua din părţi. Văzînd însă că şi încercarea asta plătită fu numaidecît de alte două capete îndrăzneţe şi gîndindu-se că o plată prea scumpă pentru o singură căpăţînă ar putea zădărnici strădania bunului său Razumovschii şi isca zîmbetele acelora ce, cu gurile preacăscate stînd, n-au ştiut la rîndul lor să se bucure de dulceaţa unei poame rare, cum şi zicîndu-şi că mînuitorul oţelului din faţă cu adevărat rară poamă trebuie să fie, căpitanul Huminschii strigă :

— Arcanele, băieţi ! Doborîţi-l cu arcanele !

[1] Spion moldovean ! Spion moldovean !
[2] Pe el !

Într-adevăr, vădindu-se arcanele cea mai potrivită armă într-o împrejurare ca asta, nu peste mult, legat cobză, *„moldawski szpieg"*, cu tot alaiul de cuviinţă, în fruntea lui trepădînd în buiestru încercatul căpitan Huminschii, fu pornit spre careul husarilor, iar prin el mai departe spre slăvitul rigă ce nici că visa la acea oră tîrzie de noapte o asemenea ispravă din partea noului său căpitan. Trezit de zarva iscată din toropeala somnului ce-l cuprinsese de-a-n călare, Ioan Albert pofti numaidecît să ştie ce s-a-ntîmplat, întrebîndu-l în această privinţă pe voievoda Mikula Ruschii aflat, ca de obicei, în preajma-i.

— Au prins ai noştri o iscoadă a moldovenilor ! îl lămuri, zîmbind, voievoda, după ce se lămuri la rîndu-i despre ce este vorba.

— Cine a prins iscoada ? întrebă tînărul rigă, parcă venindu-i şi lui să zîmbească la auzul acestei prea plăcute veşti.

— Căpitanul nostru Huminschii ! sună pe loc răspunsul.

— Bravos ! Unde şi cînd ?

— Chiar acum, în zăvoiul de colo ! Straşnică luptă a mai fost !

— Avem şi pierderi ?

— Prea puţine, înălţimea-ta ! În schimb ei... Da' bine c-am pus mîna pe căpetenie !

— Opriţi armia şi aduceţi-l numaidecît înaintea noastră !

Dîndu-se în lături ultimul rînd de husari spre a face loc călăreţilor ce veneau, Ioan Albert avu negrăita plăcere de a vedea, mai întîi, semeţul chip al căpitanului Huminschii, apoi tot atît de semeţele chipuri ale cercetaşilor săi şi, în sfîrşit, printre aceştia mai puţin semeţul chip al iscoadei. Împresurat de funii şi legat cu una din ele de oblîncul şeii căpitanului Huminschii, acesta veni cu ochii în pămînt, oprindu-se înaintea înălţimii-sale Ioan Albert.

— Cine eşti şi de unde vii ? întrebă craiul, jucîndu-şi nagaica în mînă şi privind cu încruntare la omul din faţa sa.

Acesta nu răspunse. Stătea neclintit cu fruntea-n pămînt, răsuflînd greu în strînsoarea legăturilor.

— Cine eşti, te întreb ? ! ridică glasul tînărul rigă, cătînd şi mai încruntat la om.

Iarăşi nici un răspuns.

— N-auzi, moldovan spurcat, ori vrei să încerci numaidecît mînia noastră ? ! strigă craiul.

Dar omul rămase acelaşi.

— N-o fi înţelegînd leşeşte, înălţimea-ta, îndrăzni voievoda Mikula Ruschii. Să-l chemăm pe careva care ştie moldoveneşte.

— Mda, făcu craiul dumirindu-se că s-ar putea şi aşa să fie. Apoi, întorcîndu-se spre ai săi din svită : Aghiotant Razumovschii, ia poftеşte încoace şi întreabă-l în limba ce o cunoşti cine este şi de unde vine !

Razumovschii ieşi înainte şi, oprindu-se în faţa prinsului, poftori în moldoveneşte întrebarea pusă de rigă, numai că nici de data asta îndărătnicul moldovan nu ieşi din muţenia sa, rămînînd să stea în aceeaşi neclintire, cu ochii tot în pămînt.

— Aha, nu binevoieşti să ne răspunzi ? strigă craiul, ieşindu-şi de-a binelea din pepeni. Stai că te facem noi să vorbeşti ! Şi, azvîrlind din mînă nagaica unui zdrahon de husar aflat în preajma prinsului, porunci : Ia fă-l să vorbească, ostaş !

Numaidecît, şuierară cîteva plesnituri cumplite, urmate de geamătul celui lovit. Dar omul nu ridică nici acum capul.

— Nu te lăsa, ostaş ! Dă-i să-l saturi ! urlă craiul, turbînd în mînia-i. Auzi, spurcăciunea ! Auzi, cîinele !

Şuierară plesnituri şi mai năprasnice, urmate de acelaşi geamăt înăbuşit. Straiele de pe om se făcuseră ferfeniţă, pe albul lor apărînd ici-colo pete de sînge. Loviturile însă nu conteneau, deşi abia-şi mai trăgea sufletul şi cel care le dădea.

— Treci altul la rînd ! urlă şi mai înnebunit craiul.

Curînd însă, sfîrşit de puteri, omul se surpă în genunchi, gata să intre cu fruntea-n ţărînă.

Văzînd că nici omorîndu-l nu va putea scoate de la el o vorbă, Ioan Albert strigă celui cu nagaica :

— Ostaş, saltă-i capul, să vedem măcar cum arată la chip neobrăzatul din faţa noastră !

Săltîndu-i husarul capul de chică în lumina masalalelor ce le ţineau în mînă cîţiva oşteni, aghiotantul Razumovschii, rămas şi el înlemnit de ce poate un om care nu ştie preţui viaţa cu toate frumuseţile ei, avu pe neaşteptate o tresărire, apoi,

cătînd mai cu luare aminte la obrazul celui îngenuncheat, strigă :

— Înălțimea-ta, acesta-i vornicul Sima Boldur !

*

O fi fost la mijloc o întîmplare nenorocită al cărei deznodămînt să-l fi presimțit vornicul ? Se prea poate și asta, dar atunci de ce i-o fi lăsat vorbă lui Buzea ca el, Oniță, să nu-l vestească de nimic pe măria-sa și să facă mai departe ce o făcut și pînă acuma, luînd totodată căpitănia peste întregul lor pîlc? Ca să nu-l tulbure pe vodă, iară treaba să meargă mai departe ca și cum ar fi fost el, Boldur, în fruntea acestuia ? Și asta se prea poate, că doar nimeni altul nu știe învățul ostășesc al vornicului cum îl știe Oniță, omul lui cel mai apropiat. Totuși, nechibzuită faptă, orice s-ar spune ! Fiindcă și aflînd alcătuirea în mers a husarilor, treabă ce la drept vorbind o putea face tot atît de bine oricare altul dintre oamenii săi, la ce i-ar fi folosit asta ? Dezlegare tot nu avea să lovească pe față, și apoi care om întreg la minte și-ar putea închipui că, dînd iama chiar și cu toți cei două mii de oameni ai săi în inima unei armii cîtu-i frunza și iarba, i-ar putea pricinui te miri ce comandirului comandirilor ei ? Nu, vornicul nu era omul care să se încumete la așa o nesăbuință. Altceva trebuie să fi fost la mijloc. Dar ce ? Să se fi dat într-adins în mîinile leșilor pentru a afla o anume taină a lor, ca după aceea să încerce să se întoarcă la ai săi ? Da' oare n-au aflat ei tot ce era de aflat încă în drumul lor prin Lehia ? O mai fi ceva ?

Chinuitoare întrebări, toate cerînd un răspuns cu neputință de dat deocamdată. Însă cea mai chinuitoare dintre ele rămînea tot întrebarea dacă Boldur s-o mai fi aflînd în viață.

Dar, pe lîngă îngrijurarea pentru soarta vornicului ce-l măcina ceas de ceas, Oniță simțea și o mare ușurare în privința răspunderii ce toată rămăsese pe umerii săi. Hoarda craiului și-o făcut pînă la urmă făgaș pe drumul Sucevei, drum pe care Oniță și ai săi îl știau ca-n palmă, după cum mai știau că nu se află cale mai potrivită pentru cele ce aveau ei de făcut. Dealuri și văi, păduri și strîmtori, sate puține. Bucatele pe care bejenarii de prin partea locului nu le putuseră lua cu ei erau îngropate prin dosuri, vitele mînate pe drumul bejeniei, turmele de oi urcate către piscuri ori dosite prin vă-

gâuni ascunse privirii, toate acestea vădindu-se acum încetul cu încetul leşilor pe măsura înaintării lor spre cetatea de scaun. Încă nu simţeau se vede greutatea drumului, fiindcă obozurile cu cele de trebuinţă veneau după ei, iară legătura cu ţara mai era ţinută încă, mirîndu-i pesemne peste măsură numai pustietatea locurilor prin care treceau. Repezise Oniţă prin acelaşi Frîncu vorbă lui Buzea ca să se tragă cu oamenii deolaltă cu obozul crăiesc încoace, spre satul Botoşaniţa cel neatins de ei, unde primise cumplita şi neaşteptata veste privitoare la vornic, pentru a încerca aici, în urma dezlegării primite din partea măriei-sale, o a doua întîmpinare a lui Albert, cum şi eliberarea lui Boldur, dacă, bineînţeles, mai era în viaţă şi li s-ar isca prilejul. Locul era din cale afară de potrivit pentru asta, satul cu cele vreo trei sute de gospodării ale lui aflîndu-se pe malul drept al Sucevii, acum cu ape mîloase şi crescute din pricina ploilor din ultima vreme, împresurat fiind de păduri ce se căţărau pînă sus pe coastele povîrnite ale dealurilor din preajmă. Înainte de a-şi scoate din sat parte din oameni şi a veni în întîmpinarea lui Buzea pentru o altă treabă ce aveau de făcut, Oniţă îi pusese pe toţi la anume pregătiri ce se cereau isprăvite pînă la intrarea oastei leşeşti în frumoasa aşezare, unde, fără îndoială, după atîta pustietate străbătută, nu-l va răbda inima pe rigă să nu se oprească măcar în scurt popas pentru a se hodini şi a-şi hodini armia. Răsturnarea scîrdelor umede de paie rămase mai prin toate ogrăzile, vînturarea şi clădirea lor din nou în spatele caselor şi mai în dreptul învelitorilor de şindrilă se dovedi un lucru destul de anevoios, la el adăugindu-se stricarea apei din fîntîni cum şi multe alte treburi mai mărunte ce se cereau împlinite de către gazde, pentru o cît mai osebită primire a oaspeţilor.

Isprăvind cu toate şi lăsîndu-l pe Sava cu o parte din oameni în Botoşaniţa, Oniţă încălecă împreună cu ceilalţi, ducîndu-se val-vălătuc mai întîi pe drumul cel mare de pe malul drept al Sucevii, iar apoi, ca nu care cumva să se pomenească nas în nas cu cercetaşii craiului, coti pe un drumeguş megieş şerpuind mai pe coastă, prin desimea codrului, în lungul aceluiaşi mal al apei. Începuse să însereze cînd, la vreo cinci verste de sat, auzi dinspre drumul cel mare zîngănit de arme şi tropot nesfîrşit de copite. Nu stătu să-şi desfete ochii cu perindul mîndrelor şiraguri de cercetaşi, reiteri şi husari, ce le cunoştea îndeajuns, ci dădu pinteni înainte, pentru a spune

cît mai repede bun găsit alor săi, în frunte cu Buzea, care urmau același drum dosnic știut numai de oamenii locului, cu urechea ciulită spre celălalt drum, pentru a desluși cînd anume tropotul călărimii va fi înlocuit de zdrîngătul carelor celor mari din obozul crăiesc ce călca numaidecît urmele rigăi și ale husarilor săi, celelalte obozuri ale oastei urmîndu-și fiecare polcul de care ținea la o bună depărtare unele de altele. În scurtă vreme urechea îl înștiință de acest lucru, iară ochii, spre marea lor bucurie, descoperiră venindu-le în întîmpinare și răsărind unul cîte unul, din întunericul acelei dosnice trecători prin codru, pe călăreții sotnicului Buzea. Veneau aproape neauzit, la pas, cu sotnicul în frunte, călăuzindu-se după același zdrăngănit pe piatra drumului din vale. Vîrîndu-și oamenii în rînd și răsucindu-se și el cu fața spre locul de unde venise, Oniță se trase lîngă Buzea și, pornind alături de el, spuse :

— Pălim obozul crăiesc la Steiul Cîinelui, îndată ce va trece de cot. Tu, Ieremia, dai iama dimpreună cu sutele lui Neahoie și Goian în coada husărimii craiului, ca să n-aibă vreme a se întoarce spre care.Vă surpați cu chiot asupra lor, prăvălind mai întîi grohotișurile de-acolo și cătînd a-i răsturna cu cai cu tot în bolovănișul rîului. Eu cu toți ceilalți ai noștri oi izbi carele și fruntea celora ce vin după ele. Sînt pedestrași aiștia ?

— Pedestrași, Oane. După cum am putut afla, îl au comandir pe polcovnicul Bușchevici, unul nalt și bălan cu nas ca de coroi.

— Știu de el. Sînt armați ai lui cu darde și muschete, așa-i ?

— Așa este, surîse Buzea. Îi cunoști, că doară nănași le-ați fost dimpreună cu Sava la Horodiștea.

— Aistora încă nu le-am fost și ne-om cerca a le fi cu toții nănași la botezul din noaptea asta în sfînta apă a Sucevii, surîse și Oniță.

Merseră o vreme tăcuți unul lîngă altul, gîndindu-se fiecare la cele ce au de făcut. Peste puțin, Oniță simți pe brat mîna sotnicului.

— Oane, spuse acesta abia auzit, întorcînd obrazul spre el.

— Ce este ?

— N-am vrut să-ți spun pînă acuma spre a nu te întrista, că-n noaptea asta ai dracului veseli trebuie să fim. Da' iaca, nu mai pot.

— Ce s-o-ntîmplat ? întrebă nedumerit Oniță, simțind o ușoară strîngere de inimă.

— L-am văzut pe vornic...

— L-ai văzut pe vornic ? ! Unde ?

— În straie și arme leșești, călărind în svita craiului.

— În svita craiului ? În straie și arme leșești ?... Ha, ha, ha !...

— Psst ! Ai înnebunit ? ! sîsîi la el Buzea. Vrei să te-audă cei din drum ?

— Măi Ieremio, vino să te pup, că mi-ai luat o piatră de la inimă ! O, Doamne, Boldur trăiește ! Acum pricep tot ce s-o-ntîmplat, pricep și cum de-o apucat Albert drumul Sucevii. În sfîrșit, și-o văzut și el visul cu ochii : căpitanul călărimii noastre din Țara de Sus se află în mîinile sale...

*

Chiar așa își spusese și crai Albert auzind strigătul lui Razumovschii, fără a mai vorbi de vrednicul căpitan Huminschii, care se și ciupi zdravăn pentru a se încredința că aievea-i visul cu toate din jur și că el cu adevărat el este într-această minunată lume în care norocul, nefiind chiar orb, mai sare și în calea acelora ce știu pune mîna pe el și a-l aduce iac-așa legat de oblîncul șeii înaintea cui trebuie. Iară craiul, temîndu-se ca nu cumva visul să-și ieie zborul din pricina vrăjmașilor de husari ce prea se întrecuseră în osîrdia lor de a arăta ce pot, descălecînd în pripă, dădu poruncă armiei să se așeze în tabără, iar generalilor să se adune numaidecît la tainic sfat de noapte. Asta se întîmplă încă înainte ca doctorii săi să înceapă și ei a se întrece pentru a arăta de asemenea ce pot, punînd în afara primejdiei pe dîrzul căpitan al oștilor vrăjmașe, ce pe drept s-ar cuveni să le fie pildă tuturora de cum trebuie să se țină de s-o-ntîmpla, ferit-a sfîntul, să se pomenească cîndva și ei în pielea acestuia.

— E-adevărat, se umili a recunoaște craiul în fața celor adunați, că în mînia noastră am cam sărit peste șa, da' oare cine putea bănui că omul cu pricina este vestitul vornic al lui Ștefan ce ne-a dat atîta bătaie de cap pînă acum ? A noastră este vina și va trebui să o îndreptăm numaidecît, deoarece omul acesta poate fi cheia de aur spre grabnicele noastre izbînzi, dacă, bineînțeles, vom ști să o folosim cu pricepere la lacătul potrivit.

Iar că priceperea i se dovedi mai la înălțime chiar decît se aștepta el ne-o arată cele ce au urmat după aducerea la tainicul sfat la nobilului oaspe, pentru a cărui cu totul nepotrivită primire își ceru iertare chiar slăvita gură crăiască, la vorbele ei plecîndu-se cu umilință toate frunțile din jur.

— Se află pe lume oameni aleși, cuvîntă craiul, a căror virtute împletită cu cinstea și dragostea pentru poporul din sînul căruia purced îi îndreptățește să năzuiască la o altă soartă decît aceea pe care o au de obicei. Unul dintre acești oameni, ținut în mare prețuire nu numai de poporul său, ci și de întreaga suflare leșească, pentru mai sus amintitele însușiri ale sale, se găsește aci de față și este poftit de noi să se socotească de-acum încolo oaspetele și prietinul nostru.

La care, nobilul oaspe, ducînd mîna la piept, își plecă la rîndu-i cu umilință fruntea, ascultînd mai departe frumoasele vorbe ale slăvitului prietin al său.

— Știut este de către cei de față, urmă a spune craiul preamulțumit de înțelegerea de care dădea dovadă cel ațintit de vorbele sale, că noi am depus multă stăruință pentru aducerea mai din vreme a domniei-sale în rîndurile noastre din arzătoarea dorință de a fi ajutorați de el în nobila noastră rîvnă de a întoarce iubitei sale țări cetatea ce cu de-a sila i-a fost înstreinată de neagra putere otomană, această rîvnă a noastră izbindu-se însă de îndărătnicia unei cîrmuiri — iertat să ne fie aici cuvîntul ! — cu un picior în groapă, ce nu știe politici treburile țării, dovadă fiind în privința asta chiar pierderea susamintitei cetăți.

Un suspin dureros cutremură la aceste vorbe pieptul nobilului oștean, iară fruntea i se plecă în și mai mare umilință vădind adînca înțelegere a lor.

— Trecînd noi peste îndărătnicia acestei cîrmuiri, urmă a spune și mai mulțumit de al său oaspe tînărul rigă, am hotărît să călcăm hotarul neprietinului nostru pentru a ne urma drumul, spre binele Moldaviei, mai întîi asupra Romanului, ce pare a fi cea mai de netrecut cetate a lui și piedică a noastră, iar apoi spre toate celelalte cetăți de pe hotarul Moldovei, cum și asupra Chiliei, după cuprinderea cărora vom binevoi să ne întoarcem cu fața spre Suceava, pentru a-l întreba pe bătrînul voievod dacă n-ar fi mai nimerit pentru el să depuie pe umeri mai tineri povara unei prea îndelungi și obositoare domnii. Cît

despre ajutorul amintit ce-l aşteptăm din partea cinstitului oaspe de faţă, nu atîta pentru noi ar fi el, cît tot pentru preaiubita ţară a sa al cărei *gubernator coronie* [1] îl şi vedem sub sfîntul schiptru al crăiei noastre, el ar sta, zic, acest ajutor, în a ne dezvălui numărul steagurilor de oaste şi orînduiala armiei voievodului, cum şi puterea de apărare a cetăţilor, spre care nădăjduim că va binevoi să ne călăuzească pe cel mai scurt drum.

Isprăvindu-şi craiul cuvîntul, nobilul ostaş ridică dintr-o dată fruntea şi, aţintindu-l cu ochi scăpărători ce făcură să tresară în cumplită fîstîceală toate inimele, spuse :

— Nu, înălţimea-ta, nu pot primi asta !

Apoi, neluînd în seamă murmurele ce străbătură la aceste cuvinte aleasa adunare, cuvîntătorul îşi drese glasul, adăugînd :

— După preaplăcuta întîmpinare ce mi-ai făcut-o aici, după frumoasele vorbe ce le-am auzit acum despre mine şi despre multiubita ţară a mea, a cărei soartă te îndurerează într-atît, după mult prea ispititoarea făgăduinţă ce mi-o faci în cinstita dorinţă a înălţimii-tale de a-mi hărăzi o soartă de care, drept să-ţi spun, mă cam îndoiesc că aş fi vrednic, un mişel m-aş socoti învoindu-mă să-ţi fiu călăuză spre pieirea ta şi a mîndrei tale armii !

Un răsuflu de uşurare amestecat cu o adîncă nedumerire sloboziră piepturile tuturor celor de faţă, în vreme ce cuvîntătorul urmă :

— Nu te nedumiri într-atîta, căci pieirea asta nu ţi-or aduce-o cetăţile de pe hotar, a căror putere de apărare nu te poate speria, ci vrăjmaşii ce-ţi vor sări în spinarea descoperită, printre ei numărîndu-se, în afară de oastea lui Ştefan, despre care ţi-oi spune toate cîte le ştiu la vremea potrivită, chiar preaiubitul frate al înălţimii-tale Vladislav de Boemia, a cărui armie, în frunte cu Dragfi, aflat în cîrdăşie cu bătrînul voievod, a şi coborît după cîte ştiu în Ţara de Jos, cum şi ortalele Porţii de pe Dunăre...

Punîndu-i-se degetul pe rană şi simţind deodată că dreptatea este întru totul de partea celui nedreptăţit într-atîta de el şi ai săi husari, în această privinţă stînd mărturie însăşi scrisoarea primită de la cel ce se cheamă frate al său spre ruşinea spiţei şi neamului de-acum şi pururea, tînărul rigă plecă la

[1] Guvernator al coroanei.

rîndu-i fruntea în pămînt şi, sprijinindu-şi dreapta pe umărul de nădejde al viitorului guvernator al Moldaviei, întrebă :

— A... atunci ce ne sfătuieşte cinstitul oaspe şi prietin al nostru ?

Scăpărîndu-şi iar ochii, nobilul oştean spuse :

— Să tai dintr-o lovitură de şpagă capul bătrînului zdrahon, lovind Suceava şi punînd în faţa faptului împlinit atît pe iubitorul frate al înălţimii-tale, aflat încă departe de ea, cît şi pe osmanlîii de la Dunăre, băgîndu-i în sperieţi înainte de a apuca ei să se urnească încoace !

— La Suceava se află bătrînul ? îndrăzni înălţimea sa.

— La Suceava, pregătindu-ţi de-acolo pieirea.

— Ne călăuzeşti spre cetate ?

— Bineînţeles, ferindu-vă totodată pe cît voi putea de loviturile armiei în fruntea căreia am fost pînă a cădea în mîinile voastre.

Cam asta s-a întîmplat la acel tainic sfat de noapte din preajma Coţmenilor, urmarea acelei întîmplări, cum şi a făgăduinţei făcute de noul prietin al craiului vădindu-se după aceea, în drumul străbătut de armia acestuia spre cetatea de scaun.

*

Aşadar, prima dovadă a credinţei viitorului gubernator al Moldaviei faţă de crai şi a sa armie o găsim la cîteva verste înaintea intrării în satul Botoşaniţa, la un anume cot ce-l face drumul din pricina unui stei uriaş de piatră ieşit din prăvălişurile de sus pînă aproape de malul Sucevii. Trecînd polcul de husari din coada gvardiei, cum şi marele oboz crăiesc, de steiul aceala, se auzi pe neaşteptate de sus un huruit din ce în ce mai puternic, care îngheţă inimile tuturora. Cătînd husarii şi cei cu carele într-acolo, văzură pietre şi bolovani venind de-a rostogolul şi sărind la un stînjen în sus într-o vijelioasă şi spăimîntătoare surpare asupra drumului. Nimic de făcut. În faţă — dop de oameni şi cai, în spate — dop de care... Cătară unii husari să afle izbavă în apa rîului, sărind cu cai cu tot într-acolo, da' fiind malul prea nalt cei mai mulţi îşi frînseră gîturile şi fărîmară picioarele dobitoacelor în bolovănişul albiei, a cărei apă nu mai adîncă de trei coţi, însă din cale-afară de repede, prinse numaidecît a-i căra la

vale, scoțîndu-i mai mult morți de sub ploaia de pietre. Dar și cei de pe drum care avuseseră norocul să scape de bolovani se pomeniră cu o altă surpătură de pe coastă, mai necruțătoare ca prima, fiind ea alcătuită din oameni armați cu arcuri, suliițe și pale, ce dînd cumplit chiot de bătălie se rupseră în două cete mari, prima din ele apucîndu-i pe husarii ce mai umblau încă năuci de-a-n călare, neaflîndu-și capul de spaimă, iar cea de-a doua pălind carele și pedestrimea polcovnicului Bușchevici ce începuse a răsări de după stei, neștiind încă ce anume se întîmplă de partea astlaltă. Învălmășeala fu din cale-afară de scurtă. Feriți ca de două ziduri de ai lor, ce țineau în loc capetele rupte ale nesfîrșitului convoi ostășesc, grosul năvălitorilor, în număr de peste o mie de oameni, tăind mai întîi hamurile și slobozind caii, își proptiră umerii în loitrele carelor obozului, prăvălindu-le de sus într-aceleași ape repezi ale Sucevii. Pînă a se dezmetici ofițirii și comandirii cei mari spre a da porunci de așezare în rînduri de bătaie, treabă ce nici că o puteai face ca lumea într-așa o strîmtoare a locului, ceilalți mai că isprăviseră ce aveau de făcut, rămînîndu-le doar să se tragă îndărăt spre locul de unde purceseseră dimpreună cu bolovanii și pietrele...

Într-acea clipă, în mijlocul drumului golit de cele două sute de care ale obozului și presărat la tot pasul de leșurile celor căzuți în crunta încăierare, răsări de nu se știe unde un șleahtic chipeș, care, oprindu-și fugarul cu fața spre hățișurile de sus și ducînd palmele pîlnie la gură, răcni, să-l audă și muma pămîntului :

— Hei tu, ghinărar Nastasia, și tu, ghinărar Buzea, conteniți numaidecît năvala și lăsați drum slobod prietinilor noștri ! Se-aude-e-e ? !

— Se-aude-e-e !! veni de sus răspunsul, rostogolit și el pînă departe prin acea vale cuprinsă dintr-o dată de o liniște ca de țintirim, căci năvălitorii se și făcuseră nevăzuți, asemenea unor iepuri amirosiți de copoi...

Cea de-a doua dovadă a credinței viitorului gubernator al Moldaviei față de crai și a sa armie o găsim chiar în satul Botoșanița.

Așadar, după supărarea pricinuită husărimii și marelui oboz crăiesc, căruia nu-i mai dăinuia acum decît amintirea, de către afurisiții ghenerali moldoveni — „Iată, își spusese în sinea lui craiul, pînă și cinuri ca la noi le-a dat alor săi pacostea

de moşneag ! Şi cine ştie ce alte pozne ar mai fi făcut într-acea strîmtoare de loc dacă nu-i punea pe fugă tunătorul glas al prietinului şi călăuzei noastre" — tînărul rigă hotărî să tragă peste noapte pentru a se odihni şi potoli foamea de lup ce-l încolţise pesemne mai mult din pricina spaimei trase cu surpăturile.

Descălecînd deci pe medeanul din faţa bisericuţei satului, pofti numaidecît să i se ridice chiar acolo marele cort de atlaz cu sfînta flamură în vîrf, să i se aducă cina, iară armiei să i se dea poruncă de aşezare în tabără — ofiţirii pot să tragă în cvartir pe la case, iară cei ce vor rămîne pe dinafara lor, că-s cam puţine să încapă atîta suflare omenească, să-şi ridice corturi lîngă cele ale oştirii în lungul malului Sucevii şi în toate locurile unde s-o putea sta, punîndu-se totodată caraulă straşnică peste noapte ca nici duhul sfînt să nu pătrundă în tabie, iară străjile din ceas în ceas să se schimbe pentru ca nu cumva să-i copleşească somnul...

Toate bune, numai că în scurtă vreme unul dintre cei însărcinaţi să ducă la împlinire parte din porunci şi care nu era altul decît gheneralul Zbignev se înfăţişă înaintea craiului, zicînd :

— Înălţimea-ta, marele cort de atlaz nu se poate ridica.

— Cum aşa ?! întrebă răstit craiul, abia ţinîndu-se în picioare de oboseală.

— Fiindcă nu mai este..., ridică din umeri gheneralul.

— Da' unde-i ?

— Acolo unde-i şi obozul nostru... Pe afurisita asta de gîrlă s-a dus, cu sfînta flamură cu tot...

— Ptiu, diábel ! scuipă înciudat craiul. Atunci, ce ne facem ?

— Intrăm în cvartir undeva, pînă una-alta. Am şi pus ochii pe o casă mai răsărită. E a popii, se vede, că-i în ograda bisericii.

— Fă cum ştii, se învoi tînărul rigă, simţind că nu mai poate, numai dă poruncă să se pună mai repede în rînduială casa şi să ni se aducă cina !

Zbignev dădu să plece, dar, aducîndu-şi aminte de ceva, se întoarse, spunînd :

— Apoi şi cu cina e o istorie...

— Cum adică ?!

— Cu provianturile noastre... Pe gîrlă s-au dus şi ele, de-olaltă cu cortul şi flamura...

— Nu cumva şi... şi balercile cu tokay ? făcu ochi mari craiul.

— Şi ele, înălţimea-ta ! înghiţi în sec Zbignev. Toate s-au dus...

— O, *boze moj* [1] ! Atunci ?! se nedumiri înălţimea-sa, pornind să umble năpustit de colo-colo. Peste cîtăva vreme însă paşii i se rărire, apoi se opri locului şi, ridicînd cu semeţie fruntea, spuse :

— Zbignev !

— Da, înălţimea-ta !

— Ne aflăm noi în pohod pe pămîntul vrăjmaşului nostru ?

— Ne aflăm, înălţimea-ta !

— Atunci, vom mînca şi noi ce mănîncă întreaga armie !

— De la cuhnii, înălţimea-ta ? rotunji ochii gheneralul.

— De la cuhnii, raţia oşteanului nostru de rînd. Aşa să ştii !

În odaia cea mare din casa popii satului unde îi adună pe unii din comandiri ca să vadă şi ei din ce anume bucate înţelege să se înfrupte un rigă cu dragoste pentru a sa armie în vitregele împrejurări ale războiului purtat pe pămînt străin, stolnicul crăiesc, o namilă burduhănoasă cu ochi bulbucaţi, împreună cu ajutoarele sale aşezară în mijlocul unei mese lungi de brad mai întîi o tipsie cît toate zilele cu bucăţele de brînză gălbie, tăiate cam de-aceeaşi mărime, apoi o alta cu scrînghiţe sărate mărunţite şi ele tot aşa, amîndouă răspîndind însă o mirozmă ce prinse a cîrmi numaidecît toate nasurile spre uşa rămasă din fericire deschisă, după care mai adăugiră în dreptul fiecărui mesean cîte un posmag avînd culoarea şi înfăţişarea cernoziomului pe vreme de secetă...

— Asta-i masa de seară a iubiţilor noştri oşteni pe ziua de azi, mareşale Pruhnitschii ? întrebă zîmbind înălţimea-sa, încă nehotărît din care anume tipsie să se încumete a lua, căci, pe de o parte, foamea ceea ca de lup cam vîrîse coada-ntre picioare la văzul acelor bunătăţuri, iar pe de alta, nici cu obrazul de ruşine nu putea da în faţa celor chemaţi să se minuneze de ce înseamnă un crai adevărat în vitrege împrejurări de război.

— Asta-i î... înălţimea-ta şi nu numai pe... pe ziua de azi, cercă a da răspuns Pruhnitschii, tot scăpărîndu-şi măselele în

[1] O, Doamne !

blestematul posmag ce nici gînd nu avea să se dea cu una cu două chiar unor măsele de mareşal hămesit şi el ca vai de lume. Alte bu... bucate n-avem...

— Hm... făcu înălţimea-sa, luînd şi el între vîrfurile degetelor o fărîmiţă de brînză şi cătînd cu un ochi la ea, iar cu celălalt la posmagul din faţă. Însă numaidecît, răzbindu-l pesemne ceva pe dinăuntru din pricina amirosului venit dinafară, şi anume din partea brînzei, o puse la loc şi, apucînd cu un scapăr de nădejde în ochi posmagul, îngînă : Da' oare cum obişnuiesc a mînca iubiţii noştri oşteni pînişoarele acestea, stropite ori ba ?

— Fiecare o mănîncă cum îi e pofta, cercă să-l lămurească mareşalul care se şi lăsase păgubaş şi îşi căuta pe masă zburătura unui frumos dinte din faţă rămas cam pe jumătate din ce fusese înainte. Dar, dumirindu-l deodată întrebarea şi înmugurindu-i la fel în inimă o nădejde, adăugă : Pare-mi-se că mai mult stropite le poftesc...

— Atunci, să urmăm şi noi pilda iubiţilor noştri oşteni, zîmbi tînărul rigă, după care, sucind capul îndărăt : Ei, stolnice, ia adă un blid cu apă, că altceva deocamdată nu se îndură să ne trimeată Cel de Sus !

Bulbucata namilă fugi numaidecît să îndeplinească porunca şi apăru peste puţin cu un ditai blidoi, oprindu-se nehotărît în dreptul slăvitului şi neştiind ce să facă cu vasul, deoarece o asemenea băutură nici că pomenise vreodată să aducă înaintea lui.

— Oare de ce te-ai înfipt momîie în ochii noştri, cinstite stolnic, nu cumva ai uitat care ţi-i slujba ? îl întrebă craiul, sucind iar capul şi cătînd cam dintr-o parte la el.

Amintindu-i-se îndatorirea ce o avea, grăsanul duse cu grăbire vasul la gură pentru a lua credinţă, însă numai după două înghiţituri ochii, din bulbucaţi cum erau, îi crescură deodată cît cepele şi, scăpînd blidul din mîini, se prăbuşi gemînd pe podea, la picioarele mesenilor.

— Otravă ! strigară cîteva glasuri deodată.

— Apa-i otrăvită ! răcni şi tînărul rigă, sărind cutremurat în picioare. Daţi de veste oamenilor să nu se atingă de fîntîni !...

Dar, o dată cu răcnetul său răzbi şi de afară cumplită larmă de glasuri, iară ferestrele îmbrăcate în băşică de porc ale odăii şi învăluite pînă atunci în întuneric se roşiră într-o clipă ca

de o mare pălălaie venind de departe. Dînd buzna cu toţii pe uşă, în frunte cu riga, văzură o priveliştе ce nici în vis nu te încumeţi a visa una pe potriva ei. Din mai multe părţi ale satului ţîşniră dintr-o dată uriaşe limbi de foc ce prinseră a se răsuci şuierînd în bătaia vîntului şi împrăştiind în sus puzderii de scîntei de pe urma cărora izbucneau acum alte şi alte vîlvătăi unindu-se într-o mare de flăcări ce înainta cuprinzînd casă cu casă... Aflîndu-se biserica pe o coastă de deal, vedeai de acolo ca-n palmă ce se întîmplă prin ogrăzile înviate deodată din dulcea pace a somnului de un furnicar de oameni înnebuniţi sărind prin ferestre ori prin uşile date grămadă, numai în albituri şi cu spăgile în mînă, căutînd să-şi găsească rostul deocamdată de negăsit în acel tartore de groază şi foc.

— Mareşale Pruhnitschii, căpitani ! urlă tînărul rigă, simţind şi el cum i se învălmăşeşte mintea de cele ce vedea, ridicaţi armia, scoateţi oamenii din sat ! Repede !!

Pruhnitschi şi comandirii dădură buzna spre caii priponiţi în lungul ogradei bisericeşti pentru a se încălăra, numai că nu toţi ajunseră pînă acolo. Şi asta, fiindcă din ţintirimul din spatele bisericii, năpădit în întregime de tufărişuri, şuierară cîteva săgeţi prăvălindu-i pe unii chiar la cîţiva paşi de rigă şi de svita acestuia.

— Înălţimea-ta, intră în adăpost ! răcni voievoda Mikula Ruschii, punîndu-şi trupul uriaş între crai şi partea de unde venea primejdia. Aici ar putea să te săgeteze !

Crai Albert se răsuci spre casa din care ieşise, dar băgînd de seamă că alte cîteva săgeţi cu flăcări în vîrf se înfipseră în şindrila acesteia, se întoarse spre ai săi, strigînd :

— Aduceţi-mi calul !

Uliţa mare a satului, în care ieşiră, era ticsită de oştime, pedestraşi şi călăraşi de-a valma, oamenii căutînd să-şi încheie rîndurile în răguşitele strigări ale ofiţirilor şi să iasă cît mai repede din acea dogoare de neîndurat ce ajungea pînă în drum. Porunca era de a se scurge spre ieşirea din sat în lărgimile luncii de dincolo, unde se şi înşiruise în lungi şiruri de bătaie grosul oastei, pentru a primi în ascuţişul lănciilor orice încercare a nevăzutului vrăjmaş de a lovi armia şi mai cu seamă acea năpăstuită parte a ei rămasă peste noapte în sat. Numai că vrăjmaşul nu se arăta nicăieri, în locul lui ieşind dintr-o dumbravă aflată pe malul stîng al Sucevii şi venind în întîmpinarea craiului şi a svitei sale, chiar în marginea satului, fostul

vornic al lui Ştefan şi acum prietinul de nădejde al înălţimii-sale, în fruntea unui pîlc mare de călăreţi, avîndu-l în dreapta sa pe vrednicul căpitan Huminschii, iar în stînga pe bravii rocmiştri Olech şi Nikolai Tincenschii. Oprindu-se în faţa tînărului rigă, viitorul gubernator al Moldaviei îşi plecă cu smerenie fruntea spunînd :

— Înălţimea-ta, văzînd primejdia ce se abate asupra armiei şi bănuind din partea cui vine, ne-am luat îngăduinţa împreună cu aceşti neînfricaţi căpitani ai înălţimii tale de a lovi şi pune pe fugă vrăjmaşul, ceea ce am şi făcut, presărînd cu leşuri dumbrava ce o vezi de cealaltă parte a apei.

Văzînd după semeţele chipuri ale neînfricaţilor căpitani ai săi ce călăreau la scara vornicului că într-adevăr aşa este şi că mare pustiire trebuie să fi făcut ei în vrăjmaşele rînduri, crai Albert îşi mai veni într-ale sale ape, întrebînd :

— Da' cine-a fost ?

— Aceiaşi afurisiţi ghenerali Nastasia şi Buzea care ne-au căşunat şi pierderea obozului în drumul făcut încoace. Am încercat să-i iau cu binele, cum i-am mai luat şi în drum, că doar de acelaşi sînge mi-s oamenii aceştia, dar, nelăsîndu-se ei, am fost nevoiţi a trage armele spre a le plăti pentru toate.

— Avem cumva şi pierderi dintre ai noştri ? întrebă craiul, dîndu-şi acum pe deplin seama cît noroc a avut făcîndu-şi-l tovarăş de luptă pe acest viteaz bărbat şi gîndindu-se cum şi-o mai fi smulgînd părul de ciudă moşneagul pentru pierderea lui.

— Deh, înălţimea-ta, ca-n orice bătălie, că fără de asta doar nu se poate. Cam la vreo două sute de oameni să tot fie. Cît despre ei...

*

Ieşind în lunca Siretului şi urcînd cîteva verste în susul apei, voievodul Maramureşului îşi lăsă oastea în tabără şi, însoţindu-se cu doi căpitani ai săi, Belciug şi Szabo, cum şi cu vreo sută de călăreţi, apucă drumul Romanului, îndeplinind întocmai rugămintea cuscrului său ce-i fusese adusă spre cunoştinţă de căpitanul pîlcului răzăşesc la ieşirea din pasul Oituzului. Era într-una din zile spre sfîrşitul lui septembrie, scăldată de un soare orbitor răsărit pentru prima dată după o săptămînă de ploi neîntrerupte ce umflaseră apele rîului,

ale căror ochiuri scăpărau acum pînă departe într-o fantastică îngemănare cu albastrul fără de sfîrşit al cerului. După o bună bucată de drum străbătută cu repeziciune, Dragfi mai domoli goana, apoi îşi lăsă roibul la pas, copleşit iar de aceleaşi gînduri ce-l încercau necontenit în ultima vreme şi cumpănind totodată cele ce va avea de vorbit cu Ştefan, dacă, bineînţeles, împrejurările îi vor îngădui acestuia să se ţină de cuvînt şi să vină în întîmpinarea sa la Roman. Oare unde şi-o fi adunat temeiul oastei? Dacă a bulucit-o cumva în Ţara de Sus, în drumul lui Albert, primejdia este mare, deoarece ciocnirea dintre ei nu poate întîrzia prea mult, zădărnicindu-i astfel încercarea de ultimă clipă de a împăca lucrurile. Da' oare va mai putea să le împace, chiar dacă ciocnirea încă n-a avut loc şi nici nu va avea loc în scurtul răstimp în care ar mai putea el să se întrepuie? Bineînţeles, nădejdea şi-o punea înainte de toate în înţelepciunea lui Ştefan şi în răbdarea de care-l ştia în stare şi de care a mai dat dovadă în împrejurări poate şi mai grele ca cele de faţă. Amîndouă aceste însuşiri ale voievodului se vădeau cum nu se poate de bine pînă şi în răspunsul dat navrapilor sultanului, răspuns pe care îl putea da numai un om stăpîn pe sine, cunoscător al puterii sale, ce înţelege ca nimeni altul urmările unui asemenea pas cum ar fi chemarea într-ajutor a turcilor, fie el dintru început numai cu cîştig pentru sine şi pentru ţara sa. Însă toate au o margine în lumea asta şi mai cu osebire răbdarea omenească, în împrejurările de-acum răbdarea bătrînului fiind pusă la grea încercare.

Cu aceste gînduri ajunse voievodul Maramureşului în faţa Cetăţii celei Noi a Romanului, ale cărei ziduri mari de piatră durate de Ştefan cu mai bine de zece ani în urmă, pe locul fostei cetăţui de lemn de pe malul drept al Siretului, i se arătară încă de departe în toată semeţia lor. Dar ceea ce îl bucură din cale-afară pe Dragfi, împrăştiindu-i în bună măsură neliniştea ce-l încolţise tot drumul, era priveliştea ce i se deschisese dintr-o dată înaintea ochilor. De sub zidurile cetăţii şi pînă-n afundul zării, larga luncă a rîului duduia de tropot de copită, hăulind de glasurile unei armii aflate în ceasurile ei de muştru ostăşesc. Călăreţi tineri şi vîrstnici se urmau în galop sălbatic în lungul malului, chitind cu darde trase de la oblînc momîiele de paie rînduite din loc în loc, arcaşi îngenuncheaţi slobozeau săgeţi uşoare în ţinte mai

îndepărtate, luptători cu pala și scutul scăpărau oțele pe deasupra capetelor și cîți alții, fie că-și arătau meșteșugul în mînuirea arcanului, fie a praștiei de mînă, fie numai în azvîrlirea bolovanului... Care va să zică, temeiul oastei se afla aici, sub cetatea Romanului. Voievodul răsuflă ușurat. Ștefan nu se grăbea, și asta era bine.

Apropiindu-se cu ai săi de cetate, a cărei poartă era larg deschisă, avînd și podul de peste șanț coborît, Dragfi băgă de seamă un pîlc măricel de oșteni făcîndu-și de lucru cu niște puște mici de aramă, cu roticele, pe care le tot rostogoleau cu repeziciune de colo-colo, punîndu-le în bătaie asupra unui vrăjmaș închipuit. Cum în afara puștelor mari făurite de meșterii Brașovului și de cele leșești ieșite din mîinile lioveniIor altele nu mai văzuse, da' mai cu seamă pițigoaie dintr-acestea pentru mînuirea cărora erau de-ajuns doi oameni, dacă nu chiar și unul singur, voievodul stătu mirat locului, cătînd la îndemînarea topciilor și întrebîndu-se cam la ce-ar putea folosi arma aceasta. Numai că într-aceeași clipă auzi de aproape un glas cunoscut zicînd :

— Jucărelele ce le vezi săcăluțe se cheamă și-s tare bune pentru pedestrași spre a da cu ele peste cap călărimea ce ar veni asupră-le. Scornite au fost de genovezi, de la care le și avem, noi iscodind doar și adăugindu-le un anume meșteșug de tragere grabnică, din mai multe puște deodată.

— Tu erai, Hărmane ? zîmbi voievodul, recunoscînd numaidecît în bărbatul spătos răsărit înaintea sa pe unul dintre căpitanii lui Ștefan.

— Bun venit pe la noi, luminăția-ta ! rîse acesta apropiindu-se. Ce mai veste-poveste de pe la Maramureș ?

— Ce să fie, pace bună ce v-am dori-o și dumneavoastră !

— Apoi pentru ea ne spetim aicea cu învățul ista de a o dobîndi, urmă a zîmbi căpitanul, arătînd cu capul spre pîlcurile de oșteni. S-o dus, bat-o vina, pe pustie...

— Să încercăm dară a o aduce îndărăt cu binișorul, grăi Dragfi, că pentru asta am ostenit noi atîta drum pînă la Roman.

— Greu va fi, luminăția-ta, că prea i-o-nfipt gheara-n plete slăvitul crai ca s-o mai lase acum, se posomorî oșteanul.

— Asta-i drept... oftă Dragfi, da strădania tot se cuvine făcută, că nici așa nu se poate. Apoi, peste cîteva clipe : Da' ia spune, Hărmane, nu cumva știi cînd are de gînd măria-sa

să vină la Roman ? Te întreb fiindcă m-o vestit să-l aştept aicea.

La care întrebare căpitanul surîse şi, îmbiindu-l cu braţul spre poarta deschisă a cetăţii, spuse :

— Măria-sa se află de ieri în cetate şi te aşteaptă !

În spătăria noii cetăţi, o încăpere mare aşternută cu pavele smălţate şi păreţi împodobiţi cu frumoase zavese [1] lucrate în fir de aur şi argint, cu cahle înfăţişînd capul de bour al puterii şi suliţaşi călări îngropate din loc în loc în zid, voievodul Ardealului luă loc într-unul din jeţurile de piatră cioplită rînduite în lungul păreţilor şi acoperite cu căpătîie moi, poftindu-i şi pe cei doi soţi şi căpitani ai săi, Belciug şi Szabo, să se aşeze şi ei în aşteptarea măriei-sale după care se şi dusese Şandru, bătrînul pîrcălab al cetăţii ce-i călăuzise pînă aici cu tot alaiul şi bunăvoinţa cuvenite unor oaspeţi de seamă. Tocmai începuse Dragfi să-şi spună că nu se poate plînge de noroc, că nici se aşteptase să se potrivească toate în chip mai fericit ca cele de pînă acum, cînd uşa grea, în ferecătură de fier, a spătăriei se deschise şi în pragul ei apăru Ştefan însoţit de cîţiva boieri ai săi, dintre care Dragfi îi recunoscu numaidecît pe Clănău spătarul şi pe Giurgea Lungul vornicul.

Îmbrăţişîndu-şi cuscrul şi poftindu-i bun venit, măria-sa dete poruncă să se puie îndată masa, că doară cu foamea de la drum nu-i de şagă, cum nu poţi şugui nici cu gîtiţa omului ce iască se face după atîta arşiţă îndurată şi după atîta osteneală, rugîndu-şi oaspeţii să se aşeze la masă şi să-i împărtăşească pînă una-alta ce le-o fost dat să vadă şi să audă pe calea bătută pînă la Roman. Iar după ce cupele fură deşertate şi stomahurile îşi luară cu prisosinţă dreptul, cum şi după ce ascultă cu luare-aminte cuvîntul voievodului cu privire la rostul venirii sale în Moldova şi la încercarea ce vrea să o facă pentru a pune capăt nesăbuinţei tînărului şi prea încrezutului rigă al Lehiei, măria sa vodă mai porunci să se toarne un rînd de cupe, iar după ce o deşertă pe a sa şi îşi şterse cu dosul palmei coliliul mustăţii, grăi celor ce urmează :

— Iubite cuscru şi prietin al nostru, m-aş bucura din caleafară ca strădania pe care încerci a o depune să deie roade, fiindcă din partea-mi vei avea întregul sprijin. Deşi oameni de-ai mei au fost trecuţi prin foc şi sabie în urma unei neizbutite încercări de a pune mîna pe cel mai destoinic căpitan

[1] Scoarţe.

al nostru, deşi solia trimisă de mine pentru a întoarce pe calea cea bună gîndurile craiului a fost legată, încălcîndu-se astfel dreptul de temelie al ginţilor, deşi hotarul mi-o fost călcat, dîndu-se în vileag astfel întreaga minciună scornită din capul locului de Albert, deşi armia lui se află acuma la porţile Sucevii cu gîndul de a cuprinde cetatea şi a înscăuna peste ţară un venetic, deşi, zic, toate acestea mă îndreptăţesc de a-i plăti după cuviinţă în clipa potrivită, iaca, mai încerc acuma prin tine tot ce se mai poate pentru a înlătura o cumplită vărsare de sînge. Nu o doresc, spre binele ţării şi al nostru al tuturora. deşi sînt pregătit pentru ea.

— Îţi mulţămesc, doamne, pentru bunele gînduri ce le ai şi înţălegerea de care dai dovadă, spuse Dragfi pogorînd fruntea, iar în ce mă priveşte — pentru încrederea ce mi-o arăţi. M-oi strădui a face totul pentru ca Albert să plece din Moldova. Chiar mîine dimineaţă mă reped la Suceava spre a-l întîlni şi sta de vorbă cu el.

— Nu uita însă, iubite prietin, a-i spune care este voia noastră în legătură cu plecarea sa de aici, grăi măria-sa întunecîndu-se deodată la chip, că de nu o va îndeplini, n-oi mai ţine seama de nici o înţălegere ce s-ar hotărî între noi, luîndu-mi dreptul de a face ceea ce ţi-am spus adineauri privind plata pentru cele căşunate nouă şi ţării. Iaca despre ce este vorba : plecarea din Moldova să nu o facă pe alt drum decît pe acela al venirii încoace, fiindcă nu-mi vreau ţara stricată şi în alte părţi.

— Aşa i-oi spune, doamne, în nădejdea că va înţălege şi va face întocmai, spuse voievodul Ardealului, după care întrebă : Rămîi cu oastea aici pînă la întoarcerea mea de la Suceava ?

— Nu, iubite prietin al meu, zîmbi măria-sa. Pentru a-ţi scurta drumurile şi a vedea în ce măsură are de gînd craiul să ne îndeplinească voia, îmi voi trage zilele acestea oastea în Ţara de Sus ca să-i fiu în preajmă. Aici nu mai avem ce aştepta, că cei aşteptaţi au venit toţi sub steagurile noastre, fiind pe deasupra şi tare grăbiţi de a isprăvi cît mai repede cu cele ce au de făcut, pentru a se întoarce la ale lor rosturi de-acasă.

Dragfi rămase tăcut cîteva clipe, apoi cătînd în ochii măriei-sale, îndrăzni :

— Chematu-i-ai cumva într-ajutor pe osmanii de peste Dunăre ?

Urmînd a zîmbi, vodă clătină din cap, zicînd :

— Căpitanul pîlcului răzășesc de care-mi spuneai adineauri nu te-o mințit. Pe cei două mii de navrapi ce ard de nerăbdare a-mi arăta prieteșugul i-am oprit alături de noi, neîngăduind însă venirea altora în țară, după cum i-am oprit și pe cei patru mii de frați ai noștri valahi veniți tot fără chemarea noastră din partea Radului vodă, despre ei sus-amintitul căpitan neștiind încă nemica.

Dragfi răsuflă ușurat și, prinzînd a zîmbi la rîndu-i, spuse, arătînd spre cei doi căpitani ai săi :

— La drept vorbind, nechemați am venit și noi, doamne, rumâni și unguri din părțile Ardealului, pentru a te ajuta în ceasul acesta de cumpănă, așa încît nu mă îndoiesc cîtuși de puțin de cele ce-mi spui. Trag nădejdea însă că voi izbuti în ceea ce mi-am pus de gînd. Dar de s-o întîmpla să nu pot face nimic acolo unde mă duc, socoate, rogu-te, că oastea ce o ai a sporit cu zece mii de oameni. Căpitanii Belciug și Szabo ce sînt aici de față rămîn la poruncile tale și te vor urma cu ai lor în ziua cînd vei hotărî plecarea în Țara de Sus.

— Îți mulțămesc, prietine ! spuse măria-sa ridicîndu-se în picioare și îmbrățișîndu-l iar pe voievod. Așadar, cale bună întru împlinirea bunelor gînduri ce ne călăuzesc deopotrivă.

*

De la aflarea știrii că oștile craiului se îndreaptă spre Suceava, dumnealui Luca Arbure nu-și mai găsea astîmpărul cît îi ziulica de zi și asta mai cu osebire după plecarea măriei-sale la Roman. Din mătăhălos și domol cum era devenise sprinten ca un cotei, răsărind stahie ba înaintea zidarilor puși a mai întări vreo parte a cutărui zid sau a mai înălța crenelurile vreunui turn de apărare, ba în spatele topciilor ce-și potriveau în boinițe puștele cele mari frecate pînă la sclipăt, aducîndu-le cele de trebuință pentru a putea oricînd prinde glas, ba în ierbărărie pentru a vedea dacă mormanele de săculețe cu iarbă de pușcă n-au supt cumva umezeală, ba la cuptoarele de turnare a ghiulelelor de spijă ori la făurărie, unde meșteri goi pînă la brîu și negri ca diavolii băteau pe nicovale cu baroasele din zori și pînă-n noapte subțiind buza viitoare-

lor săbii şi paloşe, clădite şi ele aici cu mormanele. De atîta rîvnă mai lepădase Arbure bună parte din cea sută de ocale cît cîntărise înainte şi nici că-i părea rău de asta, fiindcă pe măsură ce se subţia dumnealui se împlinea cetatea. Iar cetăţii îi trebuiau multe. Nu-i vorba, leneş nu era nimeni acolo, fiecare ştiind că treaba pentru el o face şi pentru cel de-alăturea, însă ochiul unui bun gospodar vede ce nu văd alţii şi, de faţă fiind în toate locurile, numai el poate îndruma sîrguinţele spre acelaşi ţel al tuturora. Asta şi făcea dumnealui Arbure, înlesnindu-i putinţa de a împlini toate cum trebuie, fără stricătoarea grabă, veştile ce le primea zilnic prin călăreţi din pîlcul lui Boldur privind locul unde au ajuns leşii în înaintarea lor. Aşa încît ziua în care fu vestit că cercetaşii craiului au descălecat la Buninţu şi Scheia, sate aflate chiar în marginea tîrgului Sucevii, scos şi el în bejenie, la cîteva verste de cetate, îl găsi cu toată treaba isprăvită, nemairămînîndu-i decît a da poruncă de intrare a tuturora în cetate şi de zăvorîre a porţii. Zorii zilei de douăzeci şi patru septemvrie scăpărară înainte de toate în ţeasta cu păr gălbiu şi ţepos, ca de arici, a portarului măriei-sale aflat în turnul cel mai înalt al cetăţii, în bărbile şi coifurile căpitanilor săi, apoi în lăncile şi scuturile străjilor rînduite în lungul zidurilor şi numai după aceea scoborîră în largurile văii, dezvăluind din aburul dimineţii sutele de corturi ale unei armii cît vedeai cu ochii, aşezată peste noapte în temeinică împresurare şi rotunjindu-se din toate cele patru părţi ale zării.

— Văleleu, maica ta Cristoase ! slobozi cu năduh inimosul portar, zgreptănîndu-se la ceafă şi parcă nevenindu-i a crede în cele ce-i vedeau ochii. Nici biet tăicuţa-Arbure, bătrînul, n-o pomenit pesemne la Neamţ atîta silă vrăjmăşească acum douăzeci de ani, ca amărîtul lui fecior în zorii aiestei frumoase zile ! Drept grăiesc, căpitane Gligorie ? Că doară alături de el te-ai bătut !

Căpitanul Gligorie, un bătrîn de vreo şaizeci de ani, nalt şi uscăţiv, în cămeşă de zale şi coif, ce era comandirul topciilor cetăţii şi chitaciu de prima mînă, clătină din cap şi, făcînd din ochi o anume socoteală, spuse :

— Cam atîta armie să fi avut şi Muhamed pe atunci, da' văzînd că i-o macină ca la moară tătîne-tu şi-o luat gîndul de a mai cuprinde cetatea. Păcat numai de bătrîn, că taman

ultima ghiulea trasă asupra noastră i-o slobozit duhul... În brațele mele și l-o dat.

— Apoi să nu te-aștepți la asta și din partea lui fecioru-su, prinse a surîde acel munte de fecior, că-n privința dării duhului n-am încă de gînd a-i urma pilda. Se ține el, duhul, bine aici unde se ține, că și are în ce!

Hohoti a rîs căpitan Gligorie, hohotiră a rîs și ceilalți căpitani aflați în dreapta și stînga portarului: dumnealui Laicu, comandirul celor două mii de oșteni pedeștri luptători cu arcul și sulița, și dumnealui Zbîrlea peste tot atîția călăreți știutori a se bate deopotrivă de bine și pe ziduri, în apărare, și de-a-n călare în scurtele ieșiri asupra vrăjmașului, atunci cînd se arată nevoia.

În vale, cîntarea trîmbițelor pusese de-acum în mișcare acel necuprins furnicar de oaste, leșii prinzînd a mișuna de colo-colo întru îndeplinirea multelor treburi cerute de o împresurare mai îndelungată a cetății. Pe coastele pleșuve ale dealului pe care se afla aceasta răsărită mai întîi, oprindu-se cam la o pistreală[1] de ziduri și îngropîndu-și scuturile în față, săpătorii cu hîrlețe și tîrnăcoape, ce se apucară numaidecît a face șanțurile trebuincioase acoperirii pedestrimii în clipele ei de răgaz între două năvale, iară ceva mai la vale adăposturile pentru puștele cele mari de spargere a zidurilor, tot acolo aducîndu-se buștenii și scîndurile pentru meșterirea scărilor și turnurilor pe roate de către vrednicii lemnari, ce și începură a ciocăni de zor, stricînd cu glasurile și zvoana celor unelte adînca pace de pînă atunci a negrăit de frumoaselor locuri, neatinse încă de galbena revărsare a toamnei.

— Hm, fudui îs și neobrăzați pe deasupra, grăi ca pentru sine dumnealui Arbure, cătînd cu luare-aminte la un pîlc de șleahtici ce robotea mai în preajma cetății sub poruncile unui efreiter, fără a se sinchisi de oștenii aflați pe ziduri. Măcar, colea, un bun găsit să-ți spuie, că doar nu le-ai cășunat încă vreo supărare ca să-ți zică nici că te văd...

— Apoi să le cășunăm una ca de bun venit, să le fie învățătură spre bună-cuviință, grăi căpitan Grigorie multsupăratului portar. Ce spui, cinstite comandir al nostru?

— Spun că se poate, dete din cap acesta. Arde-le una în numele tatălui, că-ntr-a fiului va urma.

[1] La o bătaie de săgeată.

Căpitan Gligorie se răsuci în loc, dînd să se ducă la ai săi, dar fu oprit numaidecît de glasul portarului, care, ducînd mîna streașină la ochi, căta spre o anume parte a taberei leșești.

— Mai stăi olecuță, Gligorie, că văd niște soli ai craiului venind într-acoace. Să-i auzim mai întîi ce poftesc și după aceea...

Într-adevăr, din spatele fudulilor săpători răsăriră cinci călăreți falnici venind la trap, cu steag în frunte, spre zidul cetății. Purtau caftane înfiretuite, cu mîneci largi sumese pînă la cot, cu pene albe la coifuri lăsate cocoșește pe spate. La vreo cincizeci de pași de cetate strînseră dîrlogii, jucîndu-și în loc podoabele de harmăsari în șei și frîie scăpărătoare. Cel mai fudul dintre ei, un șleahtic bălan cu mustăcioara cîrmită în sus, zărindu-i pe căpitanii din turn, duse mîinile pîlnie la gură, dînd următoarea strigare :

— Ei, voi de-acolo ! Vestiți-l pe Ștefan voievod că vrem să-i spunem cîteva vorbe din partea înălțimii-sale Ioan Albert, slăvitul rigă al Lehiei !

La care vorbe, dumnealui Luca Arbure duse la rîndu-i mîinile în chip de pîlnie la gură, slobozind aist cuvînt de răspuns :

— Iară voi de-acolo, aflați că măria-sa Ștefan voievod, slăvitul domn al Moldovei, hodinește încă și nu va osteni pînă aici pentru atîta lucru ! Cele ce-aveți de spus din partea nepoftitului și călcătorului de cuvînt rigă al vostru nouă ni le puteți spune, că avem dezlegarea a vă da răspunsul pe loc, fie prin vorbă, fie înalt-alt chip, după cum vom găsi de cuviință !

Sfătuindu-se cîteva clipe cei de jos, bălanul se întoarse iar spre căpitani, strigînd de data asta parcă mai supărat olecuță :

— Luați aminte că pe cei ce au limbă de hulit cinstita coroană a Lehiei obișnuim să-i scurtăm uneori nu numai de limbă ! Asta spre știința voastră, în primul rînd. Într-al doilea rînd, dat fiind că aveți dezlegarea de a vorbi în numele voievodului vostru ce nu-și mai poate urni, pesemne, de bătrînețe cinstitele oase din așternut, iată ce poftește să vă spună înălțimea-sa craiul, spre binele vostru al tuturor : Pentru a nu pieri pînă la unul sub dărîmăturile zidirii acesteia ce avem de gînd să o măturăm de pe fața pămîntului dacă vă veți pune împotriva-ne, pentru a vă putea bucura de lumina soarelui și de mila slăvitului și iertătorului nostru crai, urmați pilda

viteazului vornic al vostru şi viitorul gubernator coronie al Moldaviei din partea crăiei, Sima Boldur, şi daţi-vă de partea noastră, lăsîndu-ne liberă intrarea în cetate. De veţi face aşa, iertat şi lăsat în viaţă va fi bătrînul voievod, iar voi veţi împărtăşi soarta de aur a vornicului Sima Boldur !

Auzind vorbele de jos venite, atît căpitan Gligorie, cît şi ceilalţi doi căpitani, Laicu şi Zbîrlea, făcură ochi mari şi, răsucind obrazurile spre al lor comandir, întrebară mai într-un glas, scoborîndu-l însă aproape pînă la şoaptă :

— Aşa o fi ?... Să fi trecut cu adevărat Boldur de partea şleahtei ?...

Dar mai înainte de a pune ei întrebarea, în capul năucit într-aceeaşi măsură de cele auzite al portarului Sucevii scăpără dintr-o dată o aducere aminte legată de anume vorbe spuse de vornic la sfatul ţinut de măria-sa cu boierii, îndată după întoarcerea acestuia din Lehia, privind ademenirea lui Albert pe drumul Sucevii, care aducere aminte întregită de o alta, şi anume de mirarea de mai tîrziu a măriei-sale pricinuită de neaşteptata schimbare a drumului ce-l urma Albert şi de neprimirea veştilor de-a dreptul din partea lui Boldur, îl făcu să înţăleagă numaidecît că vornicul s-o şi gîndit pe loc cam ce s-ar putea face în privinţa asta... Aşa încît, nedumirindu-i şi mai mult pe ai săi căpitani cu zîmbetul ce-i năpădi pe neaşteptate chipul, dumnealui Luca Arbure le făcu un sămn cu ochiul, zicînd :

— Aşa este, dragi căpitani ai mei, şi nu vă mai miraţi într-atîta. Vornicul Boldur o făcut asta pentru a vă da prilejul să-i arătaţi şleahtei de ce sînteţi în stare !

— Oare ? se minună căpitan Gligorie, prinzînd să zîmbească deolaltă cu ceilalţi. Atunci, cinstite comandir al nostru, mă pot duce la ai mei ?

— Du-te, căpitane, şi arde-le una şi-n numele fiului, că acuma se poate !...

Plecînd căpitan Gligorie la ai săi, falnicii călăreţi de jos pierzîndu-şi pesemne răbdarea, fapt ce se vădea pînă şi-n danţul neostoit al buiestraşilor de sub ei, suciră iar capetele în sus, iară cel cu mustăcioara bălană strigă :

— Ei, voi de-acolo, ne daţi ori ba răspunsul ?

— Aşteptaţi-l că vine numaidecît ! dete glas dumnealui Arbure, cătînd cu coada ochiului spre boiniţele din josul zidului

şi băgînd de seamă că ţevile puştelor din ele prinseră a se mişca spre cine trebuie. Numai olecuţă răbdare!

Băgînd însă de seamă şi falnicii şleahtici cam ce se întîmplă în cele boinițe şi trecîndu-le ca un sloi de gheaţă pe şira spinării, nici că mai stătură să aştepte răspunsul. Năpustind pintenii în burţile cailor şi zicîndu-şi „Scapă-ne, Doamne!", se şi slobozîră la vale, mai-mai să-şi prăpădească frumuseţea de coifuri cu pene cu tot. Numai că răspunsul, hăulind peste dealuri şi văi, tot îi ajunse din urmă. El răbufni de trei ori din mai multe guri dintr-o dată, dînd peste cap cu cai cu tot doi dintre grăbiţii soli ai craiului şi măturînd parte din vrednicii săpători şi lemnari, ceilalţi soţi ai lor punîndu-şi numaidecît nădejdea în picioare.

Numărînd salvele, dumnealui Luca Arbure clătină din cap şi, întorcîndu-se spre ai săi căpitani, suspină din străfundul fiinţei sale, zicînd:

— Afurisit îi şi Gligorie ista, o mai adăugit una şi în numele lui Sima Boldur!

*

Strigarea vornicului către cei doi ghinărari moldoveni de a conteni năvala şi de a lăsa drum slobod prietinilor, ce din mare prietinie pesemne s-au pornit a le călca ţara, îl înveseli peste măsură pe Oniţă, făcîndu-l să înţăleagă şi mai bine ce are de făcut de acum încolo. Venind strigarea după ce treaba fusese mîntuită, iar ai săi, mai puţini doar cu vreo două duzini de suflete, căci cam atîţia pieriseră într-acea năprasnică ieşire, se şi trăseseră în adăpostul codrului, nici că-i mai rămînea altceva de făcut decît să dea ascultare poruncii, bănuind pentru urechile cui şi în ce anume scop fusese slobozită ea. Îl înveselise pe Oniţă şi înaintarea în cin de ghinărari a sa şi a lui Buzea, fiindu-i tot atît de limpede şi tîlcul acesteia, că doară o armie în frunte cu doi ghinărari armie se cheamă şi nu colea o mînă de oameni pe care, la o adică, i-ai putea mătura fluierînd din cale. Apoi, strigarea le mai dăduse să înţăleagă, lui şi lui Buzea, că pe măsura şi cu puterea unei asemenea armii le este cerut să lovească în zilele ce vor urma. E drept, li se mai mărise pîlcul cu unele cete de scutelnici de oaste din multele întîlnite în drum, ce ieşiseră de bunăvoie la hart după înştiinţarea domnească şi acum îşi căutau o căpitănie de nădejde, însă asta nu schimba cu te miri ce temeiul

întregii socoteli. Tot o mînă de oameni rămîneau în faţa puhoiului. Care va să zică, pentru a face ceea ce aveau de făcut, vor trebui să se ţină cît mai în preajma vornicului pentru a căuta să dezlege tîlcul oricărui sămn venit din partea-i, fiindcă numai el, aflîndu-se acolo unde se află, le putea înlesni să ducă pînă la capăt sarcina primită.

Deci, lăsîndu-i deocamdată pe leşi să se bucure de urmările poruncii lui Boldur şi să-şi vadă, mai liniştiţi, de drum, Oniţă dete pinteni spre Botoşaniţa, pentru a desăvîrşi acolo, dimpreună cu Buzea şi Sava, pregătirile în vederea întîmpinării oaspeţilor. Cele ce au urmat le cunoaştem, rămînîndu-ne doar de lămurit întîmplarea cu neasemuita faptă de arme săvîrşită de vornic cot la cot cu viteazul căpitan Huminschii şi cu tot atît de vitejii rocmiştri Olech şi Nikolai Tincenschii, acum tustrei pe drept purtătorii „Eşarpei viteazului şleahtic" şi aflîndu-se, în sfîrşit, în adevărat şi trainic prieteşug, cum se şi cuvenea mai demult să fie nişte oameni de arme ca ei.

Aşadar, punînd foc satului cu ajutorul săgeţilor muiete în catran şi slobozite de ai săi arcaşi de prin desişurile coastelor din apropiere, Oniţă, bănuind cam ce va urma după asta, îşi trase în grabă pîlcul spre capătul aşezării unde începea lunca, rînduindu-i pe toţi într-o dumbravă întinsă din stînga Sucevii, după care treabă, lăsînd sotnicilor vorbă ce au de făcut, trecu cu cîţiva oameni apa, punîndu-se la pîndă mai în dreptul drumului. Nu trebui să aştepte prea mult. În necontenita scurgere din acel tartore de foc a oastei crăieşti rămase peste noapte în sat, Oniţă, din locul unde se afla ascuns cu ai săi, îl recunoscu destul de lesne pe vornic. Venea călare alături de cîţiva comandiri de călărime, unii binecunoscuţi şi lui Oniţă, în fruntea escadroanelor, întreaga-i înfăţişare vădind o supărare fără de margini pentru această nouă tulburare pricinuită oastei crăieşti... Înţelegîndu-i cum nu se poate de bine supărarea, Oniţă trase arcul de la umăr, potrivi în el o săgeată şi şopti cîteva vorbe oamenilor săi, după care duse arcul la ochi. Ceilalţi îi urmară pilda.

Un singur rînd de săgeţi slobozîră, dar şi acestea fură de-ajuns pentru a dezlănţui urmarea.

La auzul strigărilor de moarte din juru-i, cum şi a chiotelor afurisiţilor vrăjmaşi ieşiţi dintr-o dată în bătaia lunii, fostul vornic al măriei-sale şi viitorul gubernator al Moldaviei se întoarse spre ai săi prieteni, aleşi pesemne în temeiul cunoaş-

terii mai demult a lor şi a însuşirilor ostăşeşti de care ştiu da dovada, şi rosti, cu ochi scăpărători, o singură vorbă : *„Hajda !“*

— *Kawalerzysty, hajda*[1] ! răcni numaidecît şi căpitan Huminschii, bulbucînd ochii spre ai săi şi punînd mîna pe spagă.

— *Kawalerzysty, hajda !* îi urmară pilda fraţii Olech şi Nikolai Tincenschii, fără a se lăsa mai prejos şi punînd de asemenea mîinile pe şpăgi.

Cu bulucul de escadroane pe urmele lor, vrăjmaşii o luară la sănătoasa şi, trecînd cît ai bate din palme apa Sucevii la un vad mai larg, unde aceasta abia dacă ajungea la chişiţele cailor, se făcură nevăzuţi în rariştea dumbrăvii de pe celălalt mal. Oprindu-se la marginea acesteia cu escadroanele resfirate în şirag de bătălie, credinciosul prietin al înălţimii-sale Ioan Albert ridică fruntea cu semeţie, strigînd într-acolo :

— Hei, tu, ghinărar Nastasia şi tu, ghinărar Buzea, spusu-v-am oare să conteniţi năvalele şi să lăsaţi drum slobod prietinilor noştri ?! Se-aude-e-e ?!

— Nu se-aude-e-e ! veni numaidecît răspunsul unuia dintre neobrăzaţi, strigat însă de data asta în leşeşte. Nu mai vrem a da ascultare unui vînzătoriu de neam şi domnie ! Pofteşte încoace de-ţi dă mîna, dimpreună cu a ta împăunată şleahtă, ca să vă arătăm ce poate armia lui Ştefan voievod !

Stacojiu de mînie, vînzătoriul de neam şi domnie se întoarse spre ai săi prietini, dar, băgînd de seamă că la fel arată în lumina lunii şi obrazurile lor din pricina nerușinatei înfruntări primite atît de vrednicul lor tovarăş de arme, cît şi de întreaga armie crăiască, se răsuci iar spre dumbravă, strigînd într-aceeaşi limbă :

— Scump ne veţi plăti îndată pentru aieste scîrbavnice vorbe ale voastre !

Şi, trăgînd oţelul din teacă, se şi duse val-vălătuc înainte, nemaiaşteptîndu-şi soţii, mînat pesemne de cumplita nerăbdare de a arăta prin fapte cele făgăduite prin grai. Văzîndu-l ducîndu-se satană în cea rariște cu jucăuşe şi ameninţătoare umbre de lună, cum şi auzind răcnetele de moarte ale primilor loviţi de pala dreptei mînii, călăreţii crăiei, ieşind din buimăceala începutului, deteră şi ei pinteni înainte, zicîndu-şi „Ce-o fi o fi !“ că doar nici de lăsat un prietin să se bată de unul singur cu o întreagă armie pentru cinstea şi slava

[1] Cavalerişti, înainte !

Lehiei nu se poate ! Şi iac-aşa, oştenii celor trei încercaţi comandiri, mai puţin bineînţeles comandirii, care rămăseseră ceva mai spre margine pentru a putea repezi mai lesne poruncile trebuincioase, se pomeniră în vîltoarea unui iureş ce cu greu l-ar fi putut descrie în amănunt careva dintre ei. Şi asta fiindcă, ascunzîndu-şi şi luna obrazul după un nor, fiecare leah de-ndată-ce se văzu în întunecimea acelei dumbrăvi şi teamă fiindu-i să nu fie lovit de nevăzuţii vrăjmaşi, ale căror chiote de bătălie se auzeau din toate părţile, da' mai cu osebire de sus, din crengile copacilor, prinse a păli în dreapta şi stînga, sucindu-se în loc şi chitindu-l pe care-l simţea în preajmă ori deasupra capului. Cumplită învălmăşeală ! O, de-ar fi ştiut ei că vrăjmaşii de deasupra capului erau, ca şi cei din preajmă, ai lor tovarăşi săltaţi din şei cu arcanele de afurisiţii moldoveni aciuaţi sus, printre crengi !

Şi ar mai fi ţinut istoria asta cine ştie cît, dacă ofiţirii nu s-ar fi gîndit că de-ajuns le-o fi celora cu înfruntarea, mai lăsînd şi pentru altă dată încheierea pînă la capăt a socotelilor. Îi mai hotărî la asta şi întoarcerea vornicului în mijlocul lor. Deşi cu chipul răvăşit şi abia trăgîndu-şi sufletul, părea mai uşurat oarecum de mînia ce-l copleşise dintru-nceput. Le spuse :

— Ce-au căutat au găsit ! Să mergem, prietini...

Numai că, în ciuda tuturor acestor izbînde ce se ţineau lanţ în drumul înaintării sale spre Suceava, crai Albert băgă de seamă că armia a cam prins să i se împuţinieze, mai zilnic venind înaintea sa cîte unul din comandiri pentru a-i aduce spre ştiinţă că la strigarea de dimineaţă s-au găsit lipsă atîţia oameni, unii dintre ei pierind fără urmă în preajma hăţişurilor în timpul înaintării, alţii pe izlazuri la păscutul şi adăpatul cailor, alţii de săgeată în chiar văzul comandirilor, şi asta în ciuda tuturor măsurilor de pază luate şi urmate neabătut de întreaga oaste. Destulă pagubă începuse a pricinui şi foametea, fiindcă provianturile ce se mai aflau în obozuri scădeau văzînd cu ochii, iar altele nu se mai puneau la loc, fiind de negăsit în afurisitele pustietăţi prin care îi purtau paşii. Un singur oboz din cinci cîte purceseseră din ţară spre a-i ajunge din urmă, numărînd vreo trei sute de care, izbutise să dea faţă cu oastea, celelalte fiind înhăţate de cetele de localnici armaţi coborîţi din munţi. Ajunşi de foame, unii şleahtici mai descurcăreţi, pentru a nu da în brînci ca alţii, prinseră a-şi căsăpi caii, zicînd că s-au betegit, care faptă ajungînd la urechea craiului

fu socotită numaidecît de el drept înaltă trădare şi pedepsită pe loc cu ştreangul, fără altă judecată decît aceea a comandirului. Pieriră destui şi din pricina apei. Venind şi în privinţa asta poruncă de sus ca nimeni să nu se atingă de fîntîni, toţi îşi potoleau acum setea fie din puţinele izvoare aflate în drum, fie din apele mîloase ale Sucevii, ceea ce dădu naştere în curînd la diferite molime, ce se porniră să secere şi ele oastea crăiască.

Toate aceste necazuri luate la un loc îl făceau pe crai Albert să nu se mai bucure într-atît de izbîndele vrednicilor săi căpitani, ba chiar să se gîndească uneori că poate drumul apucat în urma sfatului primit din partea noului său prietin n-o fi dintre cele mai bune. Încolţindu-l oarecum bănuiala, îl şi întrebă în cîteva rînduri pe Boldur despre asta; însă de fiecare dată căpătă răspunsul că faţă de toate celelalte drumuri acesta-i curat ca pentru o preumblare de plăcere, fiindcă nu trebuie uitat că războiul este război şi nici cu flori nu te poţi aştepta să-ţi fie presărată calea decît la întoarcere, după izbînda cea mare, ce nici departe nu mai este acum. O fi, nimic de zis, şi apoi era prea tîrziu să se mai gîndească la altă cale de urmat... Suceava era colea. Capul bătrînului zdrahon, ce avea să-l taie dintr-o lovitură de şpagă, îi răsări înainte mătălos, în chip de amestec ciudat de turnuri mohorîte şi ziduri privindu-l cu rînjitoare creneluri.

*

Întîmpinarea făcută soliei de către înfumuraţii şi lipsiţii de cuviinţă căpitani ai bătrînului voievod, ce nici măcar nu se osteni să se ridice din aşternut pentru a asculta îmbietoarea propunere, cum şi mişeleasca lovire a săpătorilor şi lemnarilor ieşiţi mai în preajma zidurilor cetăţii pentru treaba ce o aveau de făcut, îl supără din cale-afară pe tînărul rigă, hotărîndu-l să cuprindă fără zăbavă cetatea. Bună o fi, nu-i vorba, şi împresurarea mai îndelungată, fiindcă îţi cruţă oamenii şi îi omoară cu foamea pe împresuraţi, însă cînd foamea îţi dă şi ţie tîrcoale, iar în cămările cetăţii bănuieşti că s-or afla provianturi destule, ce, în loc să-i bucure pe-ai tăi, i-or îngrăşa pe cei dinlăuntru, bună este numai năvala, şi încă o năvală pornită din capul locului, cu toată puterea ce o ai. Deci, în noaptea următoare, spre douăzeci şi şase septemvrie, sporin-

du-se înzecit numărul mînuitorilor de hîrleţ şi ciocan, riga Albert porunci să fie isprăvită săparea adăposturilor pentru balimezuri şi huşniţe, cum şi a şanţurilor trebuincioase acoperirii pedestrimii, să fie meşterite scările şi turnurile pe roate, astfel ca în zori totul să fie gata pentru ca trîmbiţele să poată suna începutul nestăvilitului iureş ce îl va da armia sub sfintele şi pururi biruitoarele ei flamuri.

Feriţi de întunericul nopţii, mînuitorii de hîrleţe îşi făcură pe deplin datoria, aşa încît topcii îşi putură trage în adăposturi puştele cele mari pentru spartul zidului taman cînd începuse să se crape de ziuă, mai greu venindu-le însă celora cu ciocanul şi barda, ce pentru a nu-şi betegi mîinile pe întuneric se văzură nevoiţi să lucreze în vale, în lunca apei, la lumina masalalelor. Ei izbutiră numai cu mare greutate să isprăvească treaba abia cînd soarele se înălţă cam de un cot pe zare, pricinuind prin asta destulă supărare nerăbdătorului rigă şi tot atît de nerăbdătorilor comandiri ai săi.

Cînd, în sfîrşit, totul fu gata, acesta apăru călare în fruntea svitei sale, într-o armură mai strălucitoare ca soarele din nalturi şi cu panaş la coif cît coada păunului, pornind surîzător, printre nesfîrşitele şiraguri de pedestraşi şi în necontenitele lor urale, spre un anume loc ales pe o ridicătură din luncă, la marginea unui sălciniş, din umbra căruia, împreună cu tot stabul armiei, urma să dea poruncile trebuincioase unei grabnice victorii. Aşadar, ajungînd aici, tînărul rigă, după ce cercetă cu multă luare-aminte cam cum arată vestita cetate de scaun, neînţelegînd în ruptul capului de ce o fi ea chiar atît de vestită, cum şi zîmbind de mila lui Mahomed ce n-a ştiut s-o cuprindă la vremea lui, se întoarse mai întîi spre al său Bronislav, a cărui pană scîrţîia ca muşcată de streche pe pergamenturi dînd veste urmaşilor de cele ce se întîmplă în acest de neuitat ceas al vremii, spre a-l îmbia cu o zîmbire să-i pecetluiască a pururi chipul în el, iar după aceea se răsuci spre mareşalul Pruhniţschii, ridicînd un deget şi făcîndu-i un semn cu capul... Într-aceeaşi clipă trîmbiţele prinseră glas, înfiorînd miile de piepturi şi furnicînd tot atîtea spinări gata să se ducă încotro-i porunca, numai că glasul lor fu îndată acoperit de şi mai răsunătorul glas al tînărului rigă, strigînd către acelaşi mareşal Pruhniţschii :

— *Dzialobitny, ognia !* [1]

[1] Baterii, foc !

— *Dzialobitny, ognia-a !* repezi și gura mareșalului, ce se răsuci spre ai săi comandiri.

— *Dzialobitny, ognia-a-a !* repeziră și gurile comandirilor, ce se răsuciră spre ai lor topcii.

Numaidecît, două sute de guri de balimezuri și hușnițe deteră răspuns, cutremurînd întreaga vale și potopind-o cu rotocoale de fum, prin care în scurtă vreme prinseră a mărșălui pedestrașii în frunte cu stegarii, cu purtătorii de scări și chipeșii ofițiri cu șpăgile în mînă. Îți creștea inima la văzul acelor șiraguri drepte mărșăluind, prin norii de fum alburiu așternuți asupra pămîntului, spre rînjitoarele ziduri, acum parcă cu rînjetul mai pierit de cele ce vedeau și de cumplitul zdruncin ce li-l sădeau în mădulare neiertătoarele ghiulele năpustite cu nemiluita asupră-le. Din pricina asta pesemne nu se vedea o mișcare pe-acolo, suflet de om nu răsărea de nicăieri, gură de pușcă nu dădea cît de slab răspuns acelui tăvălug de oameni și foc, ca și cum toți și-ar fi dat duhul de spaimă înainte de a li-l slobozi cei anume veniți pentru asta. Cetatea tăcea mormînt sub grindina de spijă ce-i măcina pietrele, așteptîndu-și parcă, cu resemnare, sfîrșitul...

— Ce zici, prietine ? se întoarse surîzînd riga Albert spre cel ce fără de îndoială se și vedea acum viitor gubernator al Moldaviei și care se afla ceva mai în dreapta sa, între cîțiva ghenerali, privind neclintit înaintea-i.

— Strașnic ! dete răspuns acesta, întorcînd capul spre rigă și cercînd să surîdă la rîndu-i. Apoi, peste cîteva clipe, cu oarecare îngrijurare în glas : Iată, mă gîndesc, înălțimea-ta, că dacă vei urma să bați tot așa cîteva ceasuri la rînd această bătrînă cetate voi fi nevoit să-mi așez rezidența într-alt loc, că doar nici încălecat pe pietre n-oi putea cîrmui amărîta asta de țară.

— Nu-ți fă griji, prietine, rîse cu poftă craiul, că ți-om găsi noi loc mai potrivit de rezidență ca acesta. Numai să-l scoatem mai întîi de barbă înaintea noastră pe moșneag, dacă, bineînțeles, s-o mai fi ținînd viața într-însul, că după aceea mai lesne ne-or fi toate. Trebuie să știi, urmă după o scurtă tăcere înălțimea-sa, că am și trimes o carte în Litvania iubitului nostru frate Sigismund, ce se găsește, după cum am aflat, la curtea lui Alexandru, cel de-al patrulea frate al nostru, chemîndu-l să vie neîntîrziat spre a-și lua în primire scaunul Moldaviei. În cîteva zile are să fie aici.

— Sub schiptrul lui voi avea cinstea de a împărăți țara ? căută să se lămurească fostul vornic al lui Ștefan voievod.

— Sub schiptrul lui și al nostru, prietine, zîmbi tînărul rigă, neluîndu-și ochii de la ai săi, care urmau să se reverse rînd după rînd spre întunecata zidire, ce nici acum nu dădea vreun semn de viață, deși stegarii și oștenii cu scările și ajunseseră la cîteva sute de pași de ea. Că doar unul va fi schiptrul, după cum una va fi și puterea noastră, a fraților Jagelloni.

— Deolaltă cu cea a lui Vladislav ? cercă să se lămurească iar prietinul înălțimii-sale, privind cu coada ochiului la tînărul rigă.

— Cu-um ? ! făcu acesta cu zîmbetul dus dintr-o dată, uitînd de cele ce se întîmplă înaintea sa. Pe acest frate al nostru vom binevoi să-l luăm de urechi și să-i amintim de cele ce nu trebuie să uite un frate, iar pe al său Dragfi l-om înhăța de asemenea de barbă, spre a mătura cu el și cu al lui cuscru drumul puterii noastre, prietine Boldur ! Numai să poftească să ne stea în cale !

O liniște adîncă se lăsase în jur, fiindcă glasul puștelor tăcu de la o vreme. Băgînd de seamă că fruntea pedestrimii, neprimind porunca de a se îngropa în șanțuri și de a aștepta acolo încetarea focului ce urma să țină pînă la spargerea vreunei părți de zid, aproape că și ajunsese în fața acestuia, comandirii topciilor, de teamă de a nu-i lovi pe ai lor, strigară încetarea. Numai că tot atunci răbufni de sus glasul cetății, pe ale cărei ziduri răsăriră pe neașteptate puzderii de capete în scapăr de coifuri, aplecate deasupra armelor, cele mai multe dintre acestea fiind arcurile mari, cu vîrtej, cu bătaie lungă. Glasul de sus bubui și el din zeci de guri dintr-o dată, însă ghiulelele lor nu mai mușcau din piatră, ci din miile de trupuri omenești revărsate pe întreaga coastă dinspre răsărit. Văzînd că oștenii au rămas descumpăniți și că orice întîrziere poate costa negrăit de mult armia, ofițirii de pedestrime deteră poruncă de năvală, pornind singuri înainte în pas alergător pentru a scăpa cît mai repede de grindina de ghiulele ce numai la poalele zidului și în șanțul împrejmuitor nu putea să-i ajungă. Însă aici îi întîmpină grindina de săgeți și de bolovani prăvăliți deasupra. Adăpostindu-se sub scuturi, arcașii crăiei îngenuncheară, încercînd să dea răspuns și să-i acopere pe cei cu scările, ce și începuseră să se cațăre pe ele, dar mare ispravă nu puteau face nici ei, o pagubă mai însemnată pricinuindu-le

celor de sus numai muşchetirii. Proptindu-şi muşchetele în crăcane şi ochind mai pe îndelete, ei prăvăliră cîţiva zeci de oameni, însă neapăraţi fiind decît de cămeşile lor de zale deveniră numaidecît ţinta arcurilor cu vîrtej, în faţa cărora pînă şi armurile cele grele ce le purta îndeobşte călărimea se dovedeau a fi neputincioase. În ciuda învălmăşelii de pe zid, unde cei cu scările se şi păliră în săbii cu apărătorii, cum şi la poalele acestuia, puştele cele mari din boiniţele cetăţii nu conteneau o singură clipă focul, rărind într-una rîndurile pedestrimii ce urma să urce coasta dealului...

— Se apără cu nădejde moşneagul, grăi ca pentru sine prietinul înălţimii-sale, privind iar cu coada ochiului în partea acestuia.

— Mai degrabă cu deznădejde, că-şi simte ceasul, îngînă craiul, dîndu-şi seama abia acum de greşeala făcută adineauri, cînd se luase cu vorba, şi neîndreptată de ai săi ghenerali.

Nu-i era cîtuşi de puţin pe plac furnicăreala de sub ziduri, măcinată necontenit de sus. Ea îi părea acum cu totul fără rost, mai cu seamă după ce scările, împinse cu prăjini lungi dinlăuntrul cetăţii, începură să se dea peste cap una după alta în urletele oştenilor de pe ele, orice încercare de a le ridica la loc dovedindu-se a fi zadarnică. Amintindu-şi însă de ceva, el se întoarse spre mareşalul Pruhnitschii, întrebînd :

— Mareşale, da' de ce nu sînt folosite turnurile pe roate ?

— Nu le putem folosi, înălţimea-ta, fiind prea adînc şanţul de apărare, lucru pe care nu-l putea prevedea nimeni. Degeaba le-am făcut...

— Atunci ?...

— Tot în spartul zidului şi în scări rămîne întreaga noastră nădejde, numai că...

Aici mareşalul îşi înghiţi vorba fiindcă văzu ce nu văzuse pînă atunci, şi asta nu numai el. De pe creasta zidului din faţă începură să ţîşnească în jos, una după alta, uriaşe limbi de foc potopind nu numai cea mai mare parte a zidului, dar şi o bună bucată de şanţ cu tot viermătul de-acolo, pălălaia cuprinzînd peste cîteva clipe parcă întreaga cetate de la temelie şi pînă la creneluri.

— Catran ! strigară mai multe glasuri dintr-o dată. Au vărsat catran încins pe ziduri !

— Priviţi, cetatea arde ca o torţă !

— Să sune trîmbiţele încetarea ! urlă şi tînărul rigă, ridicîndu-şi pohodnicul în două picioare. Să se tragă toţi la locul plecării !

Auzind glasul trîmbiţelor, oştenii rămaşi în picioare, uitînd de răniţi şi de ai lor soţi în straie cuprinse de flăcări, deteră dosul, spre a scăpa din acel tartore, risipindu-se în jos pe creasta dealului, numai că nu toţi izbutiră să ajungă la poalele lui. Încetînd glasul puştelor din cetate, pe podul din dreptul porţii celei mari, ce nimeni nu văzuse cînd şi cum fusese coborît peste şanţ, apărură în iureş dezlănţuit cîteva sute de călăreţi năpustindu-se cu sulițele în cumpănă şi resfirîndu-se în chip de evantaliu pe urmele fugarilor.

„Zbîrlea !" — fulgeră prin mintea vornicului numele căpitanului din fruntea acelor pîlcuri, ce şi străpunsese cu sulița pe vreo doi leşi, iar acum îl chitea din spate pe un stegar voinic ce fugea la vale ca slobozit din puşcă. Dar încercă să-şi stăpînească zîmbetul şi deolaltă cu el bătăile inimei, luîndu-şi aceeaşi înfăţişare împietrită de dinainte şi întorcînd, ca fără să vrea, capul spre al său slăvit prietin cu panaş de păun, care dăduse de-acum poruncă escadroanelor sale să arate tuturora ce pot şi de ce sînt ele în stare.

E drept, rîvnă destulă aveau acele escadroane să se bată cu cîteva sute de călăreţi, însă nu destulă pentru a-i şi ajunge din urmă, fiindcă, făcîndu-şi treaba de tîrn pus să mănînce urmele şi dînd cu ochii de escadroanele crăiei, aceştia o şi luară la sănătoasa îndărăt spre poartă, lăsîndu-i pe urmăritori să-şi chiuie pe drept meritata izbîndă.

Prin fumul ce se prelingea încă în susul zidurilor, cetatea privea la învingători cu rînjitoarele ei creneluri.

*

Vestea primită din partea oamenilor lui Boldur şi a olăcarilor săi răspîndiţi în toată Ţara de Sus şi mai cu seamă în partea ei cotropită de leşi, cum că Albert se îndreaptă spre Suceava, îl bucurase peste măsură pe vodă Ştefan din pricini mai nainte arătate, ea hotărîndu-l să plece la Roman pentru a desăvîrşi acolo pregătirile trebuincioase în vederea celor ce avea de gînd să făptuiască şi pentru a se întîlni cu voievodul Maramureşului, a cărui neliniște îi era pe deplin înţăleasă. Încă de la aflarea ştirii bănuise, ca de altfel şi ceilalţi

boieri ai săi ce luaseră parte la sfatul ţinut după întoarcerea lui Boldur din Lehia, cam cui se datora ademenirea asta a lui Albert încotro aveau ei nevoie, însă, nevenind deocamdată nimic să-i întărească bănuiala, lăsase pentru altă dată lămurirea lucrurilor, văzîndu-şi de celelalte griji, destule şi ele la număr. Astfel, lăsîndu-l pe Luca Arbure să isprăvească singur pregătirea cetăţii de scaun pentru o împresurare mai îndelungată, ieşise din ea, aşezînd pe încîrligătura Burdujeni-Liteni-Costina, ce se deschidea ca un cleşte în jurul cetăţii, o bună parte din glotaşii aflaţi sub poruncile lui Duma al Vlaicului, scos şi el pentru o vreme din pîrcălăbia Cetăţii Neamţ, unde rămăsese în locu-i Eremia Postelnicul, ca să steie de strajă în jurul armiei crăieşti şi să îndeplinească într-o anume măsură cele ce îndeplinise şi mai îndeplinea încă pîlcul lui Boldur în drumul lui Albert de la intrarea acestuia în ţară, cum şi cetele de ţărani scutelnici de oaste răspîndite peste tot, şi numai după asta şi încă alte cîteva treburi grabnice făptuite prin partea locului dete pinteni spre Roman, însoţit numai de trei mii de viteji ai săi, ce-l urmau la tot pasul. Aici, în urma strigării date în ţară, îşi găsi adunat după cum am văzut întregul temei al oastei, alcătuit din boierii cei mari îmbrăcaţi în fier, din pîlcurile pedestre de feciori iuţi ca vîntul, din glotaşii cei mulţi armaţi cu suliţe şi scuturi, precum şi pe călăreţii Radului vodă, tot acolo aflîndu-se şi cei două mii de navrapi veniţi de peste Dunăre.

Şi abia aici, în Cetatea Romanului, după ce îşi văzu pregătirile încheiate şi după întrevederea ce o avu cu voievodul Maramureşului, îi veni, tot prin olăcarii săi, lămurirea privind isprava vornicului, pe care oamenii acestuia i-o ascunseseră cu destulă iscusinţă. Deşi bănuite, amîndouă faptele îl mîniară la început, prima, şi anume trecerea lui Boldur la leşi fiind săvîrşită de data asta fără încuviinţarea sa, pe care, de altminteri, tot nu i-ar fi dat-o în ruptul capului, iar prin cea de-a doua încălcîndu-se poruncile date din partea-i celor doi sotnici ai vornicului de a-l ţine în cunoştinţă de tot ce se întîmplă ; însă, gîndindu-se mai temeinic la ele, se văzu nevoit să-i deie dreptate lui Boldur, fiindcă tot el îl împovărase, poate fără să vrea, cu o sarcină pe care altminteri n-ar fi izbutit să o ducă la capăt. Într-adevăr, fără un adaos de vicleşug, de isteţime şi nesocotinţă nu puteai face mare lucru cu acea mînă de oameni ce se afla sub poruncile

sale. Cît despre vorba lăsată acestora de a nu-l vesti de întîmplarea petrecută cu el, numai din dorința de a-l ști liniștit o făcuse. Ciudățenie curată îi și omul ista ! Și dacă stai și te gîndești, numai mulțumită lui se găsește acum Albert în fața cetății de scaun, lingîndu-și rănile, atît cele căpătate în drum, cît și cele pricinuite în urma încercării de a lua dintr-o singură năvală cetatea, fapt despre care fusese de asemenea încunoștiințat chiar în ajunul întoarcerii sale la Suceava. Asta îl și hotărî să se grăbească îndărăt, acum în fruntea întregii sale oaste, căci zadarnică va rămîne toată strădania lui Dragfi de nu va fi însoțită de ieșirea sa în spatele armiei leșești, care amenințare nici c-o bănuiește încă tînărul rigă, fiind pe de-a-ntregul încredințat că el, Ștefan, s-ar afla între zidurile cetății, scorneală ce de bună seamă tot vornicului i s-o fi datorînd și care, în împrejurările de față, e mai de aur ca cel mai curat adevăr... Numai așa, încercarea voievodului din Ardeal de a împăca lucrurile va putea căpăta o altă greutate în ochii tînărului și înfumuratului rigă, spre a-l hotărî să deie înapoi.

Cît despre Dragfi, trecîndu-i primul zor și liniștindu-l în bună măsură întrevederea avută cu Ștefan, cum și obosit fiind de lungul drum bătut zi-noapte de la Sighet la Cetatea Romanului, iar de acolo, numai după un răgaz de cîteva ceasuri, spre Suceava, acum călărea fără grabă, cumpănind în minte vorbele ce le avea de spus și alegînd calea ce mai lesne l-ar putea duce la țintă. Anevoioasă treabă, căci multe erau nazurile celuia la care se ducea, izvorîte dintr-o ușurătate de minte cum rar îi fusese dat să întîlnească pînă acuma.

În satul Vereștilor, așezat pe apa Sucevii nu departe de cetatea de scaun, unde ajunse pe seară, își îngădui voievodul, în sfîrșit, să se hodinească o noapte mai ca lumea, trăgînd la casa unui răzăș înstărit, iară oamenii punîndu-și-i la adăpost prin gospodăriile din preajmă, căci așezarea, neaflîndu-se în drumul înaintării leșești, nu primise poruncă de a se bejeni spre munte. Și nu mică fu mirarea lui Dragfi cînd a doua zi dimineața, după un somn frate cu moartea, se pomeni trezit de unul din vistavoii săi, spunîndu-i :

— Luminăția-ta, străjile oastei lui Ștefan voievod au intrat în sat și întreabă de tine !

— Cum, făcu ochii mari voievodul, ne-o și ajuns vodă Ștefan din urmă ?

— Întocmai, luminăţia-ta, şi te aşteaptă să vii îndată la el. Oamenii lui te vor călăuzi pînă la dînsul.

*

Scurta întîlnire avută cu vornicul, dispărut pentru cîtăva vreme din ochii alor săi prietini în dumbrava de pe malul stîng al Sucevii, unde peste două sute de călăreţi leşi îşi aflară moartea fie pălindu-se între ei, fie săltaţi din şei în arcanele moldovenilor aflaţi prin rămurişurile celor stejari, fără a-i mai pune la socoteală pe cei mistuiţi de pălălaie şi căzuţi de săgeată, în sat, îl lămuri pe Oniţă asupra mai multor lucruri, şi mai cu seamă asupra celor ce avea de făcut de acum încolo în legătură cu harţul şi cu zăvorîrea drumurilor de ieşire din valea Sucevii a unor pîlcuri de oaste leşeşti în necontenitele lor încercări de a răzbi spre aşezările nebejenite pentru dobîndirea hranei şi nutreţului de care duceau tot mai mare nevoie. Tot acolo fu hotărît de către vornic locul unde va trebui Oniţă să se oprească dimpreună cu ai săi şi ce anume să facă după ce oastea leşească se va aşeza în împresurare în jurul cetăţii de scaun. Îi mai aminti vornicul la repezeală de o anume surpătură de mal în dealul cetăţii, unde să pună în tot timpul oameni de veghe în vederea unei încercări, ce vrea să o facă, fiindcă din surpătura aceea de mal se cască o intrare pe sub pămînt, bine ascunsă, ştiută doar de vodă şi de portar, şi care intrare te scoate chiar în cetate.

Cam acestea îi spusese vornicul în timpul acelei scurte întrevederi înainte de a ieşi iar la ai săi prietini, dar ele fură îndeajuns pentru a da aripe sotnicului şi celorlalţi. Înaintau cu Buzea mult resfiraţi de o parte şi cealaltă a oastei crăieşti, pe potici numai de fiare şi de ei ştiute. Pe Sava îl lăsaseră în coadă, cu porunca să hărţuiască necontenit şi să stăvilească pe cît se poate încercările leşilor de a se pune în legătură cu ţara. Aceştia repezeau spre hotarul rămas în urmă fie pîlcuri de gonaci, fie chervanele rămase deşarte de provianturi, în sfînta nădejde că le vor vedea întoarse cît mai repede gemînd de încărcate cu cele multe ce le erau de trebuinţă. Acum, Oniţă şi ai săi nu mai dădeau foc satelor şi nu mai sfinţeau fîntînile, lăsîndu-le aşa cum sînt spre bucuria celor ce se vor întoarce la ele, cunoscut fiind că pătitul ştie a se feri ca nimeni altul de cele ce i-au mai adăugit un dram la amara cunoaştere

a vieții, pe drumul ei mereu slobod pentru alte și alte învățuri.

Abia acuma înțelegea Oniță întreaga temeinicie a poruncii măriei-sale privitoare la hart și la neîngăduința de a da fața cu alcătuiri de oaste mai mari decît aceea în fruntea căreia te afli, chiar dacă la început primise cu oarecare strîngere de inimă această poruncă, ea îngrădindu-l în multele ce ar fi vrut să facă. Deși izbutise a le pricinui leșilor destule, rămăsese cu temeiul pîlcului mai neatins, lipsindu-i în totul vreo cincizeci de oșteni din cîți avusese la început, cei mai mulți dintre ei căzînd tocmai în înfruntările mai mari, în vreme ce oastea crăiei luase de-a bună și urma să creadă în strigarea vornicului privitoare la ghinărari și armii ce i-ar urma îndeaproape, fiindu-i și năcazurile pe măsura acestora. Tot mai înspăimați arătau șleahticii de la o vreme, neîngăduindu-și alte ieșiri din rînd decît acelea cînd nu mai este chip, dar și cle în cete însoțite de pază straşnică, cătînd cu fereală în jur. Și asta numai ziua, fiindcă noaptea, dîndu-se poruncă de contenire a oricărei înaintări, întreaga armie crăiască arăta ca o redută, cu bună parte din oameni rămînînd cu rîndul în picioare, umăr la umăr, pe de margine, sub acoperirea scuturilor și cu țepușele lănciilor scoase în afară. Poate de aceea ieșirea în partea mult mai largă a văii Sucevei din fața cetății de scaun îi făcu pe toți să răsufle mai ușurați : pe leși, fiindcă locul le îngăduia desfășurarea după plac a întregii lor puteri strîmtorate pînă atunci de felul drumului urmat, cum și să se mai hodinească după necontenita veghe și spaimele strecurate în oase de cele stahii ale desișului, iar pe moldoveni — fiindcă în cetatea din față vedeau zidul de nădejde al domniei în stare să zăgăzuiască puhoiul și să-i cășune mai mult decît i-au putut cășuna ei, cum și gîndul că nu mai sînt singuri și că aceleași inime ca ale lor bat în spatele amenințătoarelor boinițe și meterezuri de pe creasta dealului. Bucuria acestora din urmă spori însă și mai mult cînd pipăiră îndărătul lor gloatele Dumei al Vlaicului, sulițași bărboși cu traista de merinde în spinare și plosca la brîu, așezați cu temei în încruntată pîndă prin toate cotloanele din preajmă, alcătuind cleștele cu gura deocamdată deschisă, în care măria-sa va cerca a zăvorî șleahta.

Cu zvîcnet de inimă și înfiorată nădejde urmăriră și unii, și ceilalți năvala din douăzeci și șase septemvrie a armiei cră-

ieşti asupra cetăţii de scaun, răsuflînd uşuraţi cînd totul se sfîrşi precum văzurăm.

În zilele care urmară, craiul nu mai îndrăzni altă năvală. Se puse pe bătut cetatea din zori şi pînă la scăpătatul soarelui cu puştele cele mari, doar-doar o sparge pe undeva zidul, fiind asta deocamdată singura lui nădejde. E drept, cele două balimezuri grele ale meşterilor lioveni, la care se opintiseră în drum cîte douăzeci şi cinci de perechi de telegari zdraveni, izbutiră într-una din seri să-i deschidă vreo două căscături într-o latură, dar a doua zi dimineaţă cercetaşii strecuraţi pînă la cetate îl vestiră pe crai că le-au găsit bine astupate cu pămînt cărat pe dinlăuntru...

Peste cîteva zile, Oniţă se trase cu ai săi mai în preajma locului amintit de vornic, punînd la intrarea de sub mal cîţiva oameni de veghe spre a-l vesti de îndată ce vor băga de seamă vreo mişcare pe-acolo, şi trimise prin acel gang subpămîntean, tot din porunca vornicului, un om încotro trebuie...

*

Într-un cort mai mititel ca cel dus pe apa Sucevii, însă tot cu sfînta flamură în vîrf, şedea acum craiul sfătuind zi de zi cu ai săi ghenerali în faţa chartelor întocmite în grabă cum să-i vie de hac afurisitei cetăţi ce chiar din capul locului îi măcinase la vreo două mii de suflete, stîlcindu-i pe deasupra, cu topcii cu tot, zece huşniţe mari, fără a păţi singură te miri ce stricăciune dătătoare de curaj sau vreo pierdere mai însemnată în oameni, că doar de data asta sub ochii săi se petrecuse întreaga istorie şi nu din gura altora o auzise. Iar graba de a lua cetatea, şi mai cu seamă proviantu-rile ei, îi era cu atît mai mare cu cît omenii săi, din vrednici oşteni ai coroanei, se făcuseră în parte pescari pîndind cu nădragii în mînă şi folosindu-i în chip de vîrşă sau prostovol ce caracudă de peşte răsărea prin tulbureala apelor sucevene, sau vînători neîmpăcaţi ai bieţilor chiţcani şi şoareci de pădure, ce nu pomeniseră de cînd li-i sămînţa atîta cinste pe lumea asta, fără a mai vorbi de zburătoarele cerului, ce erau vînate pe ruptele şi fără alegere, dovedindu-se că nici nu stă în picioare o anume zicală în această privinţă, însuşi înălţimea-sa craiul dovedind tuturora că tot ce zboară

se mănîncă, după ce degustase un croncan rumenit de mai mare dragul, zicînd „Dă, Doamne, să mai fie !", că i se acrise sufletul de atîţia posmagi muieţi în ce le place broaştelor mai mult.

Numai că sfatul sfat rămîne, adică vorbe de clacă, dacă nu-i urmat şi de o anume hotărîre în privinţa celor sfătuite. Ori tocmai de o hotărîre ca asta se fereau atît craiul, cît şi ai săi ghenerali nemaivoind să le pată obrazul ce-a mai păţit, iară pe lîngă el întreaga armie, şi lăsînd deocamdată totul în seama bieţilor comandiri de topcii, spre a le putea spune tot lor de la obraz că nu-s în stare să spargă cu ale lor puşte o coajă de nucă cum e aceea... Şi s-ar mai fi străduit pesemne multă vreme împricinaţii de a dovedi cu fapta gheneralilor şi înălţimii-sale că nu a lor este vina, ci a celor unelte bubuitoare ce mai mult pentru asurzirea omului sînt făcute, decît pentru altă ispravă, dacă într-una din zile n-ar fi apărut înaintea tuturora, curmînd gîlceava, bunul prietin al înălţimii-sale şi viitorul gubernator al încă neîngenuncheatei Moldavii, spunînd cu ochi scăpărători şi plecîndu-şi semeaţa frunte :

— Înălţimea-ta, vreau să ştiu, dacă, bineînţeles, îmi este cu îngăduinţă, un lucru : fostu-ţi-am ori nu ţi-am fost de ajutor din clipa în care m-ai hotărît să trec de partea-ţi, devenind astfel un vînzătoriu de neam şi domnie, după cum mi-au strigat, cum bine ştii, foştii mei soţi de arme ?

— Mi-ai fost, aşa este, se învoi înălţimea-sa, că doar nici se putea altfel, numai neînţelegînd de ce i se pune această întrebare.

— Feritu-te-am după puteri de lovirile armiei în fruntea căreia am fost pînă a cădea în mîinile voastre ?

— M-ai ferit..., îngînă înălţimea-sa, recunoscînd şi asta, însă numai cu jumătate de gură, fiindu-i încă proaspete amintirile, da' zicîndu-şi că putea să fie şi mai rău.

— Călăuzitu-te-am pînă aici ca să tai dintr-o lovitură de spagă capul bătrînului zdrahon ?

— M-ai călăuzit, e drept... grăi tot aşa craiul, numai că...

— Ei bine, pentru acest *numai că* mă aflu eu acuma în faţa înălţimii-tale, zicîndu-ţi : cetatea poate fi luată !

— Da' cum ? ! ! sări tînărul rigă într-un glas cu toţi gheneralii.

— Prea lesne, slăvite stăpîn, şi am să fac eu asta nu atît pentru ca să-ţi dovedesc, după cum ţi-am mai dovedit, prieti-

şugul şi să-ţi dobîndesc încrederea, ceea ce bănuiesc că nu mai este nevoie, cît pentru a mă vedea mai repede în naltul cin de cîrmuitor al preaiubitei mele ţări, că nu mă mai rabdă inima, drept să-ţi spun, de atîta aşteptare...

— Nici pe noi, prietine, zîmbi craiul, înţelegîndu-i cum nu se poate de bine nerăbdarea, numai că nu văd cum ai putea...

— În schimb, îngăduie-mi să văd eu, înălţimea-ta ! scăpără iar ochii prietinul, fiind eu mai cunoscător al locului şi al tainelor domniei, nelăsîndu-mă inima pînă acum să le dau în vileag pe toate. Iată despre ce este vorba : cetatea asta poate fi luată nu numai pe dinafară...

— Adică ? ! făcu ochi mari craiul deolaltă cu ai săi, dar simţind totodată o strîngere de inimă la auzul vorbelor de mai sus.

— Ea mai poate fi luată şi pe dinlăuntru, cunoscînd eu o anume intrare ce nici păsările cerului n-au ştiinţă de ea.

Auzind cuvîntul, înălţimea-sa înghiţi în sec aducîndu-şi aminte de un soi de zburătoare rumenită de mai mare dragul, dar şi gîndindu-se numaidecît la cîte bunătăţuri şi mai de soi s-or fi aflînd în acele cămări spre care Boldur o fi ştiut cu adevărat drumul.

— Pentru asta, îmi dai nişte oameni.

— Ţi-oi da, spuse cu oarecare codeală înălţimea-sa, gîndindu-se acum fără să vreie la izbînzile mîndrei sale armii dobîndite cu ajutorul vornicului şi cătînd un sprijin în ochii gheneralilor săi, în speranţa că ei i-ar putea risipi unele sîcîitoare îndoieli, ce-i încercau încă inima. Negăsindu-l însă, fiindcă mai toţi ochii erau în pămînt, iar nădejdea îndreptată spre crăiasca înţelepciune a sa, îndrăzni, întrebînd : Da' cam cîţi oameni să fie ?

— Cu cît or fi mai mulţi, cu atît va fi mai bine, că şi treaba va merge mai repede. Iar după vreun ceas de la plecarea noastră începi să baţi cetatea şi dai năvala asupra ei.

— Ca-n rîndul trecut ?

— Ca-n rîndul trecut, numai că de data asta altul va fi capătul încercării. Cum toţi apărătorii cetăţii se vor afla pe ziduri, nici greu nu-mi va fi să-i înhaţ de ceafă şi, ajutat de armia din afara zidurilor, pe care o voi trece prin porţi, să-i pun în genunchi înaintea crăiei şi puterii tale !

— Hmm... bine-ar fi, prietine, suspină craiul, cercînd din nou a da ochii cu ai săi ghenerali. Dar, văzîndu-i iar muţenie întruchipată şi apucîndu-l pînă la urmă ciuda, spuse : Numai că răspunsul în legătură cu asta, cum şi cu numărul oştenilor ce ar urma să te însoţească, ţi-l voi da ceva mai tîrziu, după ce-oi ţine sfat temeinic cu aceşti de nădejde ghenerali ai mei !

Apoi, după o clipă de gîndire :

— Şi cînd ai putea să încerci asta ?

— Mîine, la răsăritul soarelui. Însă înainte de toate îmi faci o făgăduinţă şi mi-o întăreşti cu crăiescul cuvînt al tău. Altminteri primejduiesc viaţa mea şi a oamenilor ce-or merge cu mine.

— O fac ! se arătă gata craiul.

— Atunci ia aminte : de vă veţi învoi să-mi daţi oamenii pe care chiar în noaptea asta vreau să-i strecor şerpeşte pînă la intrarea cu pricina, astfel ca pînă s-o crăpa de ziua să fim intraţi cu toţii în gangul subpămîntean, nu pui pe nimeni pe urmele noastre spre a vedea ce şi cum, că, băgînd de seamă cei din cetate vreo mişcare în partea aceea, s-or dumiri numai-decît de cele ce am pus la cale şi arăcan de sufletele noastre are să fie ! Laşi totul în seama mea, văzîndu-ţi de ai tăi topcii şi pedestraşi ca nu cumva să slăbească iureşul şi să le dea răgaz celor din cetate să se întoarcă cu faţa la noi. De vei face aşa, mîine cetatea de scaun a Moldaviei va fi la picioarele noastre !

Ademenitoare făgăduinţă, dacă stai să te gîndeşti că o altă cale pentru a ajunge la vreun capăt nici că se întrevedea deocamdată ! Deci, înţelegînd pînă la urmă asta, cum şi arzătoarea dorinţă a vorniculuí de a se vedea cît mai curînd în multrîvnitul cin ce cu atîta politicească îndemînare ştiuse înălţimea-sa să i-l făgăduiască la locul şi timpul potrivit, spunîndu-şi că doar nu dă nimic din buzunar deocamdată, muţii ghenerali ai înălţimii-sale ieşiră din a lor muţenie, hotărînd într-un glas să primească propunerea lui Boldur şi să-i deie cam la vreo cinci sute de oşteni pentru încercarea ce urma să o facă.

Năvala porni întocmai ca de prima dată, înălţimea-sa Ioan Albert ţinîndu-se întocmai de făgăduinţa făcută în privinţa pornirii ei. Însă în cealaltă privinţă, şi anume cererea lui Boldur de a nu trimete pe nimeni pe urmele sale spre a nu fi văzuţi, chipurile, de cei din cetate, stîrnindu-i şi ea o oare-

care bănuială, că doar nu-i strica şi lui să cunoască tainicul gang spre bîrlogul bătrînului zdrahon, se gîndi să nu se prea ţină de crăiescul cuvînt al său şi repezi cîţiva cercetaşi pe urmele celor plecaţi. Atîta abatere făcu, că-n rest — vivat prietinia şi încrederea ce naşte dintr-însa!

Aşadar, prinzînd glas puştele, craiul se puse să urmărească din umbra sălcinişului de pe acea ridicătură din luncă înaintarea mîndrelor şiraguri de pedestraşi în frunte cu stegarii, cu purtătorii de scări şi chipeşii ofiţiri cu şpăgile în mînă spre rînjitoarele ziduri, acum cu rînjetul şi mai pierit, căci şi temei destul aveau pentru asta: în afara celor ce vedeau în faţă, pe undeva pe sub pămînt, chiar sub temelia lor, auzeau paşii a sute de oameni armaţi strecurîndu-se în lumina masalalelor spre capătul încercărilor tuturor în frunte cu (o, cum îţi mai vin în minte şi gîndurile acestea, bată-le pustia!)... ...da, în frunte cu cel ce se visează de pe-acuma gubernator al coroanei, dar pe care, vezi matale, nu-l lasă încă inima să dea în vileag acestei coroane toate cîte le ştie, lăsîndu-i oamenii măcelăriţi de cei „de-un sînge" cu el, că doar aşa parcă îi spusese după acea de pomină bătălie din dumbrava de lîngă Botoşaniţa... Hm, şi-o fi cîştigat anume merite, nu-i vorba, acest vestit căpitan al moşneagului, da' oare n-ar fi cu cale să se gîndească şi la păcatele lui? Este drept, bănuielile l-au mai încolţit ele în cîteva rînduri, însă le-a trecut cu vederea, zicîndu-şi că poate se înşală, căci prea dăduse ochii cu moartea vornicul sub nagaicele husarilor săi şi prea arzătoare se arăta în el dorinţa de a căpăta cele făgăduite... Da' oare şi dorinţa asta arzătoare din inima lui o fi răsărit? Ptiu, răzafurisite gînduri!... Şi te încolţesc tocmai în clipa asta în care pămîntul se zgîlţîie de tunet, cînd ai tăi se duc orbiş înainte sub unduitoarele stindarde ale slavei, asupra întunecatului bîrlog ce tace şi acum, tăinuindu-şi fiara, ce şi-o fi ascuţind iar ghearele pentru saltul din urmă, cînd alţi oameni ai tăi înaintează tîrîş pe sub pămînt, tot într-acolo, călăuziţi de... Da' dacă la mijloc e o capcană? Da' dacă însăşi cererea de a nu trimete pe careva... Gîndul îl lovi şi mai dureros, aproape năucindu-l. Urlă:

— Mareşale Pruhnitschii, unde eşti?!

— Aici, înălţimea-ta! sări mareşalul, speriind şi harmăsarul de sub el, ce prinse a se foi mai să-l deie grămadă.

— S-au întors cercetaşii trimeşi pe urmele vornicului?

— Nu s-au întors, înălțimea-ta !

— Ia cîteva rote de pedestrași și repede-te pe urmele lor ! Dacă nu dai de ei, cauți intrarea în gangul subpămîntean, ce trebuie să fie dincolo de salcîmiștea ce o vezi în stînga, și pătrunzi în ea, încercînd să-i ajungi din urmă pe oștenii intrați acolo și să-i întorci numaidecît ! Din om în om să dea strigare pentru întoarcere, mă auzi ? !

— Așa voi face, înălțimea-ta ! răcni omul năpustindu-și harmăsarul spre polcurile rînduite prin preajmă în așteptarea poruncii de a porni, la nevoie, pe urmele celor duși înainte cu năvala.

Cele ce au urmat se perindară ca prin ceață pe dinaintea ochilor tînărului rigă, ce de încordare își simțea genunchii tremurînd și un vuiet mai cumplit ca cel iscat de puștele sale străbătîndu-i crierul. Acum, orice-ar fi, nu-și mai putea opri armia. Poate totuși... Iată, glasul puștelor sale a amuțit iar, după ce pedestrimea, îngropîndu-se de data asta în șanțuri, a așteptat îndeajuns să se iște vreo spărtură în zid, după care a pornit iar înainte, zărind golul ca de tuci ce se căscase, în sfîrșit, într-o latură a lui, și iar a răbufnit de sus glasul cetății înviate... Arcașii vrăjmași au răsărit din nou pe ziduri, iarăși s-au repezit ai săi, parte spre scări, parte spre spărtura iscată, pălindu-se în săbii cu apărătorii... He, he, cearcă zadarnic cei din cetate să mai dea peste cap cu prăjinele acele scări, că-s mai lungi acuma și mai dibaci meșterite ! Unii șleahtici ai săi s-au și năpustit cu oțelele asupra apărătorilor, se încaieră pe zid, cei din fața spărturii nu se lasă nici ei, sporind necontenit îmbulzeala de-acolo... O, *Matka Bozka*, ajută-ne ! Miluiește-ne, Iisuse !...

— Înălțimea-ta, cercetașii noștri sînt de negăsit ! auzi într-un tîrziu în spatele său vocea mareșalului. Pruhnițschii avea chipul răvășit, ochii rotunjiți ca de o mare spaimă.

— Ai dat de intrarea în gang ? se răsuci spre el tînărul rigă, uitînd pentru o clipă de cele ce se întîmplă sub zidurile și pe zidurile cetății.

— Nici urmă de ea sau de ai noștri, deși am cercetat locul palmă cu palmă... gîfîi mareșalul. În schimb...

— În schimb, ce-i ? strigă craiul, nedumerit de înfățișarea omului.

— În schimb, sîntem împresurați... slobozi acesta, cătînd neclintit la al său rigă.

— Îm-pre-su-raţi ?... Noi ? !

— Noi, înălţimea-ta ! spuse omul. Oastea lui Ştefan voievod, în cap cu el, se află în spatele nostru. Văiugele şi pădurile de colo gem de suliţaşi bărboşi şi de călărime, ce, văzîndu-ne, ne-au dat strigare ca din partea voievodului să oprim numaidecît năvala asupra cetăţii şi să primim solia lui Dragfi, voievod al Maramureşului, că, de nu vom face astfel, praful şi pulberea se vor alege din întreaga noastră armie... Cică aşteaptă răspunsul nostru.

— Să oprim năvala ? ! Să dăm înapoi tocmai acum, cînd sîntem pe cale a lua, în sfîrşit...

— Înălţimea-ta, uite-te ce se întîmplă sub cetate !

Întorcînd craiul capul spre partea cetăţii, nici că mai crîcni, dumirindu-se pe loc cum stau lucrurile. Lungi cum erau şi dibaci meşterite, scările, e drept, nu se mai dădeau peste cap, în schimb păreau nişte torţe uriaşe cuprinse, cu oameni cu tot, de vulvoarea aceluiaşi blestemat catran năpustit de sus. În faţa spărturii oştenii nu se mai îmbulzeau, ci stăteau chinciţi, cu scuturile ridicate deasupra capetelor, pentru a se feri de grindina de bolovani ce venea de pe zid, în vreme ce spărtura era cu repeziciune astupată, pe dinlăuntru, cu alţi bolovani şi cu pămînt adus în pripă de apărători, iară puştele cetăţii scurmau necontenit întreaga faţă a dealului, rărind şi împrăştiind rîndurile năvălitorilor... Apoi iar stătură puştele şi, pe podul ce nici de data asta nu văzuse careva cînd şi cum fusese pogorît, porniră să se scurgă în năprasnic galop aceiaşi călăreţi cu suliţele în cumpănă deasupra capului, surpînd şi punînd pe fugă.

— Ia te uită, înălţimea-ta, ce se petrece pe zid ! strigă mareşalul, cu aceiaşi ochi bulbucaţi de spaimă ca ai tînărului rigă. Îi rînduiesc pe oştenii plecaţi cu vornicul, ca să ni-i arate !

Într-adevăr, pe crenelata şi cenuşia horbotă a zidului din faţă apărură ciucuri vii de oameni, agăţaţi cu durligele în sus în funii ţinute pe dinlăuntru. Răsăreau unul după altul, bălăbănindu-se deasupra golului, pe toată întinderea acelui zid...

— Mîrşavul ! Trădătorul !... Acesta-i meşteşugul lui ! urlă tînărul crai, mai să-şi smulgă părul de necaz şi obidă. Să mă mintă el cu atîta neobrăzare şi să-şi rîdă de slava armiei noastre !

Dar iată că înaintea sa şi a svitei sale se opri din fugă pedeastră, tot răsucind capul îndărăt să vază de nu-l chitesc cumva din spate afurisiţii sulițaşi călări, pe urmele cărora se şi pusese mîndra cavalerie crăiască, naltul şi uscăţivul polcovnic Buşchevici, cel cu muşchetirii, împrăştiaţi acuma sfîntul ştie pe unde, care, înălţînd spre rigă nasu-i ca de coroi, spuse, abia trăgîndu-şi sufletul, cele ce urmează :

— Înălţimea-ta, printre prinşii noştri de pe zid l-am văzut pe vornicul Sima Boldur, fostul căpitan al lui Ştefan voievod ! Era cu mîinile la spate, legat fără îndoială şi el, da' zărindu-mă mi-a strigat cît a putut de sus să-ţi spun că toată întîmplarea cu el şi cu ceilalţi se datoreşte unui bun prietin al său ce n-a ştiut să-şi ţină făgăduinţa făcută ! De şi-o ţinea, altminteri s-ar fi petrecut toate... Mi-a mai strigat despre un nu ştiu care zdrahon ce nu s-ar afla în cetate, rugîndu-te să-l ierţi că atîta lucru n-a ştiut şi el, altă vină neavînd înaintea înălţimii-tale !

Dumirindu-se cam cum stau lucrurile şi a cui cu adevărat este vina, înălţimea-sa pogorî fruntea în pămînt, gîndind pesemne mai cu temei la adevărata prietinie şi încrederea ce naşte dintr-însa. Apoi se întoarse spre mareşalul Pruhnițschii, suspinînd următoarele :

— Mareşale, vesteşte armia viteazului Ştefan voievod că, din înalta voie a noastră, am oprit năvala asupra cetăţii de scaun şi că aşteptăm cu nespusă plăcere solia bunului şi tot atît de viteazului nostru prietin al amîndurora, Dragfi, voievod al Maramureşului...

*

Ştiind dinainte că Albert îşi va călca al său crăiesc cuvînt, că doară pentru asta i-l şi ceruse, spre a ieşi basma curată în ochii lui de pe urma celora ce aveau să se întîmple, căci deslușise în ultima vreme unele bănuieli în purtarea craiului, fiind îndeajuns de săritoare în ochi chiar şi tăinuirea pînă atunci din partea-i a gangului subpămîntean săpat cîndva din porunca măriei-sale spre a înlesni la nevoie ieşirea şi chiar intrarea apărătorilor în cetate, Boldur, înainte de a-i lua în primire pe cei cinci sute de leşi cu care voia să mai împuţineze armia crăiască, se strecură în mare taină, sub acoperămîntul nopţii, spre locul şederii lui Oniţă şi a oamenilor săi, dîndu-i

poruncile de cuviinţă, printre care şi aceea de a-l găsi pe măria-sa, de a cărui venire aflase tot de la Oniţă, spre a-l înştiinţa asupra întregii puneri la cale, după care purcese la treaba ce o avea de făcut. Nu era nici pe departe uşoară. Deşi un om al sotnicului trimes înainte îl vestise pe dumnealui Luca Arbure de venirea oaspeţilor, lăsînd în grija lui pregătirea primirii, cum şi atrăgîndu-i luarea aminte că în frunte se va afla vornicul, rămînea sub semnul întrebării, în primul rînd, aducerea în bună pace şi fără spaime a acestora pînă-n cetate, iar într-al doilea rînd oprirea oricărei încercări de înapoiere, de s-ar întîmpla ca cei din cap să deie strigarea de primejdie cînd vor fi înhăţaţi. Această sarcină, şi-o luă asupră-şi Oniţă cu ceilalţi, lăsîndu-şi caii într-o văioagă în paza bărboşilor suliţaşi ai Dumei al Vlaicului, cum şi aceea de a mătura toate urmele de la intrarea în gang, de a trage la loc bolovanul ce o astupa pe dinafară şi de a-i găbji pe cercetaşii ce fără de îndoială îi va trimete craiul. Totul se desfăşură aşa cum fusese prevăzut, ba poate chiar şi mai bine, înlesnind asta bubuitul asurzitor al puştelor cetăţii, care acoperea cu totul scurtele strigări ale şleahticilor, cînd, după căderea vornicului într-o anume pocladă ţinută de cîţiva oşteni pe fundul gropii, ce se mai chema şi Capcana de Şoareci [1] şi se afla acoperită cu podea umblătoare chiar la ieşirea din gang, prinseră a se surpa unul după altul în ea, fiind numaidecît înhăţaţi de nădragi şi căraţi de oşteni într-un loc anume hotărît pentru asta...

Mare fu bucuria lui Oniţă şi alor săi ce călcau pe urmele şleahtei cînd văzură treaba mîntuită curat şi fără zarvă de preapriceputul portar al Sucevii şi avură putinţa a da o mînă de ajutor apărătorilor acelor ziduri de nădejde ale domniei, unii dintre ei ducîndu-se în pripă să astupe spărtura făcută de ghiulelele balimezurilor din vale, alţii la căratul catranului şi bolovanilor de trebuinţă oştenilor din spatele creneluri-lor cum şi la împodobirea, după sfatul vornicului, a zidului din faţă cu acei ciucuri de pomină, spre ştiinţa celora ce-or mai îndrăzni să se vîznosească şi să încalce fruntariile aistui pămînt ce-şi are din veac şi din muma veacurilor stăpînii, cu mînă caldă pentru prietini şi armată pentru nepoftiţi.

[1] Se mai păstrează şi azi sub ruinele cetăţii.

Ascultînd cu luare-aminte cele strigate de vornic polcovnicului Bușchevici, Oniță, care stătea alături de el, pe zid, prinse a surîde, zicînd :

— Văz, luminăția-ta, că nu te lasă inima a strica o prietinie ca asta !

La care vorbe Boldur se întoarse spre el și, făcîndu-i un sămn cu ochiul, grăi :

— Bunele prietinii, Oane, nu trebuie stricate, că s-ar putea să mai ai nevoie de ele.

— Asta-i drept, se învoi sotnicul cătînd înveselit la rîvna ce o arăta șleahta în a da ascultare glasului trîmbițelor care sunau de jos contenirea năvalei, apoi adăugi : Da' ce zor o fi dat peste ei, că doar cu atîta armie pe puțin o săptămînă ar putea ține iureșul ista.

— Prea i-ar da de lucru, bădie, dumnealui Arbure, da' și nouă pe lîngă el. Și apoi, or fi aflat, cum am aflat și eu aseară de la tine, că-l au pe măria-sa în preajmă...

— Chiar, la asta nu m-am gîndit ! Te pomenești că i-au luat la întrebare, pe din spate, bărboșii Vlaicului !

— N-aș crede, că nu-și strică măria-sa de pomană oastea cînd nu se arată nevoia. Lasă el lehimea să se macine deocamdată de pietre, că-s mai de înlocuit ca oamenii. Și apoi, mai nădăjduiește pesemne că s-or dumiri pînă la urmă și s-or duce într-ale lor.

— Așa, pe neplătitelea ? se încruntă oșteanul. Da' paguba pentru toate de la cine o scoatem ?

Boldur hohoti a rîs, apoi îl bătu pe umăr, zicînd :

— La drept vorbind, nu prea te văd păgubit, cinstite sotnice ! Mai în drept ar fi șleahta să se plîngă de tine decît tu de ea... Numai de ghinărar Nastasia mă tot întreba slăvitul crai, chipurile, ce fel de om este și dacă nu s-ar învoi într-același cin să-i steie în svită și să-i dea, asemeni mie, o mînă de ajutor în nobila-i menire ce o are pe lumea asta.

— Atunci nu-i în drept să se plîngă, că doar mînă-n mînă cu luminăția-ta l-am tot ajutat pe cît s-o putut, surîse Oniță, roșind și el ca omul de laudă și dînd numaidecît a schimba vorba, zicînd : Iar acuma, ce ai de gînd, luminăția-ta ? Că pînă aici ne-o fost porunca de a veni a măriei-sale.

— Tot el are să ne îndrepte gîndul încotro trebuie și de aici-încolo.

— Care va să zică, ieșim din cetate ?

— Ieşim, ne luăm caii şi-l căutăm pe măria-sa, da nu înainte de a da ochii cu dumnealui Luca Arbure spre a-i mulţămi pentru primirea făcută nouă şi oaspeţilor ce i-am adus. Nădăjduiesc că o fi mîntuit treaba, că destulă avea cînd am venit... Apoi, ar fi cu cale să închinăm, precum m-o şi vestit la venire, cîte o cană de razachie cu el şi cu căpitanii cetăţii, într-acest ceas al întîlnirii noastre întru sănătatea lui vodă şi a întregii oaste, cum şi să ospătăm cîte ceva, că, drept să-ţi spun, m-au secat la inimă posmagii muieţi ai craiului cu care, tot mulţumită ţie, am fost nevoit a-mi ţine sufletul pînă acuma.

*

S-ar spune că muma înţelepciunii este priceperea omului de a se potrivi împrejurărilor în care se află şi este pus, fie de voie, fie de nevoie, să le facă faţă. Cunoscînd această zicere din bătrîni venită şi aflîndu-se mai mult de nevoie în împrejurările în care se afla, căci de voie fusese numai venirea lui în Moldova, crai Albert hotărî să dea dovadă de toată a sa înţelepciune diplomatică pentru a se potrivi acestor împrejurări, fiindu-i ele de netăgăduit prea puţin prielnice, oricum ai lua lucrurile : din vina lui şi numai a lui, căci pusese sub semnul întrebării o prietinie ce numai foloase i-ar fi putut aduce, dăduse greş şi cea de-a doua încercare de a cuprinde cetatea de scaun ; din vina lui Boldur şi numai a lui Boldur — dacă, bine-înţeles, necunoaşterea faptului că un om ce-l ştii într-un loc şi-a luat tălpăşiţa într-altul poate fi socotită o vină — se pomenise cu zdrahonul ieşindu-i taman de unde se aştepta el mai puţin şi poftindu-l să stea smirnă în aşteptarea soliei lui Dragfi, care naiba ştie ce-o fi căutînd de se bagă ca musca-n lapte în treaba altora... Deci, cumpănind în chip şi fel aceste lucruri şi împrejurări şi hotărît fiind să se potrivească lor pentru a scăpa cît mai nevătămat în lărgimile luncii de peste Siret, mai aproape de Cernăuţi, unde îl va putea întreba la o adică pe moşneag, de se va ţine scai de el, ce anume pofteşte şi de ce nu lasă tinereţea să se bucure şi ea de dulceaţa puterii într-această lume, cum şi făcîndu-şi socoteala cam cine l-ar putea ajuta în privinţa asta, crai Albert îşi întoarse numai-decît armia cu faţa spre noul vrăşmaş şi, rînduindu-şi pedestrimea, călăreţii şi puştele în şiraguri de bătaie gata să înfrunte toate oştimile lumii, se trase, fără a se mai sinchisi de

pacostea ceea de cetate ce nici de leac nu-i mai trebuia acum, în cortul său, dînd poruncă să fie poftită la el solia cu pricina.

Dragfi apăru în scurtă vreme însoţit de cîţiva căpitani ai săi şi nu mică îi fu mirarea cînd în locul năzurosului şi îndărătnicului rigă pe care-l ştia şi pentru înfruntarea căruia se pregătise cu atîta grijă, mai cu seamă după întîlnirea sa cu Ştefan în satul Vereştilor, unde puseseră la cale cele ce aveau de făcut, dădu de un om la icoană să-l pui, nu alta, pentru cîtă înţelegere ştiu să dea dovadă chiar din prima clipă a întrevederii lor. Căci iată ce-i vorbi tînărul crai după cele urări de bun găsit şi bună venire ce obişnuiesc oamenii să şi le spună într-asemenea prilejuri, chiar şi atunci cînd limba-i gata-gata a scăpat cu totul alt soi de gînduri şi simţăminte aflate în anume taine ale minţii.

— Cinstite voievoda şi bun prietin al nostru, ne bucură din cale-afară venirea ta încoace, cum şi urările de bine şi sănătate ce ni le aduci din partea iubitului frate al nostru Vladislav de Boemia, adînc mişcîndu-ne totodată grija ce-mi spui că o arătaţi amîndoi pentru pacea şi înţelegerea neamurilor de aceeaşi credinţă din partea asta a Evropei. După ce ţi-am ascultat cuvîntul, nevoiţi sîntem a-ţi mărturisi că nu atît a noastră este vina pentru cele întîmplate pînă acum, cît a cinstitului cuscru al domniei-tale, care ne-a supărat foarte neîngăduindu-ne să trecem prin ţară spre cetatea Chiliei din Ţara de Jos, pe nedrept bănuindu-ne că am avea de gînd să cuprindem Moldavia şi să aşezăm în scaunul ei pe iubitul frate al nostru Sigismund, ce pesemne Vladislav n-a înţeles cum trebuie scrisoarea pe care i-am trimes-o şi în care îi ceream ajutor de oaste pentru a făptui cele mai sus amintite...

Deşi vorbele stîrniră destulă mirare în inima voievodului, el nu şi-o trădă cîtuşi de puţin, înţelegînd numaidecît încercarea tînărului crai de a scoate oiştea din gard şi de a cîrmi căruţa pe o cale de umblat, cum şi dînd totodată deplină dreptate lui Ştefan pentru măsurile luate de el privind desfăşurarea acestei înfruntări cu o armie cîtu-i frunza şi iarba, fără a recurge la ajutor străin şi fără a-şi măcina propria oaste. Acum Albert se străduieşte să iasă cu obrazul curat din nesăbuita sa încercare... Dar oare mai poţi pune temei pe vorbele şi făgăduinţele ce are de gînd să le facă cu ghiotura, după cum se vede, nevoit de împrejurări ? În privinţa asta va trebui să-i

atragă luarea-aminte lui Ştefan, căci în sarcina lui va cădea supravegherea îndeplinirii lor de către rigă, lui rămînîndu-i doar să i le smulgă şi să-l prevină asupra celor ce ar putea urma de s-o-ntîmpla să-şi încalce cuvîntul dat. Între timp, Ioan Albert urma să dea dovadă de întreaga sa înţelepciune diplomatică zicînd spre tot mai marea mirare a solului din faţa sa cele ce urmează :

— Prima dovadă a bunei noastre voinţe spre o înţelegere cu Ştefan voievod este aceea că am oprit armia de a cuprinde această amărîtă cetate ce-o vezi înaintea ochilor domniei-tale, deşi n-am fi depus te miri ce osteneală pentru asta, iar cea de-a doua dovadă fiind chiar primirea cu nespusă bucurie de a te vedea şi a-ţi asculta vorbele, a soliei ce ne-o aduci.

— Hmda, făcu Dragfi, abia stăpînindu-şi zîmbetul, aceeaşi bucurie mă încearcă şi pe mine, înălţimea-ta, de a te vedea şi asculta, cum şi de a-ţi cere iertare pentru al nostru prietin Ştefan voievod, care n-a înţeles din capul locului bunele gînduri ce le ai, bănuindu-te pe nedrept de lucruri ce nici prin minte nu puteau să-ţi treacă, o bună parte din încurcătură făcînd şi cinstitul frate al înălţimii-tale, Vladislav, ce m-a nevoit să vin încoace şi să bat la uşă dintotdeauna deschisă a înţelegerii tale... Iar acum, că tot am venit înaintea ta, rogu-te să-i dai răspuns lui Ştefan voievod la întrebarea ce ţi-o pune prin mine şi anume : ce ai de gînd să faci, deoarece armia înălţimii-tale, după cum a putut băga el de seamă, este pusă pe picior de bătaie împotriva-i ?

— Cinstite voievoda şi bun prietin al nostru, te poftim să-l vesteşti pe Ştefan că ne-am întors cu faţa la el, pentru a-i da onorul ca unui mare viteaz ce este şi nu pentru a ne bate cu dînsul. Venind pînă aici, am vrut să-l pedepsim doar pentru neîncrederea arătată nouă, însă, trecîndu-ne acum supărarea, n-avem alta de gînd să facem decît să-l iertăm şi să ne întoarcem înapoi în Lehia la multele griji ce le avem şi acolo.

— Iscălind mai întîi convenţiunea de pace cu voievodul ?

— Bineînţeles, dacă aceasta îi este dorinţa.

— Aceasta este una din dorinţele sale. Celelalte două, ce urmează a fi trecute în aceeaşi convenţiune, sînt : punerea numaidecît în libertate a solilor săi întemniţaţi la Liov şi în-

toarcerea armiei tale în Lehia pe drumul ce l-a urmat venind încoace, fără a se abate în vreo parte sau alta a lui.

Ioan Albert rămase cîteva clipe pe gînduri, fiindcă ultima dorință a moșneagului n-avea cum să nu te pună pe gînduri : oare tot cu posmagi muiați va fi nevoit să se îndestuleze și pe drumul întoarcerii sale ? Ea bătîndu-se, de altminteri, cap în cap și cu cele ce-și pusese în gînd să facă în lărgimile luncii de peste Siret, unde moșneagul îl va urma negreșit și unde avea să-i vină, în sfîrșit, de hac. Însă își zise numaidecît că una este să făgăduiești, și cu totul alta-i să te și ții de făgăduința făcută — că doară tot din diplomaticească înțelepciune izvorăște și înțelepciunea asta. Prinse deci a zîmbi cu îngăduință, spunînd :

— Cinstite voievoda, vestește-l, rugu-te, pe viteazul Ștefan că din aceeași înaltă bunăvoință a noastră vom îndeplini întocmai cele trei dorinți ale sale, poftindu-l, în schimb, să îndeplinească și el o singură dorință ce o avem și noi, și anume : să-l elibereze de îndată pe vestitul vornic al său Sima Boldur, ce numai din mare dragoste pentru a sa țară a făcut cele ce a făcut, și să-l lase, după cum vom lăsa și noi solia întemnițată la Liov, să vină, de va binevoi, înaintea noastră pentru a se pune sub apărarea coroanei și puterii Lehiei, fiind asta și o chezășie a prietiniei ce se va statornici de acum-încolo între ale noastre țări.

Cu și mai mare greutate izbuti de data asta voievodul Ardealului să-și stăpînească zîmbetul, cunoscînd chiar de la al său cuscru toată întîmplarea cu Boldur, de aceea, poate, zăbovi cîteva clipe înainte de a da următorul răspuns :

— Așa îi voi spune, înălțimea-ta, voievodului și nădăjduiesc că îți va îndeplini cu negrăită plăcere dorința, fiind el om înțelegător și de suflet, după cum nădăjduiesc că și înălțimea-ta va îndeplini întocmai cele făgăduite, iscălind convențiunea de pace ce o vom întocmi numaidecît...

Numai că într-aceeași clipă în ușa cortului apăru gheneral Zbignev. Luînd smirna înaintea slăvitului crai al său, spuse :

— Înălțimea-ta, s-au arătat în tabără doi călăreți din partea bunului frate al înălțimii-tale, Sigismund, ce, dînd ascultare chemării trimese, a poposit la Cernăuți și întreabă dacă poate veni la Suceava pentru...

Aici, cuvintele generalului se împotmoliră în neașteptata tuse a înălțimii-sale, care, ducînd batista la gură și cătînd cu coada ochiului la Dragfi, cuvîntă cam așa :

— Spune-le călăreților să-l vestească pe iubitul frate al nostru că, fiind pe aici vremea nestatornică și în prag de iarnă, putînd înrăutăți șubreda-i sănătate, ne-am gîndit să nu se mai ostenească pentru preumblarea ce l-am poftit să o facă alături de noi prin aceste frumoase, dar neprielnice pentru el locuri, ci să ne aștepte la Cernăuți, unde vom avea negrăita bucurie de a-l vedea și îmbrățișa cu toată frățească dragoste a noastră.

*

Aflîndu-se zi-noapte în preajma craiului, căci după ghineral Zbignev și voievoda Mikula Ruschii el era omul cel mai apropiat și mai de nădejde al înălțimii-sale, aghiotant Razumovschii cunoștea ca nimeni altul pînă și cele mai de taină gînduri ale acestuia, precum și multele lui dorinți, pe care se străduia să le îndeplinească numaidecît, bineînțeles în măsura puterii ce o avea, sporind astfel de la o zi la alta strălucirea brandenburgurilor sale, cum de altminteri îi și făgăduise în seara de pomină a venirii împreună cu ai săi soți de patime în tabăra de pe Prut. Astfel, chitind pe la focurile oștenilor mai descurcăreți vreo coadă de păstrăv ieșită din ceaunel — că se mai găseau și viețuitoare dintr-acestea în tulburea apă a Sucevii — ori te miri ce zburătoare rotindu-se-n băț la frigare, pe deasupra focului, vrednicul aghiotant zăbovea mai pe-alături doar atît cît era nevoie ca prada să fie gata de dus la gură, că apoi nici că apuca să facă asta biet descurcărețul stăpîn al ei, fiind pe loc poftit în numele suzeranei puteri să deie dovadă de cumpătare, căci numai ea, cumpătarea, păstrează vigoarea și sprinteneala unei armii pe vreme de război... Așa încît, mulțumită rîvnei aghiotantului său, ce-i tot punea dinainte ba una, ba alta din cîte le poftea, tînărul rigă putu să dea și el dovadă de la o vreme de întreaga sa crăiască mărinimie, cedînd parte din rația sa de posmagi celor de prin preajmă mai hămesiți decît el, ce nu conteneau să se mire în ce i s-o mai fi ținînd sufletul. Mai cunoștea Razumovschii și alte pofte ale înălțimii-sale, căci nu o dată trăsese cu urechea la cele amintiri nespus de fru-

moase, depănate ca de la om la om în cumplitele clipe de răstrişte prin care treceau cu ai săi Zbignev şi Mikula Ruschii privind fostele bencheturi cu cadril şi mazurci dănţuite în aburul vinaţului cu ce îi este mai drag unui bărbat pe lumea asta în braţe să ieie, în afară, bineînţăles, de şpagă şi stindard. Însă aceste pofte depăşeau deocamdată puterile bravului aghiotant în a le aduce plocon coroanei ce cu cinste o slujea, nerămînîndu-i alta decît să-şi depene la rîndu-i, întru liniştirea sufletului, cînd rămînea în tihna cortului său, tot atît de frumoasele aduceri aminte legate de şederea sa la Liov, la o anume gazdă unde îl vîrîse afurisitul dar cu inimă de aur moldovan cu numele de Oniţă, omul de încredere al lui Boldur, acest fost duşman al său şi al înălţimii-sale, iar azi prietin de nădejde al amîndurora, căzut dintr-o greşeală de neiertat dar fără voie săvîrşită a craiului în mîinile neîmpăcatului vrăjmaş al lor.

Că veni vorba de Boldur. Mult prea de neînţeles om. După cele ce-i căşunaseră ei la Horodiştea aflîndu-se în slujba crăiei, care crăie, iertat ne fie pînă şi gîndul, fusese cît pe-aci să le curme în funie vieţile pentru ce nu putuseră făptui ei acolo, acest Boldur, pentru cele făptuite de ei cu adevărat în dauna şi spre durerea de moarte a sa, îi iertase pe toţi venind mai apoi să le fie prietin şi să le înlesnească prin neînfricarea şi iscusinţa de care dăduse dovadă ajungerea la cinurile ce le au azi cu toţii în slăvita armie a patriei-mume... Da, cinstit şi de invidiat bărbat! Şi cînd stai să te gîndeşti, tot în el îşi pune acum nădejdea craiul în cele mai de taină gînduri ale sale, căci altminteri pentru ce l-ar fi cerut el bătrînului voievod? Hotărît lucru, Ioan Albert nu ştie să ierte, şi nu va ierta cîtu-i lumea şi pămîntul grelele pagube purtate de el şi armie în drumul venirii sale la Suceava, cum şi ruşinarea din faţa păcătoasei cetăţi, căci, oricum ai lua lucrurile, în afara celor cîteva izbînde numai de vornic dobîndite, doar cu pagube şi ruşinare s-a ales pînă acum în tot pohodul său prin Moldavia. Să nu ne ascundem după degete şi să privim adevărul în faţă, chiar dacă ne doare şi nu îndrăznim să suflăm o vorbă despre el, că doar bărbaţi sîntem cu toţii şi oşteni pe deasupra! Aşadar, Ioan Albert pregăteşte cumplită răzbunare, şi cine altul i-ar înlesni asta dacă nu tot omul care, deşi schingiuit ca un mucenic de neisprăviţii husari, apoi ţinut sub bănuială, deşi, mă rog, îl socotim prietin

izbuteşte, chiar fără a avea sub porunci un singur oştean, să făptuiască ce nici unul din ghenerali n-a făptuit pînă acum şi ar fi luat fără de îndoială cetatea de scaun dacă nu tot afurisita asta de neîncredere ar fi dat totul peste cap! Într-adevăr, — aici, Ioan Albert nu se înşală! — numai Boldur ar putea veni de hac moşneagului, că-l ştie ca pe tătîne-su de-a-n grămadă cu năravuri cu tot, fără a mai vorbi de întreaga alcătuire a armiei şi de meşteşugurile ei de loviri la vreme nepotrivită şi la strîmtoare de loc. Ori dîndu-i-se lui Boldur cît-de-cîtă oaste... Aşa gîndea, şi pe bună dreptate, bravul aghiotant Razumovschii, uitînd de dragul crăiei şi a folosului ce l-ar putea trage ea pînă şi dureroasa însîngerare a inimei sale de către vornic la Horodiştea, zicîndu-şi că numai ceasul rău, se vede, i-a pus pe amîndoi să se încurce pe cărarea aceleiaşi patime, ştiut fiind că toate patimele nu fac alta decît să învrăjmăşească dreptele suflete de bărbaţi, în loc să le adune şi să le unească. Iertat fie însă Boldur pentru asta şi deie Domnul să izbutească craiul să-l scoată de-acolo de unde este, spre binele lor al tuturora. După cum se arată însă, bătrînul voievod nu se prea grăbeşte să-l elibereze pe vornic...

Toate acestea le cumpănea temeinic în sine aghiotant Razumovschii călărind în svita craiului, bucuros peste măsură că putea să-şi mai dezmorţească oasele după atîta şedere şi visînd de pe-acum zilele cînd va putea îndeplini cele pofte crăieşti împreună cu ale sale, ce-i prisoseau de asemenea, că doar nici monahi nu le-o fi sortit să trăiască o veşnicie, tot în negru post şi canon ca pînă acum. Deocamdată mai urmau drumul venirii lor încoace prin aceleaşi pustietăţi din care scăpaseră cîteva săptămîni în urmă, cînd ieşiră în lărgimile luncii din faţa Sucevii, cu nădejdi mai înfloritoare ca rozele. E drept, s-au cam scuturat ele, dar le-au rămas bobocii gata să dea oricînd în floare la un singur semn venit din partea tînărului crai, ce şi luase pentru asta toate măsurile de cuviinţă. Pe de laturi nu-i mai sîcîia nimeni, stahiile desişurilor făcîndu-se nevăzute chiar de la ieşirea lor din Suceava, căci bătrînul voievod se ţinea de făgăduinţa făcută şi iscălită pe pergamenturi. În schimb străjile lui răsăreau necontenit în coada armiei crăieşti vestind grosurile ce o urmau îndeaproape, spre a se încredinţa de nu cumva cearcă a călca pe-alături. Aşadar, măsurile ce le luase craiul erau

îndreptate tocmai spre acoperirea din partea asta a armiei cu tot ce avea ea mai bun, punînd în urma-i un soi de zid gros de apărare alcătuit din reiterii săi îmbrăcaţi din cap pînă-n picioare în armuri grele de aramă şi din puzderii de huşniţe îndopate cu iarbă de puşcă şi ghiulele, cu fitilul pus, gata să repeadă moartea din mers asupra oricui. Căci numai sub apărarea unui asemenea zid de netrecut ce se va arcui în spatele armiei de îndată ce va ieşi la lărgimea rîvnită — îşi spunea, şi pe bună dreptate, craiul — îşi va putea îngădui tot ce poftește fără a ţine seama de înţelegerea cu bătrînul, zădărnicind orice încercare de a se răzbuna a acestuia, cum şi dîndu-i, în sfîrşit, lovitura de şpagă de care îi vorbise cîndva vornicul.

Cît despre „semnul întru înflorirea bobocilor nădejdii" ce-l aştepta cu atîta nerăbdare aghiotant Razumovschii, şi nu numai el, acesta fu dat de Ioan Albert îndată după trecerea sa prin dreptul satului Grăniceşti, aflat la vreo cincizeci de verste de Suceva, aşezare ce o găsiră tot atît de pustie ca şi la prima intrare în ea, fapt ce-l întărîtă peste măsură pe crai, hotărîndu-l să nu mai zăbovească, mai cu seamă că singura sa dorinţă privitoare la eliberarea vornicului încă nu fusese îndeplinită de Ştefan. Deci, repezind mai întîi în Lehia şi în Lituania lui Alexandru cîţiva gonaşi spre a cere grabnice ajutoare de acolo, ce-i erau de trebuinţă atît spre a împlini pierderile pricinuite pînă acum armiei, cît şi pentru a-şi pune în aplicare planul făurit, Ioan Albert răsuci zidul de aramă cu faţa spre urmăritori şi, sub apărarea lui, îşi năpusti armia peste apa Sucevii. Asemeni unui puhoi nestăvilit, scăpat din zăgazuri, aceasta năboi spre şesuri, potopindu-le şi copleşind totul.

*

Dar, înainte de a se întîmpla cele arătate mai sus a mai fost o întîmplare, şi asta la cetatea de scaun a Sucevii, la cîtăva vreme după ce vornicul dimpreună cu al său sotnic Oniţă luară hotărîrea de a ieşi din cetate spre a merge în căutarea măriei-sale, pentru a afla de la el cele ce au de făcut în zilele care urmează. Întîmplarea îi bucură nu numai pe ei, ci şi întreaga cetate, în frunte cu dumnealui Luca Arbure, care abia isprăvise treaba cu punerea la bun adăpost a oas-

peţilor aduşi de Boldur, cum şi cu scoaterea de pe zid a celor podoabe vii şi răcnitoare ce-l băgaseră în spărieţi pe riga Albert, iar acum se pregătea să orînduiască ospăţul întru cinstirea izbîndei de sub cetate amînat pînă la căderea întunericului tocmai din pricina aistor treburi, la care se adăugea dereticatul după zarva zilei, atît înlăuntrul, cît mai cu seamă, în afara zidurilor, precum şi împodobirea acestora, după obicei, cu prapure şi steaguri sărbătoreşti. Tocmai cînd se porni Boldur urmat de al său sotnic ca să deie ochii cu dumnealui Arbure şi trecu pe lîngă cele odăi ostăşeşti, unde alături de oştenii cetăţii se aflau acum toţi oamenii săi în frunte cu Buzea şi Sava, îi ieşi înainte, spre marea-i mirare, cămăraşul Costea, un flăcăuaş brudiu ce-l cunoştea mai demult, îmbrăcat în şarvané şi încins cu spagă, care, zărindu-i dete îndată sămne de bucurie şi, venind fuga înaintea-le, grăi :

— Luminăţia-ta, unde umbli, că te caut peste tot de mai bine de un ceas ?

— Da' ce-i cu tine aici şi ce grabă ai a da de mine ? zise nedumirit vornicul, întrebîndu-se cînd şi de unde o fi apărut cămăraşul, că-l ştia în cu totul altă parte.

Văzîndu-i nedumirirea, Costea zîmbi cu gura pînă la urechi, apoi grăi tainic :

— Am venit cu măria-sa pe drumul venirii tale încoace în fruntea oaspeţilor, numai că noi am apucat gangul ce te scoate de-a dreptul în spătărie...

— Măria-sa e aici ? făcu ochi mari vornicul.

— Aici îi, după cum îţi spun, şi m-o trimes să te caut. Apoi, arătînd cu capul spre Oniţă : Aista-i sotnicul Oniţă al Nastasiei ?

— El este.

— Atunci îi bine, că am scăpat de alergătură, răsuflă uşurat flăcăuaşul. Poftiţi după mine, că măria-sa vă aşteaptă.

— Da' cînd aţi avut vreme să intraţi în cetate? căută a se lămuri vornicul pornind în urma cămăraşului, că parcă tot nu-i venea a crede cele ce auzea.

— De-ndată ce riga Albert, lămurindu-se cu solia voievodului de Maramureş, ne-o întors spatele ducîndu-se fără de bun rămas...

— O ridicat împresurarea?

— O ridicat-o.

În odaia din dreapta spătăriei celei mari, pe uşa căreia mişunau necontenit feciori de casă purtînd tipsii cu felurimi de bucate, de unde răzbătea multpreavoiosul glas al portarului, dînd, în sfîrşit, porunci de aşezare a tot amînatei mese în capul căreia avea să stea chiar măria-sa vodă, cei trei îl găsiră pe acesta şezînd între ai săi căpitani şi avîndu-l în dreapta pe Dragfi, vorbind pesemne despre multele întîmplări ale acelei zile de pomină. Erau acolo Clănău Spătarul, vornicul Giurgea Lungul, Şandru, apoi căpitanii cetăţii Gligorie, Zbîrlea, Laicu şi alţii cîţiva, toţi în straie şi arme de bătălie aşa cum, se vede, îi găsiseră zorii. Văzîndu-i pe cei intraţi, care puseseră genunchiul în podea la cîţiva paşi de jeţul domnesc, măria-sa se ridică în picioare, venind numaidecît spre ei. Purta platoşă de aramă peste cămeşa de fier iar la şold spada cu mănunchiul în cruce, ce obişnuia să şi le pună numai în zilele de război. Oprindu-se în faţa celor îngenuncheaţi şi cătînd cu un zîmbet neguros la vornic, măria-sa cuvîntă următoarele :

— Aista-i, boierii mei, vestitul vînzătoriu de neam şi domnie Sima Boldur, ce multă supărare ne-o pricinuit nu atît prin aiastă vînzare ce s-o dovedit a fi pînă la urmă cu bun cîştig pentru vînduţi, cît prin neînştiinţarea noastră asupra celor ce are de gînd să facă, faptă pe care n-o iert nici unuia din căpitanii mei, chiar şi atunci cînd izvorăşte ea din cinstita dorinţă de a nu mă tulbura din treburile ce le am şi a mă şti liniştit în privinţa-i, fiindcă ea îmi încalcă poruncile. Iar încălcarea poruncilor ştiţi cu toţii cum obişnuiesc a o pedepsi...

În tăcerea încordată care se aşternu numaidecît în odaie, capetele tuturor se plecară, ridicîndu-se un singur cap aplecat pînă atunci ce-l aţinti pe vodă în luminile neclintite ale unor ochi albaştri, iar tăcerea fu ruptă de un glas limpede şi năvalnic, spunînd :

— Mărite doamne, eu dimpreună cu sotnicul Sava şi nu vornicul Sima Boldur, al cărui năravi îl cunoşti prea bine, aveam poruncă de a te înştiinţa asupra celora ce face sau are de gînd să facă vornicul, aşa încît, avînd înalta-ţi dezlegare, puteam trece oricînd peste rugămintea sa de a nu te vesti de cele întîmplate, ceea ce n-am făcut, faptă pentru care noi avem a-ţi da socoteala şi nu vornicul. Iar de se cuvine o pedeapsă pentru asta...

— Pentru o asemenea vină se cuvine pedeapsa ce o aduce la îndeplinire satîrul gîdei, oricare ar fi împrejurarea în care o fost ea făptuită şi oricine ar fi făptaşul, îl întrerupse măria-sa, încruntîndu-se la chip şi cătînd spre ai săi căpitani rămaşi cu frunţile pogorîte şi suflarea stinsă, în afara doar... de împrejurarea de faţă şi făptaşii ce-i vedem.

Ochii tuturora se ridicară spre vodă, piepturile sloboziră un oftat de uşurare.

— Şi asta, fiindcă mai vinovat decît făptaşii am fost eu, încredinţîndu-le o sarcină pe care altminteri nu o puteau îndeplini, adăugă măria-sa întorcîndu-se spre cei îngenuncheaţi şi poftindu-i să se ridice. Ei s-au temut de bună seamă că, vestindu-mă asupra celor ce au de gînd să facă, s-ar putea izbi de împotrivirea mea, ceea ce fără de îndoială s-ar fi întîmplat, iar urmarea acestui lucru ar fi fost neputinţa de a duce la capăt sarcina primită, a cărei îndeplinire, împreună cu izbînda vrednicului nostru portar dobîndită asupra armiei leşeşti sub cetate le sărbătorim noi azi. Deci, pedeapsa ce am hotărît a-ţi da, vornice Boldur, este asta... grăi măria-sa cuprinzîndu-l de umere şi sărutîndu-l pe amîndoi obrajii, cum şi încă una : drept dar pentru a ta nuntă cu paniţa Muşa Horodişteanu a cărei aducere din Lehia tot în sarcina ta cade, va fi din partea-mi moşia de două sute de falce ţarină şi pădure, la Soci, aflată la Obîrşia Dumitrei lîngă satul Soltăneşti, pe Siret.

— Îţi mulţămesc, doamne, pentru bunătatea ce mi-o arăţi şi preţuirea ce-mi dai, grăi vornicul sărutînd dreapta măriei-sale şi pogorînd iar fruntea, numai că nu singur eu am făptuit....

— Ştiu asta, cinstite vornic al meu, spuse domnul venind spre Oniţă şi tot aşa îmbrăţişîndu-l şi sărutîndu-l pe amîndoi obrajii. Aistui lup al nostru ce o vîrît spaima în tîrla crăiască i-om da cinul de căpitan în leafă al oastei noastre, în fruntea pîlcului ce deocamdată tot sub poruncile vornicului rămîne, pînă la mîntuirea socotelilor cu leşii, după care, spre a nu-i despărţi unul de altul, că-s tot de la născarea vornicului împreună, l-oi întemeia cu moşie în satul Iepureni, megieşă cu cea a Soltăneştilor, ca să steie cu Boldur la paza fruntariilor Ţării de Sus.

Sărutîndu-i şi Oniţă dreapta, cum şi mulţămindu-i la rîndul său pentru milostivirea arătată, măria-sa, se întoarse spre ai săi boieri şi căpitani, urmînd a cuvînta următoarele :

— Răsplătiţi cu cîte cincizeci de falce pămînt bun de plugărit, cum şi cu scutire de dajdie pe viaţă vor fi toţi sotnicii din pîlcul lui Boldur şi toţi căpitanii aiestei cetăţi ce au cinstit prin fapte armele moldoveneşti, diecii noştri avînd porunca de a întări prin documenturi domneşti aieste danii şi scutiri ce vor lua fiinţă îndată după întoarcerea oamenilor la casele lor. Răsplată bună, ce o vom hotărî în zilele ce urmează, vor primi şi oştenii de rînd care au dat dovadă de neînfricare şi ale căror nume ni le vor aduce spre ştiinţă sotnicii. Ei şi-au făcut pe deplin datoria şi sînt încredinţat că şi-o vor face-o pînă la capăt, după cum nădăjduiesc, mai spuse măria-sa aruncînd iar o privire neguroasă şi zîmbind cu înţăles către unii din cei de faţă, că pînă la capăt îşi vor face datoria chiar şi acei boieri ai mei care au încercat şi mai încearcă a mă cîrti pe la spate pentru unele nemulţămiri ce le au, fiindcă înaintea ţării au a-şi face datoria asta. Vrajbele şi nemulţămirile le-om aşeza în bună înţălegere după ce-o trece furtuna. Iar acuma, iubiţi boieri şi căpitani ai mei, adăugi măria-sa, parcă neluînd în seamă roşeaţa răsărită în obrajii unora, să mergem, că-l văz nerăbdător pe dumnealui Arbure de a afla părerea noastră despre astlaltă iscusinţă a domnieisale, care, dac-o fi pe măsura celeia ce-o ştim cu toţii şi mai cu osebire crai Albert cu ai săi, nici că mă îndoiesc că om prinde azi destulă putere pentru a făptui şi cele ce ne-au mai rămas de făptuit.

Ospăţul, la care cu smerită plecăciune şi cu vicleană zîmbire îi pofti pe toţi dumnealui Arbure, le arătă într-adevăr tuturora că nu numai renumele cetăţii, ci şi al cuhniilor ei îl ştie la fel de bine apăra vrednicul portar, căci borşul său de potroace, apoi dătătoarele de ameţeli frigări de berbec pîrpălit în coajă la dogoarea focului, bujeniţa de căprioară şi cîteşi altele, toate însoţite de colac rumenit în spuză, cu miez ca omătul, şi stropite cu acea ambrozie a pămîntului moldovenesc ce cotnar se cheamă, nu se puteau asemui cu nimic mai dătător de încîntare trupului şi întraripare a minţii la un ceas ca acela care încheia şiragul unor încercări îndeajuns de grele şi punea începutul altora, ce încă nimeni nu ştia cum vor fi. Căci iată ce prinse a cuvînta voievodul Ardealului,

stînd în dreapta măriei-sale, după ce toată lumea ospătă pe încăputelea din cele minunăţii, rămînînd dintre toţi doar vornicul să se mai minuneze de sinea-şi şi de ce poate un om răzbit pe nedrept de răzbunarea unui fost sotnic al său, iar acum căpitan de vază, carele surîdea înţelegător pe sub mustăţi din cealaltă parte a mesei :

— Măria-ta şi voi cinstiţi boieri ai Moldovei, spunea Dragfi, isprăvindu-mi cu bine, ca să zic aşa, treaba pentru care am venit încoace, mă voi întoarce mîine pe drumul Ardealului ducînd în inimă nădejdea că toate se vor sfîrşi aşa cum am dorit, dar şi un ghimpe de îndoială ce mi l-o sădit preapripita cuminţire a craiului şi care mă face să-i bănuiesc unele gînduri ascunse, asupra cărora vreau să vă previn.

— Iubite prietin şi cuscru al nostru, dete răspuns măria-sa vodă, îţi mulţămim din suflet pentru strădania depusă, cum şi pentru prevenirea ce ne-o faci, spunîndu-ţi că bănuiala domniei-tale o împărtăşim şi noi într-aceeaşi măsură. Pentru asta nu vom zăbovi mult în cetatea noastră de scaun, ci chiar mîine ne-om porni pe urmele leşilor pentru a ne alătura pîlcurilor pedestre ale lui Hărman şi ale Dumei al Vlaicului, ce-i urmează îndeaproape. Cunoaştem îndeajuns vicleşugurile lui Albert, aşa încît ne-om strădui a lua toate măsurile cu putinţă de a le preveni şi de a nu-i da vreun prilej să încalce înţălegerea încheiată.

— Singurul prilej i-l poate da deocamdată neîndeplinirea dorinţei lui în legătură cu Boldur, surîse Dragfi, cătînd la rîvna ce o depunea vornicul deasupra tipsiei cu bujeniţă ce o trăsese dinaintea-i şi o dădea gata uitînd de toate pe lumea asta. Ce ai de gînd, aşadar?

— Apoi asta s-o hotărască singur aist prietin al crăiei, zîmbi măria-sa, că doară şi craiul îl pofteşte numai „dacă va binevoi", că din partea-mi drept să spun, nu mă mai amestec în prieteşugul lor. De-l trage inima pe Boldur să se ducă...

Auzindu-şi numele cum şi prinzînd ultimele vorbe ale măriei-sale, Boldur, care aflase mai nainte, ba chiar cu negrăită plăcere de la Dragfi arzătoarea dorinţă a craiului, dădu de-o parte tipsia ce nu-i mai era, oricum, de trebuinţă, deşertă pe nerăsuflate cupa şi, ştergîndu-şi mustaţa cu dosul palmei, cuvîntă următoarele :

— Mărite doamne, mărturisescu-ţi cinstit că nici pe departe nu mă trage inima de a schimba aieste bunătăţuri cu care m-am ghiftuit azi ca la praznic pe posmagii muieţi ai slăvitului meu prietin atîta vreme cît îşi vede cuminte de drum, nestricînd înţălegerea încheiată. De l-o păli numai vreo trăsnaie, n-am să am încotro şi atunci să nu te mînii pe mine: m-oi slobozi din legăturile în care mă ţii spre a mă duce să-mi iau în primire cinul de viitor gubernator al Moldaviei...

Lăsînd să se potolească cele hohote de rîs izbucnite la auzul aistor vorbe de minune, măria-sa cătă şugubăţ la vornic, spunînd :

— Fii pe pace, cinstite gubernator, că bătrînul zdrahon nu-ţi mai pune poprelişti. Du-te de ţi-o fi de dus, vino de ţi-o fi de venit, numai să mîntuim mai degrabă cu toată istoria asta. O singură poruncă însă ai de la mine : faci ce-i face, da' pe mine să mă ţii în ştiinţă despre ce se întîmplă cu tine, că altminteri...

— Satîrul, luminate doamne...

— Satîrul...

În clipa aceea în uşa spătăriei apăru dumnealui Arbure. Părea dezumflat, ca de un mare năcaz abătut asupra capului său. Cătînd cu ochi rătăciţi la măria-sa, dete a neputinţă din mîini şi, plecînd fruntea, grăi :

— Măria-ta, milostiveşte-te de biet suflet al meu şi învaţă-mă ce să fac cu pacostea ceea de oaspeţi ce mi i-o adus plocon de la crai aist prietin al său, că-s doar cinci sute de suflete şi nici pe îngrăşat nu-i pot pune, cum or fi avînd ei de gînd. De hămesiţi ce sînt, mi-au şi dat gata pe un şfert provianturile de pîne şi slană iar de i-oi mai ţine cîteva zile, teamă mi-i că om începe a şuiera cu toţii a pagubă şi a ofta după ce-am avut...

— Apoi că aşa este, preamilostive portar al nostru, cine se-ndură — îndură... Cît despre sfatul ce-ţi pot da, unul singur ar fi în privinţa asta. Cum pînă la ieşirea craiului din ţară nu-i putem slobozi pe prinşi, că zadarnică ar fi strădania aducătorului lor şi faptul ar însemna un spor de primejdie pentru noi toţi, zic să-i împarţi în pîlcuri mai mici şi să-i repezi, însoţindu-i cu strajă, pe la mînăstiri, că tot ţipă sfinţiile-lor după grumazuri de muncă şi tare s-or mai bucura văzîndu-i. Apoi şi bucuria şleahticilor n-are să fie mai mică,

fiindcă prin curata sudoare a frunții și-or cîștiga dreptul de a mai pune pe ei ce-au lepădat, nestricînd pe degeaba bucatele muncite de alții.

*

Cumplitele friguri ce o țintuiră pe Mușa în pat cîteva săptămîni în șir începură să deie înapoi, ajutînd la asta atît prafurile doctorului ce-i venea zilnic la căpătîi, cît mai cu seamă deosebita grijă ce o arătau față de bolnavă cei ai casei, în frunte cu Roza. Se trezea Mușa ca dintr-un vis presărat cu spăimîntătoare vedenii, pe care izbuteau să le alunge numai chipurile celor dragi, răsărite fie în amintire, în vremea somnului, fie aievea, lîngă patul ei de suferință. În amintire îi răsărea Sima, și atunci vedeniile păleau mistuindu-se ca într-un fum cu ale lor obrazuri cîndva atît de apropiate ei, încremenite acum de suflarea morții, făcînd loc alinătorilor ochi căprui ce sădeau în întreaga ei ființă o neistovită sete de viață și tăria de a birui boala. Aievea, la căpătîiul ei răsărea Roza, uneori însoțită de Riszard, vorbindu-i despre cîte o frămîntau pe ea și aducîndu-i adesea ultimele vești din Moldova. De la Roza și Riszard aflase Mușa încă în primele ei dimineți mai limpezi întreaga întîmplare cu răpirea ei de la Tarnopol, cum și răspunsul la multele întrebări ce o chinuiseră pe vremea ședерii sale acolo. Mîrșavă uneltire! Aproape de necrezut, dacă stai să te gîndești de cine și în ce scop fusese pusă la cale. O bucurase apoi peste măsură știrea că Sima cu oamenii săi izbutise să dejoace totul, ajungînd cu bine în Moldova. O adusese Riszard, năvălind într-o seară, cu Roza după el, în odaia Mușei. Nestăpînita și tulburătoarea bucurie revărsată pe chipurile lor o făcu pe Mușa să se ridice, pentru prima dată de cînd zăcea, în capul oaselor. Îl ascultă pe Riszard cu inima zvîcnindu-i surd în coșul pieptului. Venea de la temnița crăiască, unde aflase că au fost aruncați doi soli de-ai lui Ștefan voievod, aduși chiar în ziua aceea de pe hotar. Se dusese să-i vadă, în nădejdea că ar putea afla de la ei ceva despre vornic. Presimțirea nu-l înșelă. Deși primit cu răceală și neîncredere de cei doi boieri moldoveni, tînărul procurator izbuti pînă la urmă să-i facă să vorbească, dar asta numai după ce le dădu mai întîi în vileag vechea lui prietinie cu vornicul și le povesti cele întîmplări din ultima vreme la care

fusese părtaș și pe care cei doi le cunoșteau de asemenea din istorisirile lui Boldur, după cum tot de la el cunoșteau și numele acestui prietin al său în robă de magistrat al coroanei. Așadar, pe lîngă știrea ce o bucură într-atît, mai află Mușa în seara aceea și întristătoarea veste că războiul începuse cu Moldova, că riga Albert, dîndu-și pînă la urmă pe față adevăratele gînduri și trecînd peste nereușita începutului, legată de prinderea lui Boldur, încălcase hotarele țării chiar la Horodiștea, unde a și fost lovit de primele alcătuiri ale oastei moldovenești.

Amîndouă veștile avură darul de a grăbi însănătoșirea, de acum începută, a fetei. Peste două zile izbuti Mușa, cu ajutorul Rozei și al unei slujnice din casă, să se ridice din așternut, iar peste alte cîteva zile să înceapă a umbla singură prin odaie, însă ținîndu-se deocamdată de pereți și de cîteși cele aflate în drum. Boala o secătuise cu totul și puterile îi reveneau anevoie. Dar boala aceasta, ținînd-o între viață și moarte, tămăduise în bună măsură zdruncinul ei sufletesc, îndepărtînd oarecum pricina lui și sădind în ea copleșitoarea dorință de a trăi. Văzuse moartea în preajmă, la conac, apoi alături, la căpătîi, aplecată asupra-i în timpul scuturăturilor și fierbințelilor bolii, îi simțise bezna cu toate simțurile și acum întreaga-i ființă cerca să fugă de ea, tinzînd spre lumina ce-o revărsau din belșug naltele ferestre ale încăperii... Trebuia să trăiască de dragul izbăvirii acelui pămînt aflat în bătaia tuturor vînturilor vrăjmașe despre care îi vorbise Sima în minunata zi petrecută de ei doi pe malul Prutului, sub merii domnești și perii cu prăsade ca alămîia din livada conacului, cînd hotărîseră sorocul nunții.

Și Mușa se însănătoșea văzînd cu ochii. Deși trecuse de jumătatea lui octombrie, vremea era frumoasă. Uriașii castani ai parcului își cerneau molcom pe alei aurul frunzarelor, sub încă dulcea revărsare a soarelui. Într-una din aceste zile, plimbîndu-se prin parc la brațul Rozei, în vreme ce micuța Hanka stîrnea din fugă fluturii pe alei, Mușa o trase pe tînăra femeie spre una din bănci și, așezîndu-se alături de ea, spuse:

— Roza, nu mai pot rămîne aici. Trebuie să plec în Moldova!

— În starea în care te afli? se întoarse nedumerită spre ea prietina.

— Puterile mi-au revenit în parte. Acum, m-aş putea încumeta la asta.

— Şi de ce să n-aştepţi întoarcerea lui Sima? Că doar ne-a făgăduit tuturor...

— Sima se va ţine de făgăduinţă, nu mă îndoiesc de acest lucru, spuse cu hotărîre în glas Muşa, aţintind-o în luminile ochilor, însă pe mine nu mă mai rabdă locul de stat. Vreau să mă văd cît mai degrabă alături de el, acolo unde se află, deoarece acum mă simt în stare de a-i fi cu adevărat de ajutor în cele ce face. Zdruncinul şi boala mi-au trecut, sînt aproape ca nainte, şi nu o ruină de om pentru care el şi-a primejduit într-atît viaţa împreună cu oamenii săi. Îmi mai lipsesc, ce-i drept, puterile, însă cu ajutorul tău le-aş putea aduna repede la loc....

— Cum adică? făcu tot atît de nedumerită tînăra femeie. Cu drag te-oi ajuta, însă...

— Îmi trebuie un cal, Roza. Un cal de nădejde, de la grajdurile voastre. Aş încăleca numaidecît, bineînţeles deocamdată cu ajutorul tău, şi mi-aş începe pregătirea de drum. În două-trei zile ai să te miri de ce sînt în stare! prinse a zîmbi Muşa.

Roza zîmbi la rîndu-i, îi mîngîie mîinile străvezii încă de boală, aşezate pe genunchi, spuse:

— Asta se poate oricînd, chiar fără încuviinţarea stimabilului nostru procurator, stăpînul acestor grajduri. Însă mă întreb dacă n-ai face bine să te mai gîndeşti şi să mai aştepţi cîteva zile pînă...

Numai că Roza nu izbuti să-şi isprăvească vorba, fiindcă în capătul aleii apăru în clipa aceea chiar stimabilul procurator în persoană. Venea foarte grăbit spre ele, însă se văzu nevoit să mai zăbovească în drum pentru a o prinde pe Hanka în braţe ce, zărindu-l, ţîşnise numaidecît în întîmpinarea lui. Aşadar, cu odrasla subţioară, Riszard se opri înaintea celor două femei, cu un obraz asemănător celuia cu care năvălise în odaia Muşei în ziua cînd îi adusese multaşteptata veste că Sima a ajuns cu bine în Moldova. Ca şi atunci, repezi dintr-o răsuflare :

— Albert a fost bătut la Suceava!

— Cum?! strigară cele două femei într-un singur glas, mai sărind de pe bancă.

— Precum auziți, dragele mele! spuse tînărul procurator. Încercarea de a lua cu asalt cetatea de scaun nu i-a reușit, pomenindu-se pe deasupra împresurat de oastea lui Ștefan voievod, care i-a cerut, sub amenințarea nimicirii întregii sale armii, încheierea păcii și părăsirea grabnică a Moldovei. Retragerea a și început.

— Înseamnă că războiul a luat sfîrșit? întrebă Mușa, ce se ridicase în picioare și acum stătea, pradă unei năprasnice bucurii, apăsîndu-și cu palma pieptul în dreptul inimii, pentru a încerca să-i domolească surdele bătăi.

— Cel puțin deocamdată, dete răspuns Riszard lăsînd-o pe Hanka din brațe și venind să se așeze pe bancă pentru a-și mai trage sufletul după această zorită venire. Se pare însă că Albert îi nutrește lui Ștefan gînd rău pentru rușinarea adusă, fiindcă am aflat în Seim că ar fi cerut prin gonașii săi ajutor grabnic castelanilor din margine, cum și fratelui său Alexandru al Litvaniei, în afara măsurilor ce vrea să le ia singur pentru zdrobirea oastei voievodului moldovean. Am auzit că Alexandru i-a și trimes un corp de cavaleri mazurieni și litvani, aflați sub poruncile polcovnicului Franciszek, care în cîteva zile va fi la Liov pentru a-și urma apoi de aici drumul spre Sniatyn.

Mușa ascultă cu luare-aminte vorbele lui Riszard gîndind la ceva anume, apoi se scuturâ pe neașteptate și, așezîndu-se pe bancă alături de el, spuse :

— Riszard, ajută-mă să ajung în Moldova! I-am vorbit și Rozei despre asta. O am de parte-mi și mi-a făgăduit sprijinul ei...

— Te-ai gîndit bine la ceea ce-mi ceri? se întoarse nedumerit Riszard spre fată. Să te ajut spre a ta pieire? În halul în care ești... femeie fiind... cum ai putea să ajungi acolo?

— Mă simt mult mai bine, Riszard, spuse fata cu glas împăciuitor, puterile îmi revin. Cu ajutorul Rozei, în două-trei zile voi fi iar cum am fost. Ca femeie, e drept, îmi va fi mult mai greu să duc la capăt hotărîrea luată, căci mă și întrebam cum voi izbuti asta. Răspunsul însă mi l-ai adus chiar tu, acum, o dată cu frumoasele vești din Seim...

— Ce răspuns, că nu-nțeleg ? ridică din umeri tînărul procurator.

— Răspunsul la întrebarea cum să ajung în Moldova, prinse a zîmbi Mușa. Gîndește-te : să zicem, un brav nepot al vesti-

tului procurator Riszard Dobrovolschii, arzînd de dorința să fie de folos pe cîmpul de luptă patriei și coroanei sale, vine să se alăture oamenilor polcovnicului Franciszek, călare și-n armele lui...

— Grozavă ești, Mușa! Pe cinstea mea că nu m-aș fi așteptat! sări Riszard înveselit și cătînd ca nevenindu-i să creadă la față. Pe a lui măsură te-a ales Sima, după mult ce-o fi căutat, că pînă și în năravuri se arată că-i semeni! Auzi, Roza, se întoarse el spre nevastă, ce zici de una ca asta?

— Deși îmi tremură inima pentru ea, răspunse Roza înveselită de asemeni de spusele Mușei, că doar am mai vorbit despre asta înainte de venirea ta, zic să-i faci voia, că nici legată n-o s-o mai putem ține aici, după cum văd...

— Hmda!.... făcu Riszard. Și atunci? întrebă după o clipă, privind descumpănit la cele două femei.

— Părerea mea este să-ți gătești nepotul de drum, bărbate, că n-ai de ales! rîse nevasta. Greu n-are să-ți fie, că începutul l-ai făcut doar cu Sima și cu ai lui, cunoscînd cum și ce trebuie. Iar acuma, pînă una-alta, să mergem la grajduri ca să-și aleagă acest viitor oștean al coroanei ce-i este de trebuință întru îndeplinirea arzătoarei sale dorințe...

*

Știut este că oțelul nescos din teacă prinde rugină, ce-i și pată de rușine pe obrazul oricărui oștean cu dragoste de cele sfinte, întru apărarea cărora i s-a încredințat oțelul cu pricina. De rușinea asta se temeau ca de foc cei trei proaspeți purtători ai „Eșarpei viteazului șleahtic", poate de aceea nu era zi de la Dumnezeu să nu-și cerceteze ei cu luare-aminte și cu inima ticăind mărunt șpăgile, înlăturînd pe loc cu aschioare de brad te miri ce petișoară dătătoare de bănuieli s-ar ivi pe ele. Că, la drept vorbind, și asta era o scoatere din teacă dacă alta nu se îndura pronia să le-o hărăzească spre a le pune la adevărată încercare virtuțile. Așa stînd, din păcate, lucrurile, celor trei nu le rămîneau deocamdată alta decît să-și depene mult preaplăcutele aduceri aminte legate, ca ale multora, de frumoasele și pline de încercări zile petrecute în tovărășia lui Boldur, că doar în afara înfruntărilor mari, rămase adînc în ținerea de minte a tuturora, mai fuseseră destule și dintr-altele, zice-se mai mărunte, prin cele desișuri și

poieni, alături de vornic, ce nici că se sătura privindu-i ce pot, şi nici laudele, deşi zgîrcit la ele, nu le mai putea drămălui, răzbit de atîta încîntare. Cu adevărat frumoase zile, da' oare s-or mai întoarce ele? Nu-i vorba, şi-au mai tras ei oţelele în două rînduri şi în faţa cetăţii de scaun, punînd pe ruşinoasă fugă călărimea acesteia, ce pesemne numai după ziduri ştie a se bate, şi ar fi cutezat chiar să ieie asupra-şi — de bună seamă, în locul păcătoşilor de pedestraşi, care, fie vorba între noi, ştiu scăpăra la o adică din copite mai abitir ca harmăsarii — luarea acelor ziduri dacă li s-ar fi dat dezlegarea pentru asta, ceea ce lesne-i de înţeles că nu se poate, cîtă vreme n-au şi harmăsarii iştia învăţul mîţelor.

De atunci însă oţelele celor trei au rămas în teci, tînjind, asemeni stăpînilor, după zile mai bune, ce păreau a fi acum mai aproape ca niciodată, şi asta mai cu seamă după ce înălţimea-sa hotărî multaşteptatul pas năpustindu-şi polcurile peste apa Sucevii, spre şesuri. Cum buna înţelegere sălăşluia de multă vreme între ei, luînd locul vechii pizme şi unindu-i într-un singur trup, căpitan Huminschii călărea între ai săi buni prietini, fraţii rocmiştri Olech şi Nikolai Tincenschii, avînd în faţă spinările cercetaşilor domniei-sale, a căror frunte se afla hăt-departe pipăind calea pe care înainta armia, iar în spate bravele escadroane ale celor doi fraţi, mult prea necăjite şi ele din mai sus amintitele pricini. Deşi în plină toamnă, vremea se mai ţinea frumoasă, un soare lînced poleind gălbejitele cîmpii şi scăpărînd de departe în molcumele ape ale Siretului, ce se iţeau ici-colo de după colinele şi păpurişurile malului.

Şi iac-aşa, cum înainta armia sub acoperirea acelui zid de aramă ce se răsucea din cînd în cînd cu faţa îndărăt pentru a se încredinţa că toate-s bune, cu nădejdea sporită de la un ceas la altul că vor da în curînd de ceea ce tînjeau atît pipotele, cît şi şpăgile tuturora, numai că se pomeni căpitan Huminschii cu o ceată de cercetaşi ai săi venind într-un suflet din faţă, în frunte cu kapralul Soberajschii, care, zărindu-l strînse dîrlogii dînd următoarea strigare :

— Pan căpitane, am dibuit o aşezare în drumul nostru cu oamenii neieşiţi din ea!

— Ce fel de aşezare? se bucură căpitanul împreună cu ai săi prietini, ce-i aruncară căutături pline de înţelesuri.

— O aşezare de huţuli destul de mare, Zamoslea se cheamă, dete răspuns kapralul Soberajschii. Asta ne-au spus-o doi moşi din partea locului, ce i-am prins prin păpurişurile de colo umblînd armaţi cu furci şi seceri...

— Armaţi erau? se încruntă bravul căpitan, aruncînd iar o privire plină de înţelesuri celor doi soţi ai săi.

— Cu furci şi cu seceri, căpitane, după cum îţi spun. Şi nu erau numai ei, ci vreo duzină de oameni, din cît am apucat a vedea noi, toţi într-aceleaşi arme, care, dînd cu ochii de cercetaşii noştri, au rupt-o la fugă spre sat.

Căpitan Huminschii se încruntă şi mai tare, stînd o clipă-două să cugete asupra celor de făcut într-o împrejurare ca asta, dar, nevrînd să ia pe umerii săi povara unei hotărîri, îşi înălţă fruntea, zicînd cercetaşilor şi prietinilor de lîngă el aceste vorbe :

— Aşteptaţi-mă, că vin numaidecît!

Aflînd din gura vrednicului căpitan al său, răsărit ca un arhangel al izbăvirii printre şirurile de husari, cam ce s-a întîmplat, tînărul crai nu numai că luă pe loc o hotărîre, dar se şi gîndi să arate tuturora prin fapte de ce este şi el în stare, fiindcă, dacă stai să te gîndeşti, o aşezare cu oameni înseamnă o aşezare cu toate cele de trebuinţă omului, asta în primul rînd, iar într-al doilea rînd mai înseamnă că cel care va intra primul în ea mai norocos se poate socoti în viaţă, că nici oase nu va roade de la ospăţul altora, fie ei şi ai săi oşteni, dacă, bineînţeles, or mai rămîne şi oase de ros pe acolo... Aşadar, spre nedumerirea prevăzătorului căpitan al său şi a celorlalţi comandiri, ce n-aveau cum ghici deocamdată aceste tainice gînduri ale înălţimii-sale, ci se puteau doar minuna de pilduitoarea lui neînfricare, riga Albert porunci mareşalului Pruhnitschii să oprească numaidecît armia şi să întoarcă cu faţa spre vrăjmaşul din urmă zidul ei de aramă, iar după asta se răsuci spre nedumiritul căpitan, zicînd :

— Aşezarea din faţă cu toţi vrăjmaşii ce s-or fi aflînd fără de îndoială în ea o vom lovi noi cu al nostru polc de husari, căpitane! Domnia-ta cu cercetaşii dumniei-tale şi cu escadroanele din frunte ale fraţilor rocmiştri ne veţi înlesni asta, împresurînd satul din părţi şi tăind orice cale de retragere a vrăjmaşului, neîngăduindu-vi-se însă în nici un chip intrarea în sat fără o dezlegare în privinţa asta venită din parte-ne. Deci veţi aduce spre ştiinţă şi celorlalţi comandiri această poruncă

a noastră şi veţi trece numaidecît la înfăptuirea ei. Nădăiduiesc că am fost înţeles, căpitane?!

— Aşa vom face, înălţimea-ta! icni fără clipeală vrednicul căpitan, dînd pinteni şi pornind şoimeşte spre ai săi, dar scăpînd, fără să vrea împotriva-şi o sudalmă strașnică pentru preachibzuita hotărîre privitoare la povara răspunderii, de pe urma căreia atît şpăgile, cît şi pipotele alor săi, cu el în frunte, vor urma a tînji şi mai departe după cîte duceau dorul.

Căci, într-adevăr, împresurînd Huminschii cu cercetaşii, iar Olech şi Nikolai cu cavaleriştii lor aşezarea şi adulmecînd pe de margini ca cei lupi hămesiţi în faţa tîrlei în care li-i oprită intrarea amiroznele şi fumurile subţirele urcînd dinspre cuptoarele de pîine şi cotloanele de prin ogrăzi unde babele satului, nebănuind încă năpasta, puseseră de cină cu cîteva ceasuri înainte, Ioan Albert trase oţelul din teacă răcnind către ai săi husari pornirea năvalei. Iureş nu glumă se dezlănţui! Venind în durăt şi chiot asurzitor asupra aşezării şi nevăzînd deocamdată în faţă alt vrăjmaş decît nişte zăvozi zdraveni sloboziţi în uliţe din lanţuri, ce se luară hămăind după ei, tot chitind a apuca de bot caii, chipeşii şleahtici în frunte cu al lor rigă loviră ogrăzile, bănuind pe bună dreptate că acolo şi nicăieri altundeva trebuie să fie ascuns adevăratul vrăjmaş. Bănuiala se dovedi pe de-a-ntregul întemeiată. Acest vrăjmaş, stîrnit din ascunzători, năpădi măcăind şi cotcodăcind, behăind şi guiţînd toate ogrăzile, cît ai bate din palme, dînd mult de furcă vrednicilor husari, mai cu seamă că în sprijinul lui răsăriră huţancele şi chiar cîţiva huţuli bătrîni cu vătraie în mînă, care prinseră a-i croi cu nădejde pe descălăraţii năvălitori ce-şi înghesuiau pe sub zăplazuri, venind furişa pas cu pas asupra ei, gîgîitoarea şi cloncănitoarea pradă.

Nimerindu-se şi el într-o ogradă mai acătării şi cătînd prin fulgii care zburau în toate părţile la osîrdia gheneralilor şi aghiotanţilor săi în cap cu Razumovschii, cărora tocmai le dăduse pricazul de a copleşi un cucoş roşu şi gras cît ditai claponu', ce nici că se lăsa înfricat de puzderia acelor şpăgi sclipitoare venind asupra-i, ci se înverşuna să le înşface cu clonţul, hotărît pesemne să-şi vîndă cît mai scump frumuseţea de creastă de ofu! bietelor lui ouătoare, ce se tot duceau pe drum fără întoarcere la subţioara unor şleahtici mai iuţi de mînă, crai Albert se pomeni şi el apucat deodată, aşa încălărat cum era, de un vrăjmaş ce cît pe-aici era să îndurereze de moarte

întreaga Lehie, dacă nu se afla pe aproape bunul şi oricînd săritorul prietin al său voievoda Mikula Ruschii. Răsărise vrăjmaşul acela cu totul pe neaşteptate din uşa cuhniei şi nu era te miri cine decît o huţancă trupeşă şi bărbată, doi husari să deie grămadă, care, ţinînd un hîrdău în mînă, se şi slobozi asupra-i, potopindu-l din cap pînă-n picioare mai întîi cu scîrbavnice vorbe privitoare la mumă şi spiţă, iar după aceea cu şi mai scîrbavnicele lături din acel hîrdău, după care, apucîndu-i pohodnicul de dîrlog, prinse a-l cocoşa cu hîrdăul gol mai să deie sufletul dintr-însul. Văzînd istoria şi bănuind cam ce deznodămînt poate avea ea, cum şi întregul pohod, din pricina unei babe vrăjmaşe care se încumeta a făptui şi-i gata-gata să făptuiască ceea ce nici împăraţii lumii cu ale lor armii cîtă frunză şi iarbă n-ar îndrăzni măcar să viseze, vrednicul voievoda îşi săltă pe loc harmăsarul în două picioare asupra acelei furii dezlănţuite şi numai aşa, încolţind-o de aproape cu fornăitoarea ameninţare, izbuti să o facă să dispară în uşa cuhniei, nu însă înainte de a vedea trecîndu-i pe lîngă ureche în chip de ghiulea arma cu pricina şi de a auzi cu aceeaşi ureche ce şi pietrele ar roşi să auză.

Între timp, punînd husarii stăpînire pe întreg satul cu tot ce avea el mai de preţ, căci cei ce le-ar fi putut fi cu adevărat vrăjmaşi de care să se teamă, adică huţulii tineri şi mai puţin tineri, fiind cărăuşi de meserie, iar vremea fiind după strînsul roadelor pămîntului, erau plecaţi mai toţi cu chervanele pe drumul Crîmului, aghiotant Razumovschii, răsuflînd şi el uşurat după vitejeasca faptă a lui Mikula Ruschii, se însoţi cu o ceată de husari ce ţineau la subţiori preţioasele prăzi, printre care şi bătăiosul cucoş al tot atît de bătăioasei huţance, căzut în cele din urmă la sfînta datorie, şi porni îndată în căutarea unui adăpost peste noapte preaîncercatului crai al său, hotărînd în sinea-şi că a sosit, în sfîrşit, clipa în care va putea duce la îndeplinire multele pofte ale înălţimii-sale, căci şi afurisitul acela de război luase parcă o mai plăcută întorsătură acuma. Nu trebui să caute mult, căci aşezarea fiind bogată se aflau în ea destule case de huţuli mai înstăriţi, care să-l încapă pe un crai cu svită cu tot, mai anevoioasă dovedindu-se punerea pe fugă a acelora care, bănuind ce-i aşteaptă, nu vroiau să priceapă în ruptul capului că un singur stăpîn peste toate şi toţi se află pe lumea asta, ţinînd morţiş că ei şi nimeni altul ar fi stăpînii acelui sălaş cu toate cîte se află în el şi pe lîngă

el. Lămurindu-i aghiotant Razumovschii cu ajutorul spăgilor cam cum stau de fapt lucrurile şi de partea cui este dreptatea, nu-i mai rămase alta decît să pregătească cele de cuviinţă primirii adevăratului stăpîn al tuturora, dînd porunci celor cîteva slujnice, rămase credincioase păreţilor şi tot cu ochii scăpărînd după brandenburguri şi pinteni, ce trebuie să facă spre a intra în milostea şi voia înălţimii-sale, carele ştie răsplăti pe toţi după merite şi rîvna arătată.

Aşa încît, binevoind a intra craiul în acea casă, după ce străbătu cu alai întreaga aşezare pusă în genunchi şi în smerită ascultare de ai săi husari ce-şi prăznuiau acum prin ogrăzi, în jurul focurilor şi a butoaielor trase cu pălimarele din beciuri, neîndoielnica izbîndă, rămase de-a dreptul uluit de cîtă pricepere ştie să deie dovadă al său neîntrecut-în-toate aghiotant, căci nu numai orătăniile dobîndite în luptă ce se mai pîrpăleau în parte deasupra focurilor din ogradă erau rînduite pe încăpătoarea masă, dar şi întreaga cămară, deolaltă cu beciul acelei cuprinse gospodării, se mutase la faţa locului, pentru ca nimeni să nu mai ostenească atunci cînd se va încinge veselia, ci numai de dusul la gură să aibă grijă.

Veselia se încinse într-adevăr, însă nu chiar atît de repede, premergătoare fiindu-i o linişte adîncă, tulburată doar de cranţ-cranţul măselelor, pornite să macine fără alegere toate cîte se nimereau sub amîndouă mîinile ce cu mare greutate izbuteau să facă faţă îndatoririi lor dintotdeauna. Ea se încinse numai după ce, ostenind fălcile şi acele mîini cu de loc uşoara treabă stropită din belşug cu cîteva rînduri de ulcele umplute de-a dreptul din vedrele puse la îndemînă, ochii mesenilor prinseră a căta galeşi unii la alţii, şi mai cu osebire la cele slujnice tinerele, care abia mai pridideau cu strînsul oalelor şi multelor rămăşiţe nedovedite de sîrguinţa mesenilor. Începutul îl făcu însuşi craiul, cuprins dintr-o dată de un neînfrînat avînt ostăşesc, foarte de înţeles într-o împrejurare ca asta, cînd izbînda este de partea-ţi cu toate cîte le-ai poftit. Mai dînd de fundul unei ulcele umplute ochi de al său aghiotant Razumovschii, care numai ce isprăvise prin alte odăi o anume treabă de făcut, fiind poftit să steie chiar în dreapta înălţimii-sale tocmai pentru a avea grijă ulcelelor, tînărul crai ridică fruntea slobozind cu glas năvalnic începutul întraripatei cîntări ostăşeşti „*Slawa szlachty ne zginet*", toţi cei de faţă alăturîndu-i-se numaidecît cu glas şi suflet, fiindcă băr-

bătești stihuri ale cîntării adevereau întru totul cele ce simțeau toți în acele înălțătoare clipe. Adevărat, oricît de viclean ar fi vrăjmașul, oricîte loviri furișe n-ar încerca el să dcie, oricîte supărări din partea-i și oricîte lipsuri or mai avea ei de îndurat, slava șleahtei nu va pieri de-acum și în vecii vecilor, fiindcă asemeni izbîndei și bucuriei de azi vor ști să dobîndească ei alte izbînde și bucurii, ce cu adevărat numai acum încep să se arate.... Deci, cîntecele vitejești și vitezele ulcele se urmară apoi în șirag neîntrerupt înflăcărînd inimile mesenilor, unii dintre ei, printre care și craiul, prinzînd chiar a lăcrima, doborîți de prisosul frumoaselor simțăminte, pînă cînd aghiotant Razumovschii, răzbit pesemne și el, cum și nemaiputînd îndura copleșitoarea povară, își șterse cu mîneca ochii, iar apoi, întorcînd capul spre tot atît de simțitorul rigă al său, rosti cu glas scăzut și cu un zîmbet grăitor de multe, aceste cuvinte :

— Înălțimea-ta, deși nespus de frumoasă-i simțirea ce ne încearcă deopotrivă, umila-mi părere este că nu pentru lăcrimat ne-am adunat noi aici, ci pentru înveselirea înăspritelor de război inime ale noastre. De aceea, zic să lăsăm de o parte treburile ostășești, căci vreme destulă avem pentru ele, și să trecem în odăile de colo, unde adineauri am făcut pregătirile de cuviință, ce cred că vor fi întru totul pe placul înălțimiitale. Așadar, binevoiește a-mi da brațul spre a te călăuzi într-acolo.

Înțelegînd cam pe jumătate, din pricini lesne de ghicit aceste vorbe, dar stîrnindu-l din cale-afară zîmbirea plină de făgăduințe și înțelesuri a bravului său aghiotant, tînărul crai izbuti cu destulă greutate să se desprindă de locul șederii sale și să se ducă, ce-i drept cam călcînd în strîchini, la brațul acestuia spre ușa arătată. Mirarea îl cuprinse o dată cu deschiderea ei, căci chiar din prag îl întîmpinară veselele glasuri a două cobze și a unei clarinete, cîntînd pe nevăzutelea într-un ungher perdeluit al unei încăperi destul de mari, pe cele două otomane ale căreia rînduite în lungul părețelui din față ședeau... Aici, tînărul crai curat că se frecă la ochii, nevenindu-i să le deie crezare : da, ședeau trei paniție tinerele în sarafane bogate, cu cordeluțe împletite în păr, cu ochii galeși și rușinoși pogorîți în pămînt, sulemenite și dichisite de mai mare dragul, avînd alături de ele o podoabă de țață, căreia nici sulimanul pus cu lopata, și nici dichisul împrumutat se vede,

ca şi al fetelor, de la gazda înspăimată de şpăgile lui Razumovschii, nu-i putuseră schimba prea mult năprasnica înfăţişare. Zîmbetu-i, mai cutezător, nici vorbă, ca al paniţelor, înghesuit însă numai într-o parte a obrazului, cum şi clonţul ca de bufniţă îi amintiră numaidecît tînărului rigă de hîda chelăreasă ce-l întîmpinase la venire în pragul casei, dar, oscîrbindu-l pînă şi aducerea aminte, îşi mută pe loc privirea spre cele trei graţii ce, deşi semănau la chip cu slujnicuţele văzute adineauri, făceau nespusă plăcere chiar unor ochi crăieşti, e drept, tulburi olecuţă. Se ridicaseră tuspatru în picioare la intrarea rigăi, făcînd reverenţa de cuviinţă şi chicotind uşurel, după care chelăreasa, pogorînd fruntea, grăi într-o leşească cam poticnită cele ce urmează :

— Îl poftim pe pan imperator să se simtă bine la noi, ca la Warszawa... Eu învăţat fetele cracoviac, mazurca, cadril şi multe altele ce trebuie ştiut o paniţă junâ spre a place bărbaţi, că eu cunosc danţurile de cînd dănţuitoare fost Lehia, molfăi, sclifosindu-se, pocitania. Asta-i paniţa Maruşka, asta-i Hanka, asta-i Olenka....

Fetele iar făcură cîte o reverenţă înaintea chipeşului imperator, ce, slobozindu-se din braţul aghiotantului său — că doară ieşise din străchini şi stătea acuma locului cam bătut, ce-i drept, de vînt —, zîmbea acelei încîntătoare privelişti de cordeluţe şi horboţele, încă neştiind cui să-i arate crăiasca-i precădere. Într-ajutor îi veniră însă cei trei muzicanţi husari ai săi, aduşi de Razumovschii şi ascunşi de el după zavesa din ungher, ce-şi tot scoteau de acolo hălăciugile de mustăţi ca să vază ce se mai întîmplă şi cum se încheagă petrecerea slăvitului rigă al lor. Dînd glas clarineta şi cobzele unui cracoviac îndrăcit, Maruşka, se vede cea mai zbănţăluită din toate, apucă pe loc mîna slăvitului, năpustindu-l într-un vîrtej mai să-l deie peste cap, din iureşul căruia, oarecum trezit din lăcrămoasele-i simţiri de mai nainte abia izbuti să deie următoarea strigare :

— Zbignev să vie!... Voievoda Ruschii să vie!... Vin să se aducă!....

Fugind aghiotant Razumovschii să îndeplinească porunca şi, umflîndu-i pe cei doi dintre înduioşătoarele suspinuri ale celorlalţi, ce acuma se auzeau mai mult de pe sub masă, petrecerea se porni cu adevărat ca pe roate, abia mai prididind mustăcioşii husari să-şi tragă sufletul. Căci şi paniţele cele cu ochii galeşi şi ruşinoşi pînă atunci curat drăcoaice se dovediră, la înălţime fiin-

du-le şi meşteşugul învăţat de la chelăreasă, căci altminteri nelămurită ar rămîne întrebarea cum de izbuteau să-şi ferească delicatele picioare de acele ciubote ce umblau cam brambura dintr-un părete într-altul, deodată cu capetele ce le purtau deasupra. Băgînd de seamă că perechile nu se prea aleg ci se potrivesc la nimereală, cum şi că ba unul, ba altul dintre înfiretuiţii dănţuitori rămîne să stea pe de margine ca neavînd vreo treabă, fiindcă mai mulţi cu unul erau decît săltăreţele lor dame, fosta dănţuitoare, simţind pesemne chemarea juneţei în toate ale ei mădulare încă îndeajuns de sprintene pentru ce-o trăgea inima, se amestecă cît ai bate din palme între cele cordeluţe şi horboţele luînd în deplină stăpînire prisosul părţii bărbăteşti, oricare se nimerea a fi acesta, ajutînd-o la asta bineînţeles orbul găinilor ce pălise de data asta cucoşii.

Frumoasă, negrăit de frumoasă noapte! Că ce poate fi mai pentru sufletul şi inima unui oştean trecut prin de toate o petrecere cu adevărat dătătoare de aripi ca cea de faţă! Se învălmăşeau pereţii, se învălmăşeau chipurile, zîmbetele, cordeluţele... Oh, Maruşka! Oh, Olenka!... Oh... Dar iată că şi muzica parcă a stat. Or fi ostenit husarii. Ducă-se. Că mai muzică decît toate muzicile este rîsul acesta ca de zurgălău, la ureche, al Maruşkăi! Rîde drăcoaica! Şi ce trupşor are... Da' oare cine şi cînd a stins lumina? Ducă-se şi ea. Maruşka!...

...Greu se mai deschid ochii a doua zi după o noapte ca asta! Da' n-ai încotro. Trebuie să-i deschizi. Ce dulce-i lumina dimineţii bătîndu-ţi în pleoape! Ce dulce-i pe obraz răsuflarea aceleia ce ai topit-o cu răsuflarea-ţi fierbinte acum cîteva ceasuri, cînd, drăgăstoasă, îţi trece alintătoarele ei degete prin creasta-ţi de păr căzută pe perna otomanei din odăiţa însingurată în care a pogorît raiul asupra-ţi, şi îţi şopteşte înfiorată de dulci presimţiri asemenea vorbe:

— O, cucoşel al meu, crai inimei mele! Eu place bărbaţii... că dănţuitoare fost Lehia...

— Ptiu, diábel !...

*

Amara învăţătură de minte a căpitanului Huminschii, nevoit să stea martur şi să înghită în sec deolaltă cu ai săi cercetaşi şi cu prietinii domniei-sale rocmiştrii. Olech şi Nikolai Tincenschii, la care se adăugau cei peste o mie de cavalerişti

ai acestora, îl hotărî să ia de acum încolo pe umerii săi şi ai nimănui altuia povara oricărei răspunderi, oricît de grea şi chiar copleşitoare i-ar părea ea dintru-nceput. Că doar oştean era, iar unui oştean adevărat nu-i şade bine să se legene în visări de cum a fost cîndva alături de un oarecare prietin al crăiei, care cine ştie ce soartă o fi avînd în ceasul acesta, că nu se mai arată între ei, ci să dovedească tuturor cu fapta ce poate şi singur, mai cu seamă că avea şi dezlegarea înălţimisale de a lovi fără şovăială orice vrăjmaş i-ar răsări înainte. Aşadar, numai să se ivească prilejul! Cît despre prilejul celălalt, la Zamoslea, scăpat numai din a sa vină, trebuie spus că straşnic a mai brodit-o craiul cu toată husărimea lui. Că şi-au adunat la provianturi, pe puţin o săptămînă într-un chef să o ţină, dacă nu şi mai mult, urmîndu-i acum la vreo cincizeci de care luate de pe la obozurile polcurilor, toate vîrfuite cu ce brumă de bucate le-a mai scăpat bieţilor huţuli de pe urma pustiirii din prima noapte după lovirea satului, ba şi vreo zece poloboace a cîte o sută de vedre fiecare, ce nu le-au mai putut dovedi atunci... Doar cenuşa în vatră să mai fi rămas la Zamoslea. Şi să mai spui că nu-i dreaptă zicala în privinţa dreptăţii celui tare! Nu hulim, ferit-a sfîntul, stăpînirea, că doar ea ni-i mumă, da' nici aşa nu se cade... Măcar, colea, o tîrtiţă de orătanie să-ţi fi picat de la acel ospăţ, o gură de vin colea... Ţi-ai găsit! Rabdă, cocoaşă, că eu ţi-s bulibaşă. Deci, în aşteptarea rîvnitei clipe de a lua o atare răspundere pe umerii săi şi de a dovedi cu fapta ce poate cu adevărat un căpitan al crăiei care mai are alături şi alte două şpăgi la fel nescoase din teacă de multă vreme, înainta pan Huminschii ca mai nainte între ai săi buni prietini Olech şi Nikolai, avînd tot aşa în faţă spinările cercetaşilor domniei sale iar în spate bravele escadroane ale celor doi fraţi. Ieşiseră de vreo două zile din Zamoslea şi urmau malul drept al Siretului, întinzîndu-se pe zeci de verste în urmă şi pe multe verste în stînga rîului, sub acoperirea aceluiaşi zid de aramă a cărui desăvîrşită arcuire o îngăduiau cum nu se poate de bine şesurile ce se ţineau lanţ prin partea locului. Tocmai se răsucise pan Huminschii spre Olech pentru a-şi dezmorţi limba şi a mai rîde împreună cu fraţii de frica ce l-o fi împiedicînd pe mosneag să se ţină de ameninţarea făcută în privinţa celor ce ar putea să urmeze dacă se va încălca convenţiunea iscălită de părţi, că pesemne nu-l mai ţineau ciolanele să cuteze, cînd

văzu niște cercetași de-ai săi venind într-un suflet în frunte cu același Soberajschii, care, zărindu-l, strigă încă de departe aceste vorbe :

— Pan căpitane, am dibuit o altă așezare în drumul nostru cu oamenii neieșiți din ea !

— Ce fel de așezare ? se bucură acum de-a adevăratelea căpitanul, simțind o plăcută tresărire a inimei sub aceleași căutături pline de înțelesuri ale prietinilor săi.

— O așezare mai mare ca Zamoslea și Siret se cheamă, după cum ne-au strigat cei cîțiva țărani ce i-am văzut în margine, dar care, avîndu-și caii pe-alături, că-i păsteau pe izlazul de colo, au luat-o la sănătoasa fără a catadicsi să mai steie de vorbă cu noi.

Căpitan Huminschii cătă iar, cu o zîmbire tot atît de plină de înțelesuri, la ai săi prietini, dar, venind din parte-le un anume semn făcut cu capul, însoțit de o zîmbire la fel de grăitoare, nici că mai stătu pe gînduri ce are de făcut, ci, punînd mîna pe spagă și dînd pinteni înainte, le strigă doar atîta :

— Mă pun în fruntea alor mei. Urmați-mă îndată cu escadroanele... Sfînta Fecioară ne aibă în pază !

Atîta strigă pan Huminschii, că mai mult nu era nevoie. Înțelegîndu-l pe deplin, cum și zicîndu-și că i-o fi de-ajuns neînfricatului și dătătorului de pilde rigă al lor cu ce are în noul său oboz și că prea s-or îngreuia husarii săi de-or merge așa din pleașcă-n pleașcă, Olech și Nikolai se și întoarseră spre ale lor escadroane, răcnind și ei :

— *Kawalerzysty, hajda !*

Iureș și acesta, nici vorbă ! Și ce-ți mai bubuie inima, răspunzînd pînă-n urechi năvalnicul zvîcnet al ei, cînd fugarul ți-i pus în galop, cînd spaga îți scapără în mînă gata dintr-o clipă în alta să-și spună sîngerosul ei cuvînt, cînd în dreapta și-n stînga ta vezi coame fluturînd în bătaia vîntului și încruntatele obrazuri alor tăi aplecate asupra-le, cu ochii scăpărînd în încordată așteptare !

Într-adevăr, așezarea e mai arătoasă ca Zamoslea, cu case mai multe, cu ogrăzi mai înghesuite unele într-altele, cu uliție mai dese. Pare mai curînd un tîrgușor decît un sat. Dar nu se prea văd oameni... Nu cumva s-or fi înșelat cercetașii ? Nu cumva i-o fi scos în bejenie pe localnici vreo poruncă a vicleanului moșneag, ce, văzînd întîmplarea de la Zamoslea, se gîndește iar să le facă pocinogul ? Asta ar mai lipsi, tocmai

acum cînd au, în sfîrşit, şi ei prilejul... Ba nu, slavă Domnului ! Iată-i pe vreo doi alergînd prin ograda de colo, iată cîteva căciuli răsărind după zăplazul de-aici... Satu-i cu oameni, alelei, şi cu toate cîte ne trebuie nouă ! Da' asta ce-o fi însemnînd ?! Kapralul Soberajschii a scăpat şpaga din mînă, s-a ridicat în scări şi, răcnind de moarte, s-a prăvălit pe spate... Efreiterul Ianusz la fel... Cercetaşii Wieslaw şi Bronyk...

Căpitan Huminschii nu mai apucă să-i mai numere pe alţii şi nici să se mai mire de ce se întîmplă, fiindcă harmăsarul lui, lovit de o săgeată în grumaz, se poticni năpustindu-l într-aceeaşi clipă cît era de lung în colbul drumului. Sărind, năuc, în picioare, văzu ce nu îi este dat omului să vadă de mai multe ori în viaţă. De după toate zăplazurile din jur răsăriră ostaşi moldoveni, unii din ei chitind cu arcurile cai şi călăreţi, alţii surpîndu-se cu oţele şi suliţe în mînă asupra căzuţilor şi celor rămaşi în şei, care, din pricina îngrămădelii de cai şi oameni răsturnaţi în mijlocul uliţei mari a aşezării, se învîrteau neputincioşi în loc, buimăciţi încă de neaşteptata arătare a vrăjmaşului. Dar nici să-şi mai vină în fire nu avură vreme, căci alţi şi alţi oşteni de-ai lui Ştefan prinseră a sări de pe garduri în toată lungimea uliţei, tăind şi împungînd şleahta. „Unde-or fi rocmiştrii ?" îi fulgeră prin minte căpitanului. Rămăsese descălărat, fără armă, că-i zburase cît colo în cădere, rotind ochii, pierit, în jur. În clipa următoare însă, gîndindu-se că toată oastea moldovenească o fi acolo şi dumirindu-se în ce-i mai poate sta scăparea, că pe uliţă îndărăt nu mai putea răzbi în nici un fel, o rupse de fugă spre un zăplaz mai mic, sărindu-l cît ai bate din palme şi azvîrlindu-se cu faţa la pămînt în spatele lui. Rămase cîtăva vreme aşa, cu obrazul îngropat în ţărînă, cu inima să-i sară din coşul pieptului, aşteptînd din clipă-n clipă să fie lovit din spate. Curînd însă, neauzind nici o mişcare în preajma sa, ci numai înfiorătoarele urlete şi vaietele celor măcelăriţi în uliţă, ridică fruntea. Ograda era pustie, ţipenie de om pe nicăieri. Porni de-a buşilea în lungul zăplazului peste care sărise, apoi în lungul unui gărduţ despărţitor, pînă ajunse în spatele casei din ograda cu pricina. Dinspre uliţă nu-l mai putea vedea nimeni. Sări pîrleazul şi o luă la sănătoasa prin dosuri, spre capătul aşezării pe unde dăduse năvala cu ai săi. Nu mai auzea nimic, nu mai vedea nimic decît pîrleazurile şi straturile de verdeţuri peste care trecea

năuc. Peste o vreme băgă de seamă că ieşise din ogrăzi. Casele rămăseseră în urmă, în faţa sa se aşternea drumul, iar pe drum... Da, pe drum înainta izbăvitoarea armie a crăiei. În frunte veneau husarii, cîntînd. Cu dîrlogii lăsaţi pe greabănele cailor, se legănau nepăsători în şei, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat acolo, în faţa lor, de unde venea năpustit de parcă Ucigă-l Toaca cu toţi ai săi i-ar fi călcat urmele bravul căpitan al escadronului de cercetaşi trimes înainte ca să le deschidă calea. Numai că, văzîndu-l pe căpitan, care de bună seamă se înşela în privinţa urmăritorilor al căror tropot de ciubote îl auzea într-adevăr în spate, fiindcă aceştia nu erau decît ai săi prietini, şi anume rocmiştrii escadroanelor unu şi doi cum şi încă vreo cîteva duzini de oşteni ai acelor escadroane care nu se ştia de ce urmau acum învăţul pedestrimii în privinţa grabnicei înaintări dinspre vrăjmaş, husarii conteniră nedumiriţi cîntecul şi feriră în lături spre a le face loc, căci bănuiră numaidecît cam încotro îi poartă graba. Aşadar, urmat de-ai săi, căpitan Huminschii trecu nălucă prin careu oprindu-se în faţa slăvitului, rămas şi el nedumirit de cum arată acest purtător al eşarpei celora fără de frică, strigînd şi împungînd cu degetul înspre partea venirii sale :

— Se... serenissime, el !

Cătînd într-acolo şi văzînd nu un *el*, ci acele duzini de *ei* zorind către dînsul, înălţimea-sa ridică din umeri, foarte înciudat că i se strică buna stare sufletească în care se afla şi avea întreg temeiul să se afle, fiindcă o bănuială lesne de înţeles i se strecură în suflet. Deci, întrebă :

— Care el, căpitane, că nu-nţeleg ?

— Moşneagul...

— Cum ? făcu şi mai nedumirit tînărul crai, cătînd mai cu luare-aminte la căpitan.

— E-n faţă, în aşezarea de colo... Siret se cheamă, cercă a-l lămuri oşteanul. Ne-a lovit cu toată oastea ce o are...

— L-a văzut domnia-ta cu ochii domniei-tale ?

— Văzut... pe cal alb... zise fără să clipească vrednicul căpitan, uitînd într-acea clipă, în ciuda bunei sale credinţe, că, îndeobşte, frica are ochi mari ce văd uneori şi cai de altă culoare, ştiutori a se căţăra unde nu îndrăznesc caii de rînd.

— Şi voi l-aţi văzut ? întrebă înălţimea-sa pe cei doi prietini ai căpitanului rămaşi în popas alături de el, care auziseră ultimele vorbe ale acestuia.

— Văzut... avea o barbă !... îngînară şi rocmiştrii, amintindu-şi că într-adevăr pan Huminschii avea dreptate : văzuseră şi ei un moşneag, care însă, după a lor părere de atunci, era încălecat pe un zăplaz de mesteacăn alb necojit şi trăgea al naibii cu arcul asupra bulucului din uliţă. Cum însă mai mînă-n mînă cu adevărul părea să vie părea de-acum a prietinului lor, că poate văzul i-o fi înşelat în învălmăşeala aceea luînd drept zăplaz ceea ce nu era, nici că stătură pe gînduri să i se alăture cu toată căldura.

Lămurindu-se că aşa stau lucrurile, şi mai cu seamă în privinţa bărbii, tînărul rigă mai întrebă :

— Da' ceilalţi oameni unde vi-s ?

— Se taie-n sat cu moldovenii, spuse mai venindu-şi în fire căpitan Huminschii, însă gîndindu-se numaidecît la un anume lucru ce ar putea pune în primejdie frumoasa eşarpă ce cu drag o purta, cum poate şi la soarta celorlalte două aflate numaidecît lîngă el, adăugă : Nevrînd să dea înapoi în faţa urdiei moşneagului, că se ţin cu dinţii de ea, da' n-o pot răzbi că-s puţini, ne-au strigat să alergăm după ajutor, ceea ce am şi făcut, serenissime...

— Da' caii unde vi-s ?

— Săgetaţi ne-au fost cînd ne croiam, prin grosuri, drumul încoace...

Aici pan Huminschii îşi înghiţi vorba, fiindcă întoarse şi el capul în partea în care şi-l întorsese tînărul rigă, iar ceea ce văzu în dreapta şi ceva mai în urma acestuia... Da, abia acum înţelese pan Huminschii de ce cîntau atît de veseli şi de nepăsători husarii la venirea lui încoace, de ce se arătase atît de zîmbitor şi într-o stare sufletească atît de bună craiul înainte de a da ochii cu el, de ce îi scapă şi lui acum un oftat de adîncă, negrăit de adîncă uşurare... În dreapta şi ceva mai în urma craiului şedea de-a-n călare bunul prietin al înălţimii-sale, vornicul, sau mai cu temei spus fostul vornic al lui Ştefan, Sima Boldur. Ascultase cu luare-aminte se vede cele arătate în amănunt de vrednicul căpitan şi dădea acum a înţelegere din cap, întrebîndu-l din ochi pe tînărul rigă cam ce are de gînd să facă. Cum tot pentru întrebarea asta se întorsese de bună seamă şi craiul spre el, vorbi fără a mai aştepta cuvîntul acestuia :

— Dacă-i aşa cum spun aceşti încercaţi oşteni ai înălţimii-tale, nu-i vreme de zăbovit. Cei duşi într-acolo — adăugă el

arătînd cu mîna spre sat, da' mai mult spre albastrul cer boltit deasupra lui — aşteaptă întăririle...

— Te pui, prietine, în fruntea cîtorva polcuri de ale noastre spre a-l lovi pe moşneag ? întrebă, cu multă nădejde în ochi şi cu nestăpînită grabă, craiul.

— M-aş pune, înălţimea-ta, că doar m-am mai pus şi te-am slujit precum ştii cu credinţă, însă nu mai pot face asta fiindcă, pătimind cele ce-am pătimit de pe urma neîncrederii ce mi-ai arătat-o — vină pe care, ce-i drept, ţi-ai răscumpărat-o cu prisosinţă, nevoindu-l pe moşneag să mă lase de frica-ţi să vin nestînjenit încoace — mă gîndesc că iar n-ai să te ţii de crăiescul cuvînt al tău în privinţa celora ce am de gînd a-ţi cere să faci pentru ca izbînda noastră să fie deplină.

— De data asta rogu-te să nu te îndoieşti de al nostru cuvînt, prietine, pogorî cu vinovăţie fruntea tînărul rigă, fiindcă vom face întocmai cum ne vei cere, fiindu-ne cu totul alta şi încrederea ce o avem în tine după venirea asta a ta ce ne bucură într-atît.

Fostul vornic al lui Ştefan stătu cîteva clipe în adîncă cugetare, parcă nebăgînd în seamă foiala şi apriga nerăbdare ce-i cuprinsese pe toţi în frunte cu craiul, deoarece, într-adevăr împrejurarea nu încăpea zăbavă, apoi gîndindu-se pesemne că cel mai în măsură de a-l lovi pe voievod, ca ştiindu-l ce poate, tot el rămîne, înălţă capul, spunînd spre adînca uşurare a tuturor :

— Bine, îl voi lovi pe moşneag. Pentru asta nu-ţi cer mult : cinci polcuri de călărime uşoară dintre cele mai bune pe care le ai. Şi acum, cererea ce ţi-o fac şi o voiesc întărită de al tău cuvînt : deoarece vrăjmajul ce urmează să fie lovit de mine se află, după cum ne arată chiar ai tăi căpitani, în faţa noastră, iar armia lui precum bine ştiu este îndeajuns de mare pentru a mă putea primejdui chiar zece polcuri de-aş avea, dar care nu voiesc să ţi le cer tocmai pentru a-ţi lăsa oaste destulă în preajmă pentru clipa cînd s-o arăta cumva nevoia, rogu-te să dai numaidecît poruncă tuturor reiterilor în arămuri grele ce alcătuiesc zidul de apărare din spate să nu mai taie frunze la cîini pe-acolo, ci să se puie îndată pe urmele mele. Trag nădejde că voi izbuti şi singur să-i vin de hac moşneagului, căci vom pune toată rîvna pentru asta, însă vreau să ştiu că am în urmă un zid de netrecut pentru vrăjmaş, dar care se poate deschide oricînd pentru mine atunci cînd voi fi nevoit să dau

înapoi spre a-mi odihni oamenii şi caii. Mi-ar fi un adăpost la ananghie, înălţimii-tale o pavăză de netrecut pentru vrăjmaşul din faţă, iar lui Ştefan cumplită ameninţare în orice clipă.

Cum împrejurarea nu încăpea într-adevăr zăbavă şi nici prea multă cugetare asupra celor de făcut, căci de făcut era într-adevăr, oricît ai cugeta, numai ceea ce spunea acest înţelept căpitan de oşti şi prietin al său, toată dreptatea fiind ca-ntotdeuna de partea-i oricum ai suci-o, Ioan Albert se întoarse cu grăbire spre al său mareşal Pruhnitschii, dînd următoarea poruncă :

— Mareşale, vei împlini întocmai rugămintea gheneralului nostru ce va fi de-acum încolo acest prietin al crăiei Sima Boldur, punîndu-te în fruntea polcurilor tale de reiteri numărînd de la unu la zece spre a-l urma îndeaproape şi a-i înlesni cele ce are de făcut. Apoi, întorcîndu-se spre noul său gheneral, cuvîntă tot aşa : Bun prietin şi gheneral al nostru, vei lua sub poruncile tale polcurile de călărime uşoară numărînd de la trei la şapte şi vei purcede atît la despresurarea cercetaşilor şi celorlalte două escadroane de călărime aflate în numita aşezare Siret, cît şi la lovirea de moarte a neîmpăcatului nostru vrăjmaş. Ţin a-ţi reaminti cu prilejul de faţă că izbînda ce o vom dobîndi asupra lui va fi urmată numaidecît de îndeplinirea făgăduinţei făcute de noi în legătură cu cinul ce-l vei avea în Moldavia sub înalta oblăduire a coroanei noastre.

La care vorbe Sima Boldur pogorî fruntea spunînd :

— Înălţimea-ta, nu-mi rămîne decît să-ţi mulţumesc pentru mai temeinica încredere ce mi-o arăţi de data asta şi care, nădăjduiesc, nu va mai fi umbrită de nici o bănuială ce ar veni să-mi îndurereze iar inima şi să zădărnicească întreaga străduinţă a mea. Şi acuma, o ultimă rugăminte : Pentru ca izbînda să ne surîdă cît mai repede, însoţeşte-mă cu aceşti trei vrednici oşteni ai tăi, alături de care m-am mai bătut în cîteva rînduri şi-i ştiu ce pot, dîndu-le sub poruncă, pe lîngă oamenii ce-i însoţesc, alte escadroane din cele ce mă vor urma pînă şi le vor scoate din împresurare pe-ale lor, că-i păcat ca aceste şpăgi cu adevărat făptuitoare de minuni nefolosite să steie...

*

Ieşind, precum îi fusese vorba, chiar a doua zi din cetatea de scaun, măria-sa vodă Ştefan îşi urmă drumul în susul Su-

cevii, grăbind să ajungă din urmă pîlcurile pedestre ale lui Hărman şi ale Dumei al Vlaicului, ce se aţineau necontenit în coada armiei crăieşti, pîndindu-i toate mişcările. Preabucuros de întreaga desfăşurare a întîmplărilor de pînă acum, ce-i îngăduiseră a-şi păstra cu totul neatinsă oastea, se împotrivise cu bunăvoinţă propunerii cuscrului său de a-i lăsa măcar o parte din oamenii aduşi de peste munte, mulţumindu-i pentru asta, cum şi pentru strădania depusă, păstrîndu-şi doar, mai mult din dorinţa de a nu-i mîhni pe cei ce înţelegeau să-i întindă o mînă prietinească la nevoie, ajutoarele primite de la munteni şi turci. Nădăjduia în sinea-i că nu va fi nevoit să le folosească nici pe acestea şi să nu prăpădească un singur oştean al său, fiindcă într-adevăr luase toate măsurile de a nu-i da prilejul lui Albert să încalce înţelegerea încheiată. Astfel, dăduse atît celor doi căpitani de pedestrime, cît şi lui Boldur, ce se ţinea alături de ei, porunca de a nu întreprinde nimic ce l-ar putea stîrni pe tînărul şi năzurosul rigă, lovit îndestul în al său orgoliu şi nevoit de împrejurări a se supune deocamdată unei voinţe străine, mai şi folosind pentru asta toată dibăcia de care era în stare. Cum însă ghimpele de îndoială al lui Dragfi îi încerca într-aceeaşi măsură inima, îi mai dăduse lui Boldur dezlegarea de a nu şovăi în faţa nici unei abateri a craiului şi de a întreprinde tot ce va găsi de cuviinţă, vestindu-l, bineînţeles numaidecît de cele ce are de gînd să facă.

Brusca schimbare a drumului petrecută în dreptul satului Grăniceşti, cum şi lovirea îndată după asta a Zamoslei de către şleahtă puseră însă capăt tuturor nădejdiilor măritei-sale. Ceea ce voise să împiedice nu mai putea fi împiedicat acum. Prostia şi îngîmfarea apropiau sîngerosul deznodămînt pentru înlăturarea căruia depusese atîta strădanie. Căci nu numai Zamoslea, această înfloritoare aşezare de huţuli, aduşi încă de Alexandru vodă Bătrînul din Pocuţia spre împămîntenire şi rodnică sălăşluire deolaltă cu stăpînii de baştină ai acestor plaiuri tînjind după rîvna şi priceperea omului, ci şi alte aşezări vor avea amara soartă a acesteia, praful şi pulberea alegîndu-se din munca şi agoniseala tuturora. Ori asta era de neîngăduit. Mai trecuse cu vederea cele stricăciuni pricinuite pe drumul venirii leşilor, socotindu-le drept o jertfă de neînlăturat în calea ce avusese de gînd să o urmeze spre atingerea scopului propus, însă acum simţea că-i peste poate.

A lăsa nepedepsite fapte ca acestea însemna a-l încuraja pe făptaş la altele. Şi le va făptui fără îndoială, poate nu atît de nevoie, cît din dorinţa de a se răzbuna şi chiar de a-l hotărî pe el, Ştefan, să-l lovească în locuri din cale-afară de prielnice uriaşei sale armii, spre a face astfel la urmă ceea ce n-a izbutit să facă dintru-nceput. Aşadar, pedeapsa ce urmează să i-o deie trebuie îmbinată cu alegerea locului potrivit pentru asta. În şes deschis nu putea sparge nicicum zidul de aramă cu care s-a îngrădit tînărul rigă şi despre care fusese înştiinţat în amănunt de ai săi, arătîndu-se iar nevoia de a-l ademeni spre un anume loc, singurul ce părea să-i fie la îndemînă aici, în marginea Ţării de Sus, şi îi putea înlesni ducerea la capăt a răfuielii plănuite. Nu cu Lehia, aist leagăn al învăţăturii multora dintre oamenii săi de seamă ori de-aiurea, şi nici cu vrednicul ei norod, pe care-l cunoscuse încă din juneţe pe vremea pribegirilor sale prin lume, urma el să se răfuiască, ci cu acea păgubitoare şi înfumurată ocîrmuire a ei cu numele de şleahtă şi cu alesul aleşilor acesteia, ce, în loc să caute a împlini vrerea aistui norod de a trăi în bună pace şi prietinie cu toţi megieştii, cată prin zîngătul săbiilor de a înspăima şi supune. Deci, nevoia ademenirii lui Albert încotro îi trebuie lui se ridica iar înaintea-i, la fel de arzătoare ca la intrarea leşilor în ţară. Atunci o împlinise Boldur primejduindu-şi capul şi trecînd chiar peste poruncile sale, acum însă, deşi încredinţat că vornicul cu a sa de-a dreptul uluitoare iscusinţă de care dăduse dovadă ar fi în stare şi de-a doua să facă asta, n-ar mai cuteza pentru nimica în lume să i-o ceară, fiindu-i prea cunoscută şi zicala ceea cu ulciorul ce umblă la apă... Prin urmare, lăsîndu-l pe Boldur într-ale sale griji acolo unde era, urzise un soi de ochelari de cal armiei lui Albert, la ochiul drept punîndu-i-l pe Giurgea Lungul, iar la cel stîng pe Clănău Spătarul cu ale lor pîlcuri de feciori care să încerce a-i îndrepta paşii prin hart de pe margini, din amîndouă părţile, spre o anume trecătoare prin codri deosebit de prielnică pentru ce-şi pusese în gînd. Îi şi trimesese pe cei doi înainte, dîndu-le poruncile de cuviinţă, şi acum călărea în fruntea temeiului oastei sale urmînd pîlcurile lui Hărman şi ale Dumei al Vlaicului, cum şi gîndindu-se în ce fel va trebui să păleasca oastea lui Albert de va izbuti să-l ducă spre acea trecătoare, cînd îl văzu pe sotnicul Sava cel din

pîlcul lui Boldur răsărind înainte-ai cîţiva călăreţi de-ai săi. Domnul trase dîrlogii, aşteptîndu-i să se apropie.

— Mărite doamne, grăi Sava oprindu-şi fugarul la cîţiva paşi de măria-sa şi dînd închinăciune, vin din partea căpitanului nostru Oniţă al Natasiei pentru a te vesti că luminăţia-sa vornicul Boldur, urmînd dezlegarea primită din partea-ţi, o trecut la leşi...

— O trecut ? ! se nedumeri vodă, simţind un zvîcnet dureros în coşul pieptului şi cătînd cu luare-aminte la sotnic. Cînd ?

— Îndată după lovirea de către al lor rigă a satului Zamoslea. luînd doi oameni cu el ca să-i aibă de legătură.

— Cu bine s-o petrecut trecerea, sotnice ?

— Cu bine, mărite doamne, după cum ne-o înştiinţat pîndarii anume trimeşi pentru asta. Chiar mare bucurie vădiră husarii crăieşti văzîndu-l. Da' nu numai atît am a-ţi spune, măria-ta. În urma poruncii lăsate de vornic, căpitanul Oniţă o scos în bejenie aşezarea Siret, ce s-o pomenit pe neaşteptate în calea leşilor, şi o pălit dimpreună cu ţăranii mai vrîstnici, care n-au vrut să urmeze muierile şi plozii, fruntea armiei crăieşti, spîrcuind la vreo trei escadroane de-ale craiului ce dăduseră năvală asupra aşezării. Asta drept plată pentru abaterea din drum şi lovirea Zamoslei.

— Pentru început — bună plată ! zîmbi măria-sa, gîndindu-se cu cîtă priinţă începe să se arate dezlegarea ce i-o dăduse lui Boldur de a „face ce-o face" numai bine să iasă. Adăugi : Se vede însă că lovirea asta făptuită de Oniţă l-o şi mîniet totodată pe vornic, că doară acuma-i comandir pesemne de vază în oastea craiului ?...

— Apoi de bună seamă, mărite doamne, prinse a surîde şi sotnicul, de aceea o şi tăbărît numaidecît asupra noastră cu puzderie de călărime leşească puindu-ne pe fugă din Siret... Iaca de ce te şi întreabă al nostru căpitan Oniţă, că doar cu vornicul are să aibă de acum încolo de furcă : încotro ţi-i voia să-l tragem pe crai ca să-ţi fie mai la îndemînă lovirea lui de pe urmă ?

— Un singur loc potrivit ar fi pentru asta, urmă a zîmbi domnul, gîndindu-se cam ce alta de făcut le-ar putea găsi dumnealor Giurgea Lungul şi Clănău Spătarul, că nici de trebuinţă nu-i mai erau rigăi plănuiţii ochelari de cal spre a

găsi drumul de urmat : Locul acesta, fără de îndoială îl cunoaşteţi cu toţii.

— Trecătoarea Cosminului, măria-ta ?

— Întocmai, sotnice.

*

Destulă bătaie de cap avu căpitanul Oniţă al Nastasici împreună cu oamenii săi după grabnica şi pe loc hotărîta plecare a vornicului, că doar treabă uşoară nu era scoaterea în bejenie a unei aşezări mari ca aceea cu numele de Siret în numai cîteva ceasuri cum şi încheierea tuturor pregătirilor în vederea întîmpinării cercetaşilor armiei leşeşti, ce după cum toţi bănuiau, nu vor şovăi să lovească aşezarea. Într-ajutor îi veniră chiar sătenii, bărbaţii mai vrîstnici neprimiţi în pîlcurile domniei pentru alte şi îndestule treburi pe care le aveau de făcut pe la vetrele satelor şi pe ogoarele îmbrumate de toamnă ale ţării, căci pornind carele cu calabalîcuri, muieri şi plozi spre pădurile de la Boineţi, aceştia puseră mîna pe cele arme ale tinereţii rămase a împodobi pereţii caselor şi veniră să-şi arate meşteşugul alături de mai tinerii oşteni ai măriei-sale. Dar, trebuie spus, nu atît la întîmpinarea armiei crăieşti, ce am şi văzut-o cum s-o petrecut, se gîndea Oniţă, ci la cele ce vor urma după lovirea cercetaşilor ei, a căror alcătuire o cunoştea cum îşi cunoştea păcatele, fiindu-i limpede ca lumina zilei că vornicul nu-i va ierta aiastă îndrăzneală şi va cerca pe loc să i-o plătească întru răzbunarea şi deplina liniştire a slăvitului prietin al său... La asta se gîndea Oniţă, iar pentru ca slăvitul prietin al vornicului să fie pe de-a-ntregul şi încă pe-atîta mulţămit de bărbăţia şi credinţa noului său comandir, de îndată ce văzu că ultimul şleahtic din cei peste o mie cîţi fuseseră loviţi de el îşi sloboade preapăcătosul duh spre dreapta judecată a celuia ce toate le vede şi le ştie, căpitanul Oniţă dete poruncă oamenilor săi să-şi preschimbe pe loc straiele cu ale leşilor ce nu mai erau în fiinţă şi să le proptească leşurile de-a-npicioare pe după zăplazuri şi porţi în chip de moldoveni, cu cuşmele pe ochi, puşi pe îndîrjită apărare a satului...

Cît despre el şi ai săi oşteni, rămaşi cam pe jumătate din cîţi erau în ale lor straie, cealaltă jumătate arătînd a şleahtă curată, de cum văzură negura de armie leşească pornind după

asta în frunte cu vornicul năvala asupra așezării, nici că stătură pe gînduri de e să o aștepte ori ba, ci se tot duseră mîncînd pămîntul, deolaltă cu moșii satului încălărați și ei pe caii lăsați slobozi de șleahtă și punîndu-i bineînțeles în urmă, cu o anume socoteală, pe cei în straie ale crăiei. Ruşinoasă, dar sănătoasă fugă, fiindcă năvălind șleahticii în sat și mîntuindu-i cît ai bate din palme fie cu săgeata, fie cu pala pe apărătorii acestuia, nu mai dovediră să-i apuce și pe fugari, ci stătură locului spre a se minuna de prăpădul făptuit și spre a-și strînge cu bărbăție mîinile pentru o izbîndă ca aceea.

Abia către seară, după întoarcerea sotnicului Sava de la măria-sa vodă Ștefan cu răspunsul la întrebarea ce i-o pusese în legătură cu drumul de urmat, căpitanul Oniță, care-și trăsese pîlcul într-un răchitiș și dăduse hodină oamenilor, trimițînd doar cîțiva pîndari pe drum ca să vază de hodinesc și leșii și de nu cumva au alte gînduri, se pomeni cu Frîncu, olăcarul ce-l cunoaștem încă de la Botoșanița. Îl luase vornicul dimpreună cu Trofin, cel cu ceaunele cu fiertură pe care tot acolo l-am cunoscut, fiind amîndoi știutori de limbă leahă, ca să-i fie oameni de legătură și acum venea de la Boldur trecînd prin răchitiș cu calul de căpăstru, ce călca aproape neauzit din pricina cîlților cu care îi erau înfășurate copitele. Dîndu-i bun găsit căpitanului și așezîndu-se, la îndemnul acestuia, pe pocladă alăturea de el, Frîncu prinse a surîde, spunînd :

— Strașnică spaimă i-ai mai pricinuit vornicului, da' și nouă pe lîngă el, cu afurisitele cele de mogîldețe leșești în straie de-ale noastre, că mai să ne pălească damblalele cînd le vedeam prăbușindu-se una după alta sub loviturile șleahticilor. Ziceam că prea te-am luat cu zorul, nelăsîndu-te să-ți scoți oamenii din așezare...

— Au amirosit și leșii păcăleala ?

— Da' de unde, nu mai pot de fudulie după isprava făcută ! Cît despre crai, o și lăcrimat de bucurie pe pieptul noului său ghinărar, făgăduindu-i cîte-n lună și-n stele de-i va mai aduce o asemenea izbîndă. Pînă și căpitanul Huminschii cu cei doi frați rocmiștri nu-și mai încap în piele pentru ai lor oșteni pe care i-au văzut, spun ei, ducîndu-se pe urmele voastre, zicînd că de-adevăratelea cu dinții se țin de voi și că nu s-or lăsa pînă nu-l vor aduce plocon înălțimii-sale chiar pe bătrînul voievoda al Moldovei, ce s-ar afla, chipurile, în mijlocul vostru... Na, că luîndu-mă cu vorba des-

pre pan Huminschii şi ai săi prietini, a căror singură supărare este că nu se află printre cei duşi, cît pe-aici să uit de porunca ce ţi-o trimite vornicul...

— Ce poruncă, Frîncule ?

— Să-i scoţi de unde ştii un Ştefan voievod cu barbă de vlădică şi să-l pui momeală în ochii leşilor...

— Cu-um ?... căscă ochii proaspătul căpitan, săltîndu-se într-un cot pe pocladă.

— Iac-aşa. Şi să-l mai pui călare pe cal alb, că numai aşa îl vor cei ce se jură înaintea rigăi că l-au văzut la Siret cînd i-ai pălit pe cercetaşi.

Oniţă rămase cîteva clipe într-aceeaşi înfăţişare, dar bănuind de îndată cam ce s-o-ntîmplat şi cam cine poate fi voievodul cu pricina, se lumină la chip ca soarele din nalturi, dînd următoarea strigare :

— Aista-i moş Timofte, pe el l-o fi văzut ! Îi singurul cu barbă de vlădică dintre toţi moşii satului şi le poate fi tată drept tuturora, că-i de-o vrîstă cu veacul !

— Da' pe cal s-o mai fi ţinînd ? cătă a se lămuri, vădind oarecare nelinişte, Frîncu.

— Pe cal ? ! Ha, ha, ha !... rîse cu negrăită poftă proaspătul căpitan. Află, bădiţă, că nu numai pe cal s-o ţinut venind încoace şi mai să ne lese de căruţă pe toţi, da' şi călare pe-un gard de-un stînjen, chitind şleahta ca la prăpăd pînă şi-o mîntuit toate săgeţile... Numai că moşneagul are un cal roib.

— Roib îi ? făcu descumpănit Frîncu. Asta nu se poate, alb trebuie să fie !

— Cai albi n-aveam în pîlc, da' las' că-l potrivim noi pe moş cu tot dichisul pe un harmăsar ce-l ştiu, luat de la leşi. Are o bălţătură albă de mai mare frumuseţea.

— Aşa, căpitane, răsuflă uşurat Frîncu. Da' ia zi, ai aflat de la măria-sa încotro i-i voia să-i tragem pe leşi ?

— Am aflat, Frîncule : Cosminul. Într-acolo deci să-l vesteşti pe luminăţia-sa vornicul că-l poftesc să mă ajungă din urmă cu al său crai. Ţi-o spus cumva cînd are de gînd să mă pălească iar ?

— Începînd de mîine numai de capul tău are să se ţie pentru a nu-i mai da răgaz rigăi să mai prade şi prin alte părţi şi pentru a pune, de hatîrul lui, mîna pe moş Timofte al tău... Mai află totodată că reiterii ce-au mers în coada armiei vin

acuma pe urmele tale, în spatele lui Boldur, fapt despre care va trebui să-l vestim neîntîrziat şi pe măria-sa.

Oniţă rămase cîteva clipe pe gînduri, apoi spuse :

— Care va să zică, de mîine... Asta-nseamnă că trebuie să-l stîrnesc chiar din noaptea asta, ca nu cumva să uite... După care, oftînd din adîncul bojocilor, adăugi : Curată comédie şi asta ! Auzi, să ajung a mă bate iar cu vornicul...

*

„Toate bune cînd izbînda-i cu adevărat izbîndă, se gîndea în sinea-i căpitan Huminschii, numai nespus de rău ne pare că n-a fost dusă pînă la capăt şi că păcătosul moşneag a izbutit să şteargă putina. Uşor e, nici vorbă, s-o faci pe zmeul lovind de după gard cînd nici se aşteaptă omul, da' ia încearcă să-nfrunţi pieptiş, cu şpaga-n mînă, o oaste ca a noastră, în frunte cu un gheneral ca al nostru ! Ţi-ai găsit !... De cum a simţit că-i groasă, ia-l de unde nu mai este, cu toate bulucurile sale de oaste. D-apoi, la drept vorbind, nici cu lovirea ceea furişă n-a făcut te miri ce ispravă, că doar păgubaş tot el rămîne cu cele peste o mie de leşuri rămase pe după toate gardurile, cîtă vreme noi... Adevărat e că o oarecare mirare ne încearcă în privinţa asta, adică în privinţa negăsirii nici unuia dintre bravii noştri şleahtici căzuţi la ostăşeasca datorie a tuturor, că doară numai sub ochii noştri săgetaţi au fost kapralul Soberajschii, efreiterul Ianusz, cercetaşii Wieslaw şi Bronyk, cum şi alţii, e drept, nu chiar mulţi, ştiut fiind îndeobşte că-n ciuda frăţeştii lor petreceri prin lumea asta, numai duhul omului, — mai potlogar, se vede — se nalţă spre cele slăvi, lăsîndu-şi umblătorul trup al său pe ţărîna-mumă cocoşat de povara multelor păcate, ce, chipurile, numai el le-ar fi făptuit, şi nu amîndoi într-aceeaşi nemernică cîrdăşie... Să se fi întîmplat de data asta minunea şi să se fi nălţat deolaltă, în bună pace şi înţelegere ? Mai ştii...

Da' să lăsăm asta, că, vorba ceea, morţii cu morţii, viii cu viii, şi să ne gîndim mai bine ce s-o fi întîmplat cu grosul cercetaşilor noştri şi al călărimii prietinilor noştri, că doar cu ochii i-am văzut cînd am pornit a doua năvală în frunte cu noul nostru gheneral, cum se duceau pe urmele moşneagului, gata-gata să-l ieie din spate... L-o fi luat oare ? Şi dacă l-au luat, să

fi uitat drumul întoarcerii, năuciți de izbînda dobîndită, și să se fi pus, răzbiți de oboseală, la popas peste noapte ! Se poate și asta. Atunci, nici vorbă să fie ei în altă parte decît în răchitișurile ce se văd mai spre dreapta la cîteva verste de aici, că doar într-acolo s-au tot dus tocmai cînd a sunat, din păcate, porunca gheneralului de a opri năvala. Da' să presupunem că, ajungînd ei în răchitișurile de colo, lupta încă n-a încetat, și că ai noștri cercetași, cum și cavaleriștii prietinilor noștri, sfîrșiți de apriga încleștare cu un vrăjmaș mai în număr ca ei, așteaptă ajutorul după care se întreceau a răcni cu toții la Siret și după care am și alergat numaidecît cu toată rîvna noastră și n-am putut, din pricina poruncii, să-i ajutăm pînă la capăt după cum s-ar fi cuvenit...

Aici, căpitan Huminschii tresări și își mușcă a remușcare buzele, simțind că mai i se umezesc ochii de înduioșare pentru ai săi oșteni.

Nu, nu trebuiau lăsați de izbeliște, mai cu seamă că nici te miri ce greutăți n-am întîmpinat în răzbirea moșneagului, cum de altfel și prevăzuse Boldur, și nici măcar nevoia n-am simțit să ne tragem după zidul de aramă pentru odihnă, ci iată, ne hodinim aici în cîmp deschis, la cîteva verste de locul unde...

Într-aceeași clipă, pan Huminschii sări în picioare și porni cu pași hotărîți spre cortul rocmiștrilor, iar după o scurtă zăbavă acolo, mai departe, cu rocmiștrii tîrîș după el, spre cortul noului gheneral, că doar el și nimeni altul poruncea acum în fruntea armici și putea da toate dezlegările, înălțimea-sa hodinind mult îndărăt, dincolo de zid, în inima husărimii sale. Din cortul gheneralului, unde zăbava fu de asemeni scurtă, cei trei apărură cu frunțile sus și răsuflînd a nespusă ușurare, apoi porniră numaidecît să deie strigarea de încălecare noilor escadroane amestecate cu rămășițele celorlalte, ale căror de nădejde comandiri erau pînă la redobîndirea celor plecate pe urmele vrăjmașului. Cînd toți, încă buimaci de somn, căci și noaptea coborîse între timp suind în nalturi o lună ce lumina ca-n palmă cîmpia, se văzură în scări, căpitan Huminschii le ținu cu glas scăzut, ca să nu tulbure cumva odihna celorlalți oșteni, o scurtă precuvîntare atît în numele său, cît și al comandirilor de lîngă el, arătîndu-le nobila datorie ce o au de îndeplinit în noaptea asta, căci nu se cade să te culci pe-o ureche și să horăi în bună pace cînd frații tăi poate sîngeră la cîțiva pași de tine întru slava crăiei, încleștați pe viață și pe moarte

cu un vrăjmaş mai în număr ca ei, după care îşi trase şpaga, dînd poruncă de pornire la trap întins spre cele răchitişuri din dreapta.

Vreo trei verste să fi mers aşa, cînd băgară de seamă că dinspre răchitişuri, pînă la care să tot fi rămas o verstă de străbătut, se desprind rînduri de călăreţi şi, ieşind în bătaia lunii, prind a le veni fără grabă în întîmpinare. Ai noştri să fie ?... Şi dacă nu sînt ei, ci oşteni de-ai vicleanului, ce, văzîndu-ne, s-au hotărît să ne iasă înainte spre a încerca aprigă răzbunare pentru prăpădul de oaste ce le-am pricinuit la Siret şi pentru ruşinoasa fugă a moşneagului de acolo ? Nu, asta nu se poate, fiindcă fricoşi şi hămeşlii cum sînt n-au avut şi n-or avea nicicînd curajul să se măsoare cu noi în cîmp deschis, fiind inimoşi din cale-afară doar în ieşiri furişe la loc prielnic pentru asemenea ispravă. Prin urmare, să nu ne facem griji. Să fim mîndri de încrederea ce ne-a arătat-o întotdeauna Sima Boldur, da' mai cu seamă acum, după cele făptuite, în frunte cu el, la Siret. Ne-a şi spus în cort, dîndu-ne dezlegarea pentru această de neclintit hotărîre a noastră : „Duceţi-vă, că-n voi mi-i toată nădejdea. Cu comandiri ca voi pot dormi liniştit." Şi chiar că s-a întors numaidecît pe partea cealaltă, văzîndu-şi de cele aghioase, cum şi simţindu-se pesemne cel mai fericit ghe-neral din lumea asta. Care va să zică, să-i îndreptăţim pînă la capăt această încredere şi să vedem ce-i cu călăreţii din faţă...

Veneau tot aşa fără grabă, resfiraţi pe cîmpia scăldată de lună, rînd după rînd... Ai noştri-s ? Deşi se aflau la vreo două sute de paşi, încă nu-ţi puteai da seama, cu toate că... Da, chivărele ca ale noastre sînt, că au aceleaşi conture, galoanele de-asemeni... Numai cine-o fi călăreţul acela ţanţoş, în hlamidă albă, cu barba şi pletele de-o culoare cu ea, călărind un harmă-sar alb şi el... Nu cumva ? ! Să ne frecăm la ochi, că poate văzul ne-nşală... Vivat ! Moşneagu-i în carne şi oase ! L-au găbjit ai noştri cercetaşi ! E-acelaşi pe care l-am văzut la Siret cocoţat pe... Nu, nu, harmăsar era şi acela, că doară şi rocmiştrii au recunoscut asta, privirile nu ne-au putut înşela pe tustrei. Şi are mîinile legate, pesemne, că nu i se văd. O, ce noroc, Doamne, ce noroc ! Auzi, sfinte făcătorule de minuni şi îmbucurătorule de suflete, noi să cîştigăm războiul din Moldavia, noi în fruntea iubiţilor cercetaşi ai noştri ! Cu şpaga noastră să-l cîştigăm şi să-l aducem pe moşneag la picioarele slăvitului rigă al nostru ! La scara noastră să-l aducem, iac-aşa legat...

Nemaiputîndu-şi stăpîni năprasnica bucurie ce i se pusese de-a curmezişul gîtiţei, căpitan Huminschii îşi împintenă calul înainte, repezi mîinile în lături şi, slobozînd un adînc suspin de uşurare, strigă :

— Ostaşi ai mei, fraţilor !

— Ostaşi ai noştri, fraţilor ! răsună ca un ecou şi strigarea prietinilor săi rocmiştri, ce se luară numaidecît pe urmele prietinului, înghiontiţi se vede înainte, ca şi el, de aceleaşi curate simţiri.

Numai că fraţii ostaşi din faţa lor, ce acum se vedea cît se poate de deslușit după toate că ei erau, nu se prea grăbeau să arate aceleaşi semne de bucurie. Rîndurile lor încă mai ieşeau din răchitiş, însă cei din frunte împreună cu moşneagul se opriseră cam la vreo cincisprezece paşi de comandirii ieşiţi înainte, arătînd în slaba lumină a lunii nişte obrazuri destul de posace, spre deosebire de călăreţii acestora din urmă, ale căror chipuri rîzătoare vădeau atît nespusa bucurie a revederii, cît şi mai nespusa bucurie că părtaşi vor fi, asemeni comandirilor, la această de-a dreptul de necrezut faptă de arme, fără să fi depus bineînţeles mai ştii ce osteneală în făptuirea ei. Şi iată că tocmai cînd pan Huminschii şi ai săi prietini rocmiştri începură a se nedumiri de ciudata răceală a acestor fraţi ostaşi, din pricina cărora nici somnul nu le ticnise în noaptea asta, un şleahtic spătos aflat numaidecît în dreapta moşneagului, al cărui chip nu-l puteau vedea, că-i şedea luna-n spinare, dar al cărui glas le era din cale-afară de cunoscut, înălţă fruntea cuvîntînd următoarele :

— Mişelească ispravă aţi făptuit faţă de noi, cinstiţi pani, lăsîndu-ne cum ne-aţi lăsat la Siret, iar acuma, după cum vedem, binevoiţi a veni spre a vă înfrupta din trudnica izbîndă ce cu preţul sufletelor noastre a fost dobîndită. Asta n-are să se întîmple cîtu-i pămîntul şi sfînta dreptate ce podoabă-i este dintotdeauna !

— Cu-u-um ?... făcu pan Huminschii, trăgîndu-se un pas înapoi ca pălit în obraz de atîta necuviinţă. Oare aţi uitat cine vă sînt comandirii ? !

— Lipsi-ne-ar aist soi de comandiri ce dau dosul mai abitir ca urecheţii crîngului cînd i se face lupului de ei ! grăi spătosul, parcă fără a se sinchisi de mînia bravului comandir care şi dusese mîna la spagă.

Auzind acele nemernice vorbe, ce cap în cap se băteau cu celelalte, mult preaadevărate, rostite mai adineauri de gura noului gheneral în privinţa comandirilor de nădejde ce-i erau lui de trebuinţă, căpitan Huminschii nu numai că duse mîna la şpagă, da' şi adăugi acest ucigător adevăr, precum ca să se ştie :

— Şleahtici păcătoşi şi fără de recunoştinţă, oare nu tot voi aţi zbierat la Siret după ajutor că vă taie ca pe cîrlani moldovenii ?! După ajutor ne-am dus dară, iar acum drept mulţumire...

— Ha, ha, ha ! rîse spătosul, răsucindu-se spre ai săi. Auzi-l, şleahtă, şi te minunează ! Drept mulţumire că s-au dus mîncînd pămîntul, cînd strigam şi noi ca tot omul la ananghie după ce năzuieşte el într-o clipă ca asta, poftesc măriilelor să le dăm ce cu atîta trudă am dobîndit ! Ce părere aveţi voi ?

În rostogolirile de rîs care urmară, pan Huminschii cum şi ai lui prietini rocmiştri se gîndiră numaidecît că cea mai bună măsură de prevedere este să se tragă înlăuntrul rîndurilor din spate, fiindcă acum spătosul dusese mîna la mănunchiul şpăgii, ceilalţi soţi ai lui urmîndu-i îndată pilda. Da' nu numai atît : paşnicul moşneag care stătuse pînă atunci locului cu mîna la ureche, după cele grăite de cuvîntători, pricepînd pesemne pînă la urmă cam despre ce anume este vorba, se scutură dintr-o dată ca trezit din toropeală şi, trăgînd de la oblîncul şeii un coşcogeamite buzdugan, pe care nimeni nu-l văzuse pînă atunci, din pricina hlamidei ce-i acoperea toată partea de sus a trupului, dădu pinteni uşurel înainte, urmat de ai săi, asupra sfintei treimi din faţa-i ce se tot ducea de-a-ndăratelea, cuvîntînd într-o leşească îndestul de pe înţăles cele ce urmează :

— He, he, he !... Află tu, umflatule, şi voi, bulbucaţilor de lîngă el, că izbînda de care vă spune că a dobîndit cu destulă trudă aist prietin leah nu se datorează armelor, ci bunei înţălegeri la care am ajuns după grea înfruntare cu armele lo voievoda Ştefan al Moldaviei şi aceşti credincioşi feciori ai crăiei megieşe, ce din veacul-veacurilor prietină ne-a fost, pînă cînd năpîrlitul rigă al vostru s-a gîndit cu ce s-o fi gîndit, fiindcă crieri n-are nici cît găina, că pacea nu este bună şi că-s mai bune uciderea şi jaful ! Şi mai aflaţi voi, că în spatele acestor prietini ai noştri se află întreaga armie a mea

rînduită pînă-n răchitişurile de colo şi dincolo de ele, care o să vă arate numaidecît ce anume păţesc cei ce aleargă după pleaşcă de os domnesc şi după ale altora virtuţi spre a se împăuna cu ele !

Dîndu-se îndărăt, de-a bine năuciţi de cele auzite, din faţa bărbosului voievoda ca neaua de alb şi prăpădenie de slab, da' care învîrtea de mai mare mirarea buzduganul, chitind dintr-un ochi cam pe care să-l blagoslovească mai întîi, cei trei inimoşi comandiri ai înălţimii-sale mai avură vreme să bage de seamă cît de adevărate erau vorbele lui privitoare la a sa armie, fiindcă dîndu-se în lături acei mişelnici şleahtici de schiptru vînzători şi de crăie, numai că se arătară în spatele lor rînduri-rînduri de călăreţi în straie moldoveneşti cu palele trase din teacă şi parcă arzînd de nerăbdare să dovedească prin fapte temeiul vorbelor celuia ce le era în frunte.

O, schimbătoare soartă a omului, o, ceas al ei blestemat ! Acum, cînd gata eram a pune mîna pe această pasăre spre veşnica slavă a noastră, cînd norocul părea că ne surîde cu prieteşug, să se întîmple aşa o surpare a tuturor rîvnelor şi nădejdilor ce ne într-aripează ! Nu, asta nu se poate ! Mai avem încă arma în mînă, mai avem în spatele nostru peste o mie de oşteni credincioşi nouă, iar ceva mai încolo o oaste de peste o sută de mii de inime bărbate gata să ne sară într-ajutor şi să măture de pe faţa pămîntului pe toţi vrăjmaşii întru izbînda dreptăţii noastre, mai avem...

Aici pan Huminschii uită ce mai are, că-l văzu la un pas de el pe moşneag... Iată, acesta-i norocul ce-i pe cale să ne scape, bărbosul ista, numai că-i cu buzdugan... L-om răzbi oare ?

— Puneţi mîna pe moşneag ! Pe ei, oşteni ! urlă pan Huminschii, ferind o pălitură şi cercînd a da cu şpaga.

— Stăi, umflatule, să te dezumflu ! scrîşni moşneagul primind oţelul în coada buzduganului şi pregătindu-se mai cu năduh să deie.

— Nu mă lăsaţi, oşteni !...

Atîta apucă să mai strige pan Huminschii, fiindcă în clipa următoare acel noroc al domniei-sale îl şi mirui în frunte, stîlcind apărătoarea coifului şi năpustindu-i în ochi toate stelele de sus, a căror culoare nici că putea s-o mai deslueşească. Ceea ce mai apucă să audă pan Huminschii, înainte de a se

liniști cu totul în privința schimbăciosului năravi al sorții și a uita multele năcazuri ce frămîntă păcătoasa făptură a noastră, fu asurzitorul tropot de copite răsunîndu-i parcă în moalele capului, cum și tot atît de asurzitoarele nechezături acoperite de strigări scurte, într-un grai necunoscut, ca „Păliți-i, moldoveni!" și altele într-un prea cunoscut grai, ca *„Ratunku, ratunku!"*

*

Bănuind, după plecarea din cort a celor trei grăbiți ofițiri ai săi, cam ce are să se întîmple și încunoștiințat fiind de Frîncu despre cele ce și-a pus în gînd să făptuiască chiar în noaptea aceea mult preaîngrijuratul pentru a sa ținere de minte Oniță, Sima Boldur nici că putu să-și mai vază de aghioase, deși cinstită strădanie depusese în privința asta chiar de față cu ai săi oaspeți, și nici să se simtă cel mai fericit gheneral din lumea toată, fiindcă, trebuie spus, fericirea unui gheneral are la temeiul ei nu numai virtuțile oamenilor de sub a sa putere, ce în cazul de față nu puteau fi puse la îndoială, da' și putința, de altminteri de toți muritorii rîvnită, de a se mai hodini un ceas-două după multele și necurmatele griji ale zilei. Așadar, ducîndu-i-se somnul ca luat de vînt, deolaltă cu fericirea de a fi gheneral, Boldur îl chemă la el pe Trofin, cel de-al doilea vestitor al său, mai odihnit acum ca celălalt, repezindu-l cu o anume înștiințare atît la mareșalul Pruhnițschii, aflat mai în spatele său în fruntea împlătoșatelor polcuri, cît și la înălțimea-sa crai Albert, aflat mai în spatele acestuia între veselii husari ai săi, care, lipsiți de griji cum erau de la o vreme, se îndeletniceau mai seară de seară cu destuparea poloboacelor luate drept amintire din Zamoslea. Înștiințarea suna după cum urmează: „Noi, Sima Boldur, gheneral prin mila Celuia de Sus și voia slăvitului ales al său pe pămînt imperator Ioan Albert al Lehiei, fiind înștiințați de ai noștri cercetași că grosul oștirii lui Ștefan voievod, în frunte cu voievodul, s-ar afla, după rușinoasa înfrîngere din numita așezare Siret, la cîteva verste în sus pe malul rîului cu același nume, încolțit de ale noastre escadroane năpustite pe urma-i, am dat ascultare rugăminții căpitanului nostru Huminschii și rocmiștrilor Olech și Nikolai Tincenschii, ce nici că vor să știe de odihnă, lăsîndu-i să se ducă

în recunoaştere spre a încerca ajutorarea acelor escadroane şi, de va fi bineînţăles cu putinţă, prinderea voievodului moldav, mult slăbit şi ostenit după cele pătimite în amintita înfruntare. Avînd neţărmurită încredere în ai noştri căpitani, cum şi în vitejia lor, pe care nu o dată ne-au dovedit-o, nu ne îndoim că vor izbîndi în cele ce şi-au pus în gînd, da', ţinînd seama de împrejurarea că-i vorba de lovirea temeiului oastei moldoveneşti şi că ar fi cu putinţă ca aceasta să fi primit întăriri, vă punem în vedere să fiţi gata în orice clipă de a ne urma la prima cîntare a trîmbiţelor, fiindcă s-ar putea să fim nevoiţi să sărim într-ajutorul oştenilor noştri şi să încercăm, chiar în noaptea asta, zdrobirea fără cruţare a vrăjmaşului..." Cam aşa suna înştiinţarea menită urechilor mareşalului Pruhniţschi şi înălţimii-sale craiului şi cam tot aşa urma ea să sune pentru alte urechi aflate undeva în spatele acestora, dar acolo rostită în moldoveneşte şi mai pe scurt, cu un anume adaos privitor la nefiinţa zidului de aramă, însă asta, bineînţăles, dacă aducătorul ei va izbuti să se strecoare prin petrecăreţul zid husăresc şi să ajungă unde avea poruncă.

Aşadar, luînd aceste măsuri de prevenire a tuturora, nefericitul gheneral al înălţimii-sale prinse a se preumbla de colocolo prin cort, năpustind cumplite afurisenii împotriva sorţii ce, ridicîndu-l pe om la aşa cinuri pe această scară a vieţii, grea plată de nesomn îi cere, da' şi trăgînd totodată cu urechea la cele ce se întîmplă afară, că de întîmplat trebuiau să se întîmple multe. Într-adevăr, cam la vreo două ceasuri după plecarea zoriţilor comandiri ai săi, se auziră ca din afundul lumii, abia deslușite la început, niște strigări ca de om ce tot sporeau în tărie, apropiindu-se parcă. Ieşind din cort să întrebe caraulele cam ce poate să însemne asta, primi pe loc răspunsul că fără de îndoială şpăgile noastre i-au dibuit pe cei în căutarea cărora au plecat şi că strigările ori ale acestora din urmă trebuie să fie şi-s a chemare într-ajutor, ori că-s ale bravilor noştri cavalerişti, şi atunci îs strigări de izbîndă, ce în amîndouă cazurile deopotrivă s-ar cuveni să ne bucure. Lămurit pe deplin de înţeleptul răspuns şi liniştindu-l el întru cîtva, în afară poate de întrebarea de ce se apropie şi nu se îndepărtează atunci acele strigări, la care isteţele caraule nici că se gîndiseră pesemne, neastîmpăratul gheneral prinse a se preumbla acum pe sub lună, prin faţa

cortului, cercînd a le urma sfatul în privinţa bucuriei şi a aştepta celălalt răspuns pe care fără de întîrziere îl aduceau clipele.

El veni însă în galopul cîtorva duzini de cai cu coamele-n vînt, ai căror călăreţi, ajungînd în dreptul corturilor, se şi năpustiră din şei, răcnind mai-mai şi fără de trîmbiţe să trezească întreaga armie, cele ce urmează :

— Pan gheneral, ne-am lovit de oastea lui Ştefan voievod !

Nemirîndu-l prea mult vestea, că doar pentru lovirea asta şi nu pentru altceva se învoiseră ai săi comandiri, cît jalnica înfăţişare a inimoşilor oşteni ai lor, ce-i destrămă pe loc bucuria cu trudă adunată, vădindu-se de departe şi un cu totul alt răspuns decît acela la care se aşteptau înţeleptele caraule, pan gheneral se întunecă numaidecît la chip, întrebînd :

— Cum aşa ? !

— Iac-aşa, pan gheneral, au tă... tăbărît cu şpăgile asupra-ne în frunte cu voievodul şi cu escadroanele noastre într-ajutorul cărora ne-am dus !

Neîncercîndu-l iar mai ştii ce mirare că au tăbărît moldovenii cu şpăgile, că doară nu pentru baterea prietinească pe umere îi scornit războelul acesta de cine l-o mai fi scornit, ci mirîndu-l din cale-afară că ajutaţi au fost de cei într-ajutorul cărora s-au dus vitezele escadroane, pan gheneral se întunecă şi mai tare la chip întrebînd iar :

— Da' ofiţirii unde vi-s ?

— Se taie cu moldovenii şi cu cei ce s-au vîndut lor, în fruntea escadroanelor noastre, îl lămuriră oştenii. Însă gîndindu-se la un anume lucru ce le-ar putea primejdui şi lor cele galoane, ori chiar capetele, adăugară : Nevrînd să deie înapoi în faţa urdiei, că se ţin cu dinţii de ea, ne-au strigat să alergăm după ajutor, ceea ce am şi făcut, pan gheneral...

Amintindu-şi de un răspuns cam asemănător auzit nu demult şi ştiind că îndeobşte învăţul oşteanului de la comandir vine, cum şi bănuind că de data asta cei cu-nvăţătura au ajuns la ananghie, şi mai tare se întunecă la chip gheneralul, întrebînd de-a treia oară :

— Şi unde-s moldovenii ?

— Iacătă-i, pan gheneral, ei ne-au ţinut urma... ziseră oştenii, răsucindu-se cu toţii înspre partea venirii lor şi arătînd într-acolo cu mîna. Grosul a rămas mai spre răchitişurile ce se văd în dreapta, acolo-i omorul...

Cătînd spre locul arătat şi văzînd într-adevăr în bătaia lunii nişte călăreţi cu cuşme ţurcăneşti în cap ce tocmai le întorceau spatele şi, făcîndu-le sămne de bun rămas cu pumnul, se duceau liniştiţi într-ale lor, mîniosul gheneral se şi întoarse către ai săi, strigînd :

— Să sune trîmbiţele încălecarea !

În scurtă vreme cele cinci polcuri de călărime uşoară ale gheneralului Sima Boldur erau în scări şi se aflau pe urmele acelor cuşme pentru a le întreba de bună-cuviinţă şi de cîteşi altele. Dintre acestea, mai arzătoare ca toate era pentru el întrebarea ce-o fi, la drept vorbind, cu fruntea escadroanelor duse, rămasă nedeplin lămurită de cei cu învăţul de la comandiri, fiindcă de netăgăduit era că afurisitul de Oniţă, ce se făgăduise a-i ţine trează ţinerea de minte, pălind înainte de a fi el pălit, năzuieşte să-l lase fără cei mai de nădejde ofiţiri ai săi, de a căror soartă atîrna poate soarta întregii armii, că doară mai erau destule escadroane ce i-ar fi rîvnit în frunte...

Numai că şi răspunsul la această întrebare nu întîrzie să se arate. Neajungînd din urmă sprintenele cuşme ce numai de departe ştiau pesemne a se grozăvi şi ajungînd, în schimb, prin preajma răchitişurilor cu pricina, el se arătă în toată a lui spăimîntătoare cruzime în chip de oameni şi cai răsturnaţi de-a valma peste tot, la tot pasul... Nici o mişcare pe nicăieri, nici o suflare vie. Măcar un geamăt, colea, dătător de nădejde, nimic !... O, cerule ! O, amară soartă de gheneral păgubit de tot ce-i era mai de preţ ! Milostiviţi-vă !

Mai să plîngă de năcaz, bietul gheneral roti cu deznădejde ochii asupra cumplitei privelişti din faţă, după care, cu glas sugrumat, strigă :

— Pan Huminschii, iubite căpitan al meu, unde eşti ? !

Geaba, de nicăieri nimic.

— Pan Olech, şi tu, pan Nikolai Tincenschii, mult preaiubiţi rocmiştri ai mei, unde sînteţi ? !

Iarăşi nimic.

Dar iată că de undeva de aproape, dintr-o grămadă mai mărişoară, se auziră parcă nişte suspinuri şi mormăituri, apoi prinseră a se foi acolo nişte umbre... Gheneralul ciuli urechea, îşi încordă văzul. Într-adevăr, suspinurile şi mormăiturile se urmară, iar sub clarul de lună răsăriră din morman trei capete...

— Pan Huminschii, preadestoinic căpitan al meu, mă auzi ? ! mai strigă îndureratul gheneral, simţind zvîrcolul unei nădejdi în coşul pieptului.

— Te au-u-ud... veni în sfîrşit răspunsul ca din celălalt capăt al lumii. Aici sînt, pan gheneral !...

Slobozindu-se din şa într-acolo, strigă iară cu şi mai neostoită nădejde în piept :

— Pan Olech, şi tu, pan Nikolai Tincenschii, mult preadestoinicii rocmiştri ai mei, mă auziţi ? !

— Te au-u-uzim... veni iar, dintr-acelaşi capăt al lumii, răspunsul. Aici sîntem, pan gheneral !...

Şi iată că înainte de a ajunge la acel capăt de lume al împăcaţilor de-a pururea cu ce le-o hărăzit voia unui preaiubit şi iubitor rigă, se ridicară de acolo, sprijinindu-se de mijloc şi venindu-i cătinel în întîmpinare, trei umbre neîmpăcate neam cu ce se cheamă soartă a omului de oricine i-ar fi ea hărăzită, ce au înţăles, pesemne, şi nu pentru întîiaşi oară, că-i mult mai cu cale să-i faci tu umbră pămîntului decît el ţie. Văzîndu-i în carne şi oase înaintea-i, iubitorul ghinărar îi şi cuprinse pe tustrei în ale sale braţe, suspinînd printre lacrime de bucurie :

— Mulţumescu-ţi, cerule, că mi-i dai iară teferi şi...

Aici se opri, căci băgă de seamă că mincinoasă mulţămire era să rostească fiindcă, e drept, teferi erau ei da' nu şi nevătămaţi, cele vătămături răsărindu-le la tustrei în chip de cucuie cît ditai pumnul taman în mijlocul frunţii, unde îndeobşte numai popa cutează a-l mirui pe om. Cum din pricina aistor podoabe abia mai semănau cu ce-au fost înainte, îi întrebă, posomorîndu-se întru cîtva :

— Da' cine v-a stricat aşa la înfăţişare ?

— Moşneagul... oftară tustrei, pogorînd cucuiele în pămînt. Cu buzduganul...

— Afurisitul ! Las' că-l întrebăm noi pentru asta ! îşi scăpără ochii gheneralul, hotărînd pe loc o răzbunare pe măsura cui trebuie atît pentru spaima pricinuită sieşi, cît şi pentru acele cucuie într-atît de păgubitoare frumuseţii din născare a omului.

După care, dînd poruncă oştenilor să-i oblojească şi să-i încălăreze pe tustrei, fiindcă destui cai rămaşi fără de-ai lor stăpîni rătăceau prin preajma locului, sări şi el în şa şi, răsu-

cindu-se spre ale sale polcuri, cuvîntă, cu glas de tunet, cele ce urmează :

— Oşteni ai mei, după cum vedeţi şi voi, greu ne-a lovit vrăjmaşul ! Oare-i putem ierta noi una ca asta ?

— Nu-u-u !... Moarte-e-e !... tunară la rîndu-le nesfîrşitele şiraguri de călărime, cutremurînd bagdadia cerului.

— Să-i luăm dară urma, pînă la capătul pămîntului de-o fi, şi una cu pămîntul să-l facem ! Drept grăiesc ?

— Drept ! Drept, ghenerale !...

— Aşadar, oşteni ai mei, să fie precum îndrăgitul nostru cîntec ne-o spune : *slawa szlachty ne zginet !*

— Aşa să fie ! Aşa să fie ! Hurra-a-a !... îşi poftorîră tunetul şiragurile.

— Deci, cu cîntec asupra vrăjmaşului din faţa noastră, înainte-e-e !...

Dudui pămîntul de trapul săltat al miilor de copite vestind iureşul cavaleriei uşoare a gheneralului Sima Boldur. În scurtă vreme îl urmă un durăt mai greu al altora, mii şi mii, amestecat cu asurzitorul zdrangăt al huşniţelor şi balimezurilor, cu nechezături şi îndemnuri, toate acoperite de tunătorul şi dătătorul de aripe cîntec „*Slawa szlachty ne zginet*".

Trîmbiţele neostoitului gheneral îşi făcuseră datoria.

*

Înţălegînd din înştiinţarea adusă de Trofin, cum şi din lămuririle venite de-a dreptul din partea descurcăreţului olăcar al vornicului, care izbuti fără te miri ce greutate să se strecoare printre petrecăreţii husari, că pentru crai Albert şi ai săi a fost înscăunat un alt voievoda al Moldaviei, ce se va strădui să ducă şleahta încotro avea el, Ştefan, trebuinţă, şi mai înţălegînd cam ce anume pregătesc ai lui în noaptea aceea, măria-sa nu numai că se înveseli de năstruşnica scorneală, dar şi căzu pe gînduri în privinţa celora de făcut într-o împrejurare ca asta.

Venită de fapt chiar din partea leşilor şi doar întărită şi pusă la cale în amănunt de oamenii săi, istoria cu celălalt voievoda asupra căruia erau pironiţi acuma toţi ochii, istorie la care se adăuga ridicarea zidului de aramă din spatele armiei crăieşti, tot de Boldur făptuită, îi îngăduiau să încerce fie a lovi pe loc, chiar în noaptea aceea, oastea crăiască, nău-

cind-o şi destrămînd-o printr-o năvală cu totul neaşteptată venită din spate, fie să urmeze plănuita cale a atragerii şi lovirii ei în trecătoarea Cosminului. Sorţi de izbîndă i se arătau acum pe amîndouă căile, că pesemne asta şi urmărise Boldur prin desfiinţarea acelui zid, însă mai atrăgătoare şi mai puţin primejdioasă rămînea totuşi ultima. Lovindu-i acum, însemna să deie în vileag întreaga punere la cale a oamenilor săi, făcîndu-i pe leşi să-şi dea seama de asta şi să se întoarcă cu faţa spre el. Ori, chiar de-i va răzbi prin iuţeala loviri, locul rămînîndu-le tot lor prielnic pentru desfăşurarea întregii puteri, obolul pe care va trebui să-l plătească pentru izbînda asta va fi mult mai mare decît la capătul celeilalte căi. Acolo, nu numai osteneala alergăturii după acea barbă de vlădică — pe care numai Dumnezeu ştie ce le-o fi venit tuturora să i-o adauge la înfăţişare, că doar fără de barbă se ştia de cînd umbla pe lume — îşi va avea de spus cuvîntul, ci şi altele, îndestule, ştiute de el şi a sa oaste, însă neştiute de crai. Da, acel codru, cu hăţişurile lui cocoţate pe dealuri de-a lungul întregii trecători şi străjuit în faţă de ademenitoare dumbrăvi, îi va feri oamenii.

Limpezindu-se, aşadar, lucrurile în desfăşurarea lor pentru zilele următoare şi nemaistînd în picioare nici primejdia unei dări îndărăt a armiei crăieşti, alta nu-i rămînea măriei-sale decît să-şi ridice oastea din locul în care se afla ea şi, printr-un grabnic şi cît mai scurt ocol, să o aducă la trecătoare înaintea tuturora, pentru a avea vreme să desăvîrşească acolo toate cîte le avea de gînd. Despre hotărîrea asta îi şi porunci el lui Trofin să-l vestească pe vornic şi să-i ureze lui, cum şi căpitanului său Oniţă al Nastasiei, da' mai cu osebire, bineînţeles, acestuia din urmă, frumoasă izbîndă în înfruntarea hotărîtă între ei în zilele ce vor urma, precum şi multă sănătate scornitului de leşi voievoda, în nădejdea că-i va purta numele cu aceeaşi cinste cu care îşi purta de loc uşoara povară a anilor.

*

Cu totul alta îţi pare viaţa chiar şi în vitregele împrejurări ale războiului cînd ai cele menite de Domnul — care la toate s-a gîndit slobozindu-l pe om în lume — de a-i îndulci această viaţă, spre a mai uita multele necazuri pe care tot

el i le trimete spre încercarea tăriei duhului şi virtuţii sale. Iată, îşi zicea aghiotant Razumovschii, cît am umblat cu obozul de provianturi şi poloboace după noi, tocmai după o încercare ca asta dobîndite, nici capul nu te durea. Pun'te masă, strînge-te, masă, şi tot aşa de la o zi la alta pînă iată-ne aproape şi de capătul provianturilor şi de capătul pohodului nostru, că doară Cernăuţii sînt colea, la o zi de mers, iar mai la deal de ei... *vivat* şi bun găsit, iubitoare patrie, că noi sîntem ! Primeşte-ne şi te bucură, că doar ai pentru ce ! Este drept, pe moşneag încă n-am pus mîna, da' de l-o fugări aşa cum îl fugăreşte acum neobositul nostru gheneral, pînă-n inima Lehiei îl duce ! Iar acolo, să ne trăieşti, bătrîneţe, că pe tine te căutam !... Şezi binişor de ascultă cele ce-ţi vom spune privitoare la tine şi la a ta pînă acum Moldavie, că de-ajuns ţi-o fi !

Numai că un lucru ne cam supără pe toţi de la o vreme, împreună cu înălţimea-sa craiul, iar supărarea asta vine tocmai de la mesele de care ne aminteam adineauri şi pe care, chiar împuţinate cum sînt, nu mai apucăm să le sfîrşim în lege, cum s-ar cuveni pe drept unor oşteni răzbiţi de foame şi oboseală. De cum spui pun'te, masă şi te odihneşte, suflete că pe drept ţi se cuvine, hop şi trîmbiţele gheneralului nostru ! Încalecă, cică, mîndră şleahtă, că nu-i de stat ! Iar ne-o zgîndarisit moşneagul, şi acum îi la o azvîrlitură de băţ de noi !... Îl umflăm de data asta ? Ba bine că nu, da' numai să steie păcătosul măcar o dată locului, să te-ntrebe de vîrtute ! Ţi-ai găsit... Se duce cu barba-n vînt şi te duce după el mai să scape duhul din tine, că-ţi tot zici gata-gata al tău îi ! N-are coraj nici de-un groş, da' viclenie — cu carul ! E drept, năpădit de supărare mai zilele trecute, i-a trimes înălţimea-sa vorbă lui Boldur, întrebîndu-l cum de-o potriveşte cu sărăciile cele de trîmbiţe cînd ni-i lumea mai dragă, că tot din trîmbiţe ne-a trimes pe loc şi răspunsul ! Chipurile, din partea-i se nimereşte numai, că de potrivit le potriveşte moşneagul... Şi apoi, oare tot a lui este vina că încălăraţi sîntem pe nişte mîrţoage şi gloabe ce măgarul nu ţi l-ar ajunge din urmă, da'mite fugarii acestor plaiuri ? S-a cam înăcrit la chip, de răspuns, înălţimea-sa, da' tot a dat ascultare pînă la urmă trîmbiţelor mai mult din înverşunarea de a-i arăta gheneralului ce poate arăbescu-i pohodnic, numai că, luînd-o el înaintea noastră, hop că stă locului moşneagul

şi-i face semn cu degetul cum că-l aşteaptă, învîrtind în cealaltă mînă ditai buzduganu'... L-ar fi fulgerat cu şpaga înălţimea-sa, că o avea gata pregătită, da' amintindu-şi pesemne de răposatul părinte al său şi răzbindu-l remuşcarea, a dat din mînă iertînd bătrîneţea şi venind între noi să ne spuie că nu se cade să făptuiască una ca asta. Alta-i povestea de l-om copleşi în grămadă sau altcumva, însă aşa...

Deci, trecîndu-i înverşunarea şi îmbunînd-u-l milostea, l-a chemat la el pe Pruhniţschii, mareşalul, spunîndu-i că bun gheneral şi vrednic oştean este Sima Boldur, însă îl cam pune pe gînduri cu osîrdia asta a lui ce ne-a făcut neoameni. Abia de ne mai ţinem în picioare cu toţii, fără a mai vorbi de dobitoace. Drept urmare, la dracu cu trîmbiţele ! Să le deie ascultare cele cinci polcuri de cavalerie uşoară ale gheneralului şi să se ducă după ele învîrtindu-se şi pînă la capătul pămîntului de-or pofti, cît despre noi — şezi binişor, pane, unde te-ai aşezat şi vezi-ţi de îndestulare şi odihnă, că altminteri nu te văd bine !

Apoi, dacă te gîndeşti, şi provianturile se cer puse la loc că nu-s, şi poloboacele doar stîrnitoare de amintiri au rămas, fiindcă din pricina lui Boldur nici că mai avem vreme să întoarcem capetele într-o parte sau alta, spre a da de urma altor Zamoslii împrăştiate din mila preasfîntului pe faţa acestui pămînt cu toate Maruştele lor şi cu celelalte bunătăţuri după care ne ţipă iar buza... Ah, că ne-am adus aminte de Zamoslea ! Straşnică pricopseală a mai fost ! Da' ce benchet, da' ce danţ, da' ce... Bravos, aghiotant Razumovschii, priceput bărbat, numai că l-ai secat de tot la stomah pe înălţimea-sa cînd a dat cu ochii de pocitanie a doua zi, bătu-o-ar păcatele să o bată, că din pricina ei mai să-ţi zboare brandenburgurile cu strălucire cu tot, zicîndu-ţi-se că într-adins ai făcut-o, pentru a o scoate pe Maruşca de sub oblăduirea suzeranei puteri spre proprie înfruptare. Iertare, înălţimea-ta, că nimereală s-a brodit a fi şi acolo, adicătelea din partea noastră, că de potrivit le-a potrivit toatele pînă la urmă chelăreasa. Ne-a iertat, e drept, înălţimea-sa, că prea destoinic ne-am dovedit în altele, da' spaima spaimă a rămas şi învăţătură de minte pentru mai tîrziu. Abia aşteptăm să ne ispăşim acum păcatul şi să ieşim la urmă cu obraz curat, că doar n-o fi aceea ultima Zamosle în calea noastră... Cu adevărat dar, bine s-a gîndit înălţimea-sa că nu se mai grăbeşte, fiindcă

numai așa putem înainta cu ochii în patru, spre a afla ce ne trebuie.

La toate acestea se gîndea aghiotant Razumovschii călărind fără zor în svita craiului, după o odihnă bunișoară și o masă mai puțin bunișoară stropită cu ultima cană din ce-au avut și încropită mai mult din amintiri și nădejdi. Hodiniseră și ospătaseră iar, în ciuda celor trîmbițe ale gheneralului, lăsîndu-l iar să se ducă singur înainte spre dumbrăvile ce prinseră a răsări tot mai des în dreapta și stînga drumului ce-l urmau. S-ar mai fi gîndit fără îndoială aghiotant Razumovschii și la multe altele, dacă slăvitul stăpîn al său nu i-ar fi întrerupt șiragul acelor gînduri întorcîndu-se zîmbitor spre al său Zbignev și întrebîndu-l după două dulci căscături delicat slobozite în înmănușata mînă :

— Oare o fi bănuind Boldur că doar cu umbra lui și alor săi în spate se duce și de-a doua oară asupra voievodului ?

— N-are cum bănui, înălțimea-ta, cuvîntă acesta, zîmbind la rîndu-i, că data trecută l-a ajuns Pruhnițschii tocmai cînd descăleca spre a-și pune în rînduială polcurile. I-a spus mareșalului că mai-mai era să caute adăpost în dosul platoșelor și șpăgilor sale ca să-și mai tragă sufletul, că la mare strîmtoare s-a aflat, numai că pînă la urmă a izbutit și singur să-l răzbească pe voievoda...

— Bun adăpost ar fi găsit... urmă a zîmbi înălțimea-sa, căscînd iar cu negrăită plăcere.

— Bun, nici vorbă, rîse gheneralul, tocmai pe măsura izbîndelor sale asupra voievodului ce fără de voievod văd că ne lăsă pînă la urmă... Cum de-i scapă mereu, nu mă taie capul.

— Afurisit moșneag, de asta-i scapă, răspunse înălțimea-sa, scuturat de o prea puțin plăcută aducere aminte. Da', mai știi, poate pînă la urmă...

— Să tragem nădejde că, tot împuținîndu-i oastea, s-ar putea să vedem și minunea asta.

— Pe mulți i-a dat gata rîndul trecut ?

— Asta n-a mai spus, că doar îl cunoaște și înălțimea-ta : nu-i prea place să se laude. În schimb au vorbit în locu-i proaspeții polcovnici pe care, dînd ascultare rugăminții lui Boldur, ai binevoit să-i înaintezi în acest cin și să-i pui în fruntea polcurilor aflate sub poruncile sale.

— Huminschii și cei doi frați Tincenschii ?

— Ei. Spuneau că mai cruntă bătălie a fost ca aceea de pe urma căreia i-a cules pe tustrei gheneralul de sub mormanele de leşuri, fiindcă, lovindu-i acum moldovenii descălecaţi cu arcul şi săgeata dintr-o margine de dumbravă şi săgetîndu-le la vreo patru sute de oameni, au descălecat numaidecît şi ei năpustindu-se cu oţelele asupra lor, tăindu-i şi mînîndu-i în afundurile acelei dumbrăvi pînă nu s-a mai putut, deşi, ce-i drept, ajunseseră şi ei la o cumpănă cînd erau gata-gata să fie daţi peste cap şi nevoiţi să caute sprijin în spate. La cîteva mii de vrăjmaşi să tot fi căzut acolo...

— Bravos, frumoasă izbîndă ! Numai, într-adevăr, păcat că iar n-au pus mîna pe bătrînul voievoda, suspină craiul, adăugînd însă numaidecît : S-ar putea, în schimb, ca de data asta... Aici, pesemne, ajungîndu-l nişte gînduri zgîndăritoare de suflet, tăcu cîteva clipe, după care, ridicînd ochii spre Zbignev, întrebă cu oarecare şovăială în glas : Hm, da' dacă Boldur, avînd nevoie şi acum de adăpost şi sprijin, va vedea, căutîndu-le, că l-am tras pe şfară, oare-i va fi cu supărare, ce zici ?...

— S-ar putea să nu-i fie, înălţimea-ta, să-şi spuie că prea multă nădejde ne punem într-însul şi de aceea îl lăsăm de capul lui, fapt care i-ar putea spori corajul şi îndîrji din cale-afară, hotărîndu-l să arate ce poate cu adevărat în privinţa prinderii şi aducerii moşneagului, da' s-ar putea şi să-i fie...

— Cum adică ?

— Adică, cu supărare... Să-şi spuie că iar ţi-ai călcat crăiescul cuvînt al tău lăsîndu-l de izbelişte, din care pricină ducîndu-i-se de rîpă tot corajul, să se lase păgubaş şi să plece iar genunchiul în faţa vrăjmaşului.

— Cu cei zece mii de oameni cîţi îi are ? ! făcu ochi mari craiul, ducînd dintr-o dată batista la fruntea îmbrobonată de sudoare.

— Cu cei zece mii..., după cum a plecat şi cu cei cinci sute la cetatea de scaun, că doar şi acolo tot de la şfara înălţimii-tale ni s-a tras.

— Zbignev ! Rău îmi vine... Oare crezi cu-adevărat că s-ar putea să se întîmple una ca asta ? !

— Nu ştiu ce să mai crez, înălţimea-ta, da' încerc a răspunde şi eu, ca omul, la întrebare.

— Prietine ! strigă năpustit craiul, strîngînd cu putere dîrlogii şi oprindu-şi pohodnicul în loc. Prietini ! strigă şi de-a doua oară, mai să-i deie lacrimile şi răsucindu-se spre cei din svită care strînseseră şi ei dîrlogii. Oare n-ar fi cu cale să-l... să-l vestim pe Pruhnitschii şi să ne ducem numaidecît pe urmele gheneralului spre a-i fi în preajmă după cum i-am făgăduit ?

Cum prietinul şi prietinii din svită lăsară ochii în pămînt, fiindcă asemeni lui Razumovschii chibzuiau pesemne în multele privinţe lăsînd crăiasca-i înţelepciune să ia hotărîri în toate, înălţimea-sa ridică fruntea, zicînd ca doborît de neagră remuşcare :

— Drept ar fi aşa să facem, ghenerali şi aghiotanţi ai mei ! Nu, nu se cade... Să sune, să sune trîmbiţele porunca noastră către mareşal !

Numai că, înainte de a apuca să sune trîmbiţele craiului, în liniştea care se lăsase asupra armiei se auzi dinspre partea dumbrăvilor o rostogolire ca de tunet îndepărtat, urmată în scurtă vreme de alta, apoi de alta. Ochii tuturor se întoarseră într-acolo, căutînd răspunsul în seninul fără de prihană al cerului, însă, negăsindu-l nicicum, fiindcă urmă de nor nu se arăta pe nicăieri, se aţintiră iar asupra înălţimii-sale, iar gurile şopotiră într-un singur glas :

— Da' oare asta ce-o mai fi ?

— Tunet de puşte pare să fie... zise voievoda Mikula Ruschii, ascultînd cu luare-aminte o nouă rostogolire venind dintr-acelaşi loc.

— Puşte să fie ? întrebă şi înălţimea-sa, rotunjind ochii a nedumerire.

— Puşte-s, dădu din cap voievoda, numai că nu-mi pot da seama ce fel de puşte or fi. N-am mai auzit o răpăială de bubuituri ca acestea adunate într-aşa un huiet necontenit...

Dar iată că la îndepărtatul glas al presupuselor puşte se alătură un altul. Acesta venea în gîfîituri scurte, ca de ţipăt sugrumat, dinspre aceleaşi dumbrăvi...

— Trîmbiţele lui Boldur, vestind mare primejdie ! strigă careva din svită.

— Să sune ale noastre răspunsul — venim îndată ! ! răcni craiul, năpustind pintenii în burta pohodnicului şi ridicîndu-l în două picioare.

Un gînd, ca un cui, i se înfipse în crieri. Îi dădu glas în cîteva cuvinte, şoptindu-şi-le ca-n ciudă, aproape scrîşnit :

— Oh, ce te-am tras pe şfară, prietine !... Oh, ce te-am mai tras !...

*

Vestit chiar de trîmbiţele vornicului, cum şi, din cînd în cînd, de olăcarii săi cam ce are de gînd să facă acesta, Oniţă îşi lua îndată măsurile de prevedere, fiindcă nu-i surîdea nici pe departe gîndul să se pomenească apucat pe nepusă masă de miile de şleahtici ai vrednicului ghinărar leah, îndîrjiţi ca nişte diavoli şi hotărîţi, se vede, a-l sminti în fugă pînă la capătul pămîntului, numai şi numai de dragul lui moş Timofte al său... Măsurile celelalte privind întîmpinarea lor erau ştiute dinainte, precum crezul, de toţi oamenii pîlcului, printre ele numărîndu-se înainte de toate neabaterea în nici un chip din drumul hotărît şleahtei, iar într-al doilea rînd, stîlcirea ei cum, unde şi cît poţi, fiind şi locurile în care ajunseseră acum mai prielnice pentru asta, căci foşnitoarele podoabe ale pămîntului în chip de pădurici şi dumbrăvi prinseră a răsări iar la tot pasul. Mai erau şi alte măsuri, poate tot atît de însemnate, ca, de-o pildă, gătirea lui moş Timofte în prostire albă, care a hlamidă să arate, şi în cucă domnească dibaci meşterită dintr-o cuşmă mai acătării, apoi aşezarea prin preajmă a unei svite să-i fie pe potrivă, că doar un voievoda fără svită nu s-a pomenit de cînd îi lumea cu soarele ei, şi cîteşi altele mai mărunte. Porunca poruncilor pentru toţi era însă păstrarea în viaţă şi în neştirbită înfăţişare a celor trei de nădejde comandiri ai ghinărarului. Că, de cînd cu spaima ce i s-o tras de pe urma boclucului făptuit de moşneag (carele se jură pe toţi sfinţii părinţi că n-o avut de gînd să le căşune te miri ce, da' că i-o scăpat ceva mai tărişor buzduganul în cele apărătoare...) nici că mai aveau zile bune cu el. Răzbunarea lui Boldur se vădi numaidecît în şi mai năprasnice năvale, ce nu numai alor săi şleahtici le-or fi scoţînd duhul, da' şi bieţilor făptaşi ai acelei spaime de pomină, cu mai vinovatul decît toţi moşneag în frunte. Şi aşa, lovit şi lovind necontenit, se trăgea căpitanul Oniţă al Nastasiei, trăgînd după el neîmpăcata şleahtă spre locul în care fusese vestit să o tragă, mult îmbărbătat de urarea adusă de Trofin din partea măriei-sale privitoare la izbînda asupra ghinărarului leah şi a noilor polcovnici ai acestuia, unşi într-asemenea cinuri pe-

semne tot datorită lui moş Timofte, cum şi altor izbînde numai de ei şi de crai ştiute. Cît despre urarea măriei-sale, mai trebuie spus aici că mare bocluc s-o arătat şi cu ea, că de cînd o ajuns aceasta şi la urechea cam surdă a aceluiaşi moş Timofte şi înţălegînd el numai vorbele privitoare la a sa voievodală făptură, cum şi la cinstea cu care nădăjduia măria-sa că-i va purta numele, nici că mai puteai ajunge la un capăt cu el. Zmeu s-o făcut, nu alta. Primu-i la dus, ultimul la venit, iar de chiotu-i de năvală şi harmăsarii se ridică în două picioare şi îşi zbîrlesc coamele, ca la darea prăpădului peste ei. Cearcă de-l păzeşte şi pe aista dacă mai poţi, că pe puţini îi ai în grijă ! Nu i-o fost de-ajuns, se vede, pătărania cu comandirii, că mai deunăzi s-o-ncercat a se da şi la crai. Noroc că mai prevăzător s-o dovedit a fi acesta, ducîndu-se într-ale sale, că altminteri Dumnezeu ştie ce încurcală ar mai fi ieşit şi-acolo...

Un lucru îl frămînta acuma pe Oniţă, punîndu-l de-adevăratelea pe jar, şi anume înştiinţarea primită de la vornic şi repezită apoi mai departe, prin Sava, măriei-sale, cum că, la ultima lui năvală asupra moldovenilor, craiul, sleit pesemne de atîta iureş, n-o mai dat ascultare trîmbiţelor, lăsîndu-l să se ducă cu polcurile înainte şi că neîndoielnic este că aşa va face şi de-a doua oară, fiind încredinţat că el, Boldur, nu ştie nimic de asta... Deci nu care cumva, văzîndu-l neînsoţit de grosul armiei crăieşti, să-i treacă prin minte lui Oniţă să-l lovească făţiş, fiindcă, oricum, nu va izbuti să-l răstoarne cu cei zece mii de şleahtici cît numără acele polcuri, ci să nu-şi primejduiască oamenii şi să aştepte venirea măriei-sale, ce de la un ceas la altul trebuie să-i răsară în spate. Aşadar, perpelindu-se din pricina preaademenitorului prilej ce i se arăta în sfîrşit, Oniţă, după ce-l stîrni şi de-a doua oară pe vornic, se trase în resemnată aşteptare, ce nici prea lungă nu avea să fie.

Într-adevăr, taman cînd îşi pregătea pîlcul pentru a-l întîmpina cum trebuie din hăţişurile făgetului în care se afla pe neîmpăcatul ghinărar leah şi fost vornic al măriei-sale, ce stătuse la vreo trei sute de paşi în faţă cu a sa şleahtă, pentru a-şi trage sufletul şi a pregăti la rîndu-i năvala asupra acelui făget, Oniţă se pomeni bătut pe umăr de careva din spate. Tulburat din înfrigurata cercetare a şiragurilor leşeşti, rînduite pe limba de cîmpie care tăia aici peticile nu prea dese de codru spre a se înfige apoi în inima lui, Oniţă întoarse capul şi, fără să vreie. scăpă un strigăt :

— Pan Hărman ? !

— El, căpitane, cu bun găsit şi voie bună ! prinse a zîmbi cel cu bătaia pe umăr. Şi cu un adaus de mulţămiri din partea măriei-sale şi a noastră a tuturora pentru aducerea şleahtei la faţa locului în frunte cu ghinărarul ei de colo !

— Da' cum de-aţi dat peste noi, pan Hărmane ? căută a se lămuri Oniţă, încă nevenindu-şi în fire din pricina neaşteptatei arătări.

— Apoi la întrebarea asta ar trebui să ne răspundă domnia-ta, că noi n-am dat peste nimeni, ci şedem încă de ieri rînduiţi şi în cuminte adăstare prin făgeturile acestea pînă hăt la intrarea în trecătoare.

— Aici eraţi ? ! începu a se dumiri Oniţă, luminat de un zîmbet. Da' măria-sa unde-i ?

— În trecătoare, tot de ieri. Îi învaţă acolo pe glotaşii Vlaicului meşteşugul de pădurari...

— Înţinează copacii ?

— Îi înţinează, ca să-i puie în spatele şleahtei. Tot acolo-i şi Clănău, şi Lungul, şi Şandru... Cît despre mine, am porunca de a-l mai întîrzia pe Albert şi a-i mai rări rîndurile pînă una-alta

Oniţă rămase cîteva clipe pe gînduri, apoi cătînd cu părere de rău la şleahticii din faţă, şi mai cu seamă la al lor ghinărar ce tot învîrtea mînios spaga, strigîndu-le nu se ştie ce şi arătînd înspre partea făgetului unde se aflau moldovenii, se întoarse spre Hărman, întrebînd :

— Şi cu aiştia cum rămîne ?

Hărman zîmbi, înţălegîndu-i pesemne gîndurile, apoi îl bătu pe umăr, spunînd :

— Nu te necăji pentru ei, căpitane, că doară rămîn în grija noastră... Fă-mi doar un bine şi mi-i înşiruie în fugă pe palma asta de şes, spre trecătoare, că n-am cum face asta cu ai mei pedestraşi. Mi-o fi mai la îndemînă cînd i-oi avea pe toţi în vedere...

— Da' cum vrei să-i păleşti ?

— Mai întîi cu săcăluşele, iar după acea cum s-o arăta nevoia.

Auzind foşnete în desişurile din spate, Oniţă întoarse capul. Printre oamenii să, care descălecaseră în aşteptarea poruncilor, răsăriră pedestraşii lui Hărman, trăgînd după ei şi punînd în bătaie cu repeziciune, în marginea făgetului, acele arme de minune

ale genovezilor ce-i stîrneau mirarea de fiecare dată cînd le vedea. Rînduind cîte şase săcăluşe, cam la un pas unul de altul, le îndopau cu pulbere şi ghiulele de plumb cît pumnul, legîndu-le apoi între ele cu fitil muiet în răşină, cu ardere grabnică...

— În toate făgeturile acestea, pînă la trecătoare, zici că ţi-s oamenii ? întrebă Oniţă, întorcîndu-se iar spre Hărman.

— În toate, zîmbi acesta.

— Nuntă nu şagă are să fie, hai ?! Cu muzică...

— D-apoi să fie, că şi mirele-i de neam. Da' ia zi, departe-i cu grosul nuntaşilor ?

— După socoteala mea, la vreo zece verste să fi rămas de aici că i-am apucat de la masă. Cam într-un ceas, un ceas şi jumătate are să ne deie bineţe.

— Atunci, s-ar cuveni să începem.

— Să începem dară, grăi Oniţă ducîndu-se spre cal şi punînd mîna pe dîrlogi. După care, răsucindu-se spre ai săi, strigă : Încălărarea, fîrtaţi ! Moş Timofte cu svita să iasă înainte !...

Zărind alba arătare ce răsări dintr-o dată din acel verde-tomnatic al codrului, pan Hărman, carele prins pesemne de-ale sale griji nici c-o băgase în seamă la venirea pîlcului, căscă ochii şi, sprijinindu-şi mîinile în şolduri, sughiţă a rîs, întrebînd :

— Aista-i îndrăgitul de şleahtă voievoda ?

Moş Timofte cătă îndelung la el cam de sus, ca nevenindu-i la socoteală aiastă luare-n căruţă, apoi numai că stupi într-o parte şi, trăgînd de la şold buzduganul, cuvîntă, arătîndu-i-l :

— Vezi să nu te-ndrăgească aist voievoda pe tine, hăzosule, că rău ţi-o veni !

— Văleu !... făcu Hărman, ferind în lături, în rîsetele celorlalţi. Avană bătrîneţe !...

Ţîşnind cu ai săi pe acea limbă de cîmpie şi ducîndu-se furtună spre trecătoare cît mai în latura făgeturilor, Oniţă întoarse capul : şleahta îi călca, chiuind, urma...

— Ţin'te, ghinărare, că-ndată cuc rămîi, să-ţi boceşti cuculenii !

Şi chiar că-ndată trozniră şi primele săcăluşe.

*

Trîmbiţele lui Boldur, vestind mare primejdie pentru ale sale polcuri şi chemînd într-ajutor întreaga armie leşească, menite mai erau a vesti pe cine trebuie să se pregătească de întîmpinarea ei. Auzindu-le glasul, după mai multele rostogoliri

de tunete iscate de săcălușele lui Hărman, măria-sa vodă Ștefan, aflat într-o poiană mare din marginea trecătorii în mijlocul căpitanilor săi, se întoarse spre Duma al Vlaicului, care tocmai răsărise în preajma-i, venind dinspre drum, întrebînd :

— Gata sînteți cu înținatul copacilor ?

— Gata sîntem, măria-ta !

— Gropile din drum le-ați astupat cu vreascuri și țărînă ?

— Le-am astupat. Mai avem treabă doar la cîteva din ele.

— Isprăviți și cu acelea, după care rînduiește-ți oamenii după cum ne-o fost vorba. Arcașii ți-i sui în rîndurile fagilor ce-or rămîne în margine după căderea celorlalți, în așa fel încît să aibă tot drumul în vedere.

— Am înțăles, măria-ta, mă pot duce ?

— Vă puteți duce cu toții în locurile ce v-am arătat, grăi vodă, întorcîndu-se și spre ceilalți căpitani ai săi. Așadar, băgați de samă : nici suflarea să nu vi se audă în codru pînă n-oi slobozi strigarea de corn !

— Am înțăles, luminate doamne, deteră din cap căpitanii, răsucindu-se fiecare spre partea unde știa că este așteptat și pierind numaidecît în hățișuri.

Rămînînd în fruntea pîlcului său de viteji, în platoșe și în coifuri scăpărătoare, vodă se întoarse spre căpitanul acestora, spunînd :

— Căpitane Gherasie, repede cîțiva călăreți la intrarea în trecătoare să-i abată pe ai noștri ce-or veni dinspre șes pe drumeagurile lăturalnice tăiete ast-noapte, ca nu care cumva să deie în gropile Vlaicului ! Ne-om urma și noi îndată drumul într-acolo.

Pierind și călăreții în hățiș, măria-sa dete pinteni spre același loc, trecînd mai întîi prin hălăciugile de tufe ce astupau ieșirea spre poiană a unuia dintre acele dosnice și proaspăt tăiate drumuri, înșiruindu-și pe el, în trap săltat, întregul pîlc. Aici, nu numai lăstărișurile deolaltă cu puiandrii de fag erau doborîți și rînduiți cu grijă pe laturi, dar și crengile mai de jos ale fagilor vîrstnici ce ar fi putut primejdui trecerea unui călăreț, vădindu-se peste tot rîvna și dragostea pentru treaba făcută. Ajungînd după a lui socoteală cam pe la jumătatea acelui drum, măria-sa se pomeni cu gonașii trimeși înainte venindu-i într-un suflet în întîmpinare.

— Ce s-o-ntîmplat, flăcăi ? îi întrebă oprindu-se oarecum nedumerit de această grabnică întoarcere a lor.

— Mărite doamne, grăi căpitanul Gherasie, n-avem cum a-ţi împlini porunca, fiindcă cei veniţi dinspre şes, în frunte cu căpitanul Oniţă al Nastasiei, s-au întors cu faţa la leşi.

— Se taie cu leşii vornicului ? ! se nedumiri şi mai tare vodă.

— Cu ei, mărite doamne, adică cu cei ce-au mai scăpat de săcăluşele şi săbiile lui pan Hărman.

— Pe Boldur l-aţi văzut ?

— Nu l-am văzut, da' pesemne pentru el, ca să-l desprinză de şleahtă, au stat locului ai noştri...

Bănuind cam ce s-o-ntîmplat, cum şi că iubitoarea inimă a lui Oniţă nu l-o răbdat nici pe al său vornic să-l mai ştie acolo unde este şi nici să lase cu totul în seama altora ceea ce năzuia el mai demult să făptuiască singur, măria-sa porni năpustit înainte, trăgînd tot pîlcul după el. Ajungînd în marginea codrului şi ieşind într-o hălăciugă de tufe asemănătoare ce astupau şi aici intrarea spre noul drum, măria-sa se putu încredinţa pe deplin de temeinicia bănuielilor sale, cum şi de un lucru care venea să îndreptăţească în totul fapta celuia ce fusese călăuză neclintită şleahtei pînă-ntr-aceste blagoslovite locuri. Dintr-o ochire azvîrlită asupra cîmpului de bătaie ghici numai-decît cele ce se-ntîmplaseră acolo.

Făcînd bună treabă săcăluşele lui Hărman pînă la istovirea pulberii şi ghiulelelor ce le aveau, că doar roadele ei se arătau la tot pasul, însă neizbutind să facă tot atît de bună treabă şi oţelele lui în faţa grosului acelor polcuri de cavalerie uşoară, fiindcă ştiut este că pe puţin trei pedestraşi îţi trebuie pentru a veni de hac unui călăreţ, iar aici socoteala se arăta tamen pe dos, căpitanul Oniţă al Nastasiei făcu singurul lucru ce mai putea fi făcut : oprindu-şi pîlcul din goană şi răsucindu-l cu faţa la leşi, stătu să-i întîmpine. Din marginea de codru în care se afla, măria-sa vodă vedea numai spatele oamenilor săi ce se încleştaseră cu şleahta, iar după toate, aceasta începuse a da îndărăt. Numai unde o fi Boldur ?... O fi izbutit să intre în rîndurile alor săi ? Şi apoi, departe o fi oare temeiul oastei leşeşti cu al ei rigă în frunte ? Într-o clipă cumpănind totul, cum şi hotărît fiind să nu strice rînduiala din codru a oastei, măria-sa dădu să se întoarcă pentru a da sămn de năvală vitejilor întru ajutorarea oamenilor lui Boldur şi a pedestraşilor lui Hărman pentru o mai grabnică încheiere a socotelilor cu şleahticii din faţă, cînd văzu trei călăreţi desprinzîndu-se din cumplita învălmăşeală şi venind galop către el. Îi recunoscu numai-

decît, scăpîndu-i numaidecît şi un adînc oftat de uşurare. Boldur era, cu cei doi vrednici olăcari...

— Mărite doamne, dă-mi dezlegarea, că nu mă taie capul de data asta, răcni, gîfîind, încă de departe vornicul : mă dau pe faţă, ori cum ? ! Poate s-o mai arăta nevoia...

— Ia-ţi grija asta, că om face numaidecît să nu se mai arate asemenea nevoie ! strigă, cu greu stăpînindu-şi zîmbetul, măria-sa şi dînd semn de năvală vitejilor. Apoi, trecînd năpustit cu ai săi pe dinaintea lui Boldur, adăugi : Vină ! Oniţă al tău s-o fi întrebînd de tine !

În vremea asta căpitanul Oniţă al Nastasiei într-adevăr se întreba de vornic. Primind şleahta în piept, după ce-l primi, bineînţeles, în sînul pîlcului pe Boldur cu ai lui, ce veneau ca din puşcă în fruntea acesteia, şi înverşunîndu-se pe loc a le arăta leşilor ce poate el să făptuiască şi în cîmp deschis, într-o lovire pe faţă chiar şi a unei alcătuiri de oaste mai mari atunci cînd, din pricina împrejurării, nu mai poate sta în picioare nici o poprire a măriei-sale, Oniţă prinse a se nedumeri peste o vreme că nu-l vede nicăieri pe Boldur. Nedumirirea îi mai venea de acolo că, aflîndu-se vornicul în pîlc, acesta urma să treacă neîntîrziat sub poruncile sale, ori aşa... Însă taman în clipa cînd i se păru că o dat de răspuns la aiastă nedumirire a sa, fiindcă pe dinaintea ochilor îi trecu, precum o fulgerare, întîmplarea de pe zidul cetăţii de scaun cu cele vorbe privitoare la prietinie strigate de Boldur polcovnicului Buschevici, ba chiar începu să zîmbească de acea întîmplare, se pomeni nu numai cu vornicul alături dînd buzna-n lehime, da' şi cu măria-sa vodă luînd-o-n răspăr din celălalt capăt spre a-i veni în întîmpinare. Cuprins oarecum de întristare că nici de data asta nu-i lăsat să isprăvească singur treaba ce o avea, însă lămurindu-şi pe loc acel zor al măriei-sale prin faptul că totul trebuie mîntuit, iară urmele măturate pînă la venirea craiului, cum şi bucurîndu-se peste măsură că-l are pe vornic ca-n cele vremuri de aur alăturea, Oniţă se întoarse rîzător spre el, întrebînd :

— Pe faţă, luminăţia-ta ?

— Pe faţă, Oane ! strigă acesta, azvîrlindu-şi harmăsarul asupra unui pumn de şleahtici ce, văzînd mişelnica trădare a fostului ghinărar şi gubernator al Moldaviei, cercau cu tot dinadinsul a făptui sfînta răzbunare în numele slăvitului şi iubitorului crai al lor.

— Slavă ţie, cuvioasă Nastasie ! răsuflă a negrăită uşurare Oniţă, dînd să se alăture lui Boldur întru deplina liniştire a acelor neîmpăcaţi războinici, cînd se văzu strigat de careva. Întoarse capul. Moş Timofte cu ai săi, în hlamidă şi cucă, cu buzduganul în mînă, se ţinea scai de el...

— Căpitane !... Hei, căpitane !... Ia stai olecuţă !

— Ce-i, moş Timofte ? întrebă nedumirit acesta, cu greu stăpînindu-şi fugarul.

— Căpitane... îl ispiti moşneagul, oare ţi-ar mai fi cu supărare dacă oi mai căşuna, colea, o nemica toată umflatului şi bulbucaţilor prietini ai lui ?

— Ba cu bucurie ne-ar fi tuturora de data asta... prinse a surîde Oniţă, înveselit de întrebare.

— Aud ? ! făcu moş Timofte ducînd mîna la ureche, ca nevenindu-i a crede.

— Cu bucurie ne-ar fi, zic ! îşi poftori ceva mai tărişor răspunsul îngăduitorul căpitan. Da' nu o nemica toată, ci, de-i vorba, căşună-le una pentru judecata de-apoi să le fie, că-s cam de multişor aşteptaţi la ea, da' nu se mai hotărăsc a se duce !...

— Bogdaproste ! se lumină la înfăţişare moşneagul şi, suflecîndu-şi mîneca, numai că stupi iar într-o parte, dînd pinteni cu a sa svită asupra sfintei treimi pe care o ochise mai într-o margine de făget, ducîndu-se a niznai spre tufărişuri...

*

Dreaptă şi sfîntă este mînia crăiască şi vai de cei ce au stîrnit-o ! îşi zicea, plin de supărare, aghiotant Razumovschii. Ca un trăznet va cădea ea deolaltă cu noi toţi pe capetele acelora care, folosind prilejul hodinei noastre, au încercat să-l pună la strîmtoare pe vrednicul gheneral al crăiei Sima Boldur ! Iată, de un ceas şi ceva numai într-o goană o ţinem cu Pruhniţschii şi reiterii în frunte, cu înălţimea-sa şi husarii după el, cu toată armia înşiruită pe zeci de verste după noi. Că departe l-a mai dus neostoita asta de rîvnă pe gheneral ! Preainimos bărbat, şi ar fi păcat să pătimească şi a doua oară pentru o făgăduinţă neţinută a înălţimii-sale, că, dacă stai şi te gîndeşti, de dragul nostru al tuturora nu şi-a putut-o el ţine de data asta. Nu-i vorba, aşadar, de mai ştii ce şfară,

că ar fi păcat să luăm de-a buna acest cuvînt la necaz scăpat pesemne de înălțimea-sa, mărturie stînd împotriva lui pînă și remușcarea ce l-a cuprins numaidecît, urmată de neclintita-i hotărîre de a îndrepta totul și de a sări într-ajutorul gheneralului. Numai că unde o fi el cu polcurile ? Fiindcă dumbrăvile iacătă-le-s, în dreapta și în stînga noastră... E drept, în văzduh parcă miroase a iarbă de pușcă, ba iată și niște leșuri de cai deșăuați ce par a fi de-ai noștri și or fi pierit rupți de alergătură, însă oameni — nicăieri. Și doar sînt cinci polcuri, nu glumă... S-or fi dus înainte pe drumul acela larg ce pare a tăia în două codrul de colo ? Brrr, da' ce codru, maică-măiculiță !... De ce s-o fi oprit însă fruntea armiei ? Hm, prevăzător e mareșalul ! De cînd a ajuns prin preajma dumbrăvilor, nici că a trecut pe lîngă ele fără să le pieptene marginile cu reiterii săi, iar acum, cînd să pășească în codru... Bine-i cînd ai un comandir prevăzător ! Iată-l, a și pornit îndărăt în fruntea cîtorva ofițiri ai săi, ca să se sfătuiască pesemne cu craiul asupra celora de făcut. Ia, să ascultăm ce și-or spune.

— De ce-ai stat, mareșale Pruhnițschii ? strigă nerăbdător înălțimea-sa văzîndu-l încă de departe.

— În așteptarea poruncii înălțimii-tale am stat, răspunde mareșalul apropiindu-se. Ne încumetăm să trecem la ceasul acesta prin codrul din față ?

— Altă cale nu se află, mareșale ? întreabă înălțimea-sa.

— Asta-i singura. Pe ea s-or fi dus și ai noștri.

— Da' cum se cheamă codrul ?

— După chartele noastre, s-ar chema Codrul lui Cosma. E un codru mare. La ieșirea din el se află un sat cu același nume, iar de acolo și pînă la Cernăuți e o nimica toată de drum. Pînă la căderea întunericului sau o dată cu căderea lui s-ar putea să ajungem în satul cu pricina.

— Mare o fi satul ? cată a se lămuri al nostru crai, gîndindu-se pesemne iară la sufletele noastre.

Într-adevăr, straşnic ar fi, ne gîndim și noi din partea-ne, un popas peste noapte într-o așezare cu toate cele de tre...

— Cine-l știe, înălțimea-ta, că chartele n-arată asta, zice Pruhnițschii, ghicind fără de-ndoială și el tîlcul întrebării și cercînd să adulmece văzduhul dinspre acea parte a lumii. S-ar putea să fie...

— Hmda... face înălțimea-sa, înghițind oarecum în sec deolaltă cu noi toți și căzînd pe gînduri. Apoi, după cîteva clipe de temeinică gîndire : Care va să zică, în fața noastră avem codrul acesta, zis al lui Cosma, codru mare precum spui, în care-s intrați vrăjmașii noștri cu polcurile lui Boldur după ei, ce, în ciuda primejdiei vestite din ale sale trîmbițe, l-o fi răzbit pe moșneag, punîndu-l pe fugă într-acolo, fiindcă altminteri nu se putea să nu rămîie pe aici urmele înfruntării... Asta-i una. A doua este că peste cîteva ceasuri se face întuneric. Deși grăbind pasul s-ar putea să ajungem, iarăși precum spui, încă pe lumină sau cel tîrziu la căderea întunericului în amintitul sat, nu putem face asta tot din două pricini. Prima este că, ajungînd noi în sat cu fruntea armiei și trăgîndu-ne la odihnă, că doar pe dreptate o meritățm pe ziua de azi, grosul armiei ar rămîne să mărșăluiască prin codru toată noaptea, ceea ce o nedreptate ar fi față de ai noștri oșteni și nedemn din parte-ne ; iar a doua este că, oricum, noaptea noapte fiind și căzînd ea tocmai cînd ne-om afla în drum, ne-am putea izbi atît de vrăjmașii, cunoscători ai locului, pe care-i știm ce știu face într-asemenea împrejurări, cît și de ai noștri, care ne-ar putea lua drept ceea ce nu sîntem, putînd ieși de aici în amîndouă cazurile o istorie neplăcută pentru toată lumea... Drept urmare, hotărîm aici popas peste noapte armiei. Ridicăm tabăra, punem strajă la ea, iară mîine dimineața sfînta fecioară să ne aibe în pază !

Frumoasă și nobilă hotărîre, chiar dacă ne calcă ea pe inime și ne face să strîngem cureaua, în frunte cu înălțimea-sa. Oricum, satul lui Cosma n-are să ne fugă din cale, iar dacă hărăzit i-o fi să scape de hoarda moșneagului și de polcurile lui Boldur, ce foarte bine puteau da și pînă acuma peste el, atunci... Așadar, să ne odihnim, să visăm că toate au trecut precum ne-am dorit, că ne aflăm de acum în sfînta Lehie cu moșneagul legat de oblîncul șeii înălțimii-sale. Din păcate, alta n-avem de făcut deocamdată...

*

Brrr, ce dimineață urîtă ! Toată noaptea a plouat și ne-a udat ca pe șoareci, deși am ridicat corturile. Ne plouă și acum, cînd înaintăm de-a-n călare pe drumul acesta clisos, străjuit de bezna hățișurilor de colo. Da' ce zi o fi astăzi ?... Ah, da,

sîntem în douăzeci şi şase octombrie, sărbătoarea sfîntului Dimitrie. Ce bine o fi pe la casele oamenilor, la gura vetrei, în mijlocul celor dragi, într-o zi ca asta !... Şi noi ? Iertare, înălţimea-ta, că doar nu cu gîndul de a cîrti suzerana-ţi putere ne întrebăm ce-om fi căutînd pe aceste străine coclauri, da' mai mult din pricina udelii şi a frigului acestuia afurisit ce ne-a răzbit pînă la oase, că iată, ne scapără şi dinţii în gură ! Da' oare de frig ne-o fi scăpărînd numai ? Cumplit codru !... Mătăhălos şi întunecat, te împresoară din toate părţile ca venind asupra-ţi cu toată copleşitoarea greutate a unor întrebări la care geaba cauţi răspunsul. Nu l-o fi aflînd nici înălţimea-sa, că de-aceea înaintează poate atît de gîrbov pe sub el, întorcînd din cînd în cînd cu fereală capul în lături. Iar dacă un crai nu ştie răspunde, cum să mai răspundem noi ? Să încercăm totuşi, că n-avem încotro, da' mai întîi să-i ascultăm întrebarea. Ne zice el : Ia spune, pan Razumovschii, ce rău ţi-o făcut ţie şi alor tăi boier Dima Horodişteanu, de i-ai adus pe rocmiştri cu ai lor oşteni să-l taie şi să-l treacă prin foc deolaltă cu oaspeţii şi oamenii de la conac, într-o zi ca aceea menită de cînd lumea a bucura inima unui părinte ? Asta ţi-a fost plata pentru pîinea şi găzduirea lui, pentru dragostea ce ţi-a arătat-o încă din prima zi a venirii tale în casa lor ? Uf, ce-ntrebare, Doamne iartă !... Da' ce, numai noi sîntem vinovaţi de cele făptuite la Horodiştea ? ! Craiul, şleahticii noştri ne-au pus... Bine, pan Razumovschii, deolaltă cu ei vei plăti pentru asta, zice mătăhălosul. O, Jesuse, milostiveşte-te de noi ! Şi iarăşi ne întreabă el, de colo : Da' ia mai spune, pan Razumovschii, ce rău ţi-o făcut ţara asta, Moldavia cum o numiţi voi, că i-ai călcat în picioare, cu arma în mînă, hotarul şi ai venit să-i prazi şi să-i pustieşti aşezările ? Asta ţi-a fost plata pentru primirea de oaspete ce ţi-a făcut-o şi cinstea ce ţi-a arătat-o întotdeauna ? Uf, şi mai cumplită întrebare !... Da' ce, numai a noastră-i vina pentru cele făptuite în Moldavia ? ! Craiul, şleahticii noştri ne-au adus, cu ei am făptuit... Bine, pan Razumovschii, deolaltă cu ei vei plăti şi pentru asta ! O, *Matka Bozka,* te-ndură şi ne ocroteşte !... Şi iar ne întreabă întunecatul : Da' ia spune, pan Razumovschii, îţi mai aminteşti de vorbele bătrînului boier Dima Horodişteanu spuse înainte de a-l răpune voi, de acele vorbe privitoare la oaspeţii nepoftiţi ai Moldovei şi la întoarcerea, după obişnuinţă, de către moldoveni a acestei ospeţii ? Spunea bătrînul că-l va

vesti pe vornicul Sima Boldur să v-o întoarcă el, numai că n-a mai apucat să-l vestească... Stai ! He, he, he, despre vornicul Sima Boldur îmi vorbeşti ? ! Apoi află, mătăhălosule, că vornicul Sima Boldur a şi fost în ospeţie în Lehia cu gîndul de a făptui cele ce spui, numai că s-a împrietinit după aceea cu înălţimea-sa şi acum îi gheneral de vază în armia noastră, aflîndu-se în clipa de faţă în fruntea a zece mii de şleahtici, toţi unul ca unul pe urmele lui vodă Ştefan, pentru a-l aduce de barbă în faţa înălţimii-sale... Ha ! ha ! ha ! rîde mătăhălosul de se cutremură cerul şi pămîntul sub noi, amarnic te înşeli, pan Razumovschii ! Află că de dragul Moldovei sale şi a răzbunării pentru cele pricinuite ei o legat vornicul prietinia asta. Mai află, pan Razumovschii, că, împlinind vrerea măriei-sale, Ştefan voievod, v-o călăuzit vornicul pînă la Su ceava, ca să pătimiţi în drum şi sub zidurile ei cele ce-aţi pătimit, că în temeiul aceleiaşi vreri v-o adus el încoace. Mai află, pan Razumovschii, că acei şleahtici ai voştri, tot unul ca unul, în fruntea cărora s-o aflat vornicul, zac spintecaţi prin afundurile făgeturilor din preajma drumului venirii voastre, unde i-au cărat cu arcanele călăreţii lui Ştefan, ca să nu vă înspăimînte priveliştea şi să daţi îndărăt. Şi mai află tu, pan Razumovschii, că abia acum, ascultînd iar poruncile mărie-sale, cum şi glasurile celor răpuşi de voi, se pregăteşte vornicul de adevărata ospeţie în Lehia, pentru a plăti pînă la capăt crăiei cele ce i-au mai rămas de plată şi de a o lua de acolo pe multnecăjita copilă a lui Dima Horodişteanu. Da, pan Razumovschii, vornicul Sima Boldur se află aici, în tainiţele mele, la scara lui Ştefan voievod, aşteptînd deolaltă cu toţi ceilalţi căpitani ai lui şi cu toată oastea moldovenească strigarea de corn a acestuia pentru a făptui cele ce ţi-am spus... Ia, auzi strigarea, pan Razumovschii ?

— O aud, o aud ! O-o-o... Înălţimea-ta ! Cerul şi codrul se surpă de-a valma asupră-ne !... Priveşte, priveşte !... Auzi hăulitul de luptă al moldovenilor ? ! O, unde ne-ai adus, înălţimea-ta-a-a ? !

*

Ajungînd la Liov şi punîndu-şi corpul de cavaleri mazurieni, în număr de vreo trei mii de oameni, în tabără la marginea oraşului, pentru un popas de o zi şi o noapte după lungul

drum străbătut tocmai de pe la gurile Vistulei, cu opriri de cel mult cîteva ceasuri, polcovnicul Franciszek, un bărbat între două vîrste, se simţi măgulit din cale-afară cînd se pomeni la amiaza aceleiaşi zile cu un valet descinzînd dintr-o caleaşcă scăpărătoare, purtînd însemnul unei nobile case liovene, care-l pofti cu cîţiva dintre ofiţirii săi mai de seamă la prînzul dat în cinstea sa de procuratorul Riszard Dobrovolschii, din Seimul crăiei. E drept, îşi cunoştea polcovnicul Franciszek ca nimeni altul ale sale merite, că doar pentru ele şi nimic altceva îl trimetea acum riga Alexandru al Litvaniei într-ajutorul fratelui său Albert în îndepărtata Moldavie, dar îi făcea o deosebită plăcere cînd ele erau recunoscute şi de alţii, cu atît mai mult cînd aceştia erau oameni de vază, ca nobilul procurator ce-l poftea acum în ospeţie. De bun înţeles, se gîndea în sinea-i bravul polcovnic legănîndu-se cu cei trei soţi ai săi în arcurile moi ale trăsurii, l-o fi hotărît la asta pe procurator şi pohfala cu care îşi făcuse intrarea în cetatea Liovului în fruntea înzăuaţilor cavaleri ai săi, trepădînd semeţi în nesfîrşitele urale ale miilor de lioveni înghesuiţi pe uliţe, însă înainte de toate, şi asta fără de îndoială, faima sa, ce o fi ajuns aici cu mult înaintea-i din Litvania-mumă, unde pînă şi plozii se iau la harţă în a lor joacă de-a războiul pentru cinstea de a-l întruchipa, cu mustaţă cu tot — că, mai mustaţă ca a lui nici că se afla în toată crăia —, pe „viteazul Franciszek", nebiruitul de careva polcovnic al înălţimii-sale. Deci, dîndu-şi pe deplin seama pînă la urmă că, la drept vorbind, el face şi nu lui i se face cinstea unei astfel de ospeţii la o gazdă oricît de nobilă ar fi ea, cum şi înţelegînd arzătoarea dorinţă a acesteia de a avea un asemena oaspete, coborî bravul oştean din caleaşcă urmat de ai săi şi porni să urce cele scări de marmură printre smeritele plecăciuni ale slugilor rînduite pe amîndouă laturi ale acestora, spre larg deschisa uşă a casei.

Primirea ce i-o făcură vestitul procurator şi frumoasa-i soţie veni să întărească în totul presupunerile polcovnicului. Auziseră despre el, despre ale sale de-a dreptul de necrezut fapte de arme şi socoteau drept o mare favoare pentru ei această venire a sa în preajma pohodului ce l-a întreprins din înalta poruncă a slăvitului Alexandru al Litvaniei spre Moldavia, unde fără de îndoială ale sale arme vor avea de spus un cuvînt greu în sprijinul multîncercatului rişă al lor Ioan Albert,

ce cu bărbăție sîngerează acolo întru veșnica glorie a sa și a țării. Care va să zică, asta era...

Iar după asta :

— Deși inima ne îndeamnă și pe noi, — prinse a spune vestitul procurator cam pe la spartul ospățului, după ce se mai înfierbîntară cele capete ostășești, — să punem mîna pe șpagă și să încălecăm la rîndu-ne pentru a ne alătura bravilor cavaleri ai domniilor voastre și a merge împreună spre înfăptuirea arzătoarei dorințe a noastre, nu putem face asta, oprindu-ne cinul și răspunderea ce o avem aici, înlăuntrul țării. În schimb, năzuința noastră de a ne aduce obolul la marea înfruntare ce se dă pe cîmpiile Moldaviei ne-o vom putea împlini în parte încredințînd mîndrului corp mazurian tot ce avem mai drag în nobila noastră familie : pe tînărul și viteazul nepot al nostru Mușat Horodețchii, pe care veți avea plăcerea să-l vedeți numaidecît și să vă încredințați cu ochii dumneavoastră asupra celora ce știe și poate în de loc ușorul meșteșug al armelor.

Primind cu îndestulă plăcere, dar cam de sus propunerea gazdei, că doar știută le era și lor zicala cu țiganul și mult-lăudatul ciocan al său, și ieșind în manejul îngrădit aflat într-o latură a parcului, în spatele grajdurilor, mîndrii ofițiri mazurieni avură prilejul de a se încredința într-adevăr cu ai lor ochi că prea se grăbiseră cu neîncrederea, fiindcă iată ce văzură ei în manejul acela.

Tînărul în coif și platoșă, cu mustăcioară scurtă și șpagă la șold, cu cucura trecută peste umăr, care le ieși surîzător înainte călare pe un harmăsar pursînge salutîndu-i și spunîndu-și cu un glas, ce-i drept, cam înțepat și cocoșesc, nobilul său nume, se și porni din loc, fără a mai aștepta să fie poftit de careva, în cîteva ocoluri amețitoare, în timpul cărora încercatele inime ale tot atît de încercaților călăreți mazurieni avură destule prilejuri ba să bubuie în chip de darabane, ba să-și conteneasc mai de tot bătăile în vitezele piepturi. Căci de mirare erau nu numai săriturile din șa, în plin galop, ale tînărului, urmate de bătaia picioarelor în pămînt și azvîrlitul îndărăt în locul șederii, da' și trecerile, tot în plin galop, pe sub burta fugarului, prin alunecare, dintr-o parte în cealaltă a șeii, ce chiar că-ți tăiau răsuflarea. Însă meșteșugul meșteșugurilor acelui viteaz și nobil nepot al gazdei se dovedi pînă la urmă cu adevărat acela al mînuirii armelor. Fulgerăturilor scurte

ale spăgii, care reteza dintr-o încercare capetele molgîldeţelor groase de lut rînduite în lungul manejului, le luă peste puţin locul, cu aceeaşi cinste, arcul şi săgeata, mînuite tot din fuga calului. Numai trei săgeţi fură slobozite. Dar, deşi primele două, înfigîndu-se în nişte tărtăcuţe aşezate în vîrful unor prăjini lungi, părură a fi de-ajuns polcovnicului Francıszek pentru a-şi da seama ce-i şi cum, cea de a treia chiar că-l hotărî să primească, şi încă cu nespusă grabă, propunerea vestitului procurator, fiindcă aceasta se înfipse de-a dreptul în moţul coifului său, iar tînărul, după cum avusese vreme să bage de seamă, mai avea în cucură destule săgeţi ce cine ştie ce alte dovezi dintr-acestea i-ar mai fi putut aduce...

Aşadar, surîzînd verziu, polcovnicul Franciszek năzui să-l vadă cît mai repede descălecat pe tînăr spre a-i strînge mîna şi a-l mirui pe loc oştean al înălţimii-sale Alexandru, slăvitul rigă al tuturor litvanilor, poftindu-l să încalece a doua zi alături de el şi ai săi viteji oşteni pentru a arăta şi pe cîmpul de bătaie frumoasele sale meşteşuguri.

*

Strigarea de corn pe care o auzise aghiotant Razumovschii împreună cu întreaga armie leşească dezlănţui sfîrşitul acelui de pomină pohod prin Moldova. Ea răsună în clipa în care cea mai mare parte a armiei se afla intrată în acel codru de necuprins, în locul taberei de peste noapte rămînînd doar cîteva polcuri pedestre, cum şi sutele de puşte şi care ale obozurilor ce-şi aşteptau rîndul la trecere. Aici loviră moldovenii cu cea mai năprasnică repeziciune pentru a înspăima şi vîrî în codru atît acele polcuri, cît şi pe cărăuşii şi topcii însoţitori, mai toate carele şi puştele mari rămînîndu-le pradă uşoară în cîteva ceasuri. Dar nu numai aici loviră ei. Surpîndu-se asupra drumului uriaşii fagi înţinaţi în ajun şi strivind bună parte din armia înşiruită în înaintare, ei năboiră asupra şleahtei pe toată laturea dinspre miazăzi a acelui drum, răsturnînd călărimea năucită de căderea copacilor şi intrînd cu oţelele în grosurile secerate între timp cu nemiluita de arcaşii cocoţaţi în fagii necăzuţi la pămînt. Spaima şi zăpăceala se dovediră cele mai cumplite arme în mîinile oştenilor lui Ştefan. Le foloseau peste tot, nedînd nimănui răgazul de a se dezmetici. De mare folos se dovediră a le fi şi drumurile lăturaşe proaspăt tăiate,

ele îngăduindu-le să se miște după nevoie și cu mare repeziciune încotro aveau trebuință, tot pe ele mișcîndu-se necontenit și măria-sa vodă cu al său pîlc de viteji, pentru a da oastei poruncile cuvenite și a făptui scurte și sîngeroase ieșiri asupra vrăjmașului pus pe deznădăjduită apărare. Puțini însă stăteau să se apere, cei mai mulți dintre leși căutînd să scape cu zilele înspre miazănoapte, spre capătul acelui blestemat drum, pentru a se vedea cît mai repede ieșiți din codru. Dar și acolo fură întîmpinați de cetele lui Ștefan, printre care cu mare greutate izbutiră să înainteze spre satul Cosminului, iar de acolo pe calea Cernăuților, loviți și împuținați necontenit de oștenii Moldovei. Printre cei care izbutiră aceasta se aflau polcurile husărești din gvardia personală a craiului, mult rărite și ele, rămășițele mîndrelor escadroane de reiteri cum și unele alcătuiri ale pedestrimii. Cît despre crai, căzînd năuc din șa în spăimîntătoarea învălmășeală din codru, în care își aflase moartea aproape întreaga lui svită, el fu ridicat de husarii săi ce făcură numaidecît zid în juru-i, așezat mai mult mort decît viu într-o trăsură apucată în drum și pornit cu cea mai mare grabă pe izbăvitoarea cale a Cernăuților. Numai că și acolo slabă nădejde se arăta de izbăvire. Mîntuindu-i pe cei din codru și luînd în plean la vreo zece mii de leși, pe care-i porniră, însoțiți de pază, înlăuntrul țării, pîlcurile lui Ștefan prinseră a se revărsa asupra tîrgului, cuprinzîndu-l dinspre miazănoapte și cercînd a zăgăzui scurgerea înnebunitei șleahte. Măcelul conteni o dată cu căderea întunericului, cînd amîndouă taberele, sfîrșite de încleștare, se așezară în popas peste noapte : leșii în partea dinspre răsărit a tîrgului și în marginile lui de-acolo în care apucaseră să intre, moldovenii în partea-i dinspre asfințit, cum și pe malul drept al Prutului, unde stătu fruntea întregii oaste. Numai că, întinzîndu-se corturile și așternîndu-se poclăzile, nu toți avură parte de hodină în noaptea aceea.

În cortul măriei sale vodă Ștefan, ridicat chiar pe malul drept al apei, sfatul asupra celora de făcut în zorii zilei următoare ținut cu ai săi căpitani se prelungi mult după miezul nopții. Erau de față aproape toți boierii sfatului său domnesc, în frunte cu Duma al Vlaicului și Boldur vornicul, fiecare dintre căpitani aducînd spre știința domnului toate întîmplările zilei prin care i-a fost să treacă deolaltă cu oamenii aflați sub poruncile sale, cum și socoteala morților și a răniților ieșiți

din rînduri. După ce toţi cuvîntătorii isprăviră cele ce aveau de spus în această privinţă, iar măria-sa luă cuvîntul spre a arăta starea în care se afla în clipa aceea întreaga oaste, felul aşezării ei în laturea stîngă şi-n spatele stîlcitei şi buimăcitei armii crăieşti, cum şi felul cum va trebui să fie ea lovită de-a doua oară în timpul încercării ce fără de îndoială o va face mîine spre a scăpa peste apa Prutului, pentru ca zdrobirea ei să fie astfel făptuită pînă la capăt, în uşa cortului răsări cămăraşul Costea, pe care-l cunoaştem încă din cetatea Sucevii, care-l vesti pe vodă că trei ţărani, moldoveni din satul Ţechina, de pe malul stîng al Prutului, cu apa şiroind încă pe ei de pe urma trecerii prin vad a rîului, s-au arătat în preajma cortului măriei-sale, cerînd să fie primiţi îndată de el, ca avînd a-i spune despre o primejdie ce-l paşte şi de care nu are ştiinţă. Mirat oarecum, domnul dete poruncă să fie aduşi numaidecît ţăranii aceia înaintea sa.

Cei trei, oameni în vîrstă, da' bine legaţi, intrară peste puţin. Cu cuşmele în mînă, cu straiele colcăind, într-adevăr, de apă, noptaticii musafiri, dînd ochii cu vodă şi ai săi căpitani, se surpară în genunchi, după care cel mai în vîrstă dintre ei grăi :

— Mărite doamne, în Ţechina noastră s-o arătat azi pe la prînz o mare alcătuire de oaste litvană, amestecată cu mazurieni, încălărată şi-n fier din cap pînă-n călcîie. Au pus tabără în sat şi au de gînd a trece apa mîine, mai în susul ei, pentru a te păli din spate şi a înlesni leşilor trecerea pe malul nostru. Da' nu numai atît. Litvanii şi mazurienii aşteaptă în noaptea asta venirea dinspre Sniatyn a unor călăreţi leşi repeziţi de castelanii din margine într-ajutorul lui Albert la strigarea sa, spre a se uni cu el...

— Da' de unde ştiţi voi toate acestea ? întrebă domnul ridicînd dintr-o sprînceană şi cătînd cam dintr-o parte la ţărani.

— E drept, n-am fi ştiut nimic, măria-ta, şi nici ţie nu ţi-am fi adus nimic spre ştiinţă, prinse a zîmbi ţăranul mai vîrstnic înţelegînd bănuiala domnului, dacă în casa mea din Ţechina n-ar fi intrat în cvartir peste noapte un litvan tînăr ştiutor ca noi de limbă moldovenească, care m-o rugat să te vestesc numaidecît asupra celor ce ţi-am spus pînă acum şi să dau veste prin sat moldovenilor noştri să oprească la malul apei nişte iscoade litvane ce vor cerca a ajunge în tabăra lui Albert pentru a-l înştiinţa de venirea ajutorului şi a-l povăţui asupra celora ce are de făcut.

— Şi le-ai dat de veste moldovenilor ? Au oprit iscoadele ? întrebă cu vădită nerăbdare măria-sa, venind spre noptaticii oaspeţi şi poftindu-i să se ridice în picioare.

— Le-am dat, mărite doamne, zîmbi iar ţăranul, după care, întorcîndu-se spre ai săi soţi mai tineri, adăugi : aiştia-s moldovenii vestiţi de mine şi-s megieşi de-ai mei. Mîntuind de zile acele iscoade, în număr de două, şi luîndu-le din chimir ce era de luat, au ţinut cu tot dinadinsul să mă însoţească încoace pentru a îngenunchea înaintea mărici-tale şi a-ţi înmîna dovada sîrguinţei lor. Apoi, către unul din soţi : Ia, Vasîle, scoate cartea !

Citind dintr-o aruncătură de ochi pergamentul înmînat de ţăran, măria-sa prinse a zîmbi la rîndu-i, spunînd :

— Vă mulţămesc, oameni buni, pentru frumoasa sîrguinţă ! Datorită ei, nădăjduiesc că într-o zi-două oi putea zăbovi în Ţechina voastră pentru a închina deolaltă cu voi o cană de razachie întru răzbirea pînă la capăt a lui Albert şi a ajutoarelor sale ! După care, cu vădită mirare în glas : Da' oare n-aţi aflat cine-i litvanul acela ştiutor de limbă moldovenească şi cum l-o fi chemînd ?

— Am aflat şi asta, măria-ta, că chiar el mi-o spus, grăi ţăranul cel mai în vîrstă, rugîndu-te să-i aminteşti şi vornicului tău Sima Boldur de numele ce-l poartă, că, chipurile, l-ar cunoaşte. Spunea că-l cheamă Muşat Horodeţchii...

— Cum ? ! strigă, sărind în picioare din locul în care se afla vornicul şi căţînd cu ochi zgîiţi la ţăran.

— Muşat Horodeţchii, poftori mirat acesta numele şi întorcînd a nedumerire capul spre cel cu strigarea. Apoi, amintindu-şi de ceva : Na, că era să uit ! O mai adăugit litvanul acela o anume rugăminte : să vă cercaţi a-i tălmăci numele în moldoveneşte. M-am cercat, ce-i drept, şi eu, da' cum nu ştiu boabă leşeşte...

Aici tresări şi măria-sa ca ajungîndu-l dumirirea şi, răsucindu-se spre vornic, slobozi dintr-o suflare :

— Îi copila lui Dima Horodişteanu ! Muşa... logodnica ta !

— Ea este, luminate doamne ! Ea este !...

*

Era pe la al treilea cîntat al cucoşilor cînd apa Prutului se învolbură izbită de miile de copite ale unei mari alcătuiri de

călărime moldovenească ce porni prin vad să se scurgă spre malul stîng al rîului. Luna asfinţise de-acum, rămînînd pe toarta cerului, spre răsărit, o geană de lumină alburie ce prinse a se lăţi vestind apropiata revărsare a zorilor. Dar întunericul mai stăruia încă, cu greu desluşindu-se pe malul din faţă conturul unei dumbrăvi întinse, ruptă de o largă trecătoare spre apă, presărată ici-colo cu puiandri de fag şi tufărişuri nu prea mari, printre care şerpuia drumul spre vad. Abia cînd primele rînduri de călăreţi atinseră malul, întunericul se mai rări, lăsînd să se întrevadă la capătul şesului de dincolo de trecătoare, ceva mai spre stînga, marginea unei aşezări omeneşti.

— Pe-aici crezi că vor trece litvanii, bade Maftei ? întrebă vornicul Boldur pe ţăranul mai în vîrstă care călărea în dreapta împreună cu cei doi soţi ai săi, încălăraţi de asemenea şi în straie primenite.

— Pe-aici, luminăţia-ta, că alt vad în susul Prutului nu se mai află decît la vreo cincisprezece verste de-aici, grăi cel întrebat, descălecînd după pilda vornicului în marginea dumbrăvii, deolaltă cu toţi ceilalţi. Iar că litvanii au auzit numai de acest vad, ne-o spune întîmplarea cu iscoadele lor, că doar aici le-au făcut de petrecanie Vasîle şi Scarlat, pornindu-i pe gîrlă la vale.

— Bine, bade Maftei, aici să-i aşteptăm atunci, spuse vornicul. Apoi, arătînd cu mîna spre aşezarea din capătul şesului ce se desluşea acum mai bine : Lenţeştii îs colo ?

— Lenţeştii, luminăţia-ta.

— Atîta ne-o fost de la voi, bade Maftei, şi vă mulţămim, zîmbi vornicul. Sînteţi slobozi a vă duce. După care, adăugi : Aveţi grijă de cai, că-s de sămînţă leşească. Buni de cărătură, proşti la război...

Badea Maftei tuşi fîstîcit, cu privirile în pămînt, apoi aruncînd o căutătură celor doi soţi ai săi şi înţălegîndu-se din ochi cu dînşii, se întoarse iar spre vornic, spunînd :

— Luminăţia-ta, îngăduie-ne să mai rămînem... Nu de alta, da' te-om ajuta să-l recunoşti pe litvanul acela...

— Bine, oameni buni, spuse oarecum mirat vornicul, faceţi precum vi-i voia. Dar băgînd numaidecît de seamă că sub straiele celor trei bălăngăne nişte şpăgi leşeşti de toată

frumusețea pe care nu le văzuse la venirea lor în tabără, rîse cu poftă și, bătîndu-i pe cei umeri de urs încă neadulți de vîrstă, grăi, arătînd spre acele arme : Vreți să cercați pe litvani jucărerele istea leșești ?

— Apoi să le cercăm, că doar nu de coase le-am luat, zîmbi cam în noduri badea Maftei. Tot așa și caii, să-i vedem ce pot, că prea ni-i obijduiești. S-or fi dînd și ei, ca dobitocul, după năravul omului...

— Dacă-i așa, duceți-vă în pîlc, urmă a zîmbi vornicul răsucindu-se spre ai săi și pornind să deie poruncile de cuviință.

Nu închisese ochii în noaptea aceea, dar nici că mai simțea nevoia somnului. Vestea adusă de săteni, cum că Mușa se află printre litvani, îl năucise de-a binelea. Bucurîndu-l precum l-a bucurat, ea ridica totodată în fața-i puzderii de întrebări la care încerca să deie răspunsurile în vreme ce lua trebuincioasele măsuri pentru întîmpinarea litvanilor în acel negrăit de prielnic loc, pe care-l cîntărise dintru-nceput, dintr-o singură ochire. Să se fi pus ea atît de repede pe picioare și să fi ajuns în puterile ei, cum o știa, după o boală atît de păcătoasă cum sînt frigurile ? Tot ce se poate. Da' oare cum de-o fi ajuns printre călăreții mazurieni ai lui Alexandru, în chip și-n straie de oștean ? Aici, vădit lucru, se simte mîna lui Riszard și cea a Rozei, că mai meșteri ca ei... Dar ceea ce îl bucura din cale-afară era că Mușa, de bună seamă, scăpase de ce-i fusese lui teamă mai mult ca de orice : scăpase de cumplitul zdruncin sufletesc prilejuit de uciderea părintelui și oamenilor dragi, de acea tulburare a minții în care o găsise după răpirea de la Tarnopol. Nemairăbdînd-o așteptarea la Liov și venind încoace în felul în care a venit, se dovedea că Mușa redevenise ceea ce a fost cînd a cunoscut-o la Horodiștea, zbînțuita de-atunci a conacului și spaima babelor din sat... Parcă o vede și acum călare, năpustindu-l pe Tătar în lungul malului...

Fără să vrea, dintr-un îmbold lăuntric, întoarse ochii spre lărgimile șesului din față. Da, de-acolo trebuie să vină, dintr-o clipă într-alta...

— Luminăția-ta, auzi în spate glasul lui Oniță, am făcut totul precum ai dat poruncă.

Se întoarse smucit spre el, ca trezit din toropeală. Oniță zîmbea molcum, liniștitor, înțălegîndu-l.

— Aţi legat cap la cap arcanele ?
— Le-am legat, luminăţia-ta, şi le-am întins peste trecătoare.
— Cîte rînduri sînt ?
— Trei.
— Bine, Oane. Du-te de aşază-ţi oamenii de-a lungul malului pe toată lărgimea trecătorii, cu faţa spre şes. Acolo voi fi şi eu. Buzea şi Sava să-şi împartă grosul pe din două şi să se aşeze în amîndouă marginile din ruptura dumbrăvii, da' aşa încît ţipenie de om să nu se vadă. Cei de la capetele arcanelor să steie cu ochii asupră-mi, căci sămnul de întindere a lor, ce va fi şi sămn de năvală, îl voi da eu.

Plecînd Oniţă să îndeplinească poruncile, Boldur stătu cîtăva vreme tot aşa, cu ochii pironiţi în lărgimile şesului, gîndind la zbuciumul abia trecutei nopţi. Mare noroc avuseseră de cei trei moldoveni repeziţi de Muşa cu ştirile ! De ispravă bărbaţi ! Fără de ei, măria-sa n-ar fi ştiut nimic de venirea ajutoarelor pentru rămăşiţele oastei lui Albert, şi nu s-ar fi aflat nici el aici pregătindu-le, din porunca lui, întîmpinarea şi mormîntul. În schimb, ar fi ştiut Albert, şi s-ar fi pomenit cu toţii păliţi din spate taman la spartul tîrgului... Da' oare o fi ieşit măria-sa asupra şleahtei ? Ridică ochii spre geana zării dinspre răsărit. Soarele prinse a-şi arăta din hăuri boltita frunte de jar, gătindu-se de drumu-i peste fire. Îndată va suna şi cornul măriei-sale...

— Vi-i-in !... auzi glasul unuia dintre pîndarii cocoţaţi în vîrfurile fagilor din partea de răsărit a dumbrăvii.

Simţi un zvîcnet dureros în coşul pieptului. Cătă iar spre şes : de aici, de jos, încă nu se vedea nimic. Cercetă cu luare-aminte marginile dinspre trecătoare ale acelei dumbrăvi, din dreptul rupturii. Nici urmă de ai săi. Se mistuiseră toţi prin tufărişuri, pe după trunchiurile copacilor. Smuci de dîrlog şi porni îndărăt, la pas, spre malul apei. Oniţă cu ai lui, ca nişte stane de piatră, stăteau în încremenită aşteptare. Nu păreau mulţi. Trei şiraguri de călăreţi, îndestul de rărite. Atrăgătoare momeală...

Zîmbind a îmbărbătare oamenilor, îşi luă locul lîngă căpitan.

Soarele scăpase din hăuri şi în primele lui raze, jos, pe pămînt, undeva departe, sticliră coifurile unei neguri de călăreţi venind la trap întins... Litvanii...

După asta auzi ropotul copitelor, zîngătul de arămuri şi oţele suind ca din afundul lumii.

Nimeni dintre ai săi nu se clintea, fiecare ascultîndu-şi surdele bătăi ale inimii.

Iată-i, mai aproape-s. Acum se desluşesc rîndurile. Oamenii. Unele chipuri.

Au stat. I-au zărit pesemne. Sînt la vreo patru sute de paşi, dacă nu mai puţin. Îşi cumpănesc se vede, din ochi, vrăjmaşul. Şovăie, vădit lucru, sucindu-şi în loc fugarii.

S-or fi unit cu călărimea leşească trimisă într-ajutor de castelanii din margine ? Fără îndoială, că altminteri nu s-ar fi pornit spre vad. Şi apoi îs mulţi, de două ori mai mulţi decît ei.

Cîţiva comandiri au ieşit în faţă, sfătuind pesemne ce-i de făcut. Iată, au luat o hotărîre. Îşi destramă alcătuirea de mers, se înşiruie în lungi rînduri de bătaie. Gata-s acuma şi aşteaptă, se vede, porunca de năvală. Dar aceasta întîrzie. Comandirul s-o fi codind să o deie, gîndindu-se la vreo capcană...

Iată însă că un călăreţ, un singur călăreţ din rîndul din faţă, a ţîşnit înaintea tuturor şi a stat la vreo cincizeci de paşi de ceilalţi, răsucindu-se apoi îndărăt. Şi-a tras oţelul din teacă, le strigă ceva. Cearcă, se vede, să-i hotărască. Da' asta ce-o mai fi însemnînd ? Nerăbdătorul călăreţ şi-a smuls coiful din cap, l-a aruncat cît colo... Plete lungi i-au căzut pe umere.

Muşa !... Doamne, ea este ! Fără îndoială că a înţăles totul şi încearcă să-i ademenească, dîndu-şi în vileag adevărata înfăţişare. Ca femeie, ştie că-i va aprinde şi îi va hotărî, poate, mai repede... Nedumeriţi, litvanii prind a se foi iar.

Dar iată că Muşa a dat pinteni înainte, o ia la galop.

Slavă Domnului, s-au pornit şi ei !

Şi-au tras şpăgile şi se duc hăulind după ea...

Fata se apropie cu repeziciune. A ajuns în dreptul puiandrului acela de fag povîrnit spre dreapta. Acolo-i prima funie înnădită din arcane, ascunsă în iarbă. A trecut de ea. Acum trece de tufa roşcată de măcieş. Acolo-i al doilea hop nevăzut... Litvanii se ţin de ea învîrtind spăgile-n văzduh şi răcnind ca la potop. Sînt la vreo sută de paşi în urma ei. Asta-i bine.

Acum au lăsat şi ei puiandrul de fag în urmă. Au trecut prin dreptul tufei de măcieş...

Muşa l-a zărit pe Boldur. Se îndreaptă spre el.

— Strașnic îi mai duce, luminăția-ta ! zîmbi, stînd într-aceeași neclintire, cu ochii asupra litvanilor, Oniță.

Boldur nu-i răspunse. Doar zîmbi la rîndu-i, cătînd încordat înainte spre ciotul negru și mătăhălos din stînga trecătorii pe care fata îl lăsase în urmă și de care se apropiau acum litvanii...

De undeva de departe prinse a suna un glas cunoscut de corn.

— Sima ! se auzi strigat.

Nu răspunse nici de data asta, fiindcă într-aceeași clipă ridică brațul drept...

EPILOG

Prorocirea întunecatului și mătăhălosului codru al Cosminului, auzită de aghiotant Razumovschii cu puțin înainte de a plăti cele ce avea de plată deolaltă cu miile de șleahtici ce-au năpădit pămîntul Moldovei, s-a împlinit întocmai.

Răzbind armia crăiască în acel codru, dîndu-i lovitura de capăt la Cernăuți și nimicindu-i la Lențești, cu ajutorul vrednicului vornic al său Sima Boldur, întăririle trimese de riga Alexandru al Litvaniei și de castelanii leși din marginea țării, măria-sa Ștefan voievod și-a urmat neabătut, nu peste mult, drumul izbînzii pînă departe dincolo de Liov, la o apă ce se cheamă Visloka, avîndu-l pe Boldur alături, cum și pe toți căpitanii de frunte ai oastei sale, spre a-și scoate, astfel, cu dobîndă pagubele pricinuite și a răzbuna trădarea lui Albert.

Din nesăbuința tînărului rigă, mort și el în scurtă vreme de inimă rea pentru rușinea pătimită, a pierit în acea bătălie de pomină floarea oastei leșești. Au căzut în fruntea ei mareșalul Pruhnițschii, voievoda Mikula Ruschii, generalul Zbignev și alții fără de număr...

În Podolia îngenuncheată a intrat la scara măriei-sale, alături de Boldur, și frumoasa copilă a lui Dima Horodișteanu, spre a plăti cu arma în mînă, sub steagurile de luptă ale Moldovei, pentru mișeleasca lovire de la Horodiștea și însîngerarea pămîntului strămoșesc. Popasul făcut la Liov fu de scurtă durată, doar atît cît le trebui tuturor să aducă mulțămiri bunului prietin al lui Sima și al Moldovei, Riszard Dobrovolschii, care-și văzu, în sfîrșit, cu ochii împlinirea arzătorului vis al său : uci-

gaşul bătrînului podskarb Ivanko îşi primi pe drept cuvenita pedeapsă, iar înfumurata şleahtă usturătoarea învăţătură de minte ce nu avea să o uite curînd. După care fu poftit, dimpreună cu familia, la nunta celor doi hotărîtă chiar de vodă Ştefan la sfîrşitul lui noiemvrie, la biserica Mirăuţilor din cetatea de scaun a Sucevii. Căci vremea cea mai potrivită nunţilor, le-ar fi spus măria-sa, rămîne tot toamna, după culesul roadelor. Vrăjmaşele vînturi trec, dar nu se trece norodul legat de al său pămînt ce-şi păstrează fiinţa şi datinele în orice cumpănă a vremilor s-ar afla.

Redactor : MARIA BĂNULESCU
Tehnoredactor : MINA CANTEMIR

Dat la cules 26.08.1968. Bun de tipar 21.11.1968. Apărut 1968. Tiraj 34.170 ex. Broșate 33.090 ex. Legate 1/1 1080 ex. Hîrtie tipar înalt tip B. de 63 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 15,36. Coli tipar 15,5. A. nr. 5869/1968. C.Z. pentru bibliotecile mari și mici 859—31.

Tiparul executat sub comanda nr. 80 654 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă România

Lei 6.50